

ÁFRA JÁNOS - BALOGH RÉKA - BÁNKI ÉVA
BARNA IMRE - BENEDEK SZABOLCS
CSIKÓS ATTILA - CSÓRI SÁNDOR - FECSKE CSABA
FILIP TAMÁS - GRECSÓ KRISZTIÁN
HARAG ANITA - HÁY JÁNOS - HAÁSZ JÁNOS
JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA - JÓNÁS TAMÁS - KARAP ZOLTÁN
KISS LÁSZLÓ - LACKFI JÁNOS - LOCKER DÁVID
MÁRKUS BÉLA - MASRI MONA AICHA
MOLNÁR H. LAJOS - MOLNÁR VILMOS
NAGY KOPPÁNY ZSOLT - NAGY MILÁN LÁSZLÓ
NOVÁK ZSÜLIET - ORCSIK ROLAND - PÁL SÁNDOR ATTILA
PÉTER SZABINA - PETŐCZ ANDRÁS - RIGÓ KATA
TAKÁCS LÁSZLÓ - TOMAJI ATTILA - TÓTH ERZSÉBET
VASS TIBOR - VIDÉKI PÉTER - ZALÁN TIBOR

irodalmi lap

2021/2. nyár

ESŐ

GAÁL JÓZSEF festménye, grafikai

ESOLAP

2021. nyár

XXIV. évfolyam 2. szám

Megjelenik negyedévente

Főszerkesztő: Jenei Gyula

Szerkesztő: Molnár H. Magor

Szerkesztőbizottság:

Fekete Marianna, Simon Ferenc, Verebes György

A szövegeket gondozza: Varga Sándor

Lapterv: Cselle Judit

Tördelés: Herczeg Eszter

Alapító kiadók: Vass Lajos, Várszegi Tibor

Szerkesztőség levélcíme: 5000 Szolnok, Versegly u. 7/a;

telefon: 30/270-1774; ímél: jeneigyula62@gmail.com

Szerkesztőségi titkár: Fekete Marianna;

telefon: 30/153-0768; ímél: fekete968@gmail.com

Honlap: www.esolap.hu

Kiadó: Max-kontír '99 Bt., 4461 Nyírtelek, József Attila u. 14.

Felelős kiadó: Fekete András

Készült az All in One Nyomda Kft. üzemében, Szolnokon

ISSN: 1419-7987

NYOLC FOGÁS**3 BÁNKI ÉVA**

Csak uborkát kérek; Biztonságban; Poszthumán varázs; A költészetről

5 BARNA IMRE

Stop Time

6 ÁFRA JÁNOS

Látlak a hegyoldalban

7 CSIKÓS ATTILA

Kiszálló utca – ledőlünk, mint a falak

13 TOMAJI ATTILA

A gyerek; Élni; Hamu lesz

16 HARAG ANITA

Nyolc fogás

26 KARAP ZOLTÁN

Kedvenc dolgaink

33 MASRI MONA AICHA

Reset

37 NAGY MILÁN LÁSZLÓ

Könnyen taníthatók; Ananászkonzerv;

Visszaszámlálás

39 JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

Kezeletlenül

46 RIGÓ KATA

Csillag Boris, tudom a nevedet

51 ORCSIK ROLAND

Tor

56 BENEDEK SZABOLCS

Ez nem Amerika

INTERJÚ**63 HAÁSZ JÁNOS**

Egy dilettáns polihisztor

(Beszélgetés Benedek Szabolccsal)

ISTEN COVID IDEJÉN**70 GRECSÓ KRISZTIÁN**

Ablakszínházak

73 KISS LÁSZLÓ

Az óra

75 NOVÁK ZSÜLIET

Isten Covid idején

KÖRMENDI LAJOS – 75**78 PETŐCZ ANDRÁS**

Valamikor, régen

79 TÓTH ERZSÉBET

Útépítők

79 VASS TIBOR

Médiuumartos

MOLNÁR H. LAJOS – 75**83 MOLNÁR VILMOS**

Lekaparni a hamis mázt

85 NAGY KOPPÁNY ZSOLT

Volt egyszer egy emlékezés

88 MOLNÁR H. LAJOS

Volt egyszer egy udvar

KÖPÖNYEG**96 CSOÓRI SÁNDOR**

Húsvét másnapján

96 MÁRKUS BÉLA

Húsvéthétfő helyett

102 ZALÁN TIBOR

Firkák

105 LACKEI JÁNOS

Bemártott falat

106 HÁY JÁNOS

Holdnapének

107 FILIP TAMÁS

Feltörő könnyeken át

108 FECSKE CSABA

Árulás

108 PÁL SÁNDOR ATTILA

Kakaspörkölt

110 LOCKER DÁVID

Elsősülött Újbudán

111 JÓNÁS TAMÁS

Latordal

OLVASÓ**112 VIDÉKI PÉTER**

A derű narratívája

(GreCsó Krisztián: Magamról többet)

117 TAKÁCS LÁSZLÓ

Lagúnák tükrében

(Bánki Éva: Telihold Velencében)

120 BALOGH RÉKA

Zsidó–orosz rulett

(Barna Imre: Kérdezd meg tőle)

123 PÉTER SZABINA

Maszk nélkül

(Jenei Gyula – Verebes György: Légszomj)

**BÁNKI
ÉVA**

CSAK UBORKÁT KÉREK

Semmi túlzás.
Napi öt deka szerelem.
Gyerek? Módjával.
Állatot csak állatkertben.
Lakásba? Ugyan!
Cipő? Kabát? Csak használt.
Legyen kopott, de márkás.
Pofon? Én soha. (De a tanárainknak igazuk volt. Ők csak jót akartak.)
Epret? Mikor lemegy az ára, talán. De inkább csak uborkát, paprikát. Nem az a puccos, vörös. De ebben is ott a vitamin.

A tengerhez azért elutaznék.
És megbámulnám azt a nyugtalan, hatalmas állatot. Körbejárnam, mint vicsorgó oroszlánt a ketrecében. Íme, mondanám. Hiába dübörögsz, úgylis elpusztulsz. Te is.

A bal vesémet nappal, a jobbát éjszaka használom. Ha este levetkőzöm, szívesen elraknám a kezemet, a májamat, a lábamat külön dobozokba, a fehérneműs szekrénybe.

Bűntudattal alszom el.
Mindenhol tökéletes rend. Igen. De ott egy rendetlen, szuszogó halom a szépen megvetett ágyban.

BIZTONSÁGBAN

Ha újrászületnék,
zord, szakállas férfiú lennék.
A számban fekete csonkok.
Szuvas fogak, melyek nem fájnak,
és nem is romlanak már tovább,
de elriasztanak minden kíváncsiskodót.

Doktor Kormorán, mondanám.
Ha valaki mégis venné a bátorságot.

Ó, igen!, felelnék.
Hát persze. A doktor.
Akkor jön, amikor akar.
És így is távozik.

Fekete lovon.
Gyalog. Villamoson. Repülővel.
Mindig vicsorog. Undok vénember.

De itt, mifelénk, török és tatár,
élet és halál között, zord
öregnek kell születni.

Hogy olyan légy, mint a szőlőkaró.
Akit mindenki kikerül.
Akiről mindenki elfeledkezik.

POSZTHUMÁN VARÁZS

Babakonyha. Plüssnyuszi.

Anyám csak olyasmivel ajándékozott meg,
amit nem szerettem. Én mindig utáltam nyuszizni,
gyűlöltem főzicskézni. De ne képzeld, kislányom,
hogy az a sok-sok gyerek nem örülne ennek!
Hogy ne főzicskézne nagyon szívesen!
És ha lehunytam a szemem, láttam is magam előtt
a milliós gyerekseregletet. Azt a sok árva,
bánatos kislányt, akiket boldoggá tennének
a kis lábaskák, apró tűzhelyek.

Már a születésnapomtól, a karácsonytól is rettegetem.
Mint az erdőtől manapság.

Hisz ott az a sok mókus, nyest, kismadár,
nem is tudom, micsodák-kicsodák, de félennek,
árvák. És időtlen idők óta rejtőzni kénytelenek,
hisz én a lépteimmel is megbántom őket.

Néha mégis megpillantok egyet-egyét.

A kezükben apró lábaska, habverő.
A lábuk előtt fénylő babatűzhely.

A KÖLTÉSZETRŐL

A magyarok költik a verseket.
Üldögélnék a rímeken. Aztán lesz, ami lesz.

Kotlok rajtuk egy kicsit, írják a szerkesztőjüknek.
Hisz még ennek is van rendje. Óda: tizenhét nap.
Elégia: huszonegy éjszaka, hozzá nyugalom
és egyenletes langymeleg. Az epigrammák
ennél gyorsabban előkotlanak,
de nem szabad sokat fészkelődni rajtuk,
mert a végén sánták lesznek, bicebócák –
úgyhogy csak óvatosan!
No de a pénzt is költjük...
keltegetjük, melengetjük,
aztán szerteszórjuk... No de mi a csuda kel ki
egy eldorbézolt millióból? Mi lesz az elkeltett
pénzzel? Mi lesz az eltékozolt hatalmas vagyonokból?
Pénzhegy? Pénzmadár?
Shakespeare összes?
Aki költ, önmagából ad.
Meleget, időt, reményt.
Örömmel, önként.
A jókedvű adakozót szereti az Úr.

BARNA IMRE

STOP TIME

(*Midianiták*) A dupla ajtó katedrálüvegén foltok homálylanak át. Csak sejteni lehet, tudni nem szabad, hogy mi van az üvegen túl. Titok. Hogy mintha volna még valaki ott, aki engem néz, és amikor kinyílik végre az üveges ajtó, lopva kiinteget majd nekem Mamikáék mögül, hiába tilos és nem szabad.

Mein Sohn, magyarázza ugyanő tizenöt év múlva a tátrai szállásadónőjének úgy, hogy én is halljam; a fiam jött a két barátjával, mondja majd neki, itt fognak tölteni egy éjszakát, holnapig maradnak csak, aztán mennek tovább Zakopanéba, fizetem, persze. Mein Sohn. Egy még későbbi jövőpillanatban meg már nekem magyarázza, hogy hát nem hitte, de hogy hitte ő véglegesnek azt, ami történt, biztos volt benne, hogy három nap múltán jönnek majd a midianiták, és kiszabadítanak engem a veremből, csak hát elmúlt hamar a három nap, és nem jöttek, sajnos; és levélben fogja magyarázni ezt. Kár volt hinni, úgymond, hogy jönnek majd a midianiták, de hát az ember úgysis egyedül marad előbb-utóbb, írja majd, Józsefnek Jákob tehát. Salvavi animam meam, írja, de ezt persze már csak magának mintegy. Én meg őneki szinte semmit. Vagyis hát hogy késő, tudom is én.

Nem akarunk tiszta vizet önteni a pohárba?, kérdezi majd Mamika is 72 nyarán a Lukács napozója falának dőlve. Nem, válaszolom, mert úgysem hinnék neki, neki sem hinnék, nem, nem akarom.

De most mindezt nem tudom még. Nem tudni, mi van az üvegen túl.

***

(*Na bitte*) Hajó hozott a tengeren át, hűvös hajnalban érkezünk a messzi szigetre. Gömbölyű és szürke, zuzmós sziklák, Ultima Thule. Hosszú, üres móló. Hast du dich entteuscht, kérdezi majd a végén osztrák akcentussal. Hogy csalódtam-e, fogja kérdezni a közös nyelvünkön, de nem tudom, vár-e választ. Valakitől azt hallom majd egyszer, hogy meztelenül lovagolt a zuzmós tengerparton, vakító fehér északi napkorongba lobogott belé szőkén a haja, látta, bizony isten. Vigyél el innen engem, vigyél magaddal, írtam neki a hetvenes évekből. Nem neki írtam. A móló végén vár, fáradt az arca. Jól utaztatok, kérdi, és fáradtan rám mosolyog. Na bitte, na bitte, ismételtgeti álmomban, amikor reggeli után elalszom, és repülni próbálok. Két kézzel csapkodok, nehéz vagyok, nem megy. Na bitte, mérgelődik, és osztrákosan jól megnyomja a hosszú tét. Csalódtál? Persze.

***

(*M1*) Meg hogy jelentkezett, mondta, bérlőnek egy szíriai, de kirúgta, mert színesekkel, arabokkal ő nem alkudozik. Zsidókkal se? Úgy van, zsidókkal se. Apropó, meghívta uzsonnára a főrabbit, holnap fél ötre jön. A főrabbi? A főrabbi. Nem a római pápa? Nem, rázta a fejét, és megtántorodott. Holnap fél ötre, szólt vissza aztán még rekedten a küszöbről, leszel szíves te is, de már be is csapódott mögöttem az ajtó, én meg leborultam az asztalra, és az arcomat a könyökhajlatomba fúrtam, hátha megszajnál P.

És pont így terveztem ezt, hogy amikor elmegy majd végre, én leborulok az asztalra, P. pedig megsajnál, és vigasztalni fog, addig sem az van, ami lesz.

Hogy P. nemsokára vasalni kezd, szépítkeznek, menjek csak én is, ahova mennem kell, én meg nem mondom, hogy nem megyek, de indulni sem indulok, a fehér Junoszty szürke képernyőjét bámulom, *Felvonulók kérték*, egy nő huszonöt éve is kért már valamit, azóta semmi különös, férjhez ment, szült három gyereket. Meg hogy ő nem fog hazajönni – már mint P., ezt már a kocsiából kiszálltában fogja mondani a Jászain –, sem éjjel, sem holnap, sem semmikor, csak hogy tudjam, kíváncsi volt rá, hogyan döntök, menjek csak a drágalátos barátaimhoz, jó mulatást, mondja, és nyitná is a Trabant ajtaját, de én visszarántom, hogy ne még, várj egy pillanatra, és akkor gázt adok, aztán pedig már csak robogunk belé az éjszakába a kibaszott M1-esen.

Rázkódik a kasztni, sivít a kétütemű, megfordulni nem lehet, Bicskéig némán meredünk majd a sötétbe.

De most még nem ez van. Most még csak az, hogy leborultam az asztalra, P. megsajnál, vigasztal, apa, fia, kismenyasszony, leszek szíves, jó így.

ÁFRA JÁNOS

LÁTLAG A HEGYOLDALBAN

Egy vulkán lábánál élsz, anyám,
jársz-kelsz a szürke fák között,
beveted a terméketlen földeket,
munkára fogod a tehetetleneket,
átvirrasztod a hideg téli éjszakákat,
hogy melegen tartsd, aki gondol rád.
Közben fülelsz a legörgő sziklák,
a megiramló láva, a sikító ég hangjára,
mert te ismered, mi az ébredés.
Minden reggel megengeded,
hogy a magasban játsszanak a gyerekek,
tudva, hogy a roskatag tömeg

bármikor felriaszthatja a fürjeket.
Magadban hurcolod ezt a súlyt,
törmelék vagy a városnyi rettegésből,
ám benned a legtöbb a gyűlölet.
Nem szeretnél irányítani senkit,
de amikor belefáradsz a várakozásba,
összegyűjtöd a vezetőre éhes ezreket,
és egy nyírfaággal a csúcsra mutatsz.
Te porzó tolongásban megbotló bárány,
vérezve nézed a füstben úszó eget,
míg a horhosban az erdő vörösleni kezd.

CSIKÓS ATTILA

KISZÁLLÓ UTCA – LEDŐLÜNK, MINT A FALAK

A lebontott háznál megállt egy pillanatra, jó párszor elgyalogolt előtte, amíg itt lakott, egyszer épp a költőhöz ment látogatóba, ahogy most is, de sosem nézte meg alaposan, mindig sietett valahova, most meg már nincs, poros, téglahalmokkal teli placc van a helyén, és a valamikori udvar hátsó falán csálén billegő falikút felett festékszóróval felfújt feliratot látott: No pasaran!, na persze, „nem fognak átjutni!”, szomorúan elmosolyodott a *jelenség*, ti. a ház múltja és elpusztításának ténye, tulajdonképpen a *történet mögé írt mondaton*, nagyon antropomorfnak találta ugyanis, minket is semmibe vesznek, és csak elviseljük, eszközünk sincs megvédeni magunk, és csak tudatunk tűzfalára írjuk fel tiltakozásainkat, de már *bele vagyunk halva* egy új, egy másik, egy kifizetődőbb történetbe, mire bárki is észreveszi, hogy voltunk (vala, ha), és erről az jutott eszébe, hogy az élet maga a Schrödinger macskája, azt se tudjuk már, élünk vagy halunk, bár ez a felismerés a kezdetleges graffiti előtt csak később történt, mert amikor kiért a panelek közül a Lajos utcáig, még nem ilyesmiken gondolkodott, inkább csak szeretett volna már odaérni a költőhöz, anélkül hogy akár csak egyetlen emberrel is találkoznia kelljen, de az utcán meglepően sok embert látott, a tomboló járvány ellenére maszk nélkül flangáltak, három-négy család a sugárútra néző egykori református templom előtt fagyaltozott, láthatóan a hegyről jöttek, és a társaság kirándulócipős, terepnadrágos, stramm férfijainak csupasz arcán büszke és fensőbbbséges derűt látott, ahogy maszkjában elhaladt mellettük a percekkel később meglátott grund felé, és amikor egymásra néztek, érezte, hogy *le van sajnálva*, mert gyáva és nem elég fitt, nem elég tökös, és nyomasztó magabiztosságuk láttán talán el is szégyellte volna magát, ha nem egy gimnáziumi osztálytársa halálhíre jár a fejében, akit sajnos nem mentett meg sem az ilyen alakok önelégült mosolya, sem az intenzív osztály életmentő gépei, inkább dühöt érzett, és maszkja takarásában azt morogta, *faszfejek*, de nem hallották, ahogy sokáig a *No pasaran!* sem volt látható, és persze az a felirat is későn „került nyilvánosságra”, amikor már nincs is kit megszólítani, senkinek semmit nem jelent, csak egy szomorú emlék, egy tanácstalanul-együttérzően végighallgatott megemlékezés utolsó mondata, meghalt a tanár, mondta pár órája a költő a telefonban, és elcsuklott a hangja, valami ilyesmi már ez a *No pasaran!* is, egy lenyelt szóvég, egy végig nem mondott káromkodás, átmegyek, mondta, veszek bort, tette hozzá, mert tudta, hogy az ilyenkor segít a lélek elveszejtésében, az élőnek a holttal hasonlatossá válásában, nem kell, van hat üveg, mondta a költő, le van szarva, bazdmeg, hozz még, és amikor elment a stramm férfiak mellett, arra gondolt, hogy van nála négy üveg bor, a költőnél van még hat, az tíz *vers*, az elég, hogy megnyugodjanak, ki-ki a maga veszteségében és szégyenében, hogy nem szólt időben, hogy csak morogta, és nem üvöltötte, hogy *faszfejek* vagytok, és akkor odaért a lebontott házhoz, és megállt, és elgondolkodott azon, hogy milyen is volt régen, de már csak *nincsségére* emlékezett, mintha sose lett volna, vagyis mintha mindig egy poros, sittel teli udvar állt volna a *helyén* (minek a helyén, ha ház sem volt?, tűnődhetett

volna el, de inkább összeolvasta a *szöveghiányt* a még látható épületekkel, így a semmit láthatta állandónak és megbízhatóan maradandónak), és lassan továbbindult a Bécsi út felé, a kis kávézó, pékség is bezárt, konstata, az üveges viszont működött, ennek megörült, ahogy az utca végén a esztergályosműhely is üzemelt, az ajtaja mellett kifordult a Margit-kórház felé, és rövidesen megállt a rácsos kapu előtt, felcsöngetett, „alig” egy perc múlva meg is hallotta a költő hangját, na mi van, bazdmeg, fogynak a borok, fogy az élet, gyere, mondta, aztán felberregett a zár, és benyomta a kaput, mint jó pár éve, amikor először járt nála (még alig ismerték egymást), de akkor először a következő lépcsőházba ment, ott kereste a költőt, a következő lépcsőházban viszont nem tudták, hogy van egy költő szomszédjuk is, aztán amikor második nekifutásra végre rátalált a megfelelő ajtóra, és a költő betessékelte a nappaliba, akkor hallott először a tanárról, a költő így nevezte az elismert irodalomtörténészt, aki talán valami tudományos büszkeségből csak alig pár íróval barátkozott, hármójuk közül a költő volt az egyik, ezekről a barátságokról egyébként minden nekrológ megemlékezett, mintha három ismert névvel igazolást vagy jóállást kéne adni a gyászhoz és az *irodalmi életet ért veszteséghez*, a költőt mindez persze nem érdekelte, csak barátja elvesztése, noha, ahogy most, ismét a költő lakásának ajtajában állva eszébe jutott, két éve még elvörösödő arccal fogadkozott, hogy a tanárt az életben nem keresi, fel se hívja, mert összekaptak valami politikai ügyön, és a tanár számonkérte, hogy miért hallgat, amikor tekintélyét és közismert bölcsességét felhasználva meg kéne szólalnia abban a bizonyos témában, és ez a *balhé* akkor időleges mosolyszünethez vezetett, ahogy a költő *ki is jelentette*, lenyelve borát a belvárosi terasz asztalánál, hogy soha többet!, le van szarva az ilyen, felelősségre von, mi?, hát mit képzelsz ez?, milyen alapon baszogatsz, hogy baszogassam ezeket vagy azokat?, én szóba nem állok veled többet, kiáltotta, de persze a harag sem tartott tovább, mint berúgni és kijózanodni, és még két hónapja is, januárban, amikor páran összejöttek a *lezárás* idején a csak az utcára kiszolgáló kocsmánál a Csarnok tövében Budán, arról mesélt, hogy most jött a tanártól, sült kolbászt és friss kenyeret vitt neki, alig bírta rávenni, hogy egyen, de legalább pár falatot beleerőltetett, most meg, most meg, baszod, mondta, amikor kinyitotta végre az ajtót, vége van, mit lehet erre mondani?, csak állt az ajtókeretben, fejét lehorgaszta, ősz haján átsütött a nap, az arca alig volt látható, egy bebarapult, portól sötét antik portré, kitárt kezeivel kitámasztotta magát, olyan volt, mint egy régi ikon, restaurálásra szoruló különös, idős-Krisztus-ábrázolás, bassza meg, van borod?, kérdezte aztán, és lassan behátrált a nappali felé, gyere már, egyszer nem találsz ide, máskor meg csak húzod az időt, borostás volt és fáradt, de frissen vasalt fehér ingében most inkább úgy nézett ki, mint aki egy igen elegáns állami díjátadó fogadás *afterjét* tartja a kemény mag részvételével, rögtön észrevette, hogy mit néz, és dühösen felkapta a fejét, az ingemen csodálkozol, kérdezte, miattad vettem fel, baszod, mondta, és a levegőbe csapott, mégsem ihatok veled a tanárra a *leevett* pólóban, na!, ülj le, vagy ácsorogj tovább, tette hozzá morogva, és sietve elfordult, elindult a konyha felé, mintha tulajdonképpen zavarná, hogy itt van, hogy *nem hagy békét neki*, aztán hallotta, hogy zajosan matat a konyhaszekrényben a poharak között, ezt is csak neked, kiabált ki a hűtő mögül, én ilyenkor csak üvegből, de a vendég az vendég, bassza meg!, aztán előkerült kezében két kristály borospohárral, amiket dühösen lerakott a dohányzóasztalra (ki tudja, miért hívják még mindig így, tűnődött el, amikor követve a költő utasításait, leült a süppedős kanapéra, ami azonnal elnyelte, védtelenné tette, és ettől kényelmetlenül érezte magát, mért, amikor már a kocsmá sem dohányzó, az asztal meg miért?), tessék, dörögte, miattad flancolunk, ő viszont nem

válaszolt, csak félrenézett, de nem mondta, hogy a tanár miatt flancolsz, baszod, mert megérdemli, hogy ne csak az üveg nyakát szorítsuk, amikor rá gondolunk, és tulajdonképpen ezért vagyok itt, mert egyedül nem lehet koccintani, csak bebaszni, az meg mindennapos, a költő viszont észrevette, hogy elkapta a tekintetét, és mintha érezte volna, hogy mire gondol, mert zavartan, bocsánatkérően elmosolyodott, mint amikor egy kisfiú elszégyelli magát, elhallgatott, és némán töltött valami vöröset, fanyar volt, ahogy belekóstolt, test nélküli, zömök bor, jön, és szó nélkül üt, kocsisbor, most ez esett kézre, mondta a költő, amikor leült vele szemben a karosszékre egy alföldi tájat ábrázoló grafika alá, amin a gémeskút úgy nézett ki, mint egy toronydaru, épp ráemeli az estét a tájra, nem baj, felelte a költőnek, az is jó, semmi sem baj, csak... de nem tudta végigmondani, elnyelte a kanapé, a puha plüss, úgy érezte, már ki sem látszik belőle, és méltatlannak érezte, hogy ebben a kiszolgáltatott helyzetben kezdjen el nyavalyogni a bajairól, csak, kérdezte a költő, aki a pár pillanatnyi zavarodott hallgatása után kezdte visszanyerni a tempót, csak mi?, baszod!, csak semmi, nem fontos, válaszolta, és két karjával dagasztva maga körül a plüss, megpróbált felülni, fontosabb, hogy jól vagy-e, kérdezte végül, amikor sikerült a kanapé széléig elvergődnie, mire a költő legyintett, és szomorúan elnézett a nappali másik végébe, mintha a végtelenbe, mintha ő és az ő állapota abszolút lényegtelen lenne, és bár ezzel a teátrális szerénységgel máskor mindig elérte, hogy csak vele foglalkozzanak, most csak ketten voltak, nem volt kinek, és nem is akart játszani, a tekintetében valóban a befoghatatlan perspektíva, a halállal való szembenézés tehetetlensége látszott, nem a cinikus, nagyhangú „öreg” színészkedő keserősége, hanem egy gyerekeMBER döbbenete és tanácstalansága, a szemét is összehúzta, hogy összefutottak körülötte a ráncok, a nap éppen telibe kapta az arcát, és az ortodox ikon kísértetiesen felragyogott, élek, mondta lassan, de te ne dadogj itt nekem, csak az a baj, hogy leomlunk, mint a falak, nyugodtan mondd ki!, olvastam, amit kiraktál az üzenőfaladra a barátodról, a fájdalomadban osztozom is, de nem kéne politikát keverni a gyászba, attól csak hiteltelen leszel, baszod!, tette hozzá, amire ő ugyan dühösen felkapta a fejét, mert úgy érezte, hogy ez az egész maga a *politika*, de megint nem mondott semmit, nem mondta, hogy ne iskolázz már, öreg, inkább szótlanul kiitta a maradék piros ecetet, a költő meg újból megtöltötte a két *csilivili* ólomkristály poharat a savanyú, sűrű, rossz borral, mintha a gyötrelmet csak újabb gyötrelmekkel lehetne elviselhetővé tenni, a veszteséget csak újabb veszteséggel *kihozni nullára*, egészségedre, mondta aztán, és a pohár fölé hajolt, rábukott, rázuhant a feje, mint a termodinamikát szemléltető játék kacsának, ami a nyolcvanas években minden üzlet kirakatában ott bólogatott, te sem ismerted a tanárt, kérdezte, amikor lenyelte a kortyot, és a feje megint az alföldi vidéket ábrázoló grafikának a végtelen magyar horizontot mutató távlatába emelkedett, nem, válaszolta feszülten, nem nagyon, na és?, párszor találkoztam csak vele, ahogy azt a lányt se ismertem igazán, akiről az üzenőfalamon olvastál, a gimiben vele csókolóztam először, osztálytársam volt, el tudtam képzelni a lélegeztetőgépeken, de nem, nem ismertem őt sem, mert?, számít ez valamit?, a költő megrázta a fejét, és azt mondta, hogy nem, csak azért kérdeztem, mert ha olyan megy el, akit jól ismerünk, ezt az *ismeretet* is magával viszi, az emléke személytelenné válik, mondhatnám azt is, hogy elidegenül, és ismeretlenül magadra hagy a hiányban, amiben, baszod, az a legfájdalmasabb, hogy nem tudod enyhíteni a közös emlékekkel, mert nem emlékszel már pontosan arra, aki volt, akivel lehetek akár közös emlékeitek, csak arra, ami nincs, a *nincssége* jut eszedbe, ha rágondolsz, mintha sose lett volna, és ez elfogadhatatlan, basszameg, mondta, és hátrasimította ősz haját a homlokán, töltsek még, kérdezte

aztán, de nem várt válaszra, teletöltötte a poharaikat, és mindjárt meg is emelte az övét, a kurva nincsről, mondta, és ivott, ő meg vele, és halkan azért azt mondta, miután lenyelte a kortyot, hogy talán jobb is, hogy nincs, mert a *nincs* legalább lehet valakié, a *vant* meg mindig elorozzák mások, de a költő ezen csak hirtelen felkapta a vizet, és akkorát csapott a dohányzóasztalra, hogy felszáll róla a por, hogy veszed a bátorságot, hogy kiforgasd a szavaimat, gyerek?, és akkor hirtelen fáradtnak érezte magát, hogy meséljen a lebontott házról, de bántotta a költő értetlensége, ezért mégis megszólalt, és nagyon lassan azt válaszolta, hogy *annyian* vannak, akik ezt (vagy azt) a bizonyos *vant* birtokolják, és e sokféle létezésre, sok egyéni *vanra* csiszolt prizmán át darabokra hullik az élet, és ha így nézzük, mindegy, hogy ki mit visz magával, mert mi viszont belakhatjuk a grundokat, a hiányokat, az űröket, a nincset, s ebben a sajátos nekropoliszban a meghaltak helyén, befejezetlen regényük hiányzó oldalain, megíratlan beszédeikben, kihúzott vagy soha el nem mondott mondataikban keresünk menedéket, s elfoglaljuk, a miénkbe tesszük, ami senkinek nem kell, a semmit, öreg barátom, mert ez a *politika*, az, hogy már csak a semmi nem kell *valakiknek*, emelte fel a hangját, márpedig ez a nem létező, ez az elfelejtett, ez a kitörölt, félbeszakadt történet, ami nincs, ez igenis valamivé akar lenni, ez valakihez tartozni akar, baszod, nem kiforgatom a szavaid, csak távlatot adok nekik, a végét már szinte kiabálta, és érezte, hogy marni kezdi a gyomrát a bor, kicsit talán ki is melegedett a szenvedélyes kiselőadás alatt, a költő viszont már higgadtan, hátradőlve figyelte, atyaián el is mosolyodott, és amikor ő végre lecsillapodott, annyit mondott, hogy a bor szar, de láthatóan van ereje, talán ihatnánk innentől laza, jeges fröccsöket, már ha van jég még a hűtőben, tegnap belobbant a bokám, egy vödörnyit elhasználtam a borogatáshoz, azzal felállt, és kiballagott a konyhába, onnan kiabálta be, hogy van, baszod, ideje lehűtenünk magunk, aztán ismét sokáig zörgött a hűtő körül, újabb poharakat vett elő, hallotta, ahogy a szifonba tekeri a patront, a szénsav szisszenését, és közben úgy érezte magát, mint akit cserben hagytak, mint egy teniszező, akinek az ellenfele az utolsó, sorsdöntő *gém*ben elhagyja a pályát, és nem hagyja nyerni, vagy legalább becsülettel veszíteni, egyszerűen továbblép, függőben hagyja az életet, csalódottan inkább a grafikákat, festményeket nézte a falon, a költőnek irigylésre méltó gyűjteménye volt, a huszadik század második felének legnagyobbjaitól voltak képei, nyilván mindegyik hátán ott a névre szóló, sokszor hálás dedikáció, gondolta irigykedve, hány kiállítás nyitott meg mondjuk csak az elmúlt negyven év alatt?, de el se tudta kezdeni a számolást, mert megjött az „öreg”, kezében tálcán két párás, félliteres pohár, a képeket nézed, kérdezte, ne irigykedj, tudod hány kilométer van ezekben a képekben?, mentem vonaton, autón, gyalog, nem a festmények miatt, a barátságért, megkértek, fiatalon persze imponált, aztán vénülve már csak fárasztott, de sokat megtesz az ember a barátságért, azért a *nincstért*, mert *mindez* a falon mind veszteség, mindegyik egy elment barát, erről beszéltél, barátom, és igazad van, az a *semmi* tartozni akar valakihez, ne basztsad magad feleslegesen, pontosan tudom, miről beszélsz, mondta, lerakta a tálcát, és leült, a tanár mégis más, mindőjüktől különbözik, tudod?, lehorgasztotta a fejét, a haja az arcába csapódott, és ő valószínűnek tartotta, hogy amikor valami megviseli, *kibukik*, nem bírja tovább, akkor napokig így ül, maga elé lógatott fejjel, csapzottan, és savanyú bort iszik, amíg el nem múlik az emlék, ami fáj, ami másnaposan persze mindig sokkal élesebben érezhető, addig kell így ülni, amíg a szervezet nem bírja tovább, és sokkos állapotban maga alá nem temeti az emlékeket, s a költő talán most is ennek a folyamatnak az elején tartott, amikor rátelefonált, a tanár az más, ismételte meg, vele megint az élet ment a *nincsbé*, lett idegen, faszom belé, pár ember van csak a sorsban,

akinek a halála mindent megsemmisít, te ezt még nem tudod, szerencsére, mindenki él, ő meg bólintott, és az idő fogyására gondolt, hogy ötven elmúlt, és hogy a szeme láttára fut versenyt az élet az idővel, és csak hinni és remélni tudta, hogy minél később következik be, ami kikerülhetetlenül bekövetkezik, majd egyszer!, tette hozzá magában, így is kitolva *ának* valamikori idejét, amit meg sem nevezett, nem engedte megfogalmazódni, nem ismerkedett *vele*, nem próbálta meg felfogni, megérteni, elfogadni pláne nem, szándékosan az ismeretlenben hagyta, ahová tartozik, kivetítette, mint amikor nagyanyja kórházi ágya mellett állt, és nézte a kómában fekvő idős asszony tisztá, nyugodt arcát, exteriorizálta az ő állapotát és saját érzéseit, kivonult a jelenet fájdalomosságából, ugyanakkor nagyanyja élő lelkével keresett kapcsolatot, *beszélgetett* vele, ahogy mindig, ha együtt voltak, s ahogy gyakran azóta is sikerül, holott már nem él, a gyógyszerrel elkábított tudatába, a lelkébe hatolt bele, és ez megnyugtatta, az elfogadhatatlant természetessé tette, mintha az, ami történik, nem történe, noha tisztában volt vele, hogy a tudatosan elhomályosított valóságban is meg fog történni majd *az*, amitől fél, de ezzel a módszerrel nemcsak önmaga túlélését segítette, kettejük kapcsolatát is képes volt életben tartani, ámbár az is igaz, hogy akkor huszonvalahány éves volt, könnyebb volt kívül maradnia, elegánsan sztoikusnak mutatnia magát, de az élet azóta mélyebben felszívódott benne, függő lett, és nem tudta, hogy viseli (majd!), ha egy drámai esemény *lehozza* a nyugalom és emelkedettség drogjáról, igazából nem akart róla beszélni, tudni se, a temetések, közös „virrasztásokat” is jobbnak látta elkerülni, most is csak a költő barátsága miatt szedte össze magát, hogy a járvány, a naponta hallott, olvasott elrémítő hírek, saját félelmei és bizonytalanságai ellenére átvágjon a városon, és meglátogassa őt, olvad a jég, mondta a költő, ne bambulj, ifjú ember! (ez a jelző mindig meglepte, ötvenhárom éves, de rendszeresen *lefialítják*, nem bántásból, s nem mintha megbántódna, mégis mindig *kiakasztja*), regényed hogy áll, kérdezte a költő, szüleid?, Nita?, megvagyunk, regényesen, felelte, de rögtön meg is bánta a szójátékot, kényszeresen elmosolyodott, jól, tette hozzá, és azonnal lekopogta az asztalon, aztán mert korábbi, drámai és zaklatott kirohanása miatt még mindig zavarban volt, megkérdezte, hogy nem bántotta-e meg a költőt, de ő legyintett, meggondolatlan ifjú vagy, baszod, de megértem, bár lehetnék még én is olyan, s azt, hogy olyan, kihangsúlyozta, nem mintha elhatárolódna a szenvedélytől, inkább mint aki már belefáradt az igazság látomásaiba, a tanárral mi is mennyit *összekiabáltunk*, boldogult ifjúság, mondta, egyszer azt is megfogadtam, hogy soha többet nem beszélek vele, itt elhallgatott, maga elé bámult, és látszólag egykedvűen a poharában rázogatta a maradék jeget, emlékszem, mondta ő, emlékszel, kérdezte a költő, és összeráncolta a homlokát, tiltakozás volt a tekintetében, de látszott, hogy a szeme emlékezik arra a pillanatra, amikor a tanárt otthagya azon a délutánon, és arra is, hogy ezt később elmesélte nekik, emlékszel?, ismételte meg, mesélted, válaszolta ő, és bólintott, egy késő nyári este, talán a belvárosban, tőle jöttél, és ki voltál borulva, de persze senki nem vett komolyan, nem olyan vagy, akinek egy barátság nál a saját megbántottsága fontosabb, a költő elmosolyodott, mindegy is, látod, most aztán tényleg nem fogok vele beszélni soha, mondta halkan, mindig könnyebb hátralépni, kimaradni, veszni hagyni, mint beleállni, de nekem már mindegy, uralkodnom kell a *nincseimen*, gyermek, ha nem is olyan forradalmian, ahogy te deklamáltál, de csöndes elfogadással, csak ahogy ők uralkodnak rajtam minden ellenük elkövetett vétkemmel, elmaradt bocsánatkéréssel, hiúságomban odavágott bántással, lemondott találkozóink ürességével, minden gyávasággal, amit jogos és megindokolt távolmaradásnak éreztünk annak idején, morogta félrenézve a

megjelenő múlt elől, felállt, és rádörrent, na, add a poharad, ideje innunk, aztán lassan kiment a konyhába megint, ő meg hallgatta, ahogy harmadszor is matatni kezd a hűtőben, a jégtartóval vacakol, csörömpölve kutat az üres palackok között egy teli után, és azt tapasztalta, hogy elkezd *lemenni* róla a nyomás, mintha a költő lelkét nyomasztó súly tömegvonzása megszabadította volna a maga terheitől, pedig *mintha* épp azért jött volna át, hogy ő tartsa a költőben a lelket, vigaszt nyújtson, ehelyett megint végig kívül maradt a gyászon, a barát érzésein, csak magával és a maga rémképeivel foglalkozott, megint *eltartotta* magától a lényegét, megkérdezte ugyan, hogy „hogyan vagy”, *érdeklődését fejezte ki*, de azzal is csak a valódi érdeklődés lehetőségét zárta el, szégyellte magát, és idegesen megtapogatta a zakkóját, rágyújthatok, kérdezte hátrafordulva, de még mennyire, kiabált vissza a költő, sőt, adj nekem is egyet, nem dohányzom, csak néha, tette hozzá, amikor visszaért a poharakkal, és kizárólag este, egy-két szálat, ha nem megy a munka, most viszont jólesne, hát rágyújtottak, koccintottak, füstöltek, és mindennapi dolgokról beszélgettek, a költő fiáról, az állami ünnepen átadott irodalmi díjakról, arról, hogy mikor mennek le végre *bebaszni* Tördemicre, *arról* tehát a továbbiakban szó sem esett, megnyugvás költözött a *szövegbe*, és ahogy az udvarra nyíló teraszajtón besütött a tűzfal fölé emelkedő nap, némi szépség is, jó délután volt, mondta a költő másfél óra múlva, és felállt, jelezve, hogy eljött az *idő*, jó volt, köszönöm, barátom, felelte, és ő is felállt, jókedvűen elindult az előszoba felé (a történetek, még a végtelen távlatokba futók is mindig kiindulópontjukhoz közelítenek), és már kezében tartotta a ballonját, amikor a költő utánakiabált a nappaliból, azt kérdezte, látta-e a lebonított vendéglőt a sarkon idejövet, hát vendéglő volt?, gondolta meglepetten, és próbált bármi apróságot felidézni, mert az nem lehet, hogy ő nem emlékszik egy óbudai vendéglőre, pedig nem emlékezett, igen, kiabálta vissza, láttam, de nem emlékeztem rá, hogy mi volt, az most mindegy is, jött a válasz, és kisvártatva a költő maga, kezében két párás pohárral, a *felirat* a fontos, azt is láttad a hátsó falon?, kérdezte, amikor megállt előtte, és a kezébe nyomta az egyik poharat, láttam, tetszetős tiltakozás, igyunk rá, mondta, és a szájához emelte a poharat, a költő meg megszegve a kötelező távolságtartást, a füléhez hajolt, én voltam, súgta, én voltam, baszod, ismételte meg vigyorogva, és széttárta a karját, ezt nem gondoltad volna a vénemberről, mi?, de az anyjuk pitéjét, nem gyalogolhatnak át minden, az életünkön, az emlékeinken, hogy még csak ne is jelezzük, mi is jelen vagyunk, és nem szeretjük a módszereiket, mondta szigorúan, és mutatóujjával a levegőbe bökött, aztán megint összevonta a szemöldökét, mint az előbb, amikor nem akarta elhinni, hogy hallott a tanárral való összezőrdüléséről, de ami ennél is fontosabb, tudod, kiért tettem, kérdezte, egészen kipirult a vallomás után, a tanár emlékéért, össze se tudom számolni, hányszor ültünk ott egymásnak és a sorsnak feszülve, hát ezért, mondta, és lehajtotta a fejét, mert két ember története nem ér véget attól, hogy soha többet nem találkoznak, a *nemtalálkozások* története is történet, a sztori hiánya az élet *metasztorija*, de a mi nyomaink teszik élővé a nincset, meg az ilyen délutánok, baszod, mondtam, hogy értem, miről beszélsz!, és rácsapott a vállára, na ne szerencsétlenkedj itt, először ide se találsz, aztán a lépcsőházban ácsorogsz, most meg képtelen vagy elindulni, idd ki, és eredj utadra, gyermek, kiáltotta, és amint lenyelte az utolsó kortyot, szó szerint kilökte a folyosóra, aztán kacsintott, és kissé lágyabb hangon hozzátette, köszönöm, hogy jöttél, de most tényleg menj, be kell még fejeznem egy-két „verset”, ahhoz pedig kell a magány, te meg vedd fel a maszkod, túl sok az utcán az öntudatos balfasz, vigyázni kell velük, azzal becsukta az ajtót, és magára hagyta a napfénytől ragyogó lépcsőházban a reménykeltő, (azért mégiscsak) a *történet* mögé írt délutánban.

TOMAJI ATTILA

A GYEREK

Alig múlt öt, mikor elkezdődött. Csak letették oda, mint egy vézna növényt a sarokba, még nem tudta, honnan is tudhatta volna, hogy bárhová kerül is, minden egy tenger vagy kivágott erdő helyén áll, ahogy ez a skarlátszínű téglából épített kórház is, hol beteg gyerekek gyógyulgattak természetes bajaikból, itt él az iskolai szünetekben, keserves nyarakon, nézi a kert ingatag formáit éveken át, ahogy fújja a szél az egyre magasabb fákat, s a nyugvó nap s az éjjeliszekrény lámpája felfesti a remegést a mennyezetre, a lélek olvasta ennek az ismeretlen nyelvnek a jeleit, még nem tudta, honnan is tudhatta volna, hogy itt maradt valami az ősi víz, az ősi lombok hullámszásából, és ők ringatják a fájalmát, minden langyos még, s édes, nem ismeri a fák, a lombok sötét táncát, se a fény erejét, nem érti mind a szavakat, inkább az érintés nyugözi le, de nem tudja, hogy lenyűgözött, tudja viszont, hogy a szomszéd szobákban gyerekek játszanak, s messze innen olyan kert is van, ahol a fűmagot ő szórta szét, testben eláradó nyugalmat érez egy tekintet után, belealszik a mozdulatokba, aztán felriad, néz, emlékszem, mindig csak néz, hallgat, sír és nevet, s a kérdésekre illedelmesen válaszol, mert jól nevelt gyerek, bár apja akkor még nem veri, tömbben áll a világ benne, nem szakadozik, hogy nyíljon az arca, a kert, az üveg, a szoba, a többi gyerek arca (az övét tó, se folyó nem látta még), mintha vak lenne, hogy az egészet belülről láthassa, aztán megtalálja a szoba félreeső részét, ahol jó ülni, s megtanulni álmodni, sokat sír ott egyedül, de nincs benne várakozás, se remény s aggodalom, egyedül van, mint egy újra elveszített talált tárgy, s ha komoly férfiarc hajol fölé, mert vérzik, egyre vérzik, és nem értik, miért, ő csak azt kérdi, nem fogy el?, s nővérek sietnek mondani, nem, marad bőven, s megigazítják haját, párnáját, testük melegét érzi a szétnyíló köpenyek alatt, más s szaguk, mint anyjának, akinek illatát makacsul

őrzi, s a vastag üvegfal mögül is pontosan emlékszik rá, hisz visszfénye volt neki, szája nyomát a hideg üvegen akkor is látja, ha újra magára marad, a szoba, a tű, a száj nyoma, a vér emelte fel magasra, a vér szaga, amire csak később, mikor már ír, csukódik rá az *éjszaka* szava, tölti be napjait, de nincs még idő benne, hogy mikorra lehullanak a levelek, vége lesz, mert nem tudja, mi az, hogy vége, a lassú percek nyomtalan égnék el a következő percekben, orvosságok, injekcióstűk között, tekergő csövek gombolyagjában, egy sose hallgató rádió fejhallgatójával, a rátörő fájdalom várt s mindig pontosan érkező hullámverésében üldögél, mint sarokba letett ismeretlen növény, ízlelgeti a vér szagát, végzetét a világban, friss jövevényként, és nincs benne semmi, ami eltörhetne, hajladozó növény, csupa belső út, véres utak hosszú sora az évek után jött váratlan szabadulásig –

Nem lesz több már, se teljesebb benne a gyerek, akit mindegyre féltve azóta is hurcol, még mindig hordja, oda, hová tárgyait hajtja a sötét meder felett áradó folyó, viszi a gyereket, aki túlélte a férfikort, aki az elsorjázó éjjeleken sem enyészett el a rutinban, testben, se az ölelésben, emésztődik szakadatlan, s ott sírdogál most is, ahol túl sok a múlt, s a jövő egyre képtelenebb vállalkozás –

ÉLNI

Ragyog a szem a szárnyas időben, mint a delphoi kocsihajtóé, mindennél éberebb értelemmel eltelten ragyog – Ugyanazt az időtlen előadást nézi az örök deszkán,

mindig más szereplőkkel, akiket különféle neveken szólítanak, Antigoné, Oidipusz, Médeia, Don Quijote, Hamlet, Godot s a többiek. Vonulnak egyre a szem előtt,

fiatalon, lelkesen, majd átváltoznak, csalódottak lesznek, életuntak, s meghalnak valamiért, hazáért, egymásért, adott szóért. De név a barátság, a kard, a kert is, s a drága

szerelem, ami nem csak név, mert a világ maga. És új álmok jönnek régi álarcos felvonásokról, és *nincs halál, és nem lehet nélküle élet*, ahogy egy szürke

galamb félárnyéka a küszöb felett, a rácson
át a szomszéd kertje, kövek s fák párbeszéde,
a holdhoz érő fényes homlok sincs a megnyílt
szem nélkül. Látod, most hajnal hasad, de

már a tegnapé is, mert nem jön fel a nap,
ha öröktől ott halad az égen, ahogy a rózsza
szirmai is egyre hullnak, mégse fogynak el
soha. Bár tudnám a nevét annak, ki mindezt

szememmel végignézte, s még nem kellett
saját életét felejtenie, hogy emlékezzen a
dobbanásokra, átjárókra, bátor sorsokra –
Vajon kinek a tiszta szeme idézi vissza a

nevemet, mikor még fiatal, lelkes, majd
életunt s csalódott lettem, kardot s keresztet
vitrinbe tettem, megteltem a bukott világgal,
s elárultam a kertet, szerelmet, boldogan alvó

testet s a kikötőt is, pedig ott mindig házra
leltem, és vártak rám a sűrű függönyök
mögött. Csoda lehet, ha lát a szem, hiszen
a véletlen s a semmi közé zuhanni születtem.

Élni akarok, újraélni, amit láttam,
aztán mehetek végleg. Ez gyöngéd akaratom.
Csak az hal meg, kinek neve van. A világban
örökké él a többi, sorsukat nem faggatom.

HAMU LESZ

Egyszer majd kőről álmodik a vak tükör,
mely unott arcát örökre bezúzza,
egyszer majd esőről álmodik a hamu,
amely a pernyét a földre lehúzza,

lesz majd, hogy tükörről álmodik a kő,
hogy ő is lássa ősi önmagát,
lesz majd, hamuról álmodik az eső,
mely feldíszíti hosszú szöghaját,

egyszer útvesztőről álmodik az ösvény,
mely az egyet sokfelé ágaztatja,
egyszer majd homokról álmodik a gyors víz,
melynek futását végre átadhatja,

lesz majd, ösvényről álmodik az útvesztő,
hogy ne tévedjen el a láb, ha gyöngye,
lesz majd, hogy gyors vízről álmodik a homok,
hogy legyen ága, virága, gyümölcse,

egyszer majd árnyékról álmodik a napfény,
hogy forrón izzó kardja kicsorbuljon,
egyszer majd a dzsungelről álmodik a szél,
hogy torka a fák között begyógyuljon,

lesz majd, napfényről álmodik az árnyék,
hogy sötétjét magából jól kisírja,
lesz majd, hogy szélről álmodik a dzsungel,
mely a fák lombját formába simítja,

egyszer majd kitalálok az útvesztőből,
ahol bolyongtam rövid életem át,
lesz majd, hogy valahol megállhatok én is,
ahol állnak a sűrű gesztenyefák,

lesz majd, hogy magamról álmodom én is,
ahogy követ dobok a tükörbe,
egyszer majd hamu lesz megvénült arcom,
és szétmállik a szürke esőbe –

HARAG ANITA

NYOLC FOGÁS

Március

A lánynak mindjárt mennie kell. Elzsibbadt a lába, de nem akarja megmozdítani, jólesik a férfi fejének súlya a combján. Ujjai közé fog pár tincset, a fodrász nézi meg így a haj hosszát, mennyit kell levágni belőle. Talán két hét múlva szakítanak. Vagy egy év múlva. Egy hónap, fél év, öt év. Szeretné látni a jövőt, mit fog csinálni egy év múlva március huszonharmadikán. Néha azt játssza, hogy belenéz az életébe, milyen lesz egy év múlva, öt év múlva, és nem tudja majd, hol van. Idegen lakásban, emberekkel, akiket még nem ismer. Tavaly március huszonharmadikán is elképzeltette, mit fog ezen a napon csinálni. Éppen belenéz a saját jövőjébe. A férfi a térdét próbálja csiklandozni.

Én nem bírnám ki, mondja.

A hét fogást is kibírom.

A férfi felül, elindul a térdtől egyre feljebb.

Hat... hét... nyolc. A nyolc fogást is kibírod.

Volt egy barátom, aki állandóan ezt csinálta.
Sima barát, ugye?
Nem, igazi... Vagyis sima barát, igen. Soha senkim nem volt előtted.
Nekem is te vagy az első barátnőm.
A lánynak indulnia kell, megnézi a telefonját, fél hat. El fog késni. Úgy csinál, mint aki indulni készül. Kiül az ágy szélére.
Ne menj még. Csak most jöttél.
Tegnapelőtt. Megöl, ha megint lemondom.
Akkor csak írd, hogy késel.
A lány eljättsza, hogy gondolkodik, aztán ír a barátnőjének. Fél óra késés belefér? Tesz a végére egy piruló fejet.
De max. fél óra.
Mikortól számítva?
Mostantól!
Fél óra múlva?
A lány törökülésbe húzza a lábát.
Szeretem ezt a lábat, mondja a férfi. Meg ezeket a lábujjakat.
Mepuszilja a nagylábujját.
Ne csináld, ezt nem szeretem!
Miért?
Nem szeretem a lábujjaimat.
Egyiket se? Mert ez a kicsi itt például nagyon cuki.
Nem cuki, hagyd békén.
Hát jó. De akkor mással kell játszanom. Mi van? A sípcsontodra gondoltam. Egyszer valaki mesélte, hogy annyira fel tud izgulni, ha a sípcsontját simogatják, hogy simán elélvez.
Én olyat hallottam, hogy valaki attól megy el, ha sokat gondol rá. Érintés nélkül.
Mármint hogy? Elmegyek, elmegyek, elmegyek, és elmegy?
Nem tudom.
A férfi a lány sípcsontját simogatja.
Na? Semmi? Esetleg a másik lábodon...
Hagyd már, neveti el magát a lány.
Majdnem fejbe rúgtál.
Dehogy rúgtalak fejbe!
De, szinte éreztem a szagát.
Menj már, nem is bűdös a lábam.
Éreztem.
A lány elhúzza a lábát, és betolja a takaró alá.
Félreérted. Én nagyon szeretem a lábszagot. Ha elég erős, már csak a szagától elmegyek.
Annyira hülye vagy!
Szeretem, ahogy nevelsz.
Én meg a hangodat szeretem. Félttem tőle, milyen lesz. Amikor még nem beszéltünk.
Miért féltél?
Mi van, ha a hangod nem tetszik. Te nem gondolkodtál ilyesmin?
Én hallottam a hangodat. Kinyitottad Tibinek az ajtót a Mulassjólban, valamit mondtál neki.
Szívesen, nincs mit, valami ilyesmit. És tetszett a hangod.

Még nem hallottál telefonálni. Azt mondják, telefonon keresztül olyan, mint egy pornószi-
nésznőnek.

Mikor is fogunk telefonálni?

Utálok telefonálni.

Nem baj.

Nincs is meg a számom.

Megadod a számod?

Nem szoktam megadni. Jó, ne nézz így, neked megadom. De nem hívhatsz fel.

A férfi odaadja a mobilját, a lány beírja a számát a telefonkönyvbe.

Tényleg mennem kell.

A lány feláll, a fürdőszobába megy. Megszólal a mobilja az éjjeliszekrényen.

Ki az, kiabálja a fürdőből.

Csak ellenőriztem, jó számot adtál-e meg. Azét a pornószi-
nésznőét, tudod.

December

Hiába forgatja, nem tudja megállapítani, hol áll. A GPS szerint a József Attila térnél, de ez
nem egy tér, akkor nem ott van, ahol a GPS szerint lennie kell. A következő éjszakai busz egy
óra múlva jön, de neki az ellenkező irány kellene, szemben viszont csak sötét ablakú épüle-
teket lát. Olyanok, mintha kicsi, négyemeletes kórházak lennének. Elindul abba az irányba,
ahonnan a busz jött. Mintha pár centivel a járda fölött járna, a combját figyeli, de eszébe
jut, hogy buszmegállót keres. Felemeli a fejét, és abba az irányba néz, ahol megállónak kell
lennie. Az egyik ablakban ég a villany. Nem tudja elképzelni, milyen lehet, ha valaki nem
tud elaludni. Álmos, csak le kéne tennie valahova a fejét. Megérinti az ajkát, zsibbad a szája.
Eszébe jut, hogy buszos a keze, beletörli a száját a vállába. A férfi biztos fent van, szerdán
sokáig dolgozik, és premier is volt.

Halló, szól bele a telefonba a férfi. Nem olyan a hangja, mintha most ébredt volna.

Ugye nem aludtál? Bocs... Bocsi, ha felkeltettelek. Itt vagyok valahol a francban. Kőbánya
környékén, azt hiszem... talán... igen, mintha. Mintha láttam volna a 28-as villamost.

Igen?

Rossz éjszakaira szálltam, és én most nem tudom, hol vagyok.

GPS?

Elromlott. Egy csomó furcsa épület, sehol senki. Sehol egy játszótér. Milyen lakóövezetben
nincs játszótér? Lakóövezetben... Lakóöv. Vagy egy hinta legalább, egy... hogy is hívják. Ho-
mokozó. Pingpongasztal.

Keress egy utcatáblát.

Utcatáblát? Jó. Megyek, keresek utcatáblát. Utcatábla, utcatábla. Milyen volt a premier?

Klassz. Telt ház.

Gondoltam. Azért lihegek, mert megyek, és utcatáblát keresek. Nem igaz, hogy nincs itt
egy utcatábla. Ott... ott vagy? Halló?

Majd találsz egy utcatáblát.

Aztán?

Aztán hívsz egy taxit.

Egy taxit?

Igen.

De én teljesen egyedül vagyok.

Nem lesz baj.

Ott egy utcatábla! Utcatábla, utcatábla, ott van, ott van! Mindjárt elérem az utcatáblát. Olyan furcsa a hangod. Jól vagy?

Minden oké.

Ilyen a hangod, ha Zolival beszélsz... Most már olyan vagyok neked, mint a Zoli?

Nem.

De te utálod a Zolit.

Nem utálok Zolit. Csak nem szeretek vele telefonálni.

Akkor velem sem szeretsz már beszélni?

Csak nem értem. Miért hívtál?

Ki mást hívhattam volna? De most tényleg. Meg tudtam, hogy ébren vagy. És egyedül vagyok a Kada utca 24–36.-ban.

Jó, akkor most már tudsz taxit hívni.

Nem... nem jössz el értem?

Hívj taxit!

De én nem ismerek taxitársaságot.

Elküldök egy számot sms-ben.

Jó... Kösz. Írok, ha hazaértem.

Mindjárt megy sms-ben a szám. Szia, Enikő.

Ja, jó. Szia.

A lány megvárja, hogy a férfi kinyomja. Rezeg a telefon, megjelenik a férfi neve és egy telefonszám. Négy hónappal ezelőtt küldött neki sms-t utoljára, a nyári intenzív táborba. Nem volt térerő a Börzsönyben, a vonaton hazafelé kapta meg az üzenetet. Remélem, nem ettek meg a medvék. Erre fog gondolni, amikor hazaér. Kiszáll a taxiból, felmegy a lépcsőn, kinyitja a bejárati ajtót. Megmossa az arcát, kibújik a ruháiból, pisil, igen, pisilnie is kell, most, hogy a végére gondol. Nagyon kell pisilnie. Bebújik az ágyba, üzenetet kap a férfitől. Remélem, nem ettek meg a medvék.

Augusztus

Idared, granny smith, jonatán, golden, piros alma. Elképzeli az idared kemény héját, ahogy roppan a fogai között. A granny smith savanyú, a golden langyos édes. Valamiért langyosnak képzei az édeset, a savanyút hidegnek. Három darab idaredet tesz a zacskóba. Körbenéz, őt nem látja sehol. Ez megnyugtatja. Elképzeli, hogy egyedül van, egyedül vásárol, most éppen három piros almát, egy doboz joghurtot és egy zacskó kávét. A joghurt nem is az övé, nem érti, miért hozta, visszamegy a hűtőpulthoz, a hidegtől libabőrös lesz a karja. Nem emlékszik, honnan vette el, ezért a vaníliás pudingok elé teszi, hasonló a dobozuk. Véletlenül ezt veszi majd el valaki a puding helyett, otthon felnyitja a tetejét, belekanalaz, édes helyett savanykás íz. Összerándul, amikor elmegy valaki mögötte, de nem érnek a karjához, sem a vállához. Továbbstétál a húspulthoz, végigfuttatja ujjait az üvegen, vékony, zsíros csík marad utána. Észreveszi a pult mögött az eladót, egyenesen rá néz, mintha rajtakapta volna, és gyorsan felolvassa az első táblát, amit meglát. Pármai sonkából kérnék tizenöt dekát. A nő zacskót húz a kezére, és a sonkát, miután lefejtette róla a papírt, a szeletelőgépre teszi. Andrea. Biztosan Andinak becézik a kollégái, talán csak a főnöke hívja Andreának. Néhány nevet csak becézni lehet, néhány nevet egyáltalán nem, mint mondjuk a Zoét. És vannak emberek, akiket nem lehet becézni. Vagy akiket bizonyos emberek nem tudnak becézni. Éles hangja van, ahogy a szeletek egymás után válnak le a sonkadarabról. Elképzeli, hogy ő szeletel. Bal kézzel fogja a sonkát, másik keze a gép túloldalán markol egy

kart, nehéz, nehezebb a gépet irányítani, mint gondolta. Nem is tud a vele szemben álló vásárlóra nézni, figyelni kell, nehogy levágja az ujját. Amikor betanították, rémtörténeteket meséltek neki, hogyan vágja le a gép az ujjhegyet, körmöstül, félbe, mint a gépsonkát. Ugyanilyen hangjuk van az emberi ujjaknak is, mint a gépsonkának, mikor szeletelik. Szemre meg tudja saccolni, mennyi a tizenöt deka, ráteszi a mérlegre a szeleteket. Tizenöt egész nyolc. Maradhat? Most néz csak a vele szemben álló nőre, aki inkább lány, mint nő, hiába nőé a hangja. Nem lehet több huszonötnél, azonnal feltűnik neki a nagy, átlátszó keretes szemüveg, nem mindennapi, de ennek a lánynak jól áll, kiemeli a szemét, a hosszú, fekete szempilláit. Talán műszempilla, jut eszébe, de ilyen messziről nem tudja eldönteni. Meg szokták kérdezni, igazi-e a szempillája, de ezt nem tudhatja. Becsomagolja a sonkát, ráteszi a címkét. Nem tudja, melyikük igyekezett jobban, hogy ne érjen hozzá a másik kezéhez, miközben átadta a csomagot. Azt gondolja, a lány egyedül van, egyedül vásárol, nem jut eszébe, hogy az a férfi, aki az előbb itt szalámit kért, az ő barátja, vagyis az ő élettársa, nem köti össze a két embert, van a férfi, aki szalámit kért, és van a lány, aki páрмаi sonkát. A lány beteszi a csomagot a kosárba. Eszébe jut, hogy Andrea vajon szerelmes-e. Próbálja kitalálni, hogy szemben az a nő, negyvenes, csíkos pólóban, szerelmes-e. És ha szerelmes, a férjébe szerelmes, vagy valaki másba. Van-e egyáltalán férje. Amikor tizenhárom évesen elkezdett menstruálni, figyelte a nőket, a tartásukat, a ruhájukat, a feneküket, a járásukat. Látszik-e rajtuk, hogy éppen menstruálnak. Most ugyanígy nézi az embereket, szerelmesek-e. Ez a férfi, kisfiúval a karján, biztosan szerelmes. Figyeli az arcát, látja-e rajta a szerelmet. Sokat mosolyog, talán ez a szerelem jele, de lehet, hogy az csak a kislánya miatt van, mert lány, nem is fiú, ahogy először hitte. Talán csak akkor látszik valakin a szerelem, ha a szerelme is ott van a közelben. Vagy ez a lány, tizenhat éves, nyomkodja a telefonját, és közben mosolyog. Biztosan szerelmes. Nem veszi észre, hogy az út közepén áll, hetvenes néni próbálja kikerülni. A néni is lehet szerelmes, vagy volt szerelmes, hányszor lehetett szerelmes, meg tudná-e mondani, ha kérdezné. Gondol-e még a szerelemre, egy hetvenéves bácsira, amikor nincs vele. Vagy ez a férfi, magas, barna hajú, listával a kezében, szerelmes-e. Nem látszik, hogy szerelmes lenne, de most éppen listát olvas, listaolvasás közben nem is lehet szerelmesnek lenni. Halszag. Körbenéz, de ebben az üzletben nincs halas pult, nincs akvárium zöldes-zavaros vízzel, a víz tetején úszkáló pikkelyekkel, lassú, bágyadt pontyokkal. Mindent megvettél, kérdezi tőle a listát olvasó férfi már a kasszánál. A lány a férfi vállára hajtja a fejét, megszagolja. Nincs halszaga. Aztán a kosárba néz. Tejföl, három piros olasz alma, páрмаi sonka. Nem érti, hogy került oda a páрмаi sonka.

Február

Csőre Gábort nem látja jól. Kicsit előrébb dől, de takarásban van, át kéne hajolnia a korláton. Még egy kicsit előrébb. Mi van, ha leesik, jut eszébe, lezuhan az alattuk lévő erkélyre. Az idős nő táskájára esne az üres széken. Ki ne ess, mondja a férfi. A lány hátrébb dől, könyökével a karzaton támaszkodik. Csőre Gábor visszajön a színpadra, oda, ahol ő is látja, és leül a kanapéra.

Olyan, mintha csak a háromnegyedét látnám egy filmnek, suttogja a lány.

Nem történik a színpadnak azon a részén semmi érdekes, válaszolja a férfi, nem suttog.

Nem kell suttogni. A lány szereti azokat a részeket, amik nem látszanak, vagy amik mellékesnek tűnnek. Figyelni azt a színészt, aki a háttérben áll, éppen semmi dolga, csak figyelni az eseményeket, mintha ő is néző lenne. Aztán egyszer csak megszólal, előrelép, erősebb

a hangja, mint képzelte, jelen van, sőt, ő a jelenet főszereplője. Percek óta azt a szőke színésznőt figyeli, nem tudja a nevét, a lépcsőn ül, néha megnézi a kezét, mintha lenne benne valami.

Ezt elrontották, mondja a férfi.

A lány suttogva kérdez vissza, mit rontottak el, hogy közelebb hajolhasson a férfihoz.

A kalapot fel kellett volna dobnia a levegőbe, amikor kiment, de korábban elejtette, ott van a színpad szélén a szék mellett.

Te onnan többet látsz, mint én, suttogja a lány, előrehajolva sem látja a szék mellett a kalapot. Majd tudósítok, mi történik, mondja a férfi, már ő is suttog.

A lány a zöld ottománt figyeli, a zöld ottománnak milyen szerepe lesz később. A férfi elfordítja a lámpát, miért is nem gondoltam a jövőre, erre a mondatra vár, mindjárt elhangzik, csak még Csórének fel kell vennie a kabátját a fogasról, a fogas innen nem látszik, a színpad jobb oldalára állni, a férfi azt a pontot nézi, ahonnan az a mondat el fog hangzani, miért is nem gondoltam a jövőre, felkapcsolja a lámpát, kék fény.

Ő kicsoda, kérdezi a lány, a szőke színésznőre gondol.

A férfi megmondja a nevét. A lány ráteszi az állát a karfára, kialszik a fény a bal oldalról, most középről villan fel. A férfi figyeli a fényköröket a színpadon, amit követnek a színészek, vagy a fénykörök követik a színészeket. Inkább egyszerre, ugyanazt csinálják, tudják, mikor fog hátra vagy előre indulni a másik. A körök összeérnek, mint két halmaz, a színész középen, a közös halmazban áll. Elképzeli, hogy a jobb oldali lámpa egyszer csak rájuk irányul, ket-tőjükre, és meg kell csókolniuk egymást, mint az amerikai filmekben a baseballmeccsen. Még sose hozott ide senkit. A lány kihúzza magát, mintha tudná, hogy a férfi őt nézi, a szája enyhén szétnyílt, összezárja, kicsit oldalra billenti a fejét, mint aki elmélyedt a darabban. Éppen eljártssza, hogy elmélyedt a darabban, mintha ő is egy színdarabban lenne. A férfi is csak eljártssza, hogy ő a bal oldali világosító. Várja azt az időt, amikor már nem jártssza el saját magát, hanem tud természetesen viselkedni. Kíváncsi, milyen a lány, ha nem figyel ennyire oda, hogy szépen üljön, hogy eltakarja a száját, miközben mosolyog, mert azt hiszi, csúnyák a fogai, pedig csak szabálytalanok. A perecről a lány térdén lelóg egy sódarab. A lány megmozdítja a lábát, egy pillanatra megfélekedett a perecről, hogy ott van a térdén, és meg kéne ennie. Majdnem leesik, a földre szóródik a morzsa.

Június

Meg fogod égetni az ujjad. A férfi a panírozott húst a sercegő olajba teszi.

Nem fáj, kérdezi a lány. A férfi újabb szeletért nyúl.

Nem érek az olajhoz. A férfi újabb szeletért nyúl.

Az olaj nagyokat pattan, a lány hátrébb lép. Visszamegy a pulthoz, a lisztben, a tojásban és a zsemlemorzzában is egy-egy szelet.

Nem gondoltam, hogy tudsz panírozni.

Látod, milyen rejtett képességeim vannak!

Hol tanultad?

A nagymamámtól.

A jó fej mamádtól?

Csak egy nagymamám volt, mondja a lány. A férfi megfordítja a serpenyőben a húsokat.

A másikat nem tekintem annak.

De még él?

Gondolom. Nem beszélek vele. De anyám mindig panaszkodik rá. A nagyanyám meg rám panaszkodik. Én meg neked anyámrá.

A lány egyik kezén az ujjai tojásos-zsemlemorzásak, a másikon lisztesek.

Nem is nagyon beszélsz anyádról.

Nincs igazán miről. Csak egy anya.

A férfi kiemeli az aranyárgára sült szeleteket, az odakészített, szalvétával letakart tányérra teszi. Az olaj egyre nagyobb foltban átáztatja a szalvétát.

Nem fáj, kérdezi a lány, a férfi újabb szeleteket rak a serpenyőbe.

Tényleg nem.

A férfi kinyitja az ablakot.

Olyan jó, hogy neked van ablakod. Nekem nincs ablak a konyhámban, de nem is nagyon szoktam főzni.

Ezért nem?

Csak nem.

De szellőződ van.

Nincs. De hát voltál már a lakásomban, láttad.

Egyszer. Csak néhány dolog maradt meg bennem. Például a nappaliban a lila függöny. És a vécében az egész falat borító esőerdő. Retrő.

Utáltam, hogy a vécében mindig a fehér falat bámulom.

Meg a fikuszod, Edit.

Remélem, jól van, három hete nem locsoltam meg.

Átmehetünk valamelyik nap, ha gondolod.

Majd úgyszólván haza kell mennem pár dologért, otthon maradok kicsit.

Elmenjek veled?

Nem kell.

Nem is azért, mert kell.

A lány tör egy darabot az egyik húsból. A férfi látja, miközben eszik. Kinyitja a száját, morzsa ragad a szája szélére, a fogaira, biztos csúnya, miközben rág. Eleinte nem akarta, hogy a férfi csúnyának lássa, miközben rág. Nem mert enni előtte. A csap alá tartja a kezét, meleg vizet enged rá. Összedörzsöli az ujjbegyeit, nehezen jön le a tojásos zsemlemorzsa. A darabok a lefolyóba esnek.

Három év körüli kislány pisil egy szürke Audi mellett. A folt egyre nagyobb a lába között, eléri a rózsaszín szandált, és továbbfolyik a kocsi alá. Nem ül az autóban senki. A kislány anyja a motorháztetőnek támaszkodik, telefonál. Nem tudja eldönteni, észrevette-e a pisilő kislányát. Fel is nézhetne, és észrevehetné a férfit az ablakban, ahogy a pisilő kislányát nézi. Arrafelé nézne, amerre a férfi néz, akkor látná, mit csinál a lánya. Kicsit hátrább lép az ablaktól, így takarásban van. A kislány felhúzza a bugyiját, odatotyog az anyjához.

Nem ég oda, kérdezi a lány, éppen újabb darabot tör alulról az egyik húsból. A férfi kiveszi a szeleteket a fogóval.

Ne lakj jól ebéd előtt.

Ez most olyan volt, mintha a nagyanyám mondta volna.

A halott? Viszel be szalvétát?

Már vittem be. Mit nézzünk? Szokásos?

Vagy csak beszélgessünk.

Most inkább néznék valamit.

Oké, én viszem a tányérokat, te hozod a laptopot. Az ágy mellett van a szekrényen.

Július

Az Állatfarmhoz új barátod csatlakozott, Vibrasphere megosztott egy videót, Antal Kovács hozzászólott egy bejegyzéshez, Katalin Schmith meg lett jelölve egy fényképen, sínadrág olcsón, Emberek, akiket ismerhetsz, Széplány Gyűjtő, mi a franc, Bronzpulyka megosztott egy videót. Pár hónapos tacsó fél lemenni a lépcsőn. A férfi arra gondol, ezt meg kell mutatnia a lánynak, ha bejön a szobába. Felnéz, itt fekszik mellette az ágyon, fülében fülhallgató, nem a nappaliban beszél telefonon. Videót néz ő is. Havas táj, gyorsan sikklik a tekintet, dombok, kanyarok, a háttérben hegyek, fák, néha látszik a síelő léce, lassul, lassul, piros kabátos lány várja a célnál, a síelő egyenesen a karjaiba síel. A férfi nem emlékszik, hogy a lány bejött a szobába. Vajon mióta van itt? Eszébe jut, csinált-e valami hülyeséget, amióta itt van. Azt nem tudja, pontosan milyen hülyeséget. Kattogatni az állkapcsát például. A lány egyszer rászólt. Beakasztotta az állkapcsát, aztán ki. Nem vette észre, hogy csinálja. Nem is attól félt, hogy valami hülyeséget csinál, hanem hogy hülyén néz ki, amit csinál. Az arca nézhet ki hülyén, az ujjai vagy a térdje kevésbé. Próbálja figyelni az arcát. Észrevette, hogy koncentráció közben beszívja az alsó ajkát. Ezt a lány talán nem látta még. Ropogtatja az ujjait az ágyban. Amióta a lány megkérdezte, nem fáj-e neki, zavarja ez a hang, de csak az után veszi észre, hogy csinálja, amikor hallja a hangot. A lány entert nyom, új videót néz. Most már nem síelőket, hanem szánkózós, családi videókat. A függöny mögül kilátszik a sarokba állított síléc. A lánynak nincs, majd bérelnék neki egyet Val di Fiemmében. Még sose síelt. Enikőként gondol rá. Nem Eniként, Encsiként vagy kicsimként. Nem becézi a lányt. Néhány nevet nem lehet becézni, néhány embert sem lehet. Őt se becézi a lány. Azt mondja, Martin. Őt szokták becézni, de a lány nem akarja vagy nem tudja. Ő sem hívja úgy, Eni, ahogy a barátnői hívják. Eni lejjebb csúszik az ágyban, nem, Enikő csúszik lejjebb az ágyban, felhúzza a térdét, kicsit megemeli a laptopot. Megtapogatja az alját, biztos túlmelegedett. Most anélkül nézheti a lány laptopját, hogy észrevenné. Nem szereti, ha belebámul a képernyőjébe. Most nem tudja remegtetni a térdét, mert akkor nem látná rendesen, ahogy négy kisgyerek szánkón indul lefelé a lejtőn, fent az apa indítja el őket, lent az anya vár. Le fognak dőlni a szánkóról, valószínűleg már az elején. Nem tudja, a lánynak feltűnt-e már, hogy ezt csinálja. Nem szólt neki. A férfi nagyapja járatta így a térdét tévézés közben. A barátnője a nagyapjára emlékezteti, ezen elneveti magát. A lány nem fordul felé, nem kérdezi meg, min nevet. Emberek esnek ki a szánkóból, és gurulnak lefelé a havas domboldalon.

Szeptember

Büdös vagy.

Büdös vagyok?

Halszagú.

Harminchárom centis pontyszag. Meg sügérszag. Azt apa fogta, de segítettem kiszedni a horgot, nagyon benyelte.

A sügér hasonlít a csukára, ugye?

Hát azért nem. A csuka foltos, a sügér csíkos.

A férfi kivieszi a dzseki zsebéből a mobilját, a konyhaasztalra teszi. Most a konyhaasztalnak is halszaga lesz. A fürdőszobába megy, becsukja az ajtót. A lány a konyhában marad, onnan hallgatja, ahogy csobog a víz a kádba. Felveszi a telefonját a konyhapultról, csuka, írja a keresőbe. Sügér. Ponty. Érzi a halszagot, a kabátjából jön, vagy a férfiből, még csukott ajtón keresztül is érezni.

Bejöhetek?

Behoznád a mobilom?

Most a kezének is halszaga lesz. A férfi már a kádban fekszik, a szőrszálak feketén tapadnak a combjára és a mellkasára. A farka összetöppedten oldalra konyul, rá a combtövére. A lány leteszi a mobilt a mosógépre, utána a csaphoz megy, és megmossa a kezét.

Ezt fogtuk.

Ponty a férfi kezében, sügér az apjéban. Csak kezek és halak látszanak.

Ez hol van, kérdezi a lány.

A huszonhármas csatornánál. Várj, mutatok még képet!

A lány leül a kád mellé, könyökével nekitámaszkodik a kád szélének. Vajon megismerné a férfi csuklóját, ha nem tudná, hogy az övé? Ha semmi más nem látszana belőle, csak a csuklója?

Senki nem volt kint. Kicsit nagy volt a sodrás, de még tudtam pergetni. Nézd, milyen zöldék a fák. Nem is láttam még ilyen zöldet.

A lány belenyúl a vízbe.

Nem lesz túl forró?

Ja, de.

Csend, mintha valaki kikapcsolta volna a tévét. A lány hagyja, hogy az ujjáról csöpögjön a víz, aztán a férfi válla fölé emeli a kezét, és a nedves cseppeket nézi a férfi száraz vállán.

Gyere el legközelebb! Hozhatsz könyvet, olvashatsz.

Majd egyszer.

Majd egyszer, majd valamikor, mindig ezt mondom.

Mert majd egyszer elmegyek.

De sose jössz.

Anyira nem vagyok oda a horgászatért.

Akkor nem fogunk horgászni, csak kirándulni. Piknik. Tudom is én.

A lány ráteszi az állát a karjára.

Anyuék is jönnének.

Nem tudom.

Megismernéd egyáltalán anyámat, ha találkoznátok?

Mi van?

Hagyjuk.

A lány hátrébb csúszik, hátát nekinyomja az ajtónak.

Csak sose jössz át.

Ez nem igaz.

Jó, nagy néha igen, ha szülinap van.

De hétvégén mész, és hétvégén tanítok.

Bevállaltad. Mondhattál volna nemet, de bevállaltad a hétvégi középhaladót, meg sem kérdeztél.

A lány a mosógépet nézi, nyitva az ajtó, látszik a dob fényes felülete. Még pár órát nyitva kell hagyni, hogy kiszellőzzön, a ruhák a szobában száradnak, a nyitott ablakon jön rájuk a levegő. Öt óra, még van idő kimosni a fehéréket is, most a szennyestartót nézi, amiben a fehérék vannak. Elképzeli a ruhákat, ahogy összegabalyodnak, egymásra lapulnak, szagok keverednek szagokkal. Ha levinné a tetejét, megérezné, milyen a kettejük szaga. Más a szaga, mióta a férfival van. Olyan kesernyés.

Hallod, amit mondok, kérdezi a férfi, és ujjával vizet spriccel a lány arcába. Próbálok megbeszélni, és nem is figyelsz.

A lány mindjárt nevetni kezd, ezt várja a férfi, most még nem nevet, nem is mosolyog, csak néz. Nevetnie kéne, a tegnapi filmben a pincérnő egy pohár vizet öntött a főszereplő arcába, hogy megnyugodjon. What the fuck, kérdezte a főszereplő, aztán elnevette magát. A lány nem nevet.

Nem figyelsz arra, amit mondok, mondja a férfi. Megértem, hogy bevállaltad a hétvégét. De hiányzik, hogy nem jössz velem sehova. Jó, tudom, a sehova túlzás. De sose jössz családi programokra. Ilcsivel egyszer találkoztál. Igen, nem szereted a gyerekeket, világos. De ő nem csak egy gyerek, hanem az unokahúgom. Te is benne vagy az esti mesében. Nagymamával, nagypapával, Hannával a játszótérről, és velem együtt. A múltkor azt hitte, hogy az a baba vagy, amit anyuéktól kapott. Hosszú, kétcopfos, vörös hajú baba irreálisan nagy szemekkel. Vitte körbe-körbe a lakásban, hogy ő Enikő baba. Mondj valamit, kérlek! Ne játszuk ezt megint. De látod, megint ezt csinálod. Pedig megbeszéltük, hogy így nem működik. Ne nézz így, tényleg mindig ezt csinálod. Jó, akkor én is. Én sem mondok semmit mostantól. Itt fogunk ülni, és semmit nem mondunk egymásnak. Én is tudom ezt csinálni. Tessék, akkor csinálom.

Február

A lány próbálja kitalálni, tetszik-e a férfinak. Összebb húzza magán a kabátot. Ha erősen megnyomja az oldalát, ki tudja tapintani a bordáit.

Te miért nem fázol, kérdezi a barátnőjét.

Több tequilát ittam, mint te, válaszolja.

Én nem ittam egyet se.

Éppen ez a baj.

A barátnője elnyomja a cigit a falon, a hamutálba teszi a csikket a párkányon.

Nem szívsz el még egyet?

Azt hittem, fázol.

Nem vészes.

A barátnője arrébb tolja a hamutálat, és a párkányra ül. Térdére teszi a papírt, rászórja a dohányt. A lány toporog, próbálja elterelni a figyelmét arról, hogy fázik, és próbálja nem bámulni a férfit. Idősebb, mint ő, a harmincas évei végén járhat, keze a kabátzsebében. Amikor ránéz, de a férfi nem néz vissza rá, újra a barátnője kezét nézi, a mutatóujján lévő gyűrűt, a körméről lepergett pár helyen a fekete festék. Megnézi a saját kezét, a lila körmén csak ott látszik egy kis hiány, ahol tegnap frissen belenyúlt. A barátnője mellett a hamutartó majdnem tele csikkkel, Marlboro, Pall Mall, vékony Lily, az egyik csikkre rágó ragadt. A hamutartó mellett táska, utána a bejárati ajtó Mulassjól felirattal, mellette a másik kirakat, a párkányon nem ül senki, székek, hárman körbeállják az asztalt.

Most tényleg nem jön, kérdezi a férfi a barátját. Hüvelykujját végighúzza az egyik kulcsra a zsebében, először a bejárati ajtó kulcsán, aztán a kapukulcsra, végül a kicsi postaládakulcsra. Nem írt, válaszolja a barátja, nézi a telefonját, és beleiszik a sörbe. Ez már húgy, mondja, és a földre önti. Az asztal lapján ragacsos körök. Még egy, kérdezi.

A férfi a poharára néz, már átmelegedett az üres üveg a kezében.

Ugyanezt?

A férfi bólint.

De ne menjünk be, mondja. Szar bent a levegő.

Ott álltam az edző előtt, folytatja a történetet a melegítőfelsős, aki hozzájuk csapódott. Mondom neki, hogy nem megyek, nincs az a pénz. Ő meg csak győzködött tovább.

A benti hangok felerősödnek, ahogy a barátja kinyitja az ajtót, az üres söröspoharak a kezében. Lábával támasztja meg az ajtót, a lány odamegy, tartja neki. A férfi máris bánja, hogy nem ő ment be új kört kérni. Most mondhatott volna valamit a lánynak.

De az öltözőben már nem volt nálam, és totál elfelejtettem, hova tettem.

A férfi nem érti, mit felejtett el a melegítőfelsős, mi nem volt nála, de már azt sem értette, hova nem akart menni. Amikor majd kifelé jön a barátja, poharakkal a kezében, odamegy, kinyitja az ajtót, és rámosolyog a lányra, vagy mond neki valamit. Hátha a lány megint odajön, egyszerre érnek oda. Figyeli a pultnál a barátját, sok fej között próbálja megtalálni a kopaszodó fejét. Ott van, már fizet, sörös üvegeket hoz, tortilla is van nála, azzal biztosan nem tudja kinyitni az ajtót. Még nem szabad elindulni, még mindig nem, mindjárt, ott áll az ajtóban két ember, azokat ki kell kerülni, most.

KARAP ZOLTÁN

I regényrészlet |

KEDVENC DOLGAINK

A My Favorite Things dallamai járnak a fejemben, mintha egész éjszaka ezt dúdolta volna Sarah Vaughan a párnámba. Kinyitom a szemem, de a dal folytatódik: „these are a few of my favorite things”. Koromsötét. Könyökre támaszkodom, az ébresztő fekete óralapja vörös számokkal világít: 6:30. Fel kellene kelnem. Ja, munkanélküli vagyok. Volt idő, amikor erre a gondolatra egészen elkomorultam volna, most viszont inkább ahhoz hasonlóan futottak szét homlokomon a ráncok, mint amikor az ember rájön, hogy vasárnap van.

Megint felébredek: 10:30. Charlotte takarója összegyűrve, friss kávéillat terjeng a lakásban. Leteszem a konyhaasztalra a telefonomat, és elindítom a Sarah Vaughan-felvételt:

– Ezt hallgasd meg – közben egy kis narancsdzsembe mártogatom a croissant-omat.

– Jó reggelt! – Charlotte vajas kekszét majszol a tejeskávéja mellé, közben a Marsra tervezett első város tervrajzairól olvasgat. Próbálok visszahozni a földre.

– Na?

– Nem rossz.

– Nem rossz? Szerintem zseniális.

– Be akarod venni a repertoárba?

– Igen, csak még nem tudom, kinek passzolna a legjobban.

– Én tudom. Minden balladát Rose-nak adsz, mintha csak ő tudna lírai dalokat énekelni, pedig más is megcsinálná. De tudod, mit? Engem nem érdekel, legyen ez is az övé.

– Ez is?

Charlotte felnéz a telefonjából:

- Miért, a *Mistyt* ki éneklí? Vagy a *La vie en rose*-t? Vagy a *Cry Me a Rivert*?
- Azt Justine-nek adtam.
- Tessék, azt is nekem ígérted eredetileg.
- Neked nehezebbeket akarok kiosztani, olyat, amiben rendesen ki tudod magad énekelni, aminek van valami nagy íve.
- Aha, persze!
- Ne csináld már!
- Hagyjál!

Charlotte feláll, bepakolja a mosogatógépbe a kávécsészéket és a tányért. Ahogy lehajol előttem nyújtott térdrel, és a mosatlanokat igazgatja, valószínűtlenül vonzónak találok, mintha tekintetem áthatolna a fürdőköpenye anyagán.

- Milyen nap van ma? – próbálok visszaemlékezni, mikor voltunk utoljára együtt.
- Passz.
- Odacsoszogok a falinaptárhoz.
- Tudod, milyen nap van? Megmondom. Futónap.

A piros lámpánál szótlanul ülünk az autóban. A rádiót szándékosan nem kapcsoljuk be. Kerüljük a napi rémhíreket, halál- és fertőzőségi statisztikákat. Önkéntelenül is túráztatni kezdem a motort.

- Ezt most miért csinálsz? – rivall rám, és türelmetlenül kibámul az anyósülésről.
- Mit? – értetlenkedem, és szándékosan a másik irányba bámulok.
- Miért túráztatod a motort?
- Te miért túrázod fel az agyad?
- Én nem túrázom, te cseszegetsz folyamatosan.
- Inkább az a baj, hogy nem cseszegetlek.
- Mi van? – végre méltóztat felém fordulni.
- Tudd meg, hogy elviselhetetlen vagy, ha nem szexelünk két napig – fordulok hozzá, közben beletaposok a gázba.
- Én?
- Egészen megsárgányosodsz.

Kicsit előzgetek a kétsávos úton, szerencsére mindenki beenged, én pedig az elakadásjelző nyomkodásával köszöngetem az udvariasságot. Jelenleg minden körülöttünk lévő sofőrrel nagyobb harmóniában vagyok, mint Charlotte-tal. Azt hiszem, pontosan ezt akarom bizonyítani az előzgetésekkel.

- Mondjuk az lehet – szólal meg végre, én pedig behúzódok a belső sávba. – Azt álmodtam, hogy három nő kényeztet, és hatalmas volt a farkad.
- Eddig tetszik.
- De komolyan, hatalmas volt.
- Nem az, hanem a három nő. És nem zavart?
- Nem, azon csodálkoztam, hogy izgat.
- Ez meglep. Mondjuk neked ez nem olyan nagy ügy, a társulatban te ki tudod élni a vágyaidat.
- Milyen vágyaimat?
- Hát, neked ott van mindenféle szerelem a színpadon... De nekem!?
- Miért, szeretnéd, ha három nő kényeztetne?

- Úristen, micsoda kérdés ez?
- Miért?
- Sportszerűtlen.
- Úgy érted, övön aluli?
- Igen.

Megint piros lámpa. Satufék. Érezhetően mindkettőnk pulzusa felszökik. Pont egy kis délelőtti karambol hiányzik még.

- Tudtad, hogy kiskoromban azt hittem, úgy mondják: „öbön aluli”?

– Látod, ezt nem tudtam.

Zöld. Padlógáz.

- Vagy meghívnál házaspárokat?
- Komolyan nem tudom, mi ütött beléd.

És akkor itt álljunk meg egy szóra! Charlotte misztikus intuíciója egyszerűen félelmetes. Tegnapelőtt, a szilveszteri buli után hajnalban értünk haza. Charlotte kidőlt egy kiadós zuhany után, én pedig magamra maradván egy spontán ötlettől vezérelve óráig olvastam a *Filozófia a budoárban*-t. Az éjszaka során elfogyasztott jelentős mennyiségű kávé és marihuána utólag kezdett el hatni, és egészen új dimenzióit nyitotta ki Sade márki gondolatainak. Mintha a közös zenekari improvizáció érzéki filozófiája és a teológiai fejtegetések egy gruppen közben távoli rokonságban állnának egymással.

- Kiket hívnál meg? Ismerősöket vagy ismeretleneket?

Napok óta ezen dilemmázom, de próbálok ellenállni a gondolatrendőrség vallasának.

– Ez most nyilvánvalóan beugratós kérdés, szóval nem fogok válaszolni, de azt tudom, hogy neked van erre valami hajlamod.

– Nekem?

– Igen, és szerintem vigyázz, mert amikor az utolsó koncert után hazavittük a lányokat, akkor folyamatosan utalgattál rá, hogy majd kiugrok a bőrömből. Hogy fuvarozgathatom az énekeseket, és hogy bizonyára örülnék egy gruppennek.

– Áh, szóval ezért van három énekesnő, mert valójában erre a hármásra vágysz?

– Nem itt kellett volna balra kanyarodni?

– Most már mindegy, fordulj meg ott egy ívben!

– Tudom. Pontosan tudom, hol és hogyan lehet visszafordulni.

Gyűlölöm a futást, de megéri azért a grandiózus pillanatért, amikor a valahányadik kilométer után egyszer csak azt mondom magamnak: „meg a faszomat”. A szenvedést megállító szabad akarat mámore egész nap kitart, igaz, estére már csak egy fáradt porhüvely marad belőlem. A fizikai fáradtság után igazán jókat lehet aludni. Ennél már csak egy jobb van: ha a fáradtság ellenére még egy elalvás előtti szex is becsúszik. Márpedig vannak esték, amikor be kell csúsznia egy szexnek, ilyen például a közelgő menstruációs böjt ideje, vagy a távolodó utolsó együttlét miatt kialakult folytonos hadszíntér, amit csak a gondoskodó intimitás tud megszüntetni.

Charlotte már pizsamában feküdt a takaró alatt, és egy jogi könyvét olvasta, a szemei már félig lecsukódtak, amikor meztelen bemasíroztam a hálószobába. A konfettizápor és a lelkesedés leghalványabb jelei egyelőre vártak magukra. Bebújtam a takarója alá, és úgy tettem, mintha ott sem lennék.

- Olvass csak tovább nyugodtan!

Kérdőn rám nézett, majd visszatért a jogi emlékirataihoz. Arról a mesterről volt szó, akit épp jógázás közben ért a vég. Azt hiszem, eltört valamije. Nekem ennyi épp elég, hogy minimum gyanakvó maradjak. Az életet nem lehet kijátszani. Még Isten fiát is keresztre feszítették. Akkor mi mit várhatunk? Legfeljebb egy kis házasetet elalvás előtt.

– Komolyan, én csak egy kicsit felmelegszem.

Megpróbáltam becsúsztatni a kezem a bugyija alá.

– Ne már, mondtam, hogy nem borotválkoztam.

– Nem is kell, növeszd meg jó nagyra.

– De te a Sport szeletet szereted, nem? Vagy ha csupasza.

– Nincsenek elvárásaim.

– Egyszer azt mondtad, hagyjam meg csíkban, meg is növesztettem, de utána azt mondtad, hogy jobb a sima.

– Én ilyet nem mondtam.

– Na, ne már, mondom, hogy most nem jó.

– Mi nem jó?

– Nem jó a hasam. Egész nap bugyorog.

– Az enyém is, majd helyrerázzuk.

– Annyira erőszakos vagy.

– Úgy érzed, hogy egy lelkileg bántalmazott nő vagy?

– Nem erről van szó.

– Akkor egy szexuálisan bántalmazott?

– Nem, de most nem jó.

– Mindig jó. Ami jó, az jó. Neked nincs semmi dolgod, csak maradj így háton, olvasgathatsz is, ezt a kis bugyit levesszük szépen, így ni, egy kicsit simogatlak, és kész.

– Jól van, miért nem ezzel kezdted?

– Ezzel kezdtem.

– Csss...

Nem szeretnék az a férj lenni, akiről a háta mögött azt beszélnek az asszonyok, hogy soha nem kezdeményez. Bár a baráti sörözések tanúsága szerint a kiéheztetés a biztos stratégia. A kutya és a macska is ahhoz a gazdához dörgölőzik, aki csak nagy ritkán simogatja őket. Akkor miért kockáztatok? Hiúságból? Nem tudom.

– Várj, lekapcsolom a kislámpát! – figyelmeztet Charlotte.

– Nem kapcsolod fel inkább a sólámpát?

– De.

Charlotte hasa bugyorog. Ez kétségtelen.

– Hallod? Mondtam, hogy ez lesz.

– Engem nem zavar, mindjárt az enyém is válaszol, csak várd ki.

A szex megghiúsulásának lehetőségeiről könyvtárakat lehetne megtölteni, és bizonyos értelemben pontosan ezzel is vannak tele a könyvtárak, csak más címetek írnak a borítókra.

– Na, ugye, hogy nem is olyan rossz.

– Nem. Csak ne beszélj!

– Te sem akarsz beszélni?

– Nem.

– Arról a három nőről sem, aki álmodban kényeztetett engem?

– Nem, de egyébként tényleg hatalmas farkad volt.

- Mint a karom?
- Nagyobb.
- Lehet, hogy be se tudnék jönni veled a hálószobába? Csak kitámasztanám veled az ajtót?
- Olyan hülye vagy. Nincs itt valahol az a bizsergető géj?
- De mindjárt...
- Jaj, de hideg lesz.
- Nem lesz.
- Nagyon hideg, á!
- Nem jó neked semmi, komolyan!
- De jó!

A petting és a hangszeres játék között az a különbség, hogy az ember soha nem tudja, mi a különbség, ha a nő nem ad ki hangot.

- Nem tudnál most bejönni?

Leszámítva, hogy a hangszer nem beszél.

- Hát, éppenséggel be tudnék, ha lenne valahol egy jelmez.
- A fiókban?

Kihúszom a fiókot, három vastag téli zokni, egy bugyi, egy kis törülköző – kidobálom őket: koton sehol.

- Nincs.
- De lennie kell valahol.
- Te voltál ma boltban.
- És? Te meg tegnap.
- A társasjátékban még lehet egy.
- Azt hova tetted?
- Én?
- Tudod, elpakoltad, amikor itt aludtak anyukádék.
- Akkor az ágyneműtartóban van.

Egy fekete szatyrot húz elő az ágyneműtartóból, kiveszi belőle a társasjátékot, felnyitja a dobozt. Vibrátor, szemfedő, kényeztető toll, masszázsolaj, kívánságkuponok, dobókockák és bábuk kerülnek elő, majd kerülnek szét a szoba közepén.

– Azért igencsak meglepődtek volna a zenekartagok, ha szilveszterkor ezt a játékot visszük a Dixit helyett.

- Nincs benne.
- Akkor a nappaliban?

A férfi ilyenkor nem nagyon teheti meg, hogy nekiáll rohangálni, mint egy betörő, mivel neki ügyelnie kell az erekciójára, inkább csak a légi irányítóközpontból figyeli a radart. A nőre hárul a szent feladat. Charlotte egyébként is egy hasonló logikai játékkal töltötte az elmúlt három napot valami díjnyertes tabletre tervezett marhaságnak köszönhetően, csak ez most a valóság volt, meg abban nem kotont kellett keresni. A hálószobából hallgatózva próbálom kitalálni, hogy épp melyik fiókban matathat. Ilyenkor azért benne van a pakliban, hogy előkerül valami, amit régen szintén kerestünk, és ez némileg lassíthatja a folyamatot. Nem akarok megszólalni.

- Nincs sehol – kiabál Charlotte, és egyértelműen kezd bepánikolni.
- Nem tudom, esetleg a pénztárcádban, valamelyik táskádban, kabátzsebben? – kiabálok vissza, mit sem törődve a következményekkel és visszatérő frusztrációmmal: a mindent halló szomszédokkal.

- Az utazótáskában?
- Nem tudom. Megnézem.

Charlotte eltűnik. Az előszoba felől diadalmas kiáltás hallatszódik. Nem mondom, hogy az idő a kezemre játszott, de a félárbócnál azért valamivel komolyabb szándékkal vártam a felmentő csapatot. A felmentő csapatról viszont mindenki elfelejtkezett. Mintha egy meztelen betörőt kellene megerősokolnom.

- Hol van a bizsergető gél? – kérdezi a betörő.
- Máris – feleli a területét védő seriff.

Bizonyos idő után és bizonyos helyzetekben már kevésbé az érzelmek dominálnak, mint inkább a praktikusság. A behatolást követően Charlotte fölém kerekedett, és meglovagolta a szerencséjét. Persze az új évi futás őt is lenullázta.

- Váltunk pózt – mondta zihálva.

Futásban mindig leköröz, de a szexben még mindig én vagyok jobb kondiban.

Már épp nekikészültem a klasszikus misszionárius póznak, amikor Charlotte-nak eszébe jutott, hogy:

- A vibrációs gyűrű!
- Nem tudom, mintha a fiókban láttam volna.

Még sosem használtuk. Kibontja a dobozból. Fokozzuk az élvezeteket, értem én. Mikor, ha nem most, értem én, elvégre új év, új szokások, értem én, csak tudnám, mi a francnak. Felhúzzom, de nem sikerül bekapcsolni, a bizsergető gél miatt lecsúszik az ujjam a kis gombról.

- Mi van?
- Lemerült az elem.
- Basszus.
- És nem is akar lejönni.

Végül sikerül lehúzzom, kikapja a kezemből, valahogy bekapcsolja, visszahúzza hímtagomra. Már épp behatolnék, amikor észreveszem, hogy nem jó irányban áll a gyűrű, úgy szólván nem a csikló felé. Megpróbálom megfordítani, de a bizsergető gél miatt csúszkál a kezemben.

- Na?
- Fordítva tetted fel.
- De hát hogy lehet ezt fordítva?
- Nem jó irányba néz – magyarázkodom.
- Nem baj az, úgy is jó – biztat.

És mire minden akadály elhárult, minden tökéletesen elrendeződött, az árbóc rózsaszín vitorlája leereszkedett. Ha nem volnék házasember, vagy ha házasember volnék, de mondjuk egy másik nőről lenne szó, aki történetesen nem a feleségem, most azt mondanám: „ne adjuk fel”. De mivel házasember vagyok, és ez nem csak a szexre vonatkozik, mintha kevésbé strapálnám magam. Mint a hosszútávfutók. Csönd. Képzeletben lepörgetek még nagyjából ötven hátralévő évet, elképzelem, hányféle, a mainál szerencsésebb forgatókönyv fog megvalósulni, tehát időutazok, de nem vissza, hogy kijavítsam a múlt hibáit, hanem előre, ahol majd nem követem el őket, s közben percről percre elengedem a jelent. Szinte el is fáradok a szexuális kalandok víziójában. Charlotte légzése is egészen relaxált állapotba került. Amilyen boszorkány, talán ő is épp most szexelt velem gondolatban még néhány évtizedet, és ettől szintén kimerült.

- Nem vagy éhes? – faggatom, csak úgy, mintegy mellékesen.
- Nem. Még mindig bugyrog a hasam.

- Szerintem az új indiai babfőzelékedtől.
- Lehet.
- Én is pokolian vagyok tőle, de most akkor is eszek valamit, ettől az új egészséges életmódtól, hogy sport meg vegán kaja, teljesen elment az erőm.
- Jó, együnk. De figyu! Most haragszol?
- A bab miatt?
- Nem.
- Miért haragudnék?
- Hát tudod.
- Nem, csak soha többé nem fekszem le veled.
- Akkor se, ha három lányt szervezek neked?
- Akkor sem.
- És ha eléneklek a My Favorite Thingset a holnapi próbán?
- Akkor igen. Most?
- Most énekeljem el?
- Nem, most szeretkezzünk!
- Gumi nélkül?
- Csináljunk gyereket most!
- Jó!
- Ikreket!
- Jó! Csak ne most.
- Miért?
- Mert még mindig bugyorog a hasam, és mert Csubakka vagyok. Különben is úgy volt, hogy akkor eszünk.
- Na jó, akkor én most felmegyek gyakorolni, úgysem tudnék aludni egy szexi, bugyorgó Csubakka mellett. Majd ha átköltöztünk a Marsra.
- Akkor nem eszünk?
- Nem, egészségesen élünk most már, nincs több éjszakai zabálás.
- De nem haragszol?
- Soha életemben nem akarok rád haragudni, és azt csak úgy tudom megvalósítani, ha tényleg nem haragszom.
- Azt tudod, hogy kezdesz teljesen feloldódni ebben a kapcsolatban?
- Ha te mondod.
- Régebben sokkal jobban kiakadtál volna.
- Régebben nem is történt volna meg ilyesmi. – Kivéve, amikor a zuhany alatt véletlenül leforrázott a vízzel, vagy amikor az éjjeliszekrény gyertyáját lerúgtam a lábammal, meg amikor... – Nem bánod, ha kicsit felmegyek az emeletre gitározni? Át kell még néznom pár akkordmenetet.
- Dehogyan. Nem akarsz vinni magaddal egy whiskey-t szódával?
- Ja, de.
- Menj csak, majd felviszem.
- Istenem... imádlak!
- Én is téged!
- És egy tonhalas szendvicset nem hoznál fel mégis?
- De csinállok, persze.

– És azt a harisnyakötőt, amit mindig úgy szeretek rajtad, nem vennéd fel esetleg? És akkor esetleg abban szervíroznád...

– Nem, mert tudod, még mindig, sőt egyre jobban bugyrog a hasam!

MASRI

MONA AICHA

RESET

Elköltözöm, jelentem be, olyan bejelentős hangon. Attila laptopja felé nyúlok, az övét használom, külön fiókkal, az enyémet két hónapja újra kellene telepíteni, vírus. Nem mentettem még a fontos dokumentumokat. Attila hetente kétszer megkér, azt mondja, eleve felelőtlenség, hogy nem mentek mindent külső vincseszterre, azért vette nekem, bólogatok, persze, persze, mindjárt.

Attila nem reagál a bejelentésre. Most kellene levennie a szögletes, fekete szemüvegét, és hátradőlni a székben, gurulós irodaszék hat görgővel, egy nem működik. Akkor is csend lenne, de másmilyen, feszült-szomorú. Ez a csend inkább semmilyen, vagy kínos. Talán arra gondol, válunk, majd arra, hogy nem, mert nem azt mondtam, hanem hogy elköltözöm. Lehet, vissza akar kérdezni, hogy akkor most válunk, de érzi a kérdés banalitását.

Budapest albérlet, gépelem, nem gondolkozom. Vagyis csak azon, hogy jó lenne, ha a gépemet még a költözés előtt újratelepítené. Nincs kedvem az összes fájlt átbogarászni és lementeni. A szakdolgozatom a legfontosabb, de melyik a végleges, Szakrális prostitúció Kánaánban, Szakrális prostitúció Kánaánban_2. Meg kell tanulnom telepíteni, Szakrális prostitúció Kánaánban átnézve, átnézve_2.

A pasik kiválasztásában két szempontom van, az egyik, hogy értsenek a kütyühöz. Attila mérnök, beállítja a tévécsatornákat nálunk, a szülőknél, a dobozos tévéen a nagymamánál. A lakásunkban mindent a Google Home működtet, az asztali lámpát, a légkondicionálót, a hangfalakat, mindent.

Harminc négyzetméter a Csanády utcában, közel a táncstúdióhoz. Otthon venném fel a dresszt, ráöltöznék, melegítőnadrág, cipzárás pulóver. Túl közel lenne, kicentizném, keresném a kulcsot, telefont, pénztárcát, valamelyiket biztos.

A másik szempont, hogy tudjon angolul, ha jön egy diktatúra vagy háború, diszszidálhassunk. A plafont nézve elbizonytalanodom, hogy azt jelenti-e a szó, amire gondolok. Attila angolja tárgyalóképes, sosem költözne külföldre, mert a távolság, a kultúra, akkor csak Németországba, mondom, mire ő, hogy az ételek, nem szereti a Maultaschét meg a Spätzlét, ez mind tészta meg valami, neki a tészta meg valami nem étel.

Az első útvelem tizenkét évesen kaptam. Franciaországba készültünk anyám pasijához a romlottvaj-színű Trabanttal. Nem tetszik a kép, mondom anyámnak, ő meg, hogy jól sikerült igazolványkép nem létezik, ő például elázott, kattant a gép,

szopottgombóc-feje van. Mindig magamnál hordtam, filmekben láttam, hogy sokan el tudtak menekülni a gettósítás elől, biztos azért, mert volt útlevelük.

Attila nem menekülne, találna okot maradni, mindenhol vannak problémák, az életet nem tudjuk megúszni. Talán annyira foglalkoztatja az új C++ programozás leírása, hogy nem is hallotta a bejelentést.

A hirdetésben azt írják, a lakás kertre néz. Elfagyott petúniák, az ablak alatt lévő padból több lécs hiányzik. Ezek nem petúniák. Fogalmam sincs, hogy néznek ki a petúniák, a szó tetszik. Elképzelem, ahogy tavasszal ott jógázom, keresnék oktatót, az oktatót fehér ruhában képzelem, hosszú, tarkóra fogott hajjal, de férfi. Kérném, mellőzzük a spiritualitást, mert az nem keresztény. Vennék szőnyeget, sűrű, bordázott szőnyeget vennék. Két jógaóra után örökre a szobaajtó mögötti sarokban tárolnám.

Zavarna, hogy a szomszédok látják, ahogy az egyik ásanát gyakorlom. Jógapózokat nézek Attila gépén. A nő az oldalán fekszik, fejét a tenyerével támasztja, felülső lábát a talpánál fogva nyújtja a plafon, pontosabban az ég felé. Ehhez nem kell oktató, a gyakorlat leírásához görgetek, másfél oldal, tizenkettes betűméret, kell oktató, kellene.

Közlekedés, 4-es, 6-os villamos, kék metró, a munkahelyem ebben a pillanatban negyvennégy perc a BKK szerint. Nem kell buszra szállni, ez jó. Csak a busznak van olyan szaga, amit a számban érzek. Jelenleg kilenc perccel kevesebb innen, ez változó, holnap felhívom a tulajt, a gépet lecsukom.

Valószínű, nem hallotta. A haja a fülére lóg, nem látom, hogy a head-setet bedugta vagy nem, zsinór nincs.

Hogy mondom el otthon. Leszállnék a buszról, utazótáska a vállamon, a gurulós bőrönd kereke megbicsaklana az egyenetlen betonkockákon. Éva néni kiabál, hogy téged is lehet látni, én meg, hogy látja, Éva néni, lehet. A kapu nyikorog. Ránézek a körtefa alatti kutyaházra, rohasztja az eső a furnérlapot, eddig azt hittem, funér a lap, most látom, hogy furnér. Alig emlékszem Morzsira, mély levegő, belépek a házba. Nem képzelem el az üdvözlést, a csacsogást, csak az estét. Anyám a mosogatónál áll, háttal nekem, a medencék felett világít a neoncső, homlokát a felső szekrénynek támasztja. Anya, figyelj, én meg Attila, Attila meg én, nincs olyan, hogy én meg Attila. Nem nézne rám, a görbe háta megemelkedik, már várta, mondaná, súrolna tovább. A mosogatószer mentaillata és a súroló hang, libabőrös lennék.

Inkább nem mondom el. Amikor anyám kérdezi, azt válaszolom, köszö, minden oké, Attila nagyon elfoglalt, ki se látszik a munkából, de ezeket küldi. Átadnék pár golyóstollat, amit Attila a munkahelyéről lop. Nem is ő lopja, hanem a kollégájának a felesége, aki egy autókölcsönzőben dolgozik. Stabilo tollak, hazaviszi a férjének, a férje be a céghez, a menzán szétosztják, aki előző héten nem kapott, most kettőt vihet, kivéve Alajost, ő gyakornok. Nem kell több, mondom, mire ő, anyád majd örül. Hazautaztatjuk Tolnába, anyu az irodába viszi, a takarítónő fia ezekkel rajzolja az autókat.

Lehet, hogy Wagnert hallgat. Két napja nem beszélünk, honnan gondolhatná, hogy éppen most akarok valamit, amikor a Walkürenritt szól a fülében. Remélem, egy teátrális jelenetnél mondtam, a dramaturgia csúcsán. Lényegtelen, mert nem hallotta. Isten első szavát sem hallottuk.

Megnézem, mennyibe kerül a Stabilo toll. Háromezer-háromszázkilencvenkilenc négy darab, nagyon drága, Attila kollégájának felesége sajnos munkahelyet váltott, bocsi, anya.

Áthívnának minket szombatra, kerti parti, műanyag szék, mustár, kolbász, fokhagymás vaj. Hétfvégén nem érünk rá, állatkertbe megyünk, kismajmok születtek Veszprémben. Attila imádja ezt a fajtát, nem jut eszembe a neve, muszáj látnunk.

Nem hallotta, meg kell ismételní, ugyanazon a hangszínen. Elköltözöm, elköltözöm, elköltözöm, de mi van, ha hallotta az elsót. Ez a baj a nagy bejelentésekkel, ha rosszul időzítesz, komikum lesz a tragikumból.

Az irodában arra panaszkodnék, hogy életem első Lajcsi szeletéből kifelejtettem a rumot. Előre kikészítettem, magyarázom, a lisztes doboz kitakarta. Attilának ízlett, született cukrász kisasszony vagy, mondta, annyira zavarba hozott. Az arcom elé kapnám a kezem, elpirulnék. Hoztam volna kóstolót, de a széle is elfogyott.

Jövőre, karácsony előtt megkérem anyámat, kísérjen el kiválasztani a tökéletes nyakkendőt a fa alá. Ellenkezek, hogy a sápadtzöld nem illik Attila szeméhez, a ruhatárához választok, az elképzelt ruhatárához, lenne neki barna kalapja meg veszkócsizmája, felnevetek, Attila sosem húzna csizmát, kit érdekel.

Erre sem fordul meg, akkor biztos nem hallotta. Vagy arra gondol, hogyan nevetethet egy ilyen helyzetben, amikor válunk. Mi most válunk? Az is lehet, ebből arra következtet, hogy pár napra megint anyámhoz költözöm, és semmi komoly, hiszen nevetek. A bejelentések után kell igazán vigyázni, előtte nevettem volna.

Elképzelem, ahogy karácsonykor az éjféli mise előtt, a gyónásnál, Ádám atyának megvallom a jógát, meg hogy sokat vitatkozom Attilával, és félek, kicsit elhidegültünk. Azt mondaná, hogy hat üdvözlégység meg három miatyánk. Nem tudom, mit mondana, nem vagyok katolikus. Ádám atyát valamelyik esküvőről ismerem, helyes férfi, a papok helyesek. Nem baj, úgy képzelem, hogy katolikus vagyok, sosem tudtam a sarkamra ülni, sámclin ülnék, vagy kihagynám a térdepelést. Gyónni járnék, a gyónás megnyugtató, a rácson keresztül látnám Ádám atya szelíd mosolyát, feloldozna.

Kettesben töltjük az ünnepet, hívnám a családot, wellnessezni megyünk, itt hagyjuk a karácsonyt. Harmincadikán újra hívnám őket, a sóbarlang jót tett Attila asztmájának, engem nem lehetett kiszedni a finn szaunából, és képzeljék, a nénik is pucéran szaunáztak. Attilát első nap zavarba hozták, de harmadik este velük boroztunk a télikertben. Beszélgettünk a rendszerváltásról, aktuálpolitikáról és a pincér kilátású úrhajós alsógatyájáról. Anyám boldogan kérné, hogy adjam Attilát, régen hallotta a hangját. Nem, mert vezet, és városban vagyunk, tudod, ilyenkor nagyon koncentrálni, de puszi. Folytatnám, hogy a nénik is pestiek, elhoztuk őket, a Deákon szálltak ki, oda minden közel, mondaná anyám, a kaja pocsek volt, ezzel zárnam, mindig kell valami, ami pocsek.

Pár év múlva kérdeznék, hogy mikor jön a baba. Elkapható a pillantásom, a tölgyfa asztalt nézném, a piros lepattogzott körmömmel kapargatnám az erezetet, elcsukló hangon válaszolnám, nekünk nem lehet. Megkérdéznék, hogy melyikünkkel van gond, felcsattannék, hogy mit képzelnek, aztán elnézést kérnék. Attilával, mondanám halkán, de ez közös teher, itt zsebkendőt húzok elő, megtörlöm a szemem, és nincs olyan, hogy az ő hibája, vagy az enyém, ez közös teher, ismételném, mert a házasságban minden közös. A zsebkendőt a kötött pulcsim ujjába dugom, többet nem kérdeznek, egyszerre sajnálnának és tisztelnének.

Nem ismétlem meg a bejelentést, elhangzott, lemaradt róla, nem az én hibám.

Úgy képzelem, hogy ő sem akarná elmondani, mert akkor magyarázkodni kell, sajnálkozni, szomorkodni.

Néha benéznek Attila szüleihez. Anyósomnak citromfűteát vinnék, a kedvenc márkáját, megdicsérném az új frizuráját, hetente száríttatja, kora ellenére jól áll neki a frufu. Az apósomnak vennék valami kimit. Mosolygok az étkezőasztalnál, a paraszt bácsis gobelin alatt,

a bácsi vödört tart a kezében, nem feszül a karja, a vödör üres. A kávéra beülünk a nappaliba a kikönyökölt fehér műbőr fotelekre. Keresztbe teszem a lábam, legyintek, tudjátok, milyen ez, képtelenség összeigazítani, hogy együtt jöjjünk. Persze, a rohanás, ők is voltak fiatalok, mesélnék a nagyszülőkről, a könyvelés bonyodalmairól, az idei baracktermésről, és hogy hol van még a nyugdíj. Baracklevárt csomagolnak Attilának, anyósom kacsint, üzenem neki, hogy a menyemnek is hagyjon.

Máskor együtt mennénk. Az ajtót kinyitná, levénné a kabátom, megérintené a derekam, a kezem fogná, rászólnék a kutyára, hogy ne ugráljon, te meg ne hisztizz, csak kiskutya, mondaná, a harisnyámat félténém.

Hétvégén filmmaraton alatt enném a vajas-lekváros kenyeret, nem szólna bele senki, hogy mennyit eszem, meg hogy a kanapén, és hogy legalább ne fekve. Éppen a Schönbrunnban vagyunk, pötyögöm. A Schönbrunn tipikus, ennél eredetibb kell. Osztrák apátságokat járunk, a heiligenkreuzi a leggyönyörűbb, ide muszáj eljönnetök, puszi.

Harminc négyzetméterre nem férnek be a cuccaim, nem is néztem, hogy a lakás bútorozott-e. Újra felnyitom a gépem, a gépét. Három függőpolc a nappaliban, kettő az előszobában, könyveknek kevés, nipeknek sok.

Majd a komódban tárolom a könyveket, a fiók alját lepedővel bélelem, rá a könyvek gerinccel felfelé, szerzők szerint betűrendben. A bugyikat a konyhaszekrény fiókjaiba teszem, úgysem főzök. A munkahelyen dicsekednék, hogy mennyire selymes rizottót készítettem a hétvégén, sőt együtt főztük.

Melyik mondatom buktatna le?

Hamis sztorikat posztolnék az Instán és a Facebookon. Inkább törölném magam, időrablás, mondanám, nem fellengzősen, csak mértékletesen, Attila meg úgysem regisztrál.

Mentem a dokumentumokat, egyesével húzom át, majd teljes mappákat átnézés nélkül. Hatszázötvenhat fájl, másfél óra, írja, ötvenkilenc percre vált. A szakdolgozatom öt példányban van meg. Nem tudom, melyik a végleges. Szakrális prostitúció Kánaánban átnézve vége, ebből kettő van, egy nagybetűs és egy kisbetűs, áthúzom mindet, arra gondolok, hogy a Csanádyban kiválogatom, aztán arra, hogy úgysem.

A konyhakő végtelenített sakktabla. Új emberekkel ismerkednék. Feljönnének, bontánánk pár üveg bort, a padlón sakkoznánk, körbekínálnám a Lajcsit. Julinak hívnák az egyik lányt, ő cukros, nem ehetsz, a többiek falnák. Érdeklődnének a családomról, árva vagyok. Egy árva nem mondja, hogy árva. Jó lenne neked már egy pasi, mondaná Juli, én meg, hogy nem akarok elköteleződni, erre egy másik, akinek még nincs neve, de bőrtopot visel, erős sminkkel, és a fogai elállnak, hogy ki beszél elköteleződésről, nevetnének. Billie Eilish szólna, senki sem mondaná, hogy túl populáris, és nincs zenei ízlésem. Mosnánk magunkról a csokimázát, a szappan nem mézillatú, a fürdőszoba szűk, nyolc négyzetméter, ha van.

Lehet, hogy pár év múlva mégis megtetszene valaki, akkor havonta vidékre utaznék a kórusossal. Vinném a zöld imafüzetemet és a kottákat, amelyeket Ádám atyától kaptam a mise után, amikor felkért kórustagnak. Meglátogatnám anyámat és Attila anyját.

Az új srác nem rendelne online kacatokat Kínából, nem mondaná a külső vincseszterre, hogy ajándék, nem hozna kakukkfüvet vagy zsályát, ami két hét alatt elpusztul a meleg lakásban. Nem altatná a kutyát az ágyban, nem használna tejes-mézes szagú szappant, nem fintorogna a grízés tészta, és nem hallgatna Wagnert. Wagner nem tehet semmiről. Nem mondaná, hogy most hallgass, vagy hogy repedtfazék-hangod van. Popcornkészítéskor nem számolná, hány másodperc telt el két pattogás között.

Lefagy a gép, valami történt, a szék nyikorog, kék halál, mondja Attila. Nem tudom, mit jelent, csak hogy ilyenkor újra kell indítani, mellém lép, a bal nagylábujjánál elvékonyodott a zokni, reszetelek. Nem kell, magától újraindul. Érzem az after shave szagát, a képernyőre nézek, pontosabban valahova magam elé. Ne szerencsétlenkedj, mondja, majd én megoldom.

Megszervezném a házassági évfordulónkat. Termet bérek a Horánszky utca környékén. Dobostortát rendelnék, meg lenne krémes, arra tenném a tíz gyertyát. Könnyebb átszűrni. Az a zene szólna, amire először táncoltunk, pontosan emlékszem a címére, de nem írom le ide. Két asztalt összetolok, fényes csomagolópapírral díszítem, rögzítem cellulsszal az ajándékoknak. Amikor az utolsó vendég megérkezik, csörög a telefon.

Kész, szólal meg Attila, a gépét a kezembe adja. Nyitom a böngészőt, nem találom a lakást.

Attila sajnálatos repülőszerencsétlenség áldozata lett, mondaná egy kedves női hang, az ilyen híreket kedves női hangok mondják. Nincs naponta repülőszerencsétlenség. Autóbal eset. A temetést szűk családi körben tartjuk.

90.000 Csanády utca lakás.

A sírkertben Ádám atya beszélne valamit Attiláról, csodagyerek, hű férj, fiatalon, tragikusan, majd a feltámadásról, Krisztus, első zsenge, utolsó nap, béke poraira, tömjénszag.

Csanády utca 30 m².

Az atya javaslatára elutaznék. Tizenévesen úgy képzeltem, hogy a zsidók a gettósítás elől Izraelbe menekültek, új lapot nyitok, jegyet veszek Tel-Avivba.

Bérlés kert Csanády.

Az írásztaalhoz megyek, keresem az útlevelem, mit csinálsz, kérdezi, semmit. Leszedtem a dokumentumokat, telepítsd újra, légy szíves. Az útlevel fedele ragacsos, a fotón szopott-gombóc-fejem van.

NAGY MILÁN LÁSZLÓ

KÖNNYEN TANÍTHATÓK

A házunk felé vezető úton még mindig ott van a kilapított patkány, amit a szemünk láttára ütöttek el szürkületkor. Amikor megpillantom, mindig eszembe jut a hörcsögöd. A dögről nem beszélünk, közönséges jószág, mit számít, mondanád. Ám a közhiedelemmel ellentétben a patkányok tiszták, okosak és könnyen taníthatók. De már belefáradtam a bizonygatásba. Hagyom, hogy tiéd legyen a fal melletti fekhely. Lemondtam az egyedül alvás kényelméről. Rózsaszín konyhabútort vettél. Az első kiadású Ady-kötetemet meglazult fedelére, elsárgult lapjaira hivatkozva

leadad egy antikváriumban. Tinihorror-sorozatokat nézek barátnőiddel. Baileyst iszom vetkőző fiús feles pohárból. Az egész lakás bűzlik a hörcsögtől. Beféradtam. Fogom maradék, utazótáskányi cuccomat, és szürkületkor itt hagylak, mint egy közönséges patkány.

ANANÁSZKONZERV

Lehúzott redőnynél hallgatom a várost.
 Le kéne menni, de ráuntam az utcákra,
 ismerem őket, mint a szavadjárását,
 a gesztusaid, a tested. Mennyire szerettem,
 ahogy indokolatlanul mondogattad: *ikonikus*,
 és villantottad hozzá hibátlan fogsorod.
 Hajnalban írok, majd reggel olvasod,
 álmosan. Elegánsabb erőltetett találkozás,
 kisírt szemek nélkül rendezni ezt.
 A szerelemnek, mint egy ananászkonzervnek,
 szavatossági ideje van. Ezt abból a dél-koreai
 filmből tudom, amit együtt néztünk.
 Harminc napon át vette kedvesének a nyomozó.
 Mikor rájött, hogy az sosem tér vissza,
 az összeset megette, majd egy akváriumban
 kihányta. Lehúzott redőny mögött hallgatom
 a várost. Mintha te lennél. Csapódik az ajtó,
 cipőd kopogása egyre hangosabb.

VISSZASZÁMLÁLÁS

A könyvesboltban olyan a csend, mint egy
 kilövésre váró űrhajóban, csupán a lelkiismeretem
 ketyegését hallani. Minden csak addig tetszik,
 amíg nem kell csinálnom. Ha kint sétálnék,
 irigykedve gondolnék arra, milyen jó volna
 ennyi könyv között üldögelni és unatkozni.
 Benyit egy idős úr, kérdezi, hol lehet
 édes-savanyú mártást kapni, majd aznap
 első vásárlóm kihajthatós mesekönyvet vesz.
 Hány éves az unoka?, fiú vagy lány?, érdeklődöm.
 Hatvan, és a férjem. Most volt stroke-ja.
 A karórám hangosan ketyeg. Később
 bejön egy lány, azt mondja, évekkal ezelőtt
 kinézett magának, még gimnáziumban.

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

KEZELETLENÜL

Már csak ketten vannak előttem, és én jövők. Nem lesz nehéz, tízezerre kell kiegészíteni a számokat. Mozog a tanító néni szája, de fogalmam sincs, miről beszél. Unatkozom. Ez már a negyedik óra. Vagy még csak a harmadik? Félretolom a füzetemet, leteszek egymás mellé két ceruzát, keresztben rájuk másik kettőt. Gerendaházat építék. Kint esik az eső. Vékony patakok folynak le az ablakon. Bárcsak kimehetnék. Még bőrig ázva is jobb, mint itt ülni. Kész van négy sor, magasodik a fal. Meghallom a nevemet. Felnézek. Mindenki engem figyel.

– Bogi, hányszor szóljak még?

Felpattanok, térdem a padnak ütközik. Ledől az építmény, ceruzáim koppanva landolnak a padlón. Remélem, egyiknek sem tört el a bele. Apa kiakad, ha megint új készletet kell venni. Kiszaladok a táblához, de nem tudom, melyik műveletet kell elvégezni. Mosolygok, mint mindig, amikor kellemetlenül érzem magam.

– Mi is jön? – kérdezem.

– Második oszlop, első sor.

Pótlás. Mennyit kell adni kétezer-nyolcszázhoz, hogy tízezer legyen? Már írom is, de túl erősen nyomom a krétát. Eltörök, leesik a földre. Páran felnevetnek. Janka, Tibi és Ákos, azt hiszem. Felkapom a nagyobbik darabot, a törés mentén olyan éles lett a hegye, mint egy késnek. Végigsimítom rajta az ujjamat.

– Elkészülsz ma még? – kérdezi Éva néni. Mellém lép, megmutatja, hova kell beírnom az eredményt. Ma nincs kifestve a körme. Furcsa, mert egyébként mindig tűzpiros. Megint elkalandoztam. Össze kell szednem magam, különben baj lesz. Kétezer-nyolcszáz meg kétszáz az háromezer, plusz hét az...

– Hétezer-kétszáz.

– Halleluja! Írd be, és menj a helyedre.

Előre-hátra billegek a székkal, ez megnyugtat. Jobban tudok figyelni, ha mozoghatok. De ha arra kérnek, maradjak veszteg, akkor minden erőmet a veszteg maradásra kell összpontosítanom. Elhalad mellettem Máté, meglök. Elvesztem az egyensúlyomat, beesem a padok közé. Az osztályfőnök nem szól semmit, csak mutat az ajtóra. Feltápáskodom, bocsánatot kérek, elindulok kifelé. Megjegyzem, hogy nem az én hibám volt, de meg se hallja.

Jólesik a folyosó csendje. Bámulom az esőt. Végre senki nincs körülöttem. Bárcsak a fejemben is csend lenne néha. Olyanok a gondolataim, mint a formaegyes versenyautók. Gyorsak, zajosak, és mind győzni akar. Elég volt az ácsorgásból, kijelölöm startvonalnak a kőpadló egyik sávját, ráillesztem a cipőmet, behajlítom a bal térdemet, és elrugaszodom. Három nagy ugrás, cigánykerék, sasszé, fordulás, két kéz kinyújt, hát meghajlít, és a flip! Ez az! Sikerült! Tökéletes mozdulatsor, hibátlan talajra érkezés. Elpróbálom még egyszer. Amikor megfeszülnek az izmaim, és visz a lendület, úgy érzem, bármire képes vagyok.

Kicsöngetnek. Abbahagyom a gyakorlást, nehogy meglásson valamelyik tanár. Tavaly eltörtem a jobb karomat egy rosszul sikerül ugrás miatt. Azóta nem engedik,

hogy a tornatermen kívül akrobatizáljak. Osztálytársaim tolongva áramlanak ki a teremből. Juli az utolsó. Ő a legkisebb is. Valamilyen allergiája van. Kiskorában nem tudott tőle aludni, ezért nem nőtt meg rendesen. Mindenki utálja, csak én nem. Egy könyvről kérdez, de nem tudok rá figyelni. Mátét nézem, ahogy kiveszi szájából a rágógumit, hüvelyk- és mutatóujja közé fogja, szétlapítja, és egy gyors mozdulattal belenyomja Juli hajába.

Elönt a méreg. Szeretnék uralkodni magamon, de nem megy. Ha ilyet látok, muszáj tenem valamit. Megragadom Máté karját, rákiáltok.

– Ez meg mi volt?

– Hagyj békén!

– Láttam, mit csináltál!

– Szállj le rólam, debil picسا! – Elrántja a kezét, indul a többiek után.

Nem szabad kiakadnom. Nagy levegőt veszek, egymás után többször, ahogy anya tanította. Gondolj valami másra. Juli a hajához nyúl, próbálja kiszedni belőle a gusztustalan ragacsot. Legörbül a szája. Hát ez így nem oké. Máté után futok. Bokán rúgom. Visszarúg. Ütjük egymást. Nem érzek fájdalmat, csak a dühöt. Valaki megragadja a vállamat. Hátranézek. A tesitanár az. Csapkodnék tovább, de már a kezemet sem tudom megmozdítani. Éva néni kijön a teremből.

– Mi ez már megint? – kérdezi.

Hiába mondom el, mi történt, nem hisz nekem. Juli lesüti a szemét. Máté tagad. Senki nem áll mellém. Osztályfőnöki figyelmeztetést kapok.

– Ez nem igazság! – kiabálok. Kirántom magam a tesitanár kezéből, elfutok a folyosó végéig. Nyitom az ajtót, szaladok át az udvaron, hátra a futópályához, és mikor már senki nincs körülöttem, letérdelek, és körmeimet belemélyesztem a nyirkos salakba.

Andrea szorosabbra tűzi a kontyát, megigazítja magán a kötényt, folytatja a munkát. A sírcsokrokkal elkészült, már csak a kegyeleti szalagokat kell feliratoznia. Kifeszíti a fehér műselymet, lendületesen ír rá a fekete filctollal. Nem vét el egyetlen betűt sem, pedig siet. Húsz perc múlva érkezik a gyászoló család. Rendelésnél azt mondták, az üzletből egyenesen a temetőbe mennek.

Megcsörren a telefon.

– Örület ez a mindenszentek előtti pár nap – motyogja, miközben a kagylóért nyúl. – Tesék, Kála virág és ajándék. Miben segíthetek?

– Erdeinével beszélek?

– Igen.

– Szabó Klári vagyok a József Attilából.

Andrea rátámaszkodik a műhelyasztalra, leteszi a filcet. Vár.

– El tudna jönni a lányáért?

– Mi történt?

– A szokásos. Kiborult. Fél órája ül a sportpálya szélén.

– Mindjárt indulok.

Andrea tűnődve nézi a magas, csontszínű vázákban álló virágokat. Apró fejű, sárga és fehér krizantémok, vörös rózsák, cirmos szegfűk. Ezekből mindig tart az üzletben, évszaktól függetlenül. Egyre sűrűsödnek az iskolából érkező hívások. Lassan nincs olyan hét, hogy ne lenne Bogival valami baj. Elsőben még csak a szétszórtságára panaszkodtak. Aztán jöttek a feleselések, hisztik, dührohamok. Harmadikra szinte minden tanár elkönnyelte rossz gyerekeknek. Az osztálytársai is elfordultak tőle. Mostanra egyetlen kislány áll vele szóba.

Az óra fél tizenkettőt mutat.

Andrea felkapja a kabátját, szapora léptekkel elindul az iskola felé. Három sarokra van, ha siet, visszaér a kuncsaftok érkezéséig. A fák lombjából hulló esőcseppeket többször is le kell törölnie az arcáról. Lánya a főbejárat előtti lépcsőn ül. Szeme kísért, arcán a bőr csupa piros folt. Szeretné megölelni, de a gyerek kiklik a kezei közül.

- Mi történt, édesem?
- Semmi.
- Miért kellett érted jönnöm?

Bogi pár másodpercig hallgat, aztán felugrik, és mondja, egyre csak mondja, hogy ő pontosan tudta, mit kellett kiszámolnia a táblánál, mégis kinevették, és a szék nem magától borult fel, Máté lökte meg, mégis őt küldte ki a tanárnő, pedig nem tett semmi rosszat, bár jobb is volt így, mert a folyosón legalább gyakorolhatta a dupla ugrást, amit otthon szokott, a nappaliban. Nekifut, lendületet vesz, tenyerei beletoccsannak a járdán összegyűlt esővízbe. A fordulat után felegyenesedik, és mintha a mutatvány közben varázsütés érte volna, repeső örömmel felnevet.

- Tetszett? – kérdezi.
- Nagyon. De min borultál ki?
- Hazamegyünk?
- Dél van. Rengeteg koszorút kell még megcsinálnom. Segítesz?
- Nem.
- Tessék?
- Jó, segíték.

Fekete öltönyös, komor arcú férfi várja őket az üzlet előtt. Andrea sűrű bocsánatkérések között átadja neki a sírcsokrokat, és őszinte részvétet nyilvánítva köszön el tőle, bár most látta életében először. Megmelegíti az otthonról hozott ebédet, kétfelé osztja, megebédel lányával a virágkötő műhelyben.

- Rágót tett Juli hajába az a barom – suttozza Bogi. – Verekedtem. Ne haragudj.
- Ki kell találnunk, mit mondjunk apádnak.

Bogi behabzsolja a székelykáposztát, könyökével lever az asztalról egy fogót. Andrea soha nem látott még a lányához hasonló gyereket. Úgy mozog, mint egy cirkuszi akrobata, minden érdeklő, de tíz percnél tovább egyetlen értelmes tevékenységgel sem lehet lekötni. A védőnő egyszer azt mondta, talán a születése körüli mizéria, a három napig elhúzódó vajúadás és az utolsó pillanatban végrehajtott császármetszés miatt lett kicsit más, de nem baj, mert ez az ország úgyis tele van középszerű, unalmas emberekkel. Andrea nem igazán értette a nő érvelését. Ő azt szeretné, ha Bogi legalább egy kicsit hasonlítana a csendes, szófogadó húgára. Kezd belefáradni, hogy elsőszülöttjéről évek óta csak a panaszokat hallgatja, folyton mentegetőznie kell, és ha kimondatlanul is, de a legtöbb tanár, szomszéd és ismerős rossz anyának tartja miatta.

- Ez mi? – kérdezi Bogi, kezében egy mohakoszorúval.
- Ilyenekből csinálom a temetői díszeket.
- Megpróbálhatom én is?
- Persze.

Andrea kitesz az asztalra egy ollót, két fogót, vékony drótokat és néhány kálát.

- Fogj egy szálat, vágd el a virág alatt, és a megmaradt szárat tekerd körbe egy huzallal.
- Így?

- Igen, csak ne szorítsd annyira.
- Eltört.
- Semmi baj.
- Én mindig mindent elrontok! – fakad ki a lány. Eldobja a kálát, kiszalad a műhelyből, de az üzlet ajtajában belefut az apjába.

Apa megszorítja a vállamat. Összerezzenek. Előkerül anya, arca most egész más, mint az előbb. Nagyon halkán beszél. Azt mondja, el kellett hoznia a suliból. Veszekednek. Visszamegyek a műhelybe, felveszem a lefejezett virágot. Olyan az érintése, mint egy selyemkendőnek, de nincs illata. Vagy csak én nem érzem, mert itt mindig annyi szag kering egyszerre, hogy pár perc után olyan, mintha nem is lenne orrom. *Holnap bemegyek, és beszélek a tanárokkal. Nem csinálunk rendszert abból, hogy délben lelép a kisasszony, erre mérget vehetsz.* Számhoz érintem a kálát, kíváncsi vagyok az ízére. Anya egyszer azt mondta, mérgező. *Vajon a szirmai meg ez a sárga bibe is? Mindent ráhagysz. Ennek így nem lesz jó vége. Idén már háromszor ígértem meg az igazgatónak, hogy gatyába rázzuk, erre most megint ez van. Érte se kellett volna menned!*

Anya hallgat, mint mindig, amikor apa dühös. Megszűnik létezni, eltűnik, mint a kámfor, nyoma vész, köddé válik. Nagyon sok ilyen kifejezést tudok még, olvasásórán tanultuk őket. A tanárnő azt hiszi, egyiket sem jegyeztem meg, mert sosem jelentkeztem. Szerinte kiálmodom magam az óráról, pedig én nagyon is ott vagyok, és figyelek. Nemcsak a szólásokra meg közmondásokra, hanem az asztalról leeső hegyezőre, a falon mászó pókra, a padtársam feje fölött zümmögő légyre. Mindenre.

Közeledik apa. Lakkcipő van rajta, csak az koppan így a linóleumon. *Nézz rám! Miért küldtek haza?* Elvörösödik az álla, majd letről fölfelé az egész arca. Kiakadtam egy fiúra, suttogom. *Megbeszéltük ezerszer, hogy ne legyél minden lében kanál!* Kitágulnak az orrlyukai, egyre ijesztebb a feje. Morzsolgatom a pulóverem alját. Zsibbad a szám, annyira mosolygok. A munkájáról beszél, meg a húgomról. Miért nem veszek róla példát. Közelebb lép, egyre hangosabb. Csak ússzam meg pofon nélkül. Már csak egy kicsit kell kibírnom. Erős vagyok. Nem sírok.

Bal kézzel leszorítja a vállamat, a jobbal folyamatosan üt, az arcomat, mellemet, combomat. Kéjesen sikoltozom, hadd higgye csak, hogy élvezem. Hátha így hamarabb vége lesz. Homlokáról verejtékcsepp hullik a számra, mégis vér ízét érzem. Talán felszakadt az ajkam. Elhajt az utcán egy szirénázó mentőautó. Bántja a fületem. A fölöttem vonagló férfi egyre durvábban ütődik hozzám, aztán halkán felnyög, és abbahagyja. Az arcomat nézi. Tudom, mit akar látni, hát eljátszom neki. A következő pillanatban ellök, leszáll az ágyról. Sietve felöltözik. Egy perc múlva úgy fest, mint akit skatulyából húztak ki. Előveszi zakózsebéből a tárcáját, ledob mellém két ötszázeurót a lepedőre.

– Igaza volt a haveromnak. Tényleg te vagy a legjobb – mondja. Köszönés nélkül kimegy a hotelszobából. Magamra húzom a takarót. Remegnek a combjaim. Én hülye, még vártam is, milyen lesz vele. Olyan jó kisfűsnek tűnt a tévében, a vékony keretes szemüvegével, cingár alakjával és tudálékos nyilatkozataival. Ehhez képest most az a kérdés, hány napot kell kihagynom a sérülések miatt.

Elteszem a pénzt. Zuhanyozás közben arról ábrándozom, mire költöm majd el. Megtörülködöm a tükör előtt. Lángol az arcom, jobb szemem alatt egy vörös folt éktelenkedik. A szám tényleg felszakadt. Szerencsére egyik sem olyan vészes, hogy egy kis sminkkel ne

tudnám rendbe hozni. Megigazítom a hajamat, visszaveszem a csipkés alsóneműt, harisnyatartót, fehér miniszoknyát és az átlátszó, fekete muszlinblúzt. Még egyszer megcsodálom a panorámát. Az ablakból ellátni a Parlamenttől egészen az Erzsébet hídig.

Kicsekkolásnál gyanúsán néz rám a recepciós nő. Talán rájött, mi célból töltöttem itt ezt az órát. Amint kilépek az utcára, leesik, hogy csak a maszkomat hiányolta. Lassan egy hónapja tart ez a mizéria, de nem tudok hozzászokni. Rádadásul a legkevésbé sem érdekel, elkapom-e a vírust, vagy sem. Harminckét éves vagyok, heti négyszer aerobikozom, csak zöldséget és húst eszem, félévente járok orvosi szűrésre. A testem hibátlan kívül-belül, máskülönbem nem is tudnék megélni belőle.

Élvezem a tavaszi napsütést, a retikülömben lapuló pénzt, a Duna-partról feltáruuló látványt. Bár tizenöt éve élek itt, még mindig lenyűgöz Budapest. Az elején persze nem volt valami szórakoztató krumplit sütni a Mekiben, és hajnalig sört csapolni részeg fazonoknak a belvárosi romkocsmákban. Egyikért sem rajongtam. Általában azzal küldtek el, hogy túl szókimondó vagyok, és megbízhatatlan. Nem kellene folyton ábrándoznom. Mintha az ábrándozás valami kötáblába vésett bűn volna egy fiatal lánytól, akit az apja azzal kerget el otthonról, hogy ha nem hajlandó végigcsinálni a szakközeget, akkor tanuljon meg a saját lábára állni. Hát én megpróbáltam.

Furcsa, hogy ezek az óriási hajók sosem ütköznek össze. Pedig nagyon közel mennek egymáshoz. Szinte karnyújtásnyira. Tudom, hisz ültem már ilyeneken. Azt hiszem, Európa volt a neve. Katalin, akit egy modellügynökségnél ismertem meg, oda szervezte le az első kuncsaftomat. Alacsony ázsiai férfi volt. Sokat mosolygott, keveset beszélt. Szimpatikusnak találtam. Pezsgőt ittunk, megvacsoráztunk, csodáltuk a kivilágított Várat és a Gellért Szállót. Desszert után átnyúlt az asztal fölött, megfogta a kezemet, magával vitt a hajó szűk folyosóján át a férfvécé leghátsó kabinjába. Letolta a nadrágját, és az ágyékához nyomta a fejem. Nem tartott tovább az egész néhány percnél. Átnyújtotta a pénzt, adott egy pusztit a homlokomra, és távozott. Mire rendbe tettem a frizurámat, és visszaértem az asztalunkhoz, eltűnt. Nézttem a tíz darab százeuróst, és arra gondoltam, soha életemben nem kerestem még ennyi pénzt ilyen rövid idő alatt. Felhívtam Katalint. Két nappal később egy arab üzletember szállodai szobájában feküdtem, eperdarabokkal és tejszínhabbal a testemen.

Beülök az autómba, a műszerfalán felvillanó óra kettő óra ötöt mutat. Sietnem kell, háromra visszük Lilit a fejlesztőházba. Az óvónő azt mondta, csak akkor engedi iskolába, ha átesset egy komplett fejlesztőpedagógiai szűrővizsgálaton. Nincs nagy forgalom, aki csak tud, otthonról dolgozik, pillanatok alatt átérek a Lánchídon. Mióta karantén van, és bezárt az óvoda, többnyire anyám vigyáz Lilire, míg én dolgozom. Úgy tudja, értékesítő vagyok egy kozmetikai cégnél. Nagyon büszke rám, hogy ilyen jól keresek.

Leparkolok a rakparton, és átvágok az Irányin, hogy a Váci utcán sétálhassak haza. Imádom a kirakatokat. Örömmel tölt el a tudat, hogy bármit megvehetek magamnak. Persze a legjobb üzletek nem itt vannak, hanem az Andrásyn. Hétvégén be kell szereznem egy új koktéluhát. Vasárnap délelőtt egy budai villába vagyok hivatalos. Zárt körű buli lesz, rengeteg prominens emberrel. Katalin azt mondta, mindenre készüljek fel. Nagyon sok pénzt ígértek.

Tűsarkú cipőm koppanásának hangja betölti az egész lépcsőházat. Meg se kottyán a három szint, felszaladok. Az ajtóban azonnal megjelenik Lili, kezében két guriga vécépapírral. A végük valahol a lakásban lehet.

– Csapdákat állítunk a szellemeknek – visítja, és már szalad is tovább. Folyton rohan, több energiája van, mint nekem. A nappaliban siralmas látvány fogad. A szőnyeg tele játékokkal,

papírfecnikkel, a dohányzóasztalon legalább húsz kupak nélküli filc, a bárpulton szendvics-maradványok és egy csomó morzsa. Anyám bocsánatkérően néz rám, mosolyog.

– Jó kis napunk volt.

– Levitted a játszótérre?

– Nem lehet, azt mondták a rádióban.

– Legalább sétálhattatok volna egyet. Annyiszor elmondtam már, hogy vidd ki délelőtt, különben tönkreteszi a lakást.

Anya úgy néz rám, mint aki nem is hallja, amit mondok.

– Hihetetlenül csinos vagy ma. Nem csodálom, hogy így veszik tőled a krémeket.

Bemegyek a hálószobába, átöltözöm farmerbe és pulóverbe. Megölelem a lányomat, elmagyarázom neki, hová megyünk. Nézek a hatalmas, kék szemébe. A te életed más lesz, gondolom magamban, miközben arról beszélek, milyen érdekes játékok várják a helyen, ahová indulunk. Sosem kérdezte még meg, miért nincs apukája, pedig tudom, hogy érdekli. Talán egyszer majd, ha nagyobb lesz, elmesélem neki.

A fejlesztőház rövid sétára van a lakástól. Kaotikus az utunk, Lili hol előrerohan, hol megáll, hol túlságosan lemarad. Tizenöt perc késéssel érkezünk meg. Vékony, copfos nő nyitja az ajtót, testalkata alapján fiatal, de a szeme körül ráncok húzódnak. Hiába mutatkozik be, a maszk miatt nem látom az arcát. Idegen marad. Lili rám tapad, a lábamat szorítja. Nem akarja lenni a szédzsekijét, de a nő olyan kedvesen csalogatja, hogy öt perc múlva már felszabadultan játszanak egy tornateremnek berendezett szobában. Anyával leülünk az előtérben. Fürkészve mered rám.

– Mi történt a száddal? – kérdezi.

Odanyúlok. Véres az ujjam. Hozzányomok egy zsebkenőt a sebhez.

– Beütöttem a kocsiajtóba.

– Hogyan?

– Nem mindegy?

Csengetnek. Kövér, zsíros hajú asszony lép be az ajtón egy szemüveges kislánnyal, aki megállás nélkül visong, és jobbra-balra forgatja felsőtestét, mint egy robot. Rossz érzés fog el. Lili és a fejlesztőpedagógus átmennek egy másik szobába.

– Mi újság apával? – kérdezem anyut. Két napja érkezett, de még alig beszélgettünk.

– Reggeltől estig dolgozik. A húgod is folyton a hivatalban van.

– És a virágüzlet?

– Döcög. Próbálok lépést tartani az új trendekkel, de a manapság divatos csokorkölményekhez már nincs se kedvem, se érzésem. Még jó, hogy felvettem ezt a kislányt Mezőtúrról. Nagyon szereti a műhelymunkát. Egyre több mindent tudok rábízni.

Megcsörren a telefonom. Katalin az. Megírom neki, hogy mindjárt visszahívom. Azt válaszolja, hogy sürgős. Felállok, sétálok egy kicsit a folyosón, utálok egy helyben ücsörögni. Kész örökkévalóságnak tűnik, mire Lili végez. A pedagógus megkér minket, fáradjunk be az irodájába. Leülünk az asztalhoz. A lányom felmászik a szoba sarkába szerelt bordásfalra, és leugrik. Megint felmászik. Megint leugrik.

– Jártak már korábban bármilyen vizsgálaton?

– Csak a védőnőnél meg a gyerekorvosnál.

– Értem. Nos. Lili fantasztikus kislány. Rendkívül okos és élénk, bár gyanítom, ezzel nem mondok semmi újat.

Megrázom a fejemet. Anya felnevet.

– Úgy gondolom, ez a találkozás most egy hosszú út első állomása volt. Lilit még sok szakembernek kell látnia ahhoz, hogy pontosan kirajzolódjon, milyen segítségre van szüksége.

– Segítségre?

– Szólíthatom Boglárkának?

– Inkább Boginak.

– Rendben. Bogi. Nézze. Tizenöt éve foglalkozom gyerekekkel. Nem túlzok, ha azt állítom, több ezer fiút és lányt kezeltem különböző fokú neurobiológiai eltérések miatt. Meglátásom szerint az ön kislánya figyelemhiányos hiperaktivitás-zavarral küzd, a végleges diagnózist azonban nem állíthatom fel egyedül. Ehhez be kell feküdniük egy hétre a Bethesda-ba, ahol szakavatott pszichiáterek végzik el az összes szükséges vizsgálatot.

Lili még mindig ugyanazt csinálja. Felmászik, leugrik, felmászik, leugrik. Anyám a szoknyáját igazgatja, mint akit nem is érdekel, mit mond a nő. Megérintem a számat, apró piros pötty marad az ujjamon.

– Nem értem – felelem. – Miért kellene befeküdnünk egy kórházba? Lili kicsattan az egészségtől. Idén írtam be ritmikus sportgimnasztikára, a tanár szerint ő a legügyesebb a csoportban. És a legbátrabb is. Úgy kell visszafogni.

A nő fakó, színtelen hangon válaszol. Veleszületett idegrendszeri eltérésről, koncentrációs nehézségről, mozgásterápiáról, gyógyszeres és pszichiátriai kezelésről beszél. Szürke kisegér. Elképzelem, milyen lehet a férje. Pocakos, kopaszodó, középszerű alak. Már rég nem kívánja, de lefekszik vele, házastársi kötelességből. Alig tudnak ketten összekuporgatni félmilliót a száználmas kis horvátországi nyaralásukra.

– Hamarosan átküldöm a vizsgálati összefoglalót a javaslataimmal és a kórház ADHD-részegének elérhetőségeivel együtt. Egyébként elég gyakori, hogy ez a tünetegyüttes családon belül öröklődik.

– Ó, Bogi még az unokámnál is vadócabb volt – mondja anya –, de ez soha nem akadályozta semmiben!

Soha nem akadályozta semmiben, ismétlem magamban a szavait, és hirtelen megjelenik előttem a József Attila és az osztálytársaim meg a tanáraink arca. Eszembe jutnak a magányos délutánok, a soha nem szűnő alkalmatlanságérzés és a vidéki suttyók, akikkel lefeküdtem, csak hogy legalább arra a rövid időre, míg szeretnek, én legyek a sztár. Émelyeg a gyomrom, úgy érzem, mindjárt elhányom magam. Felálllok.

– Mivel tartozom? – kérdezem a nőt.

– Húszezer forint lesz.

Nyitom a pénztárcámat, remeg a kezem. A húszezer helyett egy ötszázeuróst nyomok a kezébe. Meghökkenve nyújtja vissza. Mielőtt becsuknám az ajtót, utánam szól.

– Ha beigazolódna a Lilivel kapcsolatos sejtésem, szívesen állok rendelkezésükre. Megfelelő gyógyszerekkel és terápiával nagyon jól lehet kezelni ezt a zavart gyerekkorban. Sőt felnőttkorban is.

Legszívesebben ráüvölnének, hogy hagyja már abba, eleget beszélt, nem akarom tovább hallgatni a hülyeségeit, de erőt veszek magamon. Egy kurta viszláttal elbúcsúzom. Hazafelé Lili folyamatosan pattog, karattyol. Szorítom a kezét, nehogy kiugorjon az útra. Múlt héten majdnem elgázolta egy autó. Dühít, hogy hallgattam az óvónőre. Nem fogom neki megmutatni a vizsgálatról szóló papírt. Lili szeptembertől iskolába megy, és kész. Még hogy egy hét Bethesda! Csöng a telefonom. Katalin az. Most már tényleg fel kell vennem. Átadom anyának Lilit, lemaradok pár lépéssel.

– Igen.

– Bogi, rossz hírem van. Emlékszel arra a német pasasra, akivel pár hónapja találkoztál a Hiltonban? Most tudtam meg, hogy HIV-fertőzött. Valami ócska berlini transzvesztitától szedte össze. Sürgősen el kell menned tesztre. Ha kiderül, hogy elkaptad, soha többé nem nyúl hozzád senki. Már intéztem is neked időpontot. Holnap délután négykor várnak a László-kórházban. Hallasz, Bogi?

Nem tudok megszólalni.

– Bogi, hallod, amit mondok?

– Igen – nyögöm ki.

– Ne izgulj. Simán benne van, hogy megúszod.

Leteszem a telefont. Állok a járdán. Lili és anya alakja egyre távolodik. Elhajt mellettem egy fehér Mercedes. Nyitott ablakán keresztül dübörgő zene árad ki, bántja a füleimet. Felnézek a felhőkre, egyetlen kondenzcsíkot sem látok, pedig korábban tele volt velük az ég. Megint elfelejtettem maszkot venni. Fáj a szám. Szédülök. Semmit nem tudok az AIDS-ről, csak azt, hogy halálos. Próbálok felidézni a német kuncafttal eltöltött órát. Azt akarta, hogy aktus közben nyávogjak, és karmoljam össze. Röhejes volt az egész.

Anya visszafordul, húzza magával Lilit. Megint előttem állnak.

– Mi van, Bogi? Miért nem jössz?

Erős vagyok. Nem sírok.

– Na, ne vedd már úgy a szívedre! Te is pont ilyen voltál, mégis milyen sokra vitted.

RIGÓ KATA

CSILLAG BORIS, TUDOM A NEVEDET

Klasszikus formájú, hasas teáskanna volt, fényesre polírozott acél, csúcscsúzájn. Az asztal túloldalán Gabika figyelte, ahogy a csomagolással bajlódom, majd szélesen elmosolyodom, és leemelem a fedelét. Akkor hát ez a nászajándék, boríték nélkül, így üresen, gondoltam, és tovább mosolyogtam. A gömbölyű fémtükrökből idegen arc nézett vissza, apró szeme és krumpliorra volt, aztán a fültől a kiöntőig éró vigyor helyén hatalmas, csúcscsúzó száj jelent meg, ahogy formálni kezdte a köszönöm ö betűit.

Sose szerettem a teát. A napköziben citrompótlóval és túl sok cukorral adták, az otthoni Garzon tea keserű volt, a kamilla betegséggízű. Teakonyhának hívták a fülkét, ahol kávéfőztünk az első munkahelyemen. A francia buldog a legjobb biznisz, mondta a főnököm, és ledöntötte a kihűlt kávé. Szűk a medencéjük, garantáltan nem fér át rajta a kiskutyák nagy feje. Ma is császározni kell egyet. Van egy hányós macskánk is, mutatta a címet, hogy hol. Ideje, hogy elkezdj te is kiszállásra járni, mondta.

A házból két srác jött ki éppen, bementem mögöttük. A lépcsőházi félhomályban kiböngészttem a nevet, és csengettem. Idős nő nézett ki a kisablakon, aztán résnyre

nyitotta, hogy ne csak a fejem tetejét, hanem lapos mellemet, farmerbe bújtatott, keskeny csípőmet is lássa. Mit akarsz, fiacskám, kérdezte hirtelen. A Mircit jöttem megvizsgálni, mondtam jó hangosan, ahogy öregekhez szól az, aki a vaksiság mellé nagyothallást is feltételez. Elegendem van, kiabálta, börtönben fogtok megrohadni mind. A Ricsi meg az összes huligán a földszintről, veled együtt. Megmérgezitek a macskámat, és még gúnyolódni is van pofátok, ne próbáld letagadni, különben honnan tudnád, hogy éppen a doktor urat várom.

A busz elment, sárga fara még látszott az országúton, hiába futottam utána az új túsarkúmban. Az első konferencia előtt vettem, egy turkálóban találtam hozzá illő kiskosztümöt is. Néha megéri XS méretűnek lenni, megvárnak a márkás darabok.

Álltam az ipartelep buszmegállójában, mellettem hosszú betonkerítés. Járda helyett földes sáv, rajta a cipősarkam nyomai, melyeket mintha palántázáshoz, ültetőfával fúrtak volna. A túloldalon is ténfergett egy nő, ő is miniszoknyában, de haspólóban és strasszokkal kirakott papucsban. Rám pillantott, aztán kidüllesztette a mellét, és oldalra tolta a csípőjét, mikor a kanyarban felbukkant egy kamion. Pisti, ez állt a szélvédőnek támasztott rendszám-táblán. Mellettem is megállt egy autó, a sofőr az anyósülésen áthajolva szólongatott. Nem néztem rá, szememmel a betonkerítés végét kerestem, rést, amerre megszökhetnek. Gyere, ülj be, hallottam megint a férfi hangját, és hirtelen ráismertem, dr. Valamilyen Gábor parazitológus. Délelőtt a konferenciateremben ő adott elő a kecskék lándzsásmétely-fertőzéséről. Nem hadart, időnként megállt, rám pillantott, és megvárta, míg elmondom angolul. Ebédszünetben, a svédasztalnál többször is elkaptam a tekintetét. Sötéttel kontúrozott zöld szemekbe mindig jó belenézni, akár macska, akár ember a gazdája.

Gábor az autópálya-felhajtón gázt adott, és besorolt a vörös fények mögé. Vártam, hátha a nevemen kívül mást is kérdez, és gondolkodtam, kérdezzek-e én. Inkább a rádiót kapcsolta be, hallgattuk az unalmas retró számokat egymás után. Megszólalt a *Red, red wine*, lábam dobolni kezdett a túsarkúban, és halkán énekeltem a refrént Bob Marley-vel. Munka után egy kis angol, nevette el magát Gábor, aztán elkomorodott, apám dala, mondta, alkoholista volt. Az enyém se él, nem is emlékszem rá, feleltem.

Anyám minden este őt emlegette. Hazajött, köszönt, kivette a hubertuszt a lisztesbödön mögül. Apád itt hagyott bennünket a lengyel ribanc kedvéért, mondtam magamban előre, és a faliórát figyeltem. Harminc percen belül elálmosodik, akkor egyedül maradhatsz a konyhában, mondogattam magamnak, kiengedheted végre az asztalra Bélust. Kicsodát, kérdezte Gábor. A hörcsögömet, uborkásüvegben lakott az asztal alatt. Leckét írtam, Bélus a morzsákat eszegette a terítőről. Bélus, nevetett Gábor, miközben arról meséltem, hogy tanulás után bekapcsolom a rádiót, és megpróbálom hallás után lejegyezni a *Red, red wine* szövegét, *You keep me rockin' all of the time*, még mosogatás közben is ezek a szótagok dobolnak a fejemben, a dal beletapad, és sose hallgat el. Pihenjünk, mondta Gábor hirtelen, és lekanyarodott egy benzinkúthoz. Tíz perc múlva a kocsinál, szólt hátra, majd eltűnt az épület mögött. Később a falnak dőlve telefonált, halkan mormolt, lépett egyet, aztán viszadított. Mentem a kocsihoz, odaintettem neki, szavai elmosódtak már, amikor a telefonból még mindig kihallatszott egy éles női hang. A beszélő a szavak végét lustán elnyújtotta.

Gábor hazáig vitt, és feljött hozzám. Amíg anyám élt, természetes volt, hogy egyetlen szobánk van, és hogy rögtön a konyhába nyílik a bejárat, a szemközti falnál pedig ott a zuhany, a mosdó meg a vécé egy kopott bársonyfüggöny mögött. Gábor körbepillantott,

kérdezte, levegye-e a cipőjét, amíg iszik egy teát. Nincs teám, és a cipődet nehogy levedd. Neszkávém viszont van, szívesen csinállok egyet.

Átnyúltam az asztalon, hogy elvigyem a mosogatóba Gábor üres csészéjét. Úgy hajoltam érte, mintha azt mondanám, nézz ide, a második nyitva felejtett gombom alá, látod, a melltartóm a legkisebb kosárméret. Még felkelhetsz, és elköszönhetsz. A csésze alján maradt kávé keskeny holdsarlója megmozdult, arrébb araszolt, és még jobban elvékonyodott. Felpillantottam, nos, kérdeztem a tekintetemmel. Gáborét nem kellett fürkészni, gondolatban benn járt már a szobában, és derekamat átkarolva navigált az ágy felé. Még mindig előrehajolva fogtam a bögrét, nedves lett a tenyeremtől, ujjaimat a füle felé vezettem, ott nem volt még síkos. Gábor elkapta a csuklómat, és lassan magához húzott, felemelkedett a székről, és az asztal sarka felé lépett. Léptem egyet én is, aztán még egyet, bele az ölelésébe. Felemeltem a fejem. Lassan, óvatosan tette a száját az enyémmre, kávéízű nyelvével akkurátusan körbejárta az enyémet, végigcsúszott az érdes ízlelőbimbókon. Tenyere is elindult, az oldalamat kezdte simogatni, fel és le. Felfelé erősebben, hogy a szoknyám derekából kicsússzon a blúz. Csupasz bőrömön futott a keze megint felfelé, amikor úgy éreztem, muszáj kiszabadulnom a szorításból. Kiléptem hátra, és kifújtam a levegőt. Gábort megzavarta ez a hátrálás, félt, hogy nálam eddig tartott a vendégszeretet, hazaküldöm mégis, amit nem akartam, nagyon nem, ezért inkább oldalra mozdultam tovább, a szobaajtó felé. Ő megkönnyebbülve átkarolt, és úgy, ahogy az előbb elképzelte, vezetni kezdett, gyorsan és határozottan, nehogy meggondoljam magam.

Álltunk a kislámpa fényénél az ágy mellett, Gábor ujjai a gerincemet simogatták. Visszatartottam a lélegzetem, és megkérdeztem, szereti-e a kicsi melleket. Nem válaszolt, a melltartómat az ágyra dobta, aztán a tenyerét, mintha csapról inna, edénnyé formálta, és lassan a mellemre illesztette. Pont a méretem, mondta, és én tudtam, igaza van, testem minden részlete az ő kezébe illik. Az én kezemet meg mintha órá szabták volna, a vállára, karjára, fenekére. És védekezni ki fog, hallottam a kérdést a fejemben. Lemondó sóhajba forduló, félénk jelzés volt, ahogy az ajtóban szól kamaszhoz az anya: kisfiam, vegyél sapkát.

Bocs, egy pillanat, mondta ekkor Gábor, és lenyúlt az ágy mellé. Ledobott ruhái közt kotorászott, felült, a nadrágzsebéből óvszert vett elő. Ahogy visszádólt mellém az ágyra, farka mereven imbolygott, láttam, mennyire feszíti a belső nyomás, hogy csak a vékony, sérülékeny bőr az, ami összetartja. Köszönöm, kollegina, várom utóvizsgára, mondta volna erre prof. Müller unottan. Így említette egyszer azt is, hogy a házisertés klitorisza a vagina belsejében található. A bejelentést halk moraj követte, a lányok irigy felhördülése. A fiúk arcán viszont nem látszott különösebb meglepetés, talán ők eleve többet tudtak a házisertés klitoriszáról. Gábor a humánanatómiával is tisztában volt, és nemcsak férfias kihívást, amolyan becsületbeli ügyet látott benne, amiért utólag majd vállon veregetheti önmagát, hanem játszóteret, melyet csak sokszori körbeszaladgálással lehet birtokba venni.

Megcsördült a telefonja, félálomban felvette. A tegnapi, éles női hang volt, az elnyújtott szóvégekkel. Azonnal felült, kiugrott a melegen párolgó ágyból, és a telefont a füléhez szorítva, meztelenül sietett ki a szobából. Az ajtót becsukta maga mögött. Feküdtem egyedül, és a másik nőre gondoltam. Persze, aki kora reggel számonkérő telefonnal ébreszthet, az sosem a másik.

Gábor sietve öltözött, kávé nem kért, a számomat azért lediktáltam neki, ő meg egy névjegyet vett elő. Egy hét múlva is ott hevert a reklámújságok meg egy kék váza mellett, ahová először leraktam. Lassan hervadni el, mint a virág, mosogatás közben ez a vesszor

futott az agyamban, egyedül ez, mint egy végtelenített hangfelvétel. Valahonnan rossz szag jött, néha megcsapott. Elmentem a névkártya mellett, titkos féreg foga rág, ugrott be a következő sor, dr. Urbán Gábor, alatta a foglalkozás, parazitológus. A vázából jött a bűdös. Valamikor régen benne felejtettem a vizet. Kiöntöttem belőle, és teleengedtem forró, habos lével. Szólt a telefon, ugye ráérsz, kérdezte Gábor. Ráértem másnap is, a következő héten is, szinte mindig, amikor akarta. Hónapokig hagytam neki, hadd járjon hozzám be és ki, mintha zöld szemű, kóbor macska volna, mire rá mertem kérdezni, ki az a másik nő.

Oldalt, egy karosszékben ült. Felállt, kezét nyújtott, dr. Kürthy Gabriella vagyok, szólíts csak Gabikának, mondta magabiztosan, a szövegeket ráéősen elnyújtva. Szeme Gáborénál is világosabb volt, tekintete kiismerhetetlen, üres. Inkább a száját néztem. Jó rúzszt használt, ajkáról nem szivárgott a körülötte lévő, függőleges ráncokba a piros. Igyunk egy teát, mondta, és átkormányzott minket az amerikai konyha hatalmas, sötétbarna asztalához. A teraszajtóval szemben ültem le, Gábor mellé. Néztem ki a kertre, míg Gabika elővette a mákos-almás süteményt, kinn, a harsány, zöld pázsiton kerti pavilon állt, fáján indák rajzolata, mellette nagy, zöld halmok. Jaj, a száletlit ne nézd, tegnap fejtették le róla a borostyánt, jövő héten jönnek csiszolni és újrapácolni. Milyen teát kérsz, kérdezte. Zöldet inkább, esetleg feketét, netán gyümölcsösöt? Gábor gyorsan rávágta, hogy neki rooibost készítsen. Két rooibost kaptunk. Nyél állt ki a csészéből, azt hittem, kiskanálé. Megszorítottam, mire kinyílt a teatojás, és kiszabadultak a levelek, szűrhettem őket a fogammal.

Gabika faggatni kezdett a lakhelyemről, családomról, iskoláimról. Gábor alatt öt évfolyammal végeztem az egyetemen. A Józsefvárosban lakom. Bólintva nyugtázta, ez is egyezik a rólam alkotott képpel, aztán újból végigmért, mint aki ruhát mustrál, majd hirtelen megkérdezte, tartós kapcsolatnak gondolom-e a fiát. Gyorsan megrágtam a süteményfalatot, a jelen állapot szerint részemről igen, mondtam, és Gáborra sandítottam. Üveges tekintettel nézett maga elé. Csak később pillantott vissza, akkor is lopva. Finom ez a süti, mondtam. Majd megtanítalak rá, válaszolta Gabika, nem vagyok konyhatündér, de ehhez értek. A joghoz meg a mákos-almáshoz. Gábor ekkor az órájára nézett, és sajnálkozva bejelentette, hogy hétre mozijegyünk van, pedig nem is vette meg előre.

Reggelente már nem ment ki, amikor megcsörrent a telefonja, ott előttem ígérte meg, hogy aznap mindenképp hazamegy lomtalanítani, tuját átültetni vagy friss vérképet latinról magyarra fordítani, aztán együtt megnyugodni, hogy Gabikát ezúttal se fenyegeti semmilyen végzetes betegség. Nekem lettek furcsa tüneteim. Fáradékonyság, émelygés. Egyszer egy reggeli hányás. Azonnal magamra kaptam valamit, és leszaladtam a gyógyszerzártába. A patikusok higgadt lassúsága megállította az időt, és eszembe jutott Gábor meztelenül az ágyon, a feneké alá nyúl, és kihúzza onnan az óvszer dobozát. Lapos volt, és kilógott belőle az ismertető. Gábor széthajtogatta, és mutatóujját végigvezette a falloszokat ábrázoló műszaki rajzok közt, én pedig combomat lustán átvetettem a derekán, és nevettem az ábrákhoz tartozó, csikorgó szövegfordításon meg a kilencvenöt százalékos hatékonyságon.

Ő a mínusz öt százalék, böktem a hasamra. Mínusz öt, motyogta Gábor. Aztán kétségbeesett arccal sokáig mondogatta: Mínusz öt. Így hívják a gyerekünket. Mintha Tégla Gyári megálló vagy Tilos az Á volna a neve. Aztán hirtelen előbújt belőle egy addig ismeretlen, lovagias felelősségérzet, és mintha ennek valódiságáért maga is aggódott volna, azt mondta, akkor legyél a feleségem. Szűk körű, egyszerű ceremóniát akart, utána vacsorát.

Jó hírem van, valóban terhes, mondta a nőgyógyász. Már ha ez jó hír magának. Igen, jó, feleltem bizonytalanul. Az idős védőnő, akihez valamiért kötelező volt elmenni, elma-

gyarázta a nyolcadikos biológiakönyv anyagát az embrionális fejlődésről, aztán a lelkemre kötötte, hogy egyik rendszeren, végül hatalmas vaskörzöt vett elő, végeit a két elülső medencelapátomra illesztette, majd hümmögve újra lemérte a távolságot.

Gábor másnap későn ért haza. Nem kérdeztem, hol járt, megint ott voltak a mákszemek a fogai közé ragadva. Elújságotla, hogy nászajándékba pénzt kapunk Gabikától, aki tudomásul vette, hogy hozzám költözik, de az unokáját nem hagyja egy dohos egérlyukban felnőni.

Másnap lázam lett. Hánytam is, pedig már elhagytam az első trimesztert. Aztán jobban lettem, Gábor vidékre utazott. Leültem fordítani, megfájdult a hasam. Elmúlt, és megint megfájdult. Ledőltem, vártam. Délben felhívtam a nőgyógyászt, aki azt mondta, nyugodjak meg, de azért a legbiztosabb, ha most bemegyek hozzá a kórházba, úgylis ügyel.

Jéghideg, síkos ultrahangfej csúszkált a hasamon. Hamar megállapodott egy kerek, világos ponton. A kamera pulzálást keresett, de csak egy mozdulatlan foltot, maréknyi elhalt sejt fekete-fehér árnyképét találta. Intettem a szememmel, hogy látom és tudom. Nagyon sajnálom, mondta az orvos, ágyat és oxitocininfúziót rendelt nekem a nőgyógyászati patológijára, a műtősöktől pedig szabad helyet a hamarosan esedékes, műszeres befejezéshez.

Egyedül feküdtem a kórteremben, és a plafont bámultam. Jött a görcs, felnyögtem, és elmúlt a görcs. Inkább az oldalamba fordulva bámultam a csempét a falon. Figyeltem a hullámokban érkező fájásokra, melyek csak arra voltak jók, hogy egy igazi csecsemő félkész utánzatát hozzam a világra, anyukásat játsszak, mint amikor az óvodai babakonyhában kivettem a sütőből a kenyérsütőt, műanyag grillcsirkét, vagy a formából kiborított homoksütiket vágtam fel ágdarabokkal, és dudorásztam, hogy Csillag Boris, tudom a nevedet. És belém fészkelte magát ez a Csillag Boris, mert Borbála lett volna a neve annak az ismeretlennek, akit most összeprézeltek a görcsök. Rövid időre ellazult a méhem, a dal is előlről kezdődött, és kitartott, míg egy belső pukkanással el nem folyt a magzatvíz. A könnyeim is folyni kezdtek, mert ezt a Borikát már nagyon akartam. Akartam őt szeretni. Csak nem sikerült. Akkor se, amikor még lehetett volna kit. Szerettem a kis-mamaságot meg a duzzadt melleimet, ilyenek kéne maradniuk, futott át az agyamon egyszer, aztán hirtelen másra gondoltam, mint aki vendégségben egy kínos mondat után gyors kínálgatásba kezd.

Jött egy nővér, és vesetálat tett az éjjeliszekrényemre. Vesetál, mondta, bólintottam, hogy tudom. Praktikus munkaeszköz, a babforma szorosan a testhez illeszthető, a műtőasztalon nem potyog mellé, ami az élő szervezetben feleslegessé vált, és amit a törvény által előírt, zárható dobozban kell hűtőben tárolni, míg hétfőnként el nem szállítják. Hogyhogy leálltak a fájásai, értetlenkedett az orvos. Mindegy, legyintett, a műtőben úgylis befejezzük, menjünk, most éppen van szabad hely.

Másnap hazaengedtek. Ültünk a konyhában, Gábor megölelt. Hirtelen belezokogtam a mellkasába. Átkarolva tartott sokáig, aztán elengedett és felállt, mint aki menni készül. Hátamon éreztem a karja helyét, ott hűvösebb volt a levegő. Ültem, figyeltem, ahogy a konyhapulton matat, a szélén felhalmozódott papírkupacból előhúzott egy szórólapot, és azt mondja, bocs, de ezeknek tegnap megígértem, hogy visszajelek, majd telefonon lefoglalja az esküvői asztalt.

A vérzésem előző nap állt el, nem kellett izgulni a fehér ruha miatt. Két hónappal azelőtt Gabika azt ajánlotta, hogy legyen lenge muszlin. Leemelt a könyvespolcra egy albumot, mutatta, hogy szerinte az én állapotomban mell alatt bővülő fazon lenne előnyös, amelyet Madame Récamier visel. Ráhagytam, gondoltam, várok még. Az utolsó nap szaladtam

el a kölcsönzőbe egyedül. Befértem az első, elem lógatott, XS méretbe. Hamupipóke, mondtam a tükörbe pillantva, és rögtön kibújtam belőle, de hiába mutogattak másféléket is, azt feleltem, tegyék nejlonszákba, elviszem. A patológiai lelet sem érdekelt. Azonnal elfelejtettem, hogy vírus- vagy baktériumfertőzés volt. Az anyakönyvvezetőnek fáradtan azt mondtam, igen, Gabikának pedig az üres teáskannával a kezemben azt, hogy köszönöm.

ORCSIK ROLAND

I regényrészlet I

TOR

Amikor befelé imbolyogtam a nagy koturnusaimmal, senki sem ismert fel a Héra-masz-komban a Gyomornak becézett hajós étterem vendégei közül. Pincérem, Aksa Aphroditének öltözött, szivaccsal tömte ki a melltartóját, bedaueroltatta fekete haját, szeme kisminkelve, szempillája is nagyobb hangsúlyt kapott. Egy pillanatra meg is hökkentem, ilyen csinos ez a girnyó nő? Azt hittem, megpusztul a röhögéstől, amikor megpillantott a jelmezemben. Vigyázz, Aphrodité, mert Héra még odapörköl a végén, csibészkedtem gondolatban.

A többi személyzeti tag is görög isteneket játszott, kifogástalanul kellett szerepelni, ugyanis a vacsora után a vendégek a kabinjukban egy előre odakészített értékelőlapon véleményezték a kiszolgálás minőségét. Jaj annak az istennek, aki nem felelt meg a Gyomor templomában!

Még a menülapokon is görög vázarajzok díszeltek. A vendégek nagyon élvezték a játékot, többségükben nyugdíjas amerikaiak, illetve európaiak voltak. A háttérben a *Gladiátor* filmzenéje szólt, végre valami változás. Azonban nem sokáig élvezhettem az új zenei háttérrel, a türelmetlen vendégek toporogtak, hol késik az első fogás. A koturnus ellenére ugyanúgy hajtani kellett, hiába tiltakozott egy óra után a széttaposott sarkam. A hajcsár főpincérek még jobban szidtak minket, hogy nem nyaralni jöttünk, csipkedjük már magunkat!

A vacsora eposzi méreteket öltött, a tizenegy fogás két és fél órán át tartott. Az asztalokon gondosan előkészített, origamicsodákat idéző szalvéták percekben belül bemaszatolódtak. A fogások között és alatt előhűtött görög rozét és vörösborokat, valamint úzót, tsipourót és Metaxát töltöttünk a poharakba, pillanatokra én is elkábultam a tömény ánizsillattól. Minden fogásnál új evőeszközök kerültek elő, azokon is antik díszimitációk. Összességében harmincöt ember négyszáz tányért használt ezen az estén. A formal night előírásnak megfelelően a vendég hölgyek estélyi vagy koktéluhákba öltöztek, a férfiak pedig sötét öltönyben bőfögték az elfogyasztott fogások között. Kétszeres ültetésben zajlott le a lakoma.

A dőzsölés rossz szó arra, ami itt történt. Magvas péksüteményekkel, pireuszi szendvicsekkel, padlizsánszendvicsekkel, spanakopítával, vagyis spenótos háromszöggel, lencsés bőrekllel indult a nagy zabálás. Utána gyümölcsös tálak érkeztek,

különféle méretű szőlővel, görögdinnyével, sárgadinnyével, almával, szilvával, fügé-
vel. Az egyik idős hölgy visított, hogy neki semmiféle gyümölcsöt ne hozzanak, utálja a
látványukat is. A gyümölcsös kompozíciók után görög pulykaleves, őszibarackleves, cit-
romos csirkeraguleves, citromos rizsleves vagy soupa fakes, azaz lencseleves röppent elő
a pincérek karjain a zajos konyhából, és esküszöm, olyanok is akadtak szép számmal, akik
mindegyikből kértek. A levesek után salátahegyek lepték el az asztalokat: athéni gomba,
sima vagy görög joghurtból készült dzadzíki, esetleg hagyományos görög saláta bőséges
fetasajt-darabokkal, fekete és zöld olívbogyókkal, továbbá friss görög saláta, sült babsaláta,
langyos babsaláta fetával, dinnyesaláta fetával, főttvadfű-saláta, ráksaláta, főttcukkini-saláta,
céklasaláta, avokádósaláta garnélával, kókusszal töltött sült paprika, zöldfűszeres kefir-sajt olí-
voalajban, mindehhez különféle olajokból, ecetekből és mártásokból csöpögtetett extrák.
A salátakínálathoz hetvenkét fajta görög kenyértípust szolgáltunk fel. Én már ennyitől
kipurcantam volna, ám nem úgy a torkos vendégek, akik egy hét alatt villámgyorsan
hozzászoktatták a gyomrukat az örületes töméshez. A türelmetlenségből felfalt saláták
után a vendégek újabb adagokat kértek a karneváli hangulatot idéző főételekhez: töltött
szőlőlevelek szárított paradicsommal és fekete olívával, csirkecomb sült paradicsommal
és olajbogyóval. Az egész étteremben úgy illatozott az oregánó, hogy az is beleszédült,
aki rühellte. Ezenkívül rakott burgonya, sima, krétai, spenótos vagy csirkehúsos muszaka
(ugyanígy marhából vagy sertéshúsból), muszakatekercesek, darált húsos, paradicsommár-
tásos rudakban szudzukakia, rakott padlizsán mirza módra, nyárs nélküli souvlaki dzadzí-
kivel. Fehér, zöld, vörös, barna, sárga, narancssárga, megint fehér és fehér és fehér, majd újra
a vörös színörvény... minden kavargott előttem, bennem, ám ennyi sem volt elég az izzadó
vendégeknek. Volt, aki kirohant a mosdóra kidobni a taccsot, hogy az orgiázó rómaiakhoz
hasonlóan folytassa a lakomát. Az eksztatikusra srófolt ízlelőbimbók nem ismertek akadályt.
Ha olajbogyós, fetasajt-kockás, paradicsomos, hagymás, oregánós, különböző színű és szagú,
mézzel leöntött szart hozunk ki pitában, a vendégek bizonyára azt is felfalják seperc alatt.

Pitás kajabombák: bőséges salátákkal, kapros, oregánós, bazsalikomos, fahéjas, korian-
deres és köményes fűszerekkel. Illatuktól még a legmegátalkodottabb remete is elcsábult
volna. Ez pusztán bevezető volt a gírosz diadalmenetéhez, mert a legtöbb amerikai és eu-
rópai csak a gíroszt ismerte, azt követelte, kaptak is döggivel, az arcuk úgy eltorzult habzsolás
közben, hogy még a legcsinosabb Madonna-, illetve George Clooney-utánzatok is csúf
szörnyeknek, önmaguk karikatúrájának hatottak. Gírosz grillen, gírosz sós palacsintában,
gírosz mézes mártással, gírosz gazdagon, háziasan, serpenyős gírosz, csirke-, marha-, disz-
nóhússal, ám olyan idióta is volt, aki gíroszt kért hamburgeres hússal és salátával. Az egyik
fogszabályzós kamasz lány végigfingta a tizenegy fogást, úgy durrogott, mint az orosz
katyusa, szerencsére maszk volt a fejemen, oldotta a gáztámadás bűzét.

Amikor még az elején a kabinban felvettem a maszkot, naivan azt hittem, végre nem kell
az arcomra erőltetnem a mosolyt. Ám ahogy betotyogtam a koturnusokkal a Gyomorba,
önkéntelenül is mosolyogtam a mosolygó Héra álarca alatt. A tetejébe még a kamasz lány
durrogtatását is mosolyogva fogadtam. Nyomjad csak, drágám, egészségtelen visszafogni
a bélbombát, kedélyeskedtem, ő pedig felbátorodva az orrom alá döngetett egy sort.

A gíroszokat a bárány- és marhasültek követték különböző salátákkal. A szakácsok kihoz-
tak néhány szőlőindás díszítésű nyársforgató szerkezetet, hogy az élmény még teljesebb
legyen. Fáradtságomban azt képzeltem, én vagyok az egyik bárány a nyárson, ám nem
sokáig foroghattam gondolatban, Aksa vékony, csontos kezével rávágott a vállamra, haladj,
Héra, tátognak a vendégek!

Halrajok a tányérokon, grillezett, panírozott formában, pikáns kardhalsteak, lazac párnírszószban és salátával, rombuszhal bazsalikommal, paradicsommal, apróhalak kisütve, tengeri márna, szardínia, makréla, sztavrida, aranykeszeg, tengeri keszeg, vörös durbincs... Közben soroltam az egyik parókás öregúrnak a halneveket, váratlanul félbeszakított, ez az egész fölösleges pazarlás, itt járunk a Földközi-tengeren, Afrika közelében, ahol rengeteg az éhező, a nyomorgó, egymás után lobbannak fel a forradalmak, a háborúk, mindenféle menekültek, Görögországban válság van, sokan utcára kerültek, mi meg dőzsölünk!!!, zsörtölődött. Egyetértően bólogattam, mire a vén róka felnyerített, majd odafordult a nagydarab, hasonszőrű barátjához. Én nyertem, tartozol egy ezressel, kiáltotta vidáman. Hogy én milyen zöldfülű vagyok, mondtam nekik nevetgélve, majd elszárguldottam a megrendelt vörösborukért, az üveg Nousáért a konyhába. Amikor visszasuhantam, a barátja nehezen akarta kifizetni a fogadást, és nem tartotta olyan szórakoztatónak a játékot. Undorító vagy!, vágta a másik fejéhez, majd szalvétával törölgette az izzadt homlokát. Előbb-utóbb mind lógni fogunk, morogta két falat közt. Amaz pedig hahotázva hátba vágta, ugyan már, mit hisztizel, nézz már erre a pincérre, jobban élvezi a melót, mint mi a zabálást! Még felháborodni sem volt időm, nem is lett volna értelme, a helyzetemen semmit sem változtatott volna, sőt, kirúgással hálálták volna meg az erkölcsi prédikációm. Jött is a következő turnus a sokféle kagylóval, rákkal, grillezett polippal, tintahallal, különböző mártások, saláták kíséretében. Ezt is rutinosan belapátolták, legfeljebb itt-ott egy-egy fújtatás, nyögdecseles díszítette az ütemes rágcsálás, csámcsogás vezérmotívumait.

Az egyik idős asszony valami countrydalra fakadt, amikor megérkezett a desszerthad-sereg: citromos sütemények, tejszínes édesség, tulumba, fitoura, fügés-diós édesség fagyival, galactobureko, a melomakarona mézes sütemény, pisztáciás baklava, tejespite, loukoumades, golyó alakú fánkocok, különböző színű halvás tányérok. Egy nyolc év körüli kislány kisvillával a szájában belealudt a falásba, szülei jót kacagtak rajta, több fotót, szelfit is készítettek az alvó Csipkerózsikájukkal. Kérésükre néhány képet én készítettem a családjukról, illetve velem, vagyis Hérával is külön-külön lefényképezkedtek. Bekerültem a zabálás útirajzuk albumába. Szerencsére nem küldtek a képből.

Egyre kevésbé gyötört az éhség, úgy cselekedtem, mint egy robot, a kezdeti gyomorkor-gásból semmi sem maradt, lecsillapodtak a nyáladzó ízlelőbimbóim. A desszertnyalánkságok közepette egy magyar kamasz fiú magához hívatott:

Enough is enough, I want bacon pizza right now!, parancsolt ellentmondást nem tűrően. Azt hittem, a mézes süteményekbe döngölöm a baseballsapkás fejét, ehelyett biztosítottam afelől, hogy tíz perc múlva meg is érkezik a pizza. Így is volt, a szakácsok már meg sem lepődtek, hozzászoktak néhány vendég elemi igénytelenségéhez. A magyar fiú széles mosollyal fogadta a pizzáját, bőségesen leöntötte ketchuppallal. Onnan tudtam meg, hogy magyar családról van szó, hogy a szülők evés közben egymás között magyarul politizáltak. Be nem állt a kereplőjük, csak úgy köpködtek a morzsás, zsíros szavakat a szájukból. Jobbnak is láttam, ha inkább angolul tárgyalunk, nehogy a végén még minden apróságért ránkassanak. Ilyenkor áldottam a protokollt, hogy a személyzet nem kerülhet bensőségebb kapcsolatba a vendégekkel.

Ugyanakkor nem minden honfitársam idegesített ennyire. Az „Antique Party”-n az egyik vendég valahogy megtudta, hogy én is magyar vagyok, bizalmasan odajött hozzám, bemutatkozott, Pozsár Illés, megkínált az első osztályú Mavrodafni borával. Vissza kellett utasítanom, mondván, hogy tilos szolgálati idő alatt bárminemű ital, főleg a vendégektől

nem fogadhatok el semmit. A középkorú férfi megértően nézett rám, gyorsan a zsebembe nyomott száz dollárt, hogy senki se lássa. Sztárüggyvéd Amerikában, celebeknek is dolgozik, rengeteg a pénze, mire is költené, hát megpróbálta ezt a hajóutat. Szereti Magyarországot, többet is ki lehetne hozni belőle, ám nincs kivel... Nem tudtam sajnos végighallgatni, rohanom kellett a kávéért. Kaptam tőle egy névjegykártyát.

Az ördög ügyvédje, mondta mosolyogva Pocok. Szeretettel szolgálj ki, hátha busásan díjazza!

Jó arc!, válaszoltam kutyafuttában, közben beleütközöm egy kollégába, aki Hermész-jelmezben loholt a konyha felé. Kezemből majdnem kiesett a két óriási tálca a kávé rendezéssel.

Valaki frappét kért, más görög kávé, eszpresszót, filteres kávé, kapucsínót. „Nem cukorral kérem, mondtam már százszor!”, „Én meg három kockacukorral!”, „Mi ez, fehér cukor, panaszt fogok tenni, többször jeleztem, hogy kizárólag nádcukorral vagyok hajlandó kávé inni!”, röpködtek a fülemben a követelések, parancsok. A magyar ügyvéd barátom legyintett, ne foglalkozz a sok hülyével, egyik füleden be, a másikon ki.

Közben megérkeztek a gladiátorjelmezekbe bújt olasz animátorok. A teremben mindenki elcsendesedett, lélegzet-visszafojtva figyelték az entertainment team újabb kis előadását. A konyhában felhangosították a *Gladiátor* filmzenét. A pincérek lekapcsolták a villanyt, két fehér tógába bújt animátor magasba emelt fáklyával világított a teremben. Egy kislány az első sorban elsírta magát, amikor Spartacus szigorúan rátekintett. Közben a szanta Claudius rátámadt a buzogányával, Spartacus viszont egy mozdulattal kirántotta a kezéből a fegyvert. A közönség lelkesen tapsolt. Kétoldalt a fekete Párduc és a vörös göncökben rikító Rufus támadott Spartacusra, ám kisebb küzdelem után ők is a padlóra kerültek. A közönség egyre inkább belelovalta magát, a vén elhízott mamák és taták mintha húsz évet fiatalodtak volna, úgy szurkoltak. Még, még, kiáltották különböző nyelveken, és meg is kapták az újabb vérengzést: Glaucus szigonnyal rontott Spartacusra, fel is sértette a bal combját, a kifröccsent vérré Wow! Lol! More! Tuttora! felkiáltások, sikolyok szikráztak föl. Előtört Repax az acélsodronyával, nyolcas köröket rajzolt vele a levegőbe, hatalmas taps. Spartacus nem teketóriázott, hiába horzsolta sebesre a bőrét az acélsodrony, ráugrott a nála fél fejjel nagyobb Repaxra, letépte a fejéről a kecskeszarvas sisakját. Ám ekkor hátulról hálót dobtak rájuk, Spartacus úgy vergődött alatta Repaxszal, mint egy partra vetett cápa. A háló gazdája, a medvetermetű Ursus a közönség felé fordult, magasba emelte hatalmas karjait, a közönség ijedten, némán figyelte. Ursus intett, tapsot kér. A közönség szolgálisan tapsolt neki, imádták, legyőzte a legerősebbeket. Ursus, Ursus, ursus!, zengett kórusban a terem. Az óriási gladiátor fölvette a padlóról a nagy szigonyt, a két vergődő test fölé emelte, a közönségtől várta a döntést. A felfelé mutatott hüvelykujj szabadulást jelentett, a lefelé tartott pedig örök kárhozatra ítélte a veszteseket. A közönség egyöntetűen üvöltötte teli tüdővel: Death! Tod! Death! Death! Muerte! Смерть! Death! Ursus Spartacus torkának szegezte éles szigonyát, a közönségre nézett, bosszú, bosszú, bosszú, villant a szemekben, ám ekkor egy sikoly félbeszakította a finálét. A hátsó sorban egy idős néni felsőtestével a félig elfogyasztott desszertromok közé zuhant az asztalra. Végül a hajó hullaházában kötött ki. Szívroham. Nem tudtam másra gondolni, csak arra, hogy szerencsére. Szerencsére, mert ezzel vége lesz a bulinak. És hogy a baleset ellenére jó értékelést kapunk a véleménykártyánkon, és zsiros borraivalót, mégiscsak elsőrangú szórakozást nyújtottunk.

Tévedtem: show must go on. Felkapcsoltuk a villanyokat, az entertainment team pedig felkínálta, hogy a kedves vendégek együtt fényképezkedhessenek a gladiátorokkal. A leg-hosszabb sorok Ursus és Spartacus előtt álltak, a gyerekek leginkább a félelmetes, kecskeszarvas sisakot hordó Repax és a vörös Rufus előtt tolongtak. Mi pedig, az istenverte istenek, felszolgáltuk az újabb italokat, és előkészítettük a terepet a szirtákis multsághoz. A hangszórókból a *Zorba, a görög* filmzenéje szólt, az egyik animátor tanította a csetlő-botló utasoknak a görög táncot. Fokozatosan, ismétlődő körökkel gyorsult föl a buzukis zene, az urak, hölgyek pedig egymásba kapaszkodva ügyetlenkedték végig a műsort. Lassan azonban kidőltek. Ahogyan fokozatosan elszállingóztak a vendégek, a Gyomor elhagyott csataterre hasonlított. Hajnali egykor pedig végre az utolsó nyalakodó fiatal pár is lelépett. Az isteneknek azonban továbbra is talpon kellett maradniuk. Levettem a koturnusomat, mezítláb dolgoztam tovább. A takarítás valami torz színházi előadásra emlékeztetett: pusztán a jelmezbe öltözött színészeket látni, közönség sehol.

Itt-ott iszonyatosan büdös, tarkálló hányásfoltokra bukkantunk az asztalok és székek alatt. Ráadásul külön örök felügyelték a folyamatot, és ahol kis foltot láttak, újracsiszoltatták velünk az egészet.

C'est la vie, kacsintott rám az öt nyelven beszélő ukrán kolléganő, Ulyana, majd felhúzta a fehér gumikesztyűt, letérdelt, és fényesre sikálta az elcsúfított járólapokat, asztal- és szék-lábakat.

Miután fényesre glancoltuk az étterem utolsó porcikáját is, a „side job” részeként elő kellett készíteni az éjféle büfét, tisztára mostuk a ketchupos üvegeket, a szennyes terítőket pedig a harmadik emeleti mosodába szállítottuk. Utána baktattunk csak le vacsorázni a személyzeti bárba, ahol a görög lakomához képest jóval egyszerűbb svédasztal várt minket. Szergej széles vigyorral jelent meg, lenyúlt egy adag muszakát tányérostól a vendégek maradékából, úgy vetette rá magát, mint egy pirája, másodpercek alatt végzett vele. Az állásával játszott. Bevaló srác. Túlélő fajták voltunk, az ösztönös cselekvésben bízunk, és sohasem piszkáltuk egymást hazánk botrányos politikája miatt.

Szergej megnyalta a tíz ujját, majd rázendített egy muszka dalra:

Дадут капуста мне с водою

И ем, так за ушми трещит.

Meg sem számoltuk a borraivalót, Pocokkal úgy zuhantunk hajnali háromkor az ágyunkba. Amikor fél hatkor ébresztett a csörgőóra, abban sem voltam biztos, aludtam-e egyáltalán.

BENEDEK SZABOLCS

I regényrészlet

EZ NEM AMERIKA

Minden egyes alkalommal, amikor csak belépett ódon kapuján, Becsei Árpád megállapította, hogy a megyeháza semmit nem változott. Se kívülről, se belülről, se megjelenésében, se hangulatában. Némi eltérés mindössze annyiban volt tetten érhető, hogy időről időre átesett valamicske renováláson, ami korántsem valódi fölüljítást jelentett, sokkal inkább szépségtapaszk egyre bővülő sorát, ahogyan megpróbálták eltüntetni az idő vasfogának könyörtelen harapásnyomait. Egy-két emléktáblát idővel kicseréltek, az előtérben pedig fölszereltek egy elektronikus beléptetőkaput, mint ahogy a folyosókon is mennyezeti sarkokra szerelt kamerák pásztázták a látogatókat. Mindezek ellenére az épületben ugyanaz a megszkottan ismerős síri csönd uralkodott, amit csak a cipők sietős kopogása vert föl időnként. A szűkre szabott világítás nyomán félhomályba borultak a folyosók, az irodákat pedig változatlanul átlengette a falakba ivódott kávészag. Az egyedüli jelentősebb eltérés az volt, hogy az íróasztalokról eltűntek a hamutartók, mint ahogy a lépcsőházi fordulóban sem voltak már ilyen alkalmatlanságok. A dohányosok kiszorultak az épület belső udvarának egyik hátsó szegletébe, amit talán még élveztek is, elvégre így nem az irodában, munka közben gyűjtottak rá, hanem legálisan lóghattak tíz percet a dohányzás ürügyén, és füstölgés közben nem melleleg jól ki is pletykálkodhatták magukat.

– Sárosnéhoz, Ladó Eszter osztályvezető asszonyhoz jöttem – mondta Becsei Árpád hivatalos hangon, miután megkocogtatta a recepcióspult fölé fölszerelt jókora plexilemez. Emlékezett rá, hogy hajdan itt zárt portásfülke állt, ablakán aprócska nyílással, és az embernek meg kellett hajolnia ahhoz, hogy azon keresztül bebocsátást kérjen. Eleink jól kitalálták az effélet még az excellenciás és a méltóságos uramék világában. Igazából a rendszer a későbbiekben se változott, legfőljebb az elnevezések módosultak a történelem forgása és az adott hatalom szájíze szerint.

A portásfülkét korszerűnek mondott recepcióspult váltotta föl, monitorokkal és beléptetőkártyákkal, a pult tetejére pedig a járvány tombolásának idején plexilemez került, amit még mindig nem szereltek le. Nem csak itt, sok más helyen sem. A médiában megszólaló, az elmúlt években fontos közszereplővé, mi több sztárrá vált virológusok és orvosprofesszorok rendre arra figyelmeztettek, hogy a korlátozások föloldása ellenére az óvatosság továbbra se árt. Sőt indokolt. Hála a vakcináknak, a járvány visszaszorult, de nem tűnt el teljesen, a jelek szerint nem is fog, és ha nem is várható, hogy ismét a világ minden részét érintő általános pandémia legyen belőle, annak reális az esélye, hogy itt-ott belobbanhat, és egyes régiókban átmenetileg ismét veszélyhelyzetet kell kihirdetni. Ezért aztán jobb, ha maradnak a védekezés eszközei, a recepciókon és a boltok pénztáaira fölszerelt plexik, és a maszkokat se dobjuk ki, hanem megőrizzük őket gondosan.

– Várja magát?

– Elvileg igen. Ő hívott.

A recepció elkérte Becsei Árpád igazolványát, aki közben azon tűnődött, mi is lehet ennek a posztnak mostanság a szabatos megnevezése. Biztonsági őr? Recepció? Portaszolgálat? Föltehetően mindhárom feladatot ellátja egyszerre. Becsei Árpád az őrző-védő cég hímzett logóját nézte a férfi vajszerű ingén, amíg meg nem kapta az úgynevezett vendégkártyáját, amellyel túljuthat az elektromos kapun, és mozoghat az épületben. Természetesen arról, hogy merre jár, ez az úriember itt a plexifal mögött tud. Nemcsak azért, mert kamerák követik Becsei Árpád lépéseit, hanem mert az épület bizonyos pontjain hasonló zsilipek működnek, amelyek csak akkor nyílnak meg, amikor a megfelelő helyre érinti a csippecel felszerelt vendégkártyát. Ami nem csupán a kaput nyitja meg előtte, hanem rögzíti is a rendszerben, hogy éppen merre tartózkodik.

A járás is ismerős volt. A kulturális osztály ugyanabban a néhány szobában működött, ahol annak idején még művelődési néven. Csak éppen a hely fizimiskája változott valamelyest. Az írógépeket számítógépek váltották, a stencilező helyére fénymásoló került, kotyogó helyett automata masinában főzték a kávékat, amelyet mokkás pohár helyett porceláncsészében szolgáltak fel.

Sárosné Ladó Eszter a negyvenes évei végén járhatott. Fiatalkori szépségének nyomai ma is látszottak, noha valamelyest megsokasodtak arcán a ráncok – minden alkalommal, amikor találkoztak, Becsei Árpád úgy találta, hogy egyre több van belőlük –, amiket vastagon föl vitt festékkel és a sminkkel próbált ellensúlyozni. Mindig választékosan és elegánsan öltözött, Becsei Árpád mégis úgy érezte, hogy még ennél is többet lendíthetett volna a megjelenésén, ha nem vágatja le a haját, és az arcformájához jobban illő szemüvegkeretet választ.

– Örülök, hogy eljött, kedves Árpád – mondta, amikor vendége belépett az irodájába. Föl állt az íróasztala mögöl, ám nem nyújtott kezet, ezzel is jelezvén, hogy a kézfogást és pláne a kézcsókot változatlanul kerülni szeretné. Az efféle gesztusok a járvány idején szorultak ki a mindennapokból, és úgy nézett ki, hogy egy ideig nem is térnek vissza. A világ több tekintetben visszavonhatatlanul megváltozott.

– Üljön le, kérem.

Biccentéssel mutatta, hogy nem ide, az íróasztalhoz gondolta, hanem kicsivel arrébb, a sarokba, ahol egy nagyobbacska tárgyalóasztal áll, körülötte nyolc székkal. Minden bizonnyal az osztályértekezleteket szokták itt tartani. Így valamivel távolabb tudtak egymástól elhelyezkedni. Ez is a járvány maradéka volt.

– Kér egy kávékat?

– Köszönöm, nem.

Becsei Árpád azt csak magában tette hozzá, hogy az utóbbi időben igyekszik minél kevesebb kávékat inni. Nem szabad olyan sokszor felpörgetni a szívet, és megdobni a vérnyomást. Menjen csak minden szépen, csendesen, a maga ritmusában, fölösleges stimuláció nélkül.

Váltottak pár mondatot egymás és a családtagok meg a kollégák egészségéről. Az ilyesmi korábban afféle szokásos udvarias érdeklődésnek számított, a járvány utözöngéjeként azonban nagyon is komoly lett. Nemigen úszta meg senki, hogy a rokonai vagy az ismerősei körében ne lett volna nem csupán akár kórházi kezeléssel járó fertőzés, hanem haláleset is. Becsei Árpádnak például az egyik alsó szomszédját ütötte ki a vírus egyik napról a másikra. Valamelyik este végtagfájdalmakra és torokkaparásra panaszkodott, két nappal később kórházba került, ahonnan a lélegeztetőgépre tételét követően nem is jött ki élve. Persze voltak olyanok is, akik enyhébb tünetekkel megúszták. Az orvosok mind a mai napig értetlenül állnak az egész előtt: hogy lehetett, hogy a vírusfertőzés egyeseket végzetesen leterített, másokon pedig majdhogynem észrevétlenül átsuhant. A tudománynak még van mit kutatnia bőven. És az is látszik, hogy minden szándék ellenére nem is mindenható. Léteznek a világban az embernél és a természetnél jóval erősebb dolgok. Ezeket Becsei Árpád az utóbbi időben kezdett gondolkodni, és közben arra is ráébredt, hogy megrögzött, vaskalapos materialista és ateista létére egyszeriben olyan, kifejezetten nem e világi dolgokon mereng, amelyeken régebben soha.

– Mi igazából nem is mentünk sehova – mesélte Sárosné Ladó Eszternek. – Eleinte még tettünk a folyóparton egy-egy sétát, aztán egy idő után a gyerekeink megtiltották. A fiunkat egy évig nem is láttuk, csak a számítógépen keresztül. Szerencsére Sára megmutatott mindent, mit hogyan kell rajta csinálni. Vele azért gyakrabban találkoztunk. Ő intézett mindent nekünk. A bevásárlást is. Nem jött be, csak becsöngetett, és letett mindent a küszöb előtt, egyébként meg pár lépés távolságból beszélgettünk. Maszkban, ahogy kell. Szörnyű idők voltak. A bizonytalanság volt a legrosszabb, meg az, hogy annyira egyformán múltak a napok. Örülhetünk, hogy vége. Csak vissza ne jöjjön!

– Reménykedjünk, hogy nem fog – bólintott Sárosné. – De hát az emberiség már túlélte néhány nagy járványt, és mégis itt vagyunk, hála istennek! Ezt maga nálam sokkal jobban tudja, Árpád. És régebben még ellenszer se volt bizonyos dolgokra.

– Valóban volt jó pár járvány a múltban, ami döntően befolyásolta a dolgok menetét. Ha nem lett volna, másként alakul a történelem is – magyarázta Becsei Árpád. – Ugyanakkor azt gondolom, ez se múlt el nyomtalanul. És nem csupán azért, mert a négy fal között ment el az életünkből hosszú idő. A bezártság és a folyamatos stressz lelki nyomait még sokáig magunkon viseljük. Mi talán kevésbé, de a fiatalabbak jobban. Nem beszélve a sok bedőlt vállalatról, amelyek hónapokon keresztül nem nyithattak ki, el kellett bocsátaniuk az alkalmazottakat, majd végül csődbe is mentek. Márpedig ezeknek hosszú távú hatásuk lesz. Abban meg csak reménykedni lehet, hogy az emberiség tanult az egészből, s ezután máshogy viszonyul bizonyos dolgokhoz.

– Rettenetes időket éltünk át. Voltak hónapok, amikor nem is látszott a vége, amikor a sajtó is egyre csak azt hajtogatta, hogy évekig eltarthat. Végül nem is tévedtek nagyot. Rajtunk is keresztülment, szerencsére megúsztuk enyhébb tünetekkel, viszont az anyósomat és az apósomat elvitte a fertőzés...

– Jaj, ezt nem tudtam, fogadja, kérem, részvételem...

Sárosné bólintott, majd mondta tovább:

– És hát abban is igaza van, Árpád, hogy az egésznek a gazdasági hatásai még tovább fognak gyűrűzni. Mi máris érezzük. Hiába térhettek vissza a munkatársak a home office-ból, nem tudunk teljes kapacitással működni, s nemcsak azért, mert néhány kollé-

gánkat is elveszítettük, hanem mert az anyagi forrásaink kimerültek, ami pedig mégis megmaradt, azt át kellett csoportosítani más területekre.

Becsei Árpád hálás volt Sárosnénak azért, mert nem úgy fogalmazott, hogy „fontosabb területekre”.

– Gondolom, ez a Kunhalmot is érinti.

– Sajnos, azt kell mondanom, igen. Nagyon meg kell húznunk a nadrágszíjat, és minden egyes forintnál mérlegelnünk kell, hogy mire költjük.

– A Kunhalomra már tavaly se igazán volt pénz.

– Valamennyi azért volt. Hiszen digitális formában ki tudtuk adni. Igaz, mindössze két számot, ám akkor is eljutott az olvasókhöz.

– Már amennyire eljutott. Ez nem Amerika, hogy mindenki elektronikus kütyükön olvasson. Én például megpróbálkoztam egyszer vele, miután a fiam vett nekem egy ilyen készüléket, mondván, most már tényleg nem férek a könyvektől, de nem ment. Jobban szeretem a könyvet kézbe venni, megérinteni, lapozgatni, érezni a valódi súlyát, a papírt, a nyomdafestéket... Nem beszélve arról, hogy ami csupán azon a készüléken van meg, számomra az olyan, mintha igazából nem is lenne. Nincs ott a polcomon, nem bírok mondjuk csak egy pillantást vetni rá. De ez nyilván az én hibám. Mármint hogy túl vén vagyok az ilyesmihez.

– A felméréseink azt mutatták, Árpád, hogy a Kunhalom egész szép kattintásszámot ért el. Sokan letöltötték azt a két számot. De hát azoknak is voltak költségei. A szerzőket ugyanúgy ki kellett fizetnünk.

– Azért, már ne tessék megharagudni, de nem hiszem, hogy egy néhány százezerre rúgó jogdíjkeret akkora tétel jelentene egy megyeszékhely költségvetésében...

Halkan, indulatok nélkül beszélgettek. Egyikőjük se emelte föl a hangját. Nem düh és harag volt ebben a párbeszédben, hanem levertség és szomorúság. Amit nem mellesleg Becsei Árpád is érzett a másik részéről. Sárosné se döntnök nem volt, se ítélet-végrehajtó. Egyszerűen közölte a tényeket.

– Tehát azt mondja, hogy a Kunhalom nincs tovább.

– A döntés szó szerint úgy szól, hogy egyelőre szüneteltetjük a megjelentetését. Ami nem azt jelenti, hogy a későbbiekben ne számítanánk rá. Mármint az ön munkájára is, Árpád, természetesen ugyanúgy, mint a folyóiratra, mert nagyon fontos szerepet töltött be a megye életében. De, értse meg, kérem, és gondolom, ön ezzel tisztában van, elvégre van tapasztalata a politikában, hogy most nem tudunk mindenre úgy áldozni, ahogyan szeretnénk.

Az elhangzott kijelentés, miszerint Becsei Árpádnak is van tapasztalata a politikában, semmiféle zöngét nem tartalmazott. Tényszerű és valós közlés volt. Még sokan emlékeztek arra, hogy Becsei Árpád hajdan milyen tisztséget viselt. Ezt azonban jócskán elhalványította az azóta eltelt idő. Elvégre már régebben ült a Kunhalom főszerkesztői székében, mint ahány évet annak idején a pártház első emeleti irodájában eltöltött. Annak az épületnek is megvolt amúgy a maga sorsa. Egy ideig úgymond inkubátorházként működött. Ez azt jelentette, hogy induló vállalkozások bérelhetek benne viszonylag olcsón irodát, abban a reményben, hogy idővel föl tudják magukat futtatni, hogy saját székhelyük legyen. Aztán szép lassan kikoptak azok is. Az egykor oly modernnek számító épület most üresen tátong. Kívül több helyütt leesett a vakolat, bent lepergett a festék, a

nyílászárókon besüvít a szél. Nem is tartózkodik benne senki, csak a portán – ahol annak idején munkásőrök posztoltak – a biztonsági őr, aki a minap meg se kérdezte az odalátogató Becsei Árpádot, kit keres és mit akar. Tudta, hogy úgyse lehet innét semmit elvinni, hát hadd nézelődjön kedvére ez a számára ismeretlen öregúr.

– Sejtettem, hogy valami hasonló ok miatt kéretett ide. Tudomásul veszem a döntést. Egyebet úgyse tehetek.

– Tisztelettel kérem, kedves Árpád, a régi jó viszonyunkra tekintettel is, hogy ne nehezteljen se rám, se bárki másra az itteniek közül. A szükség sajnos nagyon nagy úr. Fájó döntést született, elvégre a Kunhalom prosperáló folyóirattá vált az ön kezei alatt. Nagy szerepe volt abban, hogy ennek a városnak pezsgő kulturális élete legyen. De pillanatnyilag ehhez nem tudjuk az anyagi hátteret biztosítani.

Becsei Árpád bölintott. A régi történet jutott eszébe, miszerint amikor a Harmadik Birodalom megtámadta az Egyesült Királyságot, annak parlamentjében fölszólalt egy képviselő, és azt javasolta, hogy a kultúrától most vonjanak el minden pénzt, vannak annál fontosabb dolgok is. Amire Churchill fölháborodva visszaszólt, hogy de hiszen épp a kultúrát akarják megvédeni.

Ám mindezt most nem érezte adekvátnak idézni. Végtére is az emberek jó részének mindig is a túlélés számít. Az viszont, ami egy kulturális folyóirat hasábjain megjelenik, arányaiban elenyészően kevesek számára szolgál a túlélés eszközeként. Lehet berzenkedni, sopánkodni, mérgelődni, a tény attól még tény marad. És még csak nem is arról a gyakran hangoztatott közhelyről van szó, miszerint régen minden jobb volt. A jelen idejű kultúra sose tartozott a tömegek mindennapos használati eszközei közé. A múltba visszatekintve már igen, hiszen e tekintetben az is megéli és átérzi a kultúra identitásteremtő szerepét, akinek erről esetleg nincsenek is tudatos fogalmai. Ám bármennyire is igaza volt Churchillnek, a gazdaságilag és pénzügyileg nehéz helyzetbe került tömegek számára egy kulturális folyóirat mind beszerzését, mind megjelentetését nézve aktuálisan luxus-termékeknek számít. Még akkor is, ha az ára két doboz sörével egyenértékű.

– Köszönöm, hogy ilyen megértően fogadja a dolgot, Árpád – Sárosné arcára a megkönnyebbülés minden jele kiütközött. – Higgye el, ez nekünk is borzasztóan nehéz. Tisztában vagyunk vele, hogy mit veszítünk. De meggyőződésünk, hogy mindez csupán átmeneti állapot, és inkább előbb, mint utóbb rendeződnek a dolgok, egyenesbe jövünk, és akkor, amint lehetséges, minél előbb beszélhetünk a Kunhalom újraindításáról. Addig is hálás szívvel köszönjük fáradozásait, és mindazt, amit a megye és a megyeszékhely kulturális életének föllendítéséért tett.

Becsei Árpád azzal az meggyőződéssel hagyta el a megyeháza neoklasszikus épületét, hogy ide soha többé nem teszi be a lábát. Nem dühből vagy elkeseredésből gondolta ezt. Igazából semmiféle felhang nem fűződött ehhez a megérzéséhez. Egyszerűen tudomásul vette a döntést. Mint ahogy azt is, hogy ismét lezárult egy korszak életében.

Mégpedig egy jóval hosszabb, mint bármelyik eddigi, sőt az előzőek együttlévét. Kemény munkás évek voltak, ám élvezte minden pillanatát. És talán nem is arra volt leginkább büszke, hogy egy korábban folyton remittendaként tornyosuló folyóiratból keresett és megbecsült kulturális terméket csinált. Hiszen a Kunhalomnak voltak olyan számai, amelyek mind egy szálig elfogytak. Országosan ismert, nagynevű szerzők számára is presztízst jelentett a hasábjain publikálni. A lapszámbemutatókon időnként

tömegek tolongtak, egy-egy emlékezetesebb verset vagy novellát pedig még hónapokkal később is emlegettek. A Kunhalom rendszeresen fölbukkant az országos napilapok folyóiratszempléjében, és a megyéből induló író- és költőpalántáknak elsődleges céljuk volt ezeken a hasábokon publikálni. Nem egy később kultikussá vált regény első részletei a Kunhalomban láttak napvilágot. De az is szerencsés elképzelésnek bizonyult, hogy csak negyedévente jelent meg, mert így jobban lehetett szelektálni a beküldött kéziratok között, nem volt meg a kényszer, hogy a következő lapszámot sürgősen meg kell tölteni valamivel, s Becsei Árpád azzal is hírnevet szerzett, sőt tiszteletet vívott ki magának, hogy nagynevű szerzők számára is szemrebbenés nélkül visszaadott egy-egy verset vagy prózát, amennyiben úgy találta, hogy az nem éri el a kívánt minőséget.

Egyedül, egy személyben döntött mindenről. Igaz, volt mellette egy szerkesztőszéki titkár, aki az adminisztrációt intézte, valamint korrektor, aki átnézte a nyomdásba adás előtt a lapszámot. Mint ahogy időről időre azzal is kísérletezett, hogy egy ifjú író- vagy költőpalántát maga mellé vett a megyéből, mondván, segédkezzenek az anyag összeállításában. Ám ez leginkább pedagógiai célzattól történt, hogy a fiatalok lássák, hogyan kell az ilyesmit csinálni. Becsei Árpád elsősorban a véleményükre volt kíváncsi olykor-olykor, egy-egy olyan kézirat esetében, amelyről nem tudta egyértelműen megmondani, széna-e vagy szalma. A döntést aztán egyedül hozta meg, mint ahogy a szerkesztést is egyedül csinálta, és a szerzői levelekre is saját kezűleg válaszolt. Ha nem is személyesen, de levelezésen keresztül mindenkit ismert az irodalmi és a kulturális élet országos szereplői közül. Vagy legalábbis majdnem mindenkit. Ahogy cinikusan mondani szokás: nagyjából mindenkit, aki számított.

Természetesen büszke volt a Kunhalomra és a vele végzett munkájára. A leginkább azonban arra volt büszke, hogy a városban jártában-keltében sorra köszöntek neki az emberek. És ez nem az a fajta bokázós köszönés volt, mint anno, amikor a kalapjukat is levették volna, amennyiben az ilyesmi nem számított volna reakciós csökevénynek. Nem, ezek a köszöntések nem a hajdani Becsei elvtársnak szóltak. Érezhetően őszinte örömmel üdvözölték, és amikor megkérdezték tőle, hogy van, az sem szimpla udvarias formulának hatott. Becsei Árpádból azután lett város-, sőt megyeszerte megbecsült személy, amikor egyedüli hatalma – már ha lehet ezt annak nevezni – immáron abból állt, hogy eldönthette, melyik irodalmi vagy kulturális alkotás jelenhet meg a Kunhalom hasábjain. Innentől fogva nem azért ismerték föl, tudtak róla és tartották számon, mert abban a bizonyos, egykor modernnek számító irodaházban ült. Hanem azért, mert valódi közbecsülésnek örvendhetett. És ez számára többet ért mindennél.

Régen, amikor megkérdezték tőle, hogy van, zavarba jött. Tudta, hogy a kérdés nem őszinte, nem érdeklődést jelez, hanem félelmet és prüszkölést, nem is föltétlen vele szemben, de valahogy mégiscsak reá irányulva, elvégre egyike volt azoknak, akik a hatalmat megszemélyesítették. Most viszont valóban őszintén válaszolhatta, hogy köszöni szépen, jól van. Mert tényleg jól volt. Leszámítva pár időskori nyavalyát és fájdalmat, fölszabadultnak, sőt olykor még vidámnak is érezhette magát. Mert bajok ugyan voltak, hiszen kinek az életében nincsenek? Az egyik gyerek válik, a másik egész életére pár nélkül marad. Hol Klárinak, hol neki vannak kisebb-nagyobb egészségügyi problémái. Az árak időnként elszabadulnak, a közélet egyre vadabb, már a hajdan négybetűs szavakként emlegetett kifejezések is a közbeszéd részei. De mégis, mostanára kiderült végre, hogy az élete akár tele lehet örömmel és nyugalommal is. Csak hagyni kell őket beépülni a mindennapokba.

Kicsit csodálkozott is, amiért nem érzett különösebb megrendülést a Kunhalom megszűnésével kapcsolatban. Merthogy a folyóiratnak vége van, abban egészen bizonyos volt. Az átmeneti felfüggesztések ebben a szférában általában véglegesek szoktak lenni.

– Már ezt a digitális megjelenést se szerettem igazán – magyarázta odahaza a feleségének. – Értem én, hogy haladni kell a technikával, nincs is ellene kifogásom, a lezárás idején is milyen jól jött, hogy kamerákon keresztül tudtunk beszélni a többiekkel. De szerintem képernyőn lehetetlen szépirodalmat olvasni. A képernyő arra való, hogy átfusunk rajta, végiggörgessük a híreket, elmélyült olvasásra alkalmatlan. Meg is mondtam Sárosnének, hogy nem is csak arról van szó, hogy a papír tapintása meg a nyomdafesték illata. Igen, ez is hozzátartozik az olvasáshoz. De az, ami csak valahol a virtuális térben létezik, az nekem olyan, mintha nem is lenne meg. Nem bírom föltenni a polcra, vagy levenni onnét. Nem lehet kézbe venni időnként, és csak úgy belelapozni. A két utóbbi lapszám is csak az interneten van fent, de az internet se tart örökké. Ahogy a gőzgép meg a fonográf se tartott.

– Legalább végre elkezdheted a nyugdíjas éveidet – mondta Klári. – Rád fér. Már azt hittem, soha nem fogsz leállni.

– Eddig is nyugdíjas voltam. Csak jól jött hozzá az a kis fizetés. Annyira pedig ismerhetsz már ennyi idő után, hogy nem az a fajta vagyok, aki egyik napról a másikra le tud állni, noha pillanatnyilag fogalmam sincs, mit fogok csinálni.

– Nyugi, meg tudunk élni. Ettől nem kell félni.

– Nem is félek. Csak azt nem tudom még, mihez kezdek ezzel a hirtelen rám szakadt szabadidővel.

– Majd olvasol. És írsz. Kritikákat az Alföldi Krónikába. Ahogy eddig is. Szeretik és várják az írásaidat. Hanem valamikor el kellene mennünk öltönyt venni.

– Öltönyt? Minek?

– Mert belenéztem a szekrényedbe, és amit találtam, az eléggé ütött-kopott. Szombaton pedig az unokád esküvőjére megyünk.

– Az unokám esküvője – mondta Becsei Árpád. – Jó, hát vegyünk öltönyt, ha úgy látod jónak. Sárát is elhívod? Több szem többet lát.

Klári a homlokát ráncolta.

– Inkább ne. Ő nincs is meghíva. De ebbe ne is menjünk most bele. Végére is nem sokat találkozott Rékával. Na, fújd ki magad, és gondold át, hogy ma még alkalmas vagy-e vásárolni. Ha nem, akkor megyünk holnap. Most megyek, és befejezem az ebédet.

Becsei Árpád egyedül maradt a kanapén, a könyvespolc előtt. „Az unokám esküvője.” Csócsálta magában a kifejezést, de bárhogy is forgatta, büszkeség helyett egyszerűen végtelenül öregnek érezte magát.

HAÁSZ JÁNOS

EGY DILETTÁNS POLIHISZTOR

Interjú Benedek Szabolccsal

Gyerekkora óta ír, gimnazista volt, amikor az első novelláit közölték, mégis éveken át ódzkodott attól, hogy írónak nevezzék. Több mint húsz könyve jelent meg, József Attila-díjas, mindamellett van polgári foglalkozása. Novellái, regényei és ismeretterjesztő kötetei jelennek meg, legutóbb a magyar királyok véresen komoly történetét mutatta be. Szolnokról és a megszépült gyerekkorról, a megfelelési kényszerről és az írás hajnali óráiról is beszélgettünk.

– Egy József Attila-parafrázissal kezdeném, a „költő vagyok – mit érdekelne engem a költészet maga?” mintájára: író vagy – mit érdekel téged az irodalom maga? Másképpen fogalmazva: hogyan viszonyulsz az irodalomhoz és önmagad írói létéhez?

– Éveken át ódzkodtam attól, hogy írónak nevezzenek. Például itt az Eső legvégén van egy kis lexikonféleség, névjegyek, hogy X. Y. ekkor látta meg a napvilágot, és a név mellett egy titulus, hogy író meg költő. Sokáig következetesen lehúztam itt is, hogy író.

– *Miért?*

– Nem tudom az észszerű magyarázatát. Lehet, hogy kishitűség, az is lehet, hogy egyfajta álszerénység. Annyi ember akar író lenni, vagy mondja magát írónak, hogy kialakult bennem egy lázadó, rebellis vagy trollkodó reakció. Akkor inkább engem ne nevezetek annak. Ez mostanra annyiban elmúlt, hogy nem szoktam lehúzatni, viszont magamtól nem írom oda, illetve ha megkérdik, odaírják-e, azt mondom, ne. Szóval ez jelez egyfajta viszonyulást az egészhez, hogy bármennyire is napi szinten írok, és jelennek meg könyveim, írásaim, valahogy nem merem magam egyértelműen íróként aposztrofálni.

– *Ennek szimbólumaként értelmezhető az is, hogy noha József Attila-díjas vagy, akinek több mint húsz könyve megjelent, nem az írásból élsz: van egy főállásod, egy polgári szakmád. Ez is szándékos döntés, hogy egzisztenciálisan is távolabb maradj az irodalomtól?*

– Így hozta az élet. Hogy klasszikusokat idézzek, Lennonnak az mondta a nagynénje, hogy „a gitározás klassz dolog, Johnny, de valamiből meg kell élned”. Nekem is azt mondták annak idején apámék, klassz dolog, hogy írogatok, és már gimnazistaként jelennek meg novelláim a megyei lapban, de valamiből meg kell majd élnem. Úgyhogy elvégeztem a közgazdasági egyetemet, noha nem sok affinitást éreztem hozzá. Akkoriban leginkább az járt a közgázra, aki nem igazán tudta még, hogy utána mi szeretne lenni.

– *Azt hittem, azok bölcsészkarra jártak, mint például én is.*

– Hát arra is, igen. Majdhogynem azt mondhatjuk, aki nem műszakira vagy orvosira járt, az jószerivel nem tudta, mi akar lenni. Én is úgy voltam vele, hogy nyerek öt évet, aztán majd meglátjuk, hol lesz állásom. Másrészt különösebben nem is izgatott, mert azt gondoltam, úgyis író leszek, de oké, azért megcsinálom az egyetemet, hogy otthon ne legyen balhé. Az egyetem után aztán lett állásom, s ennek idén pont huszonöt éve, így ezt a negyedszázadot is nagyjából azzal a várakozással töltöttem, hogy egyszer majd csak meg tudok élni az írásból. Aztán az elmúlt néhány évben beláttam, hogy ez nem fog bekövetkezni, vagy legalábbis minimális az esélye. Munka mellett szerkesztőként besegítettem az Esőnél, s kiadóknál is gondoztam könyveket. De ami ezekből meg a szerzői honoráriumokból befolyik, az inkább csak zsebpénz, megélni nem bírnék belőle. Úgyhogy muszáj a napi nyolc-kilenc órás melót csinálnom. Vagyis baromi leterhelt vagyok, amit mostanában egyre inkább érzek, de hát, hogy közhelyeket pufogtassak, egy jó hasonlatért nem adnak automatikusan retró kiflit. Úgyhogy a gitározás klassz dolog, Johnny, nekem viszont konkrétan meg kell valamiből élnem. S ehhez kétségtelenül jól jött a diploma.

– *Gimnazistaként már jelentek meg írásaid. De mikor lettél íróvá, még ha nem is szeretted ezt az elnevezést, mikor érezted azt, hogy az általad írt szövegek olyanok, amiknek másokhoz is el kell jutniuk?*

– Már az első leírt dolgaimtól kezdve. Általános iskolás éveimben nyaranta mindig megírtam egy úgynevezett „regényt”. A nagyszüleimnél nyaraltam, napközben kiültem a teraszra, és írtam, esténként pedig részleteket olvastam nagyanyáméknak, akik jószerivel semmit nem értettek ebből, de úgy éreztem, hozzátartozik a dologhoz, hogy én megírom, ők meghallgatják. Emellett amikor az iskolában fogalmazást írtunk, azt is úgy csináltam meg, hogy utána fel kelljen olvasnom. A kezdetektől fogva ilyen célból írtam szövegeket, nem valamiféle önterápiaként, magamnak szóló önkifejezésből, hanem direktben közönségnek szántam őket. Ez valahol most is így van, ami lehet, hogy nem feltétlenül jó, mert munkál az emberben a megfelelés, amikor öntudatlanul is az olvasók kegyeit keresi. Akár egy popsztár, aki eleve olyan dalokat szeretne írni, amik majd rákerülnek a toplistákra.

– *A gyerekkorban, a nyári szünetekben írt regényeid, szövegeid milyenek voltak? Mikről szóltak, illetve most így visszatekintve milyennek látod őket? Persze figyelembe véve, hogy hány éves korodban születtek.*

– Nem tudom. Egyszer ugyanis, még egyetemista koromban, elkapott valami dühroham, és a kilencven százalékát megsemmisítettem az addigi írásaimnak. Felgyújtottam őket a konyhai mosogatónál, még jó, hogy nem égett le a lakásunk. A szövegek nagy része megsemmisült, de néha fölbukkan egy-két korai zsenge, amelyek akkor valahogy nem kerültek a kezembe, így megúszták a gyújtogatást. Például van egy színdarabom Néró császár és Seneca konfliktusáról, a füzetre rá van írva, hogy '84-ben írtam, akkor tizenegy éves voltam. Kiposztoltam nemrég a Facebookra, hogy megtaláltam, és rám írt egy színházi rendező, hogy küldjem el neki. Először pironkodtam, hogy ez mégse olyan, végül lefénymásoltam, elküldtem. Most ott tart a dolog, hogy előadatná általános iskolásokkal, mert szerinte jópofa lenne. Ennek a szervezése a járvány miatt ideiglenesen megállt, de még bármi lehet belőle.

– *Jól sejtem, hogy a gyerekkorod nagy részét könyvek között töltötted?*

– Nem tudom, valahogy ez természetes volt, magától jött. Anyáméknál ott volt a polcon rengeteg könyv, történelem meg irodalom, és persze más jellegűek is. Apám mérnök, anyám orvos, de rengeteget olvastak. Nagyanyáméknál is ott voltak az akkoriban népszerű *A Világirodalom Remekei* sorozat darabja. Amikor náluk fetrengtem nyarakon át, nem volt még internet, tévécsatorna se nagyon nagyon. Olvastam hát. Sokat olvastam, de úgy emlékszem, hogy akikkel együtt bandáztunk, azoknál nem föltétlenül többet. Rendszeres programunk volt például a könyvtárba járás.

– *Ha már gyerekkor... A rocktörténelem velünk élő klasszikusát idézve: mi az, amit neked az a város, Szolnok adhatott? Bár Pesten születtél, de a gyerek- és kamaszkorodat Szolnokon töltötted. Hogyan gondolsz vissza rá?*

– Abszolút nosztalgijával. Az az érdekes, hogy régebben rendszeresen vágyakoztam, hogy Szolnokra menjek. Azóta már anyámék is elköltöztek onnét, szóval csak évente egy-egy napra járok oda, olyankor egy régi haverommal vagy egyedül mászkálok a városban. Sokáig ott volt bennem a vágyakozás: odautazni, szétnézni, felkeresni a régi helyeket. Vártam, hogy mikor szervezhetem úgy a munkahelyi meg a családi dolgaimat, hogy egy-egy napra leugorhassak. De miután 2015-ben megjelent *A kvarcóra hét dallama* című regényem, ami a gyerekeimben játszódik, s a topográfija Szolnokhoz köthető, azóta elszállt belőlem ez a kényszerű vágyakozás. Most is örömmel megyek, nemrég is voltunk ott a családdal csak úgy mászkálni pár órát, de már nincs bennem, hogy bárcsak ismét ott lehetnék. Abban a regényben megírtam azt, ami számomra Szolnokot jelenti. Nyilván a gyerekeiket, a kamaszéveiket utólag mindenki megszépülve látja, én is. De közben meg, amikor ott éltem, és történtek velem a dolgok, lehet, hogy nem éreztem magam annyira jól.

– *Ha már azt említed, megtörténtek a dolgok: mennyi a könyveid valóságalapja, van-e olyan valóság, amiből kinőnek a regényeid? Voltak-e Szolnokon rejtélyes öngyilkosságok, láttak-e Fiuménél cápát?*

– Minden egyes regényemben, minden egyes novellámban van valami valós alap. Egy bekezdésnyi esemény, egyetlen mondat, egy figura, akit láttam, akár csak néhány villanásnyi időre is valahol. Vagy nem is föltétlen én. A barátaimtól is szoktam történeteket kapni, hogy írjam meg. A Szolnok-regény az én kiskamasz életem. Nyilván a benne szereplő rejtélyes öngyilkosságok nem történtek meg, a misztikus bűnügyi körítés írói eszköz volt

csupán. Ez megint abból jött, amiről már beszéltem, az olvasónak való udvarlásból: úgy gondoltam, nem feltétlenül lehet mindenkinek izgalmas, hogyan élt akkor egy tíz-egynéhány éves gyerek az Alföldön. Lehet, hogy számomra érdekes párás szemekkel a múltat fölidézni, de másokat így, pucéran nem föltétlenül köt le, ezért becsomagoltam ebbe a történetbe. Ugyanez esett meg *A fiumei cápával*, amiben a várost akartam megírni, és az akkori, múlt század eleji miliőt, és azt is beépítettem egy kalandregényes történetbe. Elfogadom, hogy egyesek szemében ez fajta udvarlás az olvasónak nem feltétlenül pozitívum, de ez így működik nálam, már gyerekkoromban így írtam történeteket.

– *Fiatalon kezdtl írni. Akkor nagyon fontos lehetett, hogy kik állnak az ember mellett, kik segítik tanácsokkal, konstruktív kritikával.*

– Amikor megírtam ezeket a „nyári regényeimet”, ősszel az általános iskolai magyartanáromnak is odaadtam őket, hogy olvassa el őket. Később a gimnáziuminak is megmutattam az írásaimat. Amikor pedig egyetemre jártam, és elkezdtem küldözgetni a lapoknak ezt-azt, Szolnokon megismerkedtem egy, a háború elől a Vajdaságból átmenekült költővel, P. Nagy Istvánval, s ő volt, aki elmondta, milyen mai írókat olvassak, vagy akár azt is, hogyan néz ki egy olyan levél, amit elküldünk egy irodalmi lapnak.

– *Ez a szenvedélyes történetírás gyerekkorodban, említetted, hogy állandóan meséltél-írtál, Vámos Miklóst juttatja eszembe, aki hasonlóról beszélt nemrég az Esőnek adott interjújában. S akivel történetesen jóban is vagy. Hogyan kezdődött a szakmai kapcsolatodok?*

– Régóta ismerjük egymást, nem is emlékszem, hogy kezdődött pontosan. Talán úgy, hogy írtam egy recenziót valamelyik könyvéről, amit udvariasan megköszönt, s arra válaszoltam. Előbb levelezni kezdtünk, aztán összejární. Vannak más dolgok is, amik összekötnek, például a Beatles. Néha, miután elolvassa az aktuális könyvemet, elmondja, hogy mit csinált volna másként. Ő kevés dialógot ír, én viszont imádom beszéltetni a szereplőket. Szóval ez nem egy mester-tanítvány, s nem is klasszikus irodalmi kapcsolat. Baráti dolog, havonta, kéthavonta leülünk, beszélgetünk. Nem csak irodalomról, de persze arról is.

– *Idén tavasszal jelent meg a Király! A magyar uralkodók véresen komoly históriája című könyved. Írtál már Beatlesről, a 86-os magyar aranycsapatról, szóval el-elkalandozol a szépirodalomtól. Ez mennyire tudatos?*

– Nem szeretem azt mondani, hogy vannak mesterek vagy példaképek előttem, még kedvenc írókat se tudnék megnevezni, inkább olyanokat, akiket szívesen olvasok. De azért vannak klasszikus eszmeképeim, mondjuk Szerb Antal, aki amellet hogy regényeket és novellákat írt, rengeteg ismeretterjesztő írást, esszét is. Bennem van egy dilettáns, enyhén grafomán polihisztor, akit nagyon sok minden érdekel, a Beatles, a Mezey-válogatott, a történelem. És hát nem lehet mindent irodalomként megírni. Nyilván a mexikói futballvélbén történekről nem lehet regényt írni – legalábbis most még. Lehet, hogy egyszer majd igen, ha valakit érdekel, nem mintha annyira regényes dolog lenne. És amiről nem tudok irodalmat írni, arról írok mást.

– *A mostani királyos könyv ötlete hogy jött?*

– Mindig is érdekelték a magyar királyok. Álomból felébresztve fel tudom sorolni őket végig, de ez már általános iskolás koromban is így volt. Leszármazási táblázatokat nézegettem, meg az uralkodói dinasztiai családíait. Szóval volt esélye, hogy egyszer majd írok a királyokról. Ugyanakkor nagy, A4-es méretű színes albumok már megjelentek

róluk, hogy Szent Istvánnak mit köszönhetünk, vagy Mátyás alatt milyen volt az élet. Ezért gondoltam, hogy ha én is írok a királyokról, akkor inkább olyat, ami a fiatalok érdeklődését megragadhatja. Mert azt láttam, hogy a gyerekeket érdekelné a történelem, csak néha

bifláznivalóként van nekik feladva, s az elveszi a kedvüket. Évszámok magolása, definíciók, hogy mit értünk ipari forradalom alatt – ez nem tudja lekötni egy tizenéves figyelmét, pláne manapság, amikor nonstop jönnek az ingerek. Pedig a magyar királyokkal rengeteg olyasmi megesett, ami érdekes lehet számukra is. Ez volt az egyik kiindulópont. A másik pedig, hogy pár éve láttam egy iskolai oktatótablót, tudod, egy olyan időszakot, amely végigmegegy a magyar történelmen és államfőkön, Árpádtól a közelmúltig. És volt mellette egy kis jelmagyarázat, hogy megvakították, megfojtották, száműzték, elkergették, ilyesmi. Néztem, hogy basszus, véres események egymás után. Így jött aztán a könyv alcíme, hogy magyar uralkodók véresen komoly históriája, rájátszva, hogy a trón körül valóban elég sok vér folyt, de mégis egyfajta humorral írtam le ezeket, ami megkönnyítheti a befogadást.

– *Amikor megírtad, a gyerekekkel tesztelted, hogy nekik bejön-e?*

– Nekik éppenséggel nem. Mások gyerekeitől hallottam, hogy megfogta őket, elvette a recenzióra készülő apától a tizenéves lány, és csak végigolvasás után adta vissza neki. Az én lányaim még nem olvasták, most inkább a One Directionnel és Taylor Swifttel vannak elfoglalva. Tökre megértem, ennyi idősen én is javában Beatlest bömbölttettem. Mondjuk mostanság is...

– *Nagyon termékeny szerzőnek tűnsz. Negyvennyolc évesen sok regényed, novellásköteted jelent meg, folyamatosan, mondhatni, heti rendszerességgel publikálsz. Mennyire írsz könnyen, mi a munkamódszered?*

– Nem vagyok pepecselős, s ez megint lehet negatívum. Valójában ezt is az állásomra, az életmódomra lehet visszavezetni. Hajnalban ébredek, akkor van időm és lehetőségem írni, utána indítani kell a napi rutint. Egyszerűen nem engedhetem meg magamnak azt a luxust, hogy pepecselős legyek. Nap mint nap kényszerű pontossággal be van osztva, hogy mi az az időintervallum, amikor írással foglalkozhatok. Ez annyira belém épült, annyira megszoktam az elmúlt huszonöt évben, hogy ha egy mondat vagy bekezdés közben azt látom, hogy indulnom kell az irodába, le tudom tenni a tollat, mármint a billentyűzetet úgy, hogy másnap ugyanazzal a svunggal tudom folytatni ugyanonnét. Ez egyrészt pozitívum, másrészt, elismerem, ad némi felszínességet, mert nem mindig van időm arra, hogy bele-mélyedjek a szövegbe, például egyes mondatokon hosszan agyaljak.

– *Az, hogy van egy polgári foglalkozásod, többször előjött az interjúban. A munkahelyeden téma, hogy te író vagy?*

– Egy-egy kolléga szokott dedikálást kérni, bejönnek az irodába, hogy írjam alá ezt vagy azt a könyvet. De ezen túl nem beszélünk erről.

– *Ötvenhez közel sokan szoktak számvetést készíteni. Te csináltál ilyet? Mennyire vagy elégedett az eddigi pályáddal, van-e olyan könyved, amire különösen szívesen emlékszel vissza?*

– Ez Janus-arcú dolog. Annak idején, amikor húszévesen elkezdtem komolyabban írni, ostromolva a folyóiratokat a kézirataimmal, lépésenként tűztem ki magam elé a célokat. Úgy voltam vele, először jelenjek meg egy irodalmi lapban. Utána jött az, hogy olyanban, ami kapható az Írók Boltjában. További cél volt, hogy jelenjen meg legalább egy könyvem, aztán az is, hogy jelenjen meg olyan könyvem, ami keménytáblás, aztán hogy legyen olyan, amit lefordítanak. Ha így nézem, ezek kábé megvalósultak. Ugyanakkor nem vagyok

az irodalmi élboly része, nem vagyok azok közt, akik évről évre megjelennek az ilyen-olyan listákon, shortlisteken, akik rendszeresen díjakat kapnak. Emiatt egyfajta hiányérzet és talán sértettség is van bennem, de már nincsenek álmatlan éjszakáim.

– *Egyébként milyennek látod a kortárs magyar irodalom helyzetét?*

– Ha belülről nézzük, akkor nagyon pezsgő. Jelennek meg jó művek, sokan akarnak írni, tehetséges írók bukkannak fel. Viszont eltávolodva azt látni, hogy azok a vezéralakjai az irodalomnak, akiket belülről annak látunk, kívülről sokkal kevésbé léteznek. Van egy jól körülhatárolható réteg, amelyik olvas, és ismeri a mai magyar irodalmat, de ez az összalakosság-hoz képest elenyésző. Ha kimegyek az utcára, és mondok egy olyan író, aki szerintem vagy szerintem ismert, rendszeresen olvassuk, jó, ha minden huszadik járókelő rávágja, ó, hát őt én is ismerem. Nyilván ez más korokban is hasonlóan lehetett, ha nem is ilyen arányban. Egyre inkább szűkül az a réteg, amely irodalmat olvas. Valaki nemrég mondta is, hogy azért is érdemesebb ismeretterjesztő műveket írni, mert azokat az emberek inkább elolvassák, mint egy regényt.

– *Ez azért is érdekes, mert amikor Krasznahorkai László a legújabb könyve kapcsán adott nekem interjút, azt panaszolta, hogy a magaskultúrának vége, az irodalom tömegtermék lett. Valahogy úgy fogalmazott, hogy az írók elfelejtették a 20. századot és annak szóművészeti forradalmait, és észrevétlenül visszatértek a 19. századi realizmushoz. Lehet tömegtermék az, amiről csak egy szűk kör értesül? Egyáltalán, mennyiben értesz egyet Krasznahorkaival?*

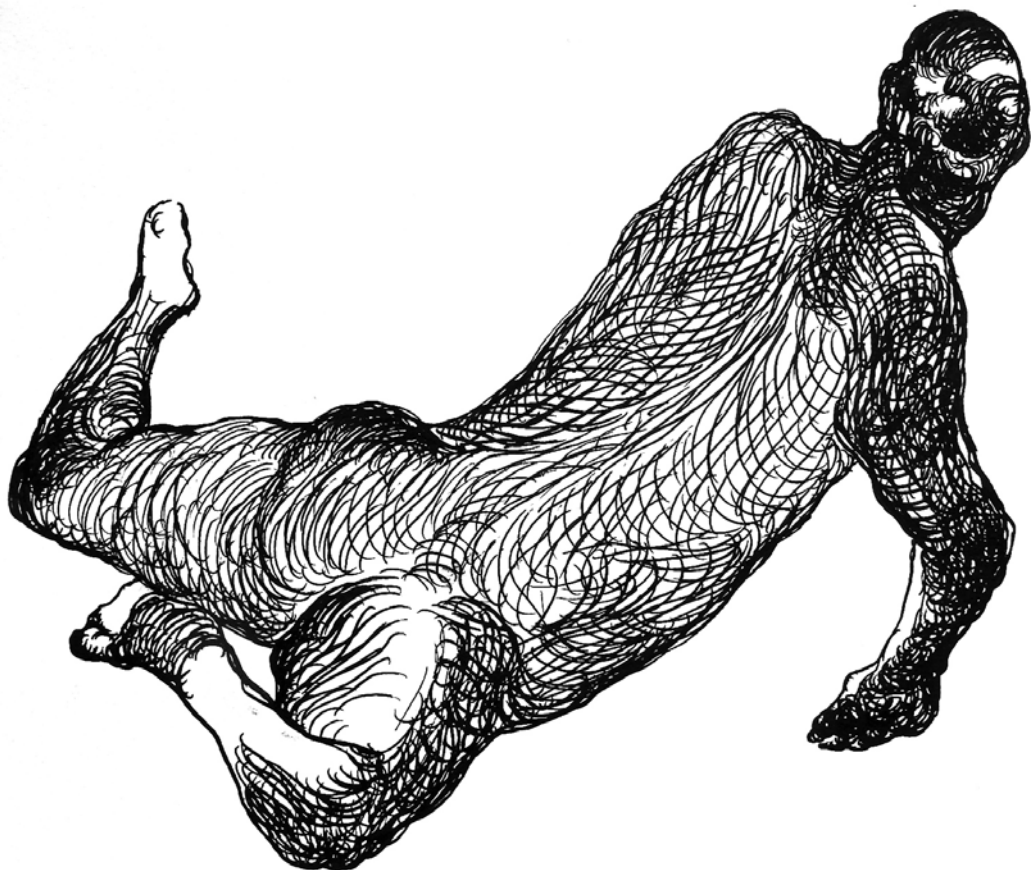
– Ez egy dilemma, nevezetesen, hogy udvaroljunk-e az olvasóknak, szerezzük-e őket vissza, vagy csináljuk l'art pour l'art, hiszen remélhetőleg mindig lesz egy szűk réteg, amely hajlandó olvasni azon túl is, hogy a híreket és a közösségi oldalakat végiggörgeti a képernyőn. Ahogy említettem, én is tudatosan teszek a munkáimba olyan körítést, amitől azt reméltem, hogy fogyaszthatóbbak lesznek. De nem biztos, hogy igazam van, vagy ne lehetne más út. Például most olvasom az Ulyssést. Eddig nem mertem nekikezdeni, idegenkedtem tőle, aztán nemrég nekivágtam, és baromira élvezem. Gyorsan hozzáteszem, hogy az új magyar fordításról van szó, ami azért olvasmányosabb Szentkuthyénál. Szóval lehet, hogy mégiscsak van arany középút. Egyébként az ilyen kérdéseknél szoktam bedobni a Beatlest, amely megtalálta azt a keskeny pallót; fogytak is a lemezek, és nem mellesleg már a pályafutásuk idején klasszikusként kezdték számontartani az együtttest. De az ilyesmihez tényleg oltári nagy tehetség kell. Valamint szerencse.

– *Utóbb neked ismeretterjesztő könyveid jelentek meg, mintha megfogadtad volna azt az általad korábban említett tanácsot, hogy azt kell írni, annak van piaca. Most is ilyenén dolgozol?*

– Nem, most regényt írok, méghozzá egy viszonylag nagy terjedelmű regényt, ami jövőre fog megjelenni. Most tartok ott, hogy újra és újra végigmegegyek rajta, javítom, átírom, farigcsálom. Ez most nem történelmi, hanem napjainkban játszódó könyv lesz, egy rockzenekarról szól, amely egy járvány után megpróbál visszatérni a koncertek világába. De mégsem lehet zökkenőmentes a visszatérés, nem úgy alakulnak a dolgok, ahogy eltervezték, előbukkannak bizonyos múltbéli történések, mondjuk úgy, kidőlnék a csontvázak a szekrényből.

– *Ez értelmezhető szimbolikusan is? Úgy értem, mit gondolsz arról, hogy a járvány most már remélhető lecsengése után visszatérhet-e az életünk abba a mederbe, amiben volt, s mehet-e minden tovább változatlanul, vagy lesznek a pandémiának olyan mélyreható társadalmi, politikai, gazdasági következményei, amik miatt, ahogy mondtad, nem lehet zökkenőmentes a visszatérés?*

– Nem hiszek, eddig se hittem az olyan kijelentésekben, hogy a járvány után majd minden megváltozik, mindenki észhez tér, környezettudatosak leszünk, nem zabálunk annyi húst, nem pörgetjük ezerrel a légkondit, és nem dobáljuk tele PET-palackokkal az óceánt. Azért is érdemes a történelmet tanulmányozni, mert abból kiderül, hogy az ember alaptermészete viszonylag keveset változott. Tény, hogy rengeteget szelődültek a dolgok, sokkal kényelmesebb és biztonságosabb most élni, mint akár az előző évszázadban is, ám az ember ettől függetlenül megmaradt önzőnek, és elsősorban a rövid távú érdekeit nézi. Ez a hozzáállás talán még az állatvilágból ered. Az állatot is az érdekli, hogy jóllakjon, szaporodjon, és legyen búvóhelye. De ha csupán azt nézed, hogy most a járvány miatti védekezés nyomán még több lett a műanyag, akkor kiderül, hogy bizonyos dolgok nem oldhatók meg egymástól függetlenül. A történelem nagy járványainak is volt hatásuk, például a polgárosodást és a kapitalizmus létrejöttét vissza lehet vezetni, mondjuk, a fekete halál utáni hatalmas munkaerőhiányig, de ezek kényszerű változások voltak. Nem akarok mindenáron negatív felhangokat megütni, ám attól tartok, legalábbis a történelem is azt mutatja, hogy tartós, igazi változásokat a kényszer szokott hozni. Azt pedig egyelőre nem tudjuk felmérni, hogy a mostani kényszer mekkora.

GRECSÓ KRISZTIÁN

ABLAKSZÍNHÁZAK

Az utcánk csak erre a néhány háztömbre szélesedik ki, két kurta keresztutca között. Hosszú pedig, a Vígszínházig tart, és mélyen Angyalföld ülepénél kezdődik. Csak itt virulnak fák, sárga lombú, elmozdíthatatlan függönyök takarják az ablakokat. Szemben lapos tetős szocreál téglatömbök, a kilépőket némi gúnnyal franciaerkélynek is lehet nevezni, ha valaki úgy képzei, a belváros ezen szeglete akár Párizsban is lehetne. Általában a dohányosok oldalaznak ki rá, és a legtöbbjük leguggol, mert olyan kicsi ott a tér, hogy félnek: ne lássák a mélységet. Én felülről, az ötödik kakasülőjéről méregethetem őket, ha nincs jobb dolgom, de egy ideje már nincs. A futó pillantásoknak álcázott kukkolásaim sokkal fontosabbak lettek a bezártság éveivel.

Mindig mindenki otthon van.

Erről régen, egy újrakötött könyvtári regényben azt olvastam, hogy ez volna a pokol, hogy valahol vagyunk valakivel, mindegy, kivel, és az is mindegy, szerettük-e valaha, vagy legalább imponált-e a jelenléte, nem számít, csak hogy biztosan és örökké vele kell lennünk. Az is lehet, hogy nem regény volt, csak novella.

Másképpen nézem a szemközti ablakok pislogó panorámáját, mióta itthon elállítottak a mondataink. Mint egy rossz rádió, nem találjuk a régi hangsúlyokat, recsegünk. Amit mondunk, mindenképpen sértő, számonkérő, ingerült, ha puha, mint a plüss, akkor is. Rongyos, sebes mondatok a semmiről, a háztartásról, ami mi vagyunk, a háztartás én magam is vagyok, a mosogatógép ki- és bepakolása az életem, meg ahogy serceg a hagyma, ha pirul.

Ellátok a szemben hasaló házak fölött, a párhuzamos utca klasszikus, Bauhaus- és új építésű tömbjeit is látom. Köztük megbúvó, belső udvarok, körfolyosón motorozó kigyerek löki a műanyag mopedet, biztosan berreg is hozzá.

A szemben pöffeszkedő hotel is a párhuzamos utcában van, a belső oldalának erkélyeire régen japán és olasz párok jártak ki cigizni ölelkezés után. Most magányos emberek ülnek a flarszékeken, és várnak valamire. A másodikon egy fiú minden este négyütemű fekvőtámaszokat csinál, nyitott ablaknál, akkor is, ha fagy, alsógatyában, kitaratóan.

Idejét sem tudom, mikor vettem rá utoljára magam arra a gyakorlatra, ha jól sejtem, parancsszóra tettem, talán még a tanítóképzőben, ahol komolyan vettünk mindent, legfőképpen magunkat, nyilván ott történt velem ilyen utoljára.

Mint a régi dalban, olyan a négy ütem: gyújt, szív, lentart, kipufog.

Eleinte, amikor még szokatlan volt a leselkedés, mindig az jutott eszembe, mi lenne, ha látnék valami bűnt vagy bajt. Mit csinálnék? Egyszer, a hátsó ablakból, a tér túloldalán, az óvodán túl láttam egy kétségbeesett embert. Órákig járkált fel-alá a szobában, megsimogatta a falat, ütögette, aztán vissza az ablakhoz, kihajolt, körbenézett, megint vissza, falsimogatás, dörömbölés. Mintha báb lett volna, vagy inkább csocsófigura, húzta-vonta valami égi akarat, nyugtalanság, reménytelenség.

Jól láttam, mert hirtelen mindenki kitérte az életét, a télbe egyszer csak beömlött a nyár, az elmaradó tavasz megint lenyelt, felperzselt minden átmenetet. Téglafalú, hatalmas ház, temérdek ablak. A ház előtt a sudár nyárfák karjai még kopaszon, ezért láthattam a tehetetlenséget, a révült korzózást. Ha kárt tett volna magában az a férfi, mit csinálók? Félrenézek, és addig hazudom magamnak, hogy nem is azt láttam, amit láttam, amíg végül elhiszem? Meg tudom csinálni. Vagy nem? Esetleg mentőt hívok? Hová, a szemközti házba? Melyik lépcsőház, melyik lakás? Ki engedi be őket? És mi történt?

Aztán azt képzeltem el, hogy egyszer látszana valami szép. Milyen lehet meglesni a szépséget? Az kezdett el nyomasztani, egyre számonkérőbbben, hogy egyáltalán felismerném-e. Mi történik olyankor? Egy összeszokott pár összerosolyog, kisült a sütemény, mama odarakta az asztalra. Nem nyúlnak érte, mert a várakozás jobb. A készülődés maga. Ahogy ülnek az isteni élesztőállatban, a kelt tészta, a lekvár csiklandós aromája, az olvadó kakaó ingerli őket, de nem nyúlnak hozzá, mert már elég öregek, hogy tudják, előtte a legjobb. Amikor el lehet képzelni, milyen lesz. Sőt, akkor a legédesebb várni, a semmiért, szertartásosan, amikor már ott van, el lehetne venni. És az ember mégis csak készül rá.

Ilyen lenne szépet nézni? Mi látszik ebből? Egy tepszi, két néma, dermedt alak, horgolt, sárgára koszlott terítő, a fotel fejtámlája a férfi feje mögött zsíros.

Boldogságot kell kukkolni! – parancsoltam magamnak. Rajtakapni valakit, hogy neki most jó. Nem madarat vagy óvodást. Gyötört embereket, akiknek táskás a szemük, akik már akkor is sajnálják magukat, amikor nem. És mégis, abban a pillanatban, amikor meglesem őket, önfeledtek. Azt akarom látni, hogy valakit szeretnek, és ő viszontszeret, hogy a törődés úgy ül a vendégágyon, mintha sezlonon tenné, egyenes derékkal.

Tavaly kora nyáron, a szabadságvesztésünk első hónapjaiban megismertük az erkélyszomszédokat. A merőleges ház hatodik emelete éppen egy magas velünk. Az állatorvos úr olvasott ember, nagylelkű, felajánlotta, hogy tarthatok neki előadásokat, ha hiányzik a publikum. Aztán ő közvetítette az elsőt egyre inkább magába roskadó fiú kora délutáni tombolásait. A léggitározást, meg ahogy végül a fiú elterült a delíriumban.

– És végre csönd! – mondta a doktor úr. Zavartan ültünk tovább, kurrogtak a galambok, helikopterek jöttek. Hirtelen nem volt miről beszélni.

A harmadikon egy korombéli, középkorú pár pezsgőzni jár a konyhába. Állnak az ablakkal szemközti konyhapult előtt, kiöltözve, utcai cipőben. Jól látom őket, földig ér az ablak. Valami sütőféleség mellett oldalt gyertya ég, vagy kis lámpa vibrál. A kényelmes ruhájuk, amiben különben élnek, – úgy képzem – sértetten hever a hálószobai inason.

– Bevág az öltöny nadrág, fiam, híztál!

A férfi nem mond semmit. Vagy ő mondja.

– Anyukám, ez a ruha passzé.

Hiába próbálom őket – pedig már többször láttam ezt a rítusukat, biztosan mindig az online színházi közvetítés előtt – boldogra nézni.

A nyáron kitáruló ablakszínházakkal ez a gond. Túl sok van a nézőre bízva. Saját előítéletek, benyomások, azt látom, amiben vagyok. „Miért nem lehet ezt rendesen mondani?” „Miért nem lehet mondani semmit?” „Miért vagy eleve sértett?” Ezt látom szemben, pedig ez nem ott van.

- Hamarabb betehetted volna a pezsgőt.
- A Radnóti büféjében is visszamennél szólni?
- Nem vagyunk a Radnóti büféjében.
- Akkor mit majomkodunk itt?

Talán túl kíváncsi vagyok. Csak hallani kellene a boldogságot. Gyerek kurrogását, ahogy utánoz valamit, mondjuk állatot, és nem sikerül, a szülők önfeledt hahotája meg-megszakítja.

– Milyen édes!

Nem látom, csak elképzelem, hogy a gyerek nem sértődik meg, nem érzi úgy, kinevették, amiért nem sikerült bárányt, kecskét, tyúkot utánozni. Leguggolnak hozzá? Apa felkapja?

Vagy egy igazán jó szeretkezés finom súrlódásai, elhaló sóhajok, ringatózás. Ezt sem szabadna látni, az már túl sok. Ha hallanám, tudnám, boldogok-e, vagy apa erőszakolta ki végre az együttlétet, és bár anyának sem esik kifejezetten rosszul, kicsit végig sértett. Ha látnám is őket, az a testről szólna, a bőr színéről, a nő vonalairól – mert a nő szép. De ha csak hallanám őket a pesti május akácillatában, talán jobban érteném, mi történik velük.

A sarkon van egy közért, német bolt, Berlinben, emlékeim szerint, a legócskábbnak számított, itt delikát a kínálat. Az épület, amiben van, harisnyaszem-felszedő üzem volt valaha, a félemeleten pumpáltak, ziháltak a gépek, nyáron elviselhetetlen volt a forróság. Ezért a nők fehérneműre vették föl az otthonkát, vagy egyenesen meztelen testükre, hogy kibírják a műszakot.

Szemből, a parkettagyárból, ami ma egy divatos lakópark, oda jártak kukkolni a férfiak. Azok közül a nők közül, akiket meglestek, akik nevettek ezen, vagy bántotta őket a tolokodás – egy sem él már.

És a férfiak is régen el vannak hamvasztva valahol. Azt hiszem, a gyárakra sem emlékszik itt senki. De lám, a pillantásaik, a leskelődéseik itt maradtak. És most, hogy az otthonok párnázott börtönéből, a matekórának csúfolt konferenciahívásról pillog ki vágyakozva egy fiú, vagy ahogy az alatta lakó lány trombitát gyakorol, és az istennek sem megy a *Star Wars* főcímmzenéjéből az ismert taktus, és ahogy a lány felnéz a kottából, hátha valaki jár a fák hegyén, na, az a pillantás – ha akarja, ha nem – őrzi a régieket.

Ha másra nem vagyunk jók, talán ez. Nézni egymást, ahogy ők.

KISS LÁSZLÓ

AZ ÓRA

Amikor kihirdették a veszélyhelyzetet, arra gondolt, hogy ilyen lehet egy hadüzenet: bejelentenek valamit, és attól fogva aszerint élünk. Nincs választás.

A kanapén üldögélt, az ebéd utáni kávéval. Lenémította a tétvét. Hosszú percekig forgatta a kezében, aztán lassan a dohányzóasztalra tette az üres csészét. Hátradőlt, lehunyta a szemét. Mélyeket lélegzett. Lehet, hogy áldás, ami történik. Számptalan kolléga várja, hogy valami megtörje végre az évtizedek óta beállott munkamenet egyhangúságát. Folyton a nyugati modellt emlegetik, meg hogy odakinn hét év után alkotói szabadság jár a pedagógusnak. Hát itt a lehetőség másként élni. Talán semmi sem folytatódik ugyanúgy, mint azelőtt.

Pittygett a telefon, értesítés érkezett a másnapi rendhagyó értekezletről.

Föltápaszkodott, kicsoszogott a fürdőszobába, hogy szemügyre vegye az arcát a tükörben. Mintha rácsok zuhantak volna le köré. Vége az önámításnak: ha eddig szemernyi esélyt látott is arra, hogy visszakönyörögheti Tündét, az most elúszott. Ráadásul a jelek szerint bizonytalan ideig se kocsmá, se koncert. Sehova, semmi. Egy régi nyári estére gondolt. A kocsmá kerthelyiségében ültek, és Tünde a közös barátjukat, Zolit vigasztalta, akit a párja elhagyott valaki másért. „Nem ketyeg az óra” – mondta neki, és a csuklóját kocogtatta. Igaza volt. Zoli azóta megházasodott, két gyermek boldog apja.

A rendhagyó értekezleten közölték velük az új menetrendet, és hogy a Discord felületén kell tartaniuk az órákat. Ennek használatát hamar elsajátította, és a diákok hozzáállásával sem volt különösebb gond. Aki offline odatette magát, az rendszeresen dolgozott digitális üzemmódban is, aki szerethető csibész, azt online is noszogatni kellett, a kutyaütők meg már a pandémia előtt lemorzsolódtak. Mindent meg lehet oldani.

A vezetőség felhívta a figyelmüket arra is, hogy a hatékony munka feltétele a megfelelő körülmények kialakítása. Megfogadta a tanácsot, mindennap hat után kelt, hétkor reggelizett, fél nyolckor pedig előkészítette a terepet. A nappaliban álló vitrinről leemelte a zöld kaspót és a Buddha-szobrot, valamint az olaszországi nyaralásról készült fotómontázst és a tengerparti kavicsokkal teli üvegtálcát. Helyükre a laptop került. Felhajtotta a fedelét, és megnyomta a Start gombot. Nyolckor bejelentkeztek a diákok.

Zoli a karanténidőszak elején többször is megcsörgette, de nem bírta elcsábítani, mindig lemondta a biciklizést. Döntését Zoli elfogadta, ugyanakkor nem hallgatta el, hogy szerinte túlzásba viszi az elővigyázatosságot, s mivel mindannyian furcsa helyzetbe kerültek, mégiscsak jó volna beszélgetni, kiszellőztetni a lelket. Nem lehetett meggyőzni. Féltette az egészségét, és különben is szabálykövető volt. Ha betartjuk az előírásokat, hamarabb szabadulunk. A lakást is csak akkor hagyta el, ha leugrott a boltba, és mindig dühítette, hogy egyesek milyen felelőtlenek. Miért vannak az utcán, és ha már kiette őket a fene, miért nem viselnek maszkot. Úgy viselkednek,

mintha ugyanott volnánk, mint azelőtt, noha másról sem szólnak a hírek, mint arról, hányan kerültek kórházba, hányan vannak lélegeztetőgépen, hányan haltak meg. A tavaszi idő dacára sapkát nyomott a fejébe, és kesztyűt húzott. A zsebéből sosem hiányzott a fertőtlenítőszel.

Mivel a szabad ég alatti sport engedélyezve volt, Zoli kitartóan noszogatta, kereste az alkalmat a tekerésre, ami egy idő után határozottan ingerelte, de hogy ne bántsa meg egyetlen barátját, a konok bezárkózásért az újfajta számonkérési módszereket kezdte hibáztatni. Nem hazudott nagyot: a Wordben írott kusza beadandók frusztráló mennyiségben érkeztek a fiókjába. Tünde azonban egy sort sem írt. Talán el sem olvasta a neki küldött leveleket.

Egy hétvégén, takarítás után, rosszullett fogta el. Miután betolta a porszívót a tárolószekrénybe, és fölegyenesedett, megszedült. Előfordult vele máskor is, hogy egy hirtelen mozdulattól percekre elhomályosult a látása, vagy a halántékán vad lüktetésbe kezdtek az erek, de ez most más volt. A szédülést megtántorodás követte, majd egy ismeretlen szívóerő magához rántotta, és faltól falig dobálta az előszobában. Mindez másodpercekig tartott, de óráknak tűnt. Még vitte a vákuum, amikor felfogta, hogy nem a tehetetlenség az igazán ijesztő, hanem hogy teljesen egyedül van, és fél. Amikor lenyugodott a pulzusszáma, és a légzése is egyenletessé vált, kézbe vette a telefonját, és némi habozás után Tündét tárcsázta. Két hónapja nem hallotta a hangját. Foglalat jelzett.

Hétfőre kutya baja se volt. Hat után ébredt, negyedóra alatt végzett a reggelivel, fél nyolckor pedig leemelte a vitrinről a zöld kaspót és a Buddhát, valamint az olaszországi fotómontázst és az üvegtálcát. Felhajtotta a laptop fedelét. Megnyomta a Start gombot.

Aznap történelem volt az utolsó óra. A boldog békeidőket vették. Mint rendszeren, a saját képernyőjéről osztotta meg a kiválasztott forrásokat, mintha csak a táblára vetítené az anyagot, így közösen figyelhették a prezentációkat. Az egyik diák a kor szellemi áramlatairól tartott előadást. Nem tudta követni, folyton elkalandoztak a gondolatai. Képtelen volt kordában tartani a kíváncsiságát. Átlépett a levelezőprogramba. Semmi válasz senkitől. Begépelte Tünde nevét a keresőablakba. Régi levelek jöttek elő. Egyet megnyitott. A referátumot tartó tanuló egy pillanatra megakadt az előadásban, de szerencsére nem kellett segíteni neki, magától visszatalált a helyes csapásra, és onnantól színtelen hangon mondta az anyagot, mintha füzetből olvasná. Az üzenet szöveg helyett csupán egy szívecskét és három csatolt fájlt tartalmazott: fotókat az olaszországi nyaralásról. Az egyikre rákattintott, és felnagyította. Tünde a Tirrén-tengerben áll. Kihívóan mosolyog a kamerába. Nincs rajta a bikinifelső. Formás, nagy melle szinte szétrobban, a bimbók előremerednek. Nyelt egyet, és azzal a lendülettel oldalt váltott. Megpörgette a hírfolyamot a Facebookon, de semmi különös nem talált, a szokásos hírek jöttek arról, hányan kerültek kórházba, hányan vannak lélegeztetőgépen, hányan haltak meg. Még egyet klikkelt: most vette csak észre, hogy Tünde lecserélte a borítóképét. Egy erdei úton sétál, a fák közé tart. Nincs egyedül. Tündét ezer közül is megismeri, így hátulról fényképezve is. A férfi alakja homályos. Ami árulkodó, az a kép előterében álló tölgyfa, amelynek egy kerékpárt dűtöttek. Csak a kormány látszik. Zolié.

Ebben a pillanatban eszmél. Hatalmasan megdobban a szíve. Hiszen forrást elemeznek: képernyőmegosztásban van. Azonnal kiikszeli a Facebookot, és a torkát köszörüli, amire semmi szükség, mert le van némítva a mikrofonja. A diák még mindig ugyanúgy mondja. A hang mögött – alatt, mellett: mit lehet tudni, hol – harminc osztálytárs lapít, vihog, füttyent, mereszti a szemét, képernyőfotót küldözget, ugrasztja a többieket. Most azt kellene

kívánna, hogy bárcsak minden diák tettetné az órai jelenlétet, legyen bárhol, csak ne itt, ahol az iskolai előírások szerint lennie kell. Ez azonban ellenkezne pedagógiai elveivel. Ha ezek után bárkivel is el tudná hitetni, hogy vannak ilyenjei.

A Discord felületén sötét körvonal: az arca. Amilyen gyorsan megnyugszik, hogy a botlás nyomán nem robban ki a röhögés, olyan hirtelen lesz izgatott megint, amikor felfogja, hogy a lenémított mikrofonok mögött elképzelhetetlenül sokféle hang lehet. Akár olyan is, amely épp ezekben a pillanatokban töri derékba a pályáját.

Éles fájdalom csavar a gyomrába. Hátrálni kezd a géptől, a karjait is maga elé emeli védekezőn, és ahogy kikerül a laptop vak látóteréből, a konyhába veti magát egy pohár vízért. Amikor visszalép, a diák be is fejezi az előadást. Bekapcsolja a mikrofont, közli az érdemjegyet, de nincs tovább. Elfogy a levegő, a látása elhomályosul, a halántékán dobognak az erek. Kapaszkodik a vitrinbe, szemben a sötét képernyő, odalent a kaspó és a szobor, a montázs és a kavicsok az üvegtáblán. Az órának vége, sorban tűnnek el a mikrofonikonok, mintha valaki kapkodva törölné őket.

Lassan lecsukja a gép fedelét. Aztán beleszédül a kanapéba.

Próbál mélyeket lélegezni, de nem lassul a szívverése.

A telefonért nyúl. Zoli számát tárcsázza.

Kicsöng. Nem veszi fel.

A konyhában ketyeg a falóra.

NOVÁK ZSÜLIET

ISTEN COVID IDEJÉN

Két tojás. Mindössze két tojásra volt szükségem, hogy megemlékezzek a születésnapomról. Négyen lakunk a lépcsőház negyedik emeletén. Egy tagbaszakadt férfi, egy mosolytalan, idős nő és egy egyetemista korú lány, akit leginkább változó hajszínéről lehetett megismerni. Meg én. Bármilyen lehetetlen hajszín föltűnik a környéken, püspöklilától a kanárisárgáig, mérget lehet venni rá, a négy per hármastól származik. Hosszas mérlegelés után, jobb híján döntöttem mellette. Becsöngettem, és bár meglepett arccal nyitott ajtót, számomra kínos kérdésem egyetlen pillanatig sem furcsállta. Kicsit pironkodtunk, amikor rájöttünk, hogy a tojás átadásának udvarias és biztonságos módja egyikünk számára sem ismert, ám egy zavart kuncogás minden feszengést feloldott, ahogyan ez már csak lenni szokott.

Jobb kedvem lett a két sápadt tojástól. Néhány éve éppen tavasszal tört el a lábam. Mégis most sokkal félelmetesebb lemondani a kipattanó rügyekről, az első tavaszi napsütésről a hátamon, amely a szívemig fejt le rólam a fagyosságot. A cseresznyevirágzásról, de még inkább a hervadásról, amikor a szél megkavarja a szirmokat, nekilöki őket a testemnek, és én a virágész felé fordíthatom az arcom. Csak ne lenne ilyen rémisztő kihagyni a második tavaszt és nyárelőt.

Mindig is szerettem egyedül lenni. Szerettem hallani a gondolataimat, figyelni, mi perceg a falakban, a lelkemben. De az egyedülléthez eddig nem tartozott hozzá ez a feneketlen csontmagány. Reggelente emlékeztetem magam, hogy ki vagyok. Mindarra, ami a négy fal között nem számít. A nevemre, a múltamra, a megnyert és elveszített harcokra. Emlékeztem, mert valamit mégiscsak kell, hogy számítsom, amivel az elmúlt évtizedeket töltöttem.

Délután becsönget szemből az apró néni, kis permetezőflakonba kapaszkodik, és mentegőzéssel kezdi látogatását. Bátorító nézéssel igyekszem továbblendíteni nyugtalanságán, én is hasonlót éreztem pár órája. Kiderül, a palántáit tetűirtózta az erkélyen, de mivel ebben a házban nincsen akkora erkély, vagy inkább annyi palánta egy ekkora erkélyen, hogy egy liter oldat elfogyjon, szeretné felajánlani a maradékot az én paradicsomjaim számára. Nem leskelődni akart, csak látta... Már profi vagyok a karanténos adok-veszekben, a tenyeremre helyezi a szert, én pedig lefújom a növényeket. A lábtörőjére teszem a maradékot. Még legalább tízerkélynyit le lehetne vele kezelni.

Azon gondolkodom, ha olyan hangerővel bömböltetném a metált, hogy átjöjjön valamelyik szomszéd, és legalább az ajtón keresztül veszekedjen velem, vajon jobban érzém-e magam.

Ha létezik az Úristen, akkor a rezes hajnalokban él. A széles ég alatt, a pazarló tavaszban, amikor életek milliói ébrednek egyazon pillanatban. És én mindebben, a kavics formájában, az elém hulló levél erezetében mindig is jeleket kerestem. Jeleket, amelyek végeredményben csak annyit jelentenek, hogy vágyakozom valami után. Most pedig úgy hiányzik ez az apró hit vagy nemhit, az isteni kacsintás, amely mindösszesen arról adna számot, hogy majd negyven éve gyáva vagyok a jó napot kívánok és az isten hozott között választani. Sokat, ám felszínesen alszom. Valahogy álmomban is tisztában vagyok vele, ez csupán álom. Csak egy kicsit jobb, mint a végtelen óceánt mutató képernyővédő a számítógépeimen.

Az emelet negyedik lakója egy hatalmas, kopasz férfi, kissé előreboruló vállal. Valaki azt mesélte róla, virágboltos, s ez még gyanúsabbá tette. Hogyan foglalkozhatna krizantémmal és gerberával egy szekrényméretű ember?! Viszont most ő is itthon tartózkodik, akár növényekkel foglalkozik, akár nem, és múlt szombaton megkérdezte tőlünk, kell-e valami nehéz dolog a nagybaniról, vöröshagyma vagy krumpli, mert azt ő nagyon szívesen... Egy kis saját ajtóban toporgó osztás-szorzás után közösen rendelünk egy húszkilós zsák krumplit és tíz kiló vöröshagymát. Úgy jobban megéri.

Nem bírom tovább. Takaros szülinapi meghívót dobok a postaládákba. Este nyolckor székek húzogatója, zárbetétek kattánása veri föl a csöndet. A fiatal lányon végre kobaltkék szemfesték virít. A néni ke letette otthonkáját, kreppes anyagú ruhában ül, szálfaegyenesen. Hokedlik, fellépők kerülnek a küszöbökre, mögöttük mi. A négy per egyes, kettes, hármas és négyes. A férfi kis asztalán két üveg sör mellett egy nagy csokor boglárka illatozik. Később kiderül, pálinka is van az asztal alatt.

Tizenegykor fölördít valaki a lépcsőfordulóból, hogy csöndesebben, vagy rendőrt hív. Felkuncogunk. Erzszi néni visszakialt, de aztán jóképűt küldjenek. Ezen már hangosan hahotázunk. Virágos Misi rákontráz: vagy barnát, fokhagymagirizd-fenekkel!, mire én és Lettike orrunkat befogva igyekszünk halkabban visítozni. Részeg disznók!, dohogja az ismeretlen a lépcső közepéről, de hazamegy. Szerintem Bözsi néni férje volt a kettő per kettőből.

Kitörölöm a könnyet a szememből, s közben valami felcsillan a koszos lépcsőház jobb felső sarkában. De mire odakapom a tekintetem, kihuny.

**PETŐCZ
ANDRÁS**

VALAMIKOR, RÉGEN

Körmendi Lajosnak, odaátra

Valamikor, régen
még akartunk valamit.

Voltak akkoriban
mindenféle akaratok,
mindenféle szándék
vitt minket előre,
volt valami, amiben
hinni lehetett,
hittük,
hogyminden más lesz,
hinni lehetett,
hogyvannak célok,
van miért, és érdemes is,
hinni, hogy valami új születik,
valami más, mert
valami lesz,
ami nem az, ami van,
és csinálni is lehetett,
meg azt gondolni, hogy
éppen mi tudunk csinálni
valami újat,
betűből, szóból és mondatból,
hangból, zörejekből,
képekből, összegyűrt papirosokból,
és hinni lehetett azt is,
hogy *éppen mi* vagyunk a más,
mi vagyunk az új,
hogy a jelenen túl
éppen mi vagyunk a jövő.

Volt még hitünk,
ha emlékszel erre,
nyugtalanságunk új
utakra vitt,
és az új közösségeinkben
új fórumokat hoztunk létre,
és eldobtunk mindent, ami
fáradt,
unalmas,
avítt,
mindent eldobtunk,
ami nem mi voltunk.

Valahogyminden más volt akkoriban.

Valahogyminden más volt
akkoriban, amikor még éltél,
amikor még éltünk,
valahogyminden annyira más,
szabadabbak voltunk, és
okosabbak is, talán,
és nem volt bennünk félelem,
gátlástalanabbak is voltunk,
amikor még *médium art*
meg *mail art*
meg *art pool letter*,
amikor még minden alternatív,
amikor még mindannyian
egyformán
és boldogan voltunk
szegény, szomorú
tollforgatók,
költők,
akik kerestük a helyünket
ebben a világban.

TÓTH ERZSÉBET

ÚTÉPÍTŐK

Körmendi Lajos emlékére

Olajos fekete-barna bőruk összeolvad a bitumennel.
A betonnal, amit most törnek fel a sínek között, mellett,
hogy pár év múlva újabb sínek mellett könyököljenek
csákányokra támaszkodva,
másik kezükkel homlokukról a verejtéket törölve.
A feketeségből csak szemük fehérje szikrázik fel néha.
De inkább elkapják tekintetüket.
Dolgoznak fagyban, esőben, negyvenfokos hőségben.
Irtózatos fúrózaj kíséri munkájukat, szakadozik a beton,
kupacokba gyűjtik a felszedett darabokat.
Te csak nézz nyugodtan, ne fordulj el!
Gondolj Camus-re, az ő Algériájára, az ő idegenjeire...
Kell lennie valahol itt egy sivatagnak.

VASS TIBOR

MÉDIUMARTOS

Körmendi Lajos képevével a '90-es évek legelején találkozom először, épphogy leszererek, a Magyar Néphadseregből történő leszerelésről beszélök, vagyis a Magyar Honvédségből, amikor bevonulok, előző, amikor leszererek, utóbbi, a Médium-Art antológia jön velem szembe leszerelés közben, vagyis közvetlenül utána, a nyíregyházi Vorosilov laktanyából indulok gyalog Kaktanyára, a Vorosilov laktanyában leadom, amit kell, elhozom, amit lehet, rovincs a neve az ilyesminek, Kaktanyának Hernádkak, útba esik Nyíregyháza felől Miskolcnak, Kaktanya meg közbe, az esése.

Körmendi Lajos képezsneve aznap, amikor gyalog indulok a Vorosilovból hazafelé, dacból és antiszerелеmből, ki kell dacszerелеmszellőztetni a szabadidőfejem, mondom nem sokkal leszerelés előtt egy rám várni akaró nőnek, hogy ne Kakarjon rám várni, se lak-, se Kaktanya előtt, vége, és mondom anyámnak, hogy azzal a rám váró nővel kép, vége, ne rimánkodjon a rám váró nő többet Kaktanyán nála se, hogy várna a laktanya előtt, hogy majd jól leszererek, és jól jövök kifelé a rovincsszeremenyeimmel, hogy majd azokkal együtt jól az övé leszek, hát a nagy lópikulát,

mondok újra, hogy kép, vége, legyen akárki másé, és mennyire jól teszem, máskülönben a Médium-Art antológia (*Válogatás a magyar experimentális költészetből*, szerkesztette Fráter Zoltán és Petőcz András, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1990) nem lenne ott egy anyósülésen, vagyis ott lenne, csak nem látnám meg, elkerülné figyelmem egy vagy két életre, mi lett volna belőlem, ha nem az, ami most, kaktanyai Körmendihetvenötlenneemlékező, ahelyett napközis képzőmunkacsoportvezető egy nagyon kis faluban, vagy igazgató-készhelyettes egy nagyobb város középoktatási vagy közképművelődési intézményében, karrierusnya végleg leszerel.

Hülyeség, hogy a Médium-Art az anyósülésen, mert a sofőr ölében sokkal inkább, nem tudni, vezetés közben miért kell egy sofőrnek Médium-Art, mellettem halad el egy sofőr, aztán megáll és visszatolat, pedig nem is stopkarlendíték, kábé Tokaj elejéig bírok gyalog a Vorosilovtól dacszerelemszellőztetni, egy mellettem elhaladó nő vesz fel, egy tojáspapírszőke nő áll meg és tolat vissza, azt mondja, Böcsön van dolga, visz valami iratot a Böcsi Sörgyárba, el tudna képészni egészen Hernádkakig, képésszen hát, addig majd dacszerelemszellőztetek a kocsjában, csak azt nem értem, miért iratozza le a Médium-Artot, átteszi öléből, miután felvesz, az én ölembé. Így kerülök én igen közel a vizuális költészethez meg Körmendi Lajoshoz.

A tojáspapírszőke nőnek céges autója van, aktuálböcssörgyári logóval karrierusnyán fellogózott, és a belső visszapillantó tükrén, visszapillantó tükre belsején aktuálböcssörgyári reklámajándékok féllobogóznak, himbálóznak, undorító műanyag szarkakságok, a himbálózásukra figyelek, és csak aztán a Médium-Art, átkerrül öléből az ölembé, fellapozom, szerencsére, ahol kinyitom, három lap hull ki belőle, miért ne éppen Körmendi Lajos három lapja lenne, rosszul fűtűzőtt kötetéről van szó, hullanak ki belőle a lapok, na de azért az elég furcsa, így visszapillantótükrözve (visszapinatrükközve, javítaná mai képésszel Lajos), hogy az útban lévőnek miért pont az a három lap, a Böcsre utazó tojáspapírszőke nő miért Médium-Art antológiázik leiratozva az ölében, miért kerül az enyémbé, kár, hogy nem az öle, de legalább a Médium-Artja, egyáltalán, az a kihulló három lapja, az az én nagy leszerelésszerencsém, rovincsom, először látom leírva, hogy Körmendi Lajos, most meg kell nézzem, melyik művéről van szó, *Békés egymás mellett égés*, ez a három lap végképp nem akar kijönni ebből a kötetből, ez nem az a kötet, amiből kijött, azt vitte tovább magával a tojáspapírszőke nő Böcsre, az összes többi bezzeg jár kifelé, a lapokról beszélék, de ez a három, kakbaszki, bennmarad, képésszel felmérhetetlen.

Szerencseszámom lesz a három, Arany, Petőfi, Tompa, ebből a három lapból indul meg bennem mindaz, ami később Körmendi Lajoshoz köt, meg talán a vizuális költészethez is, mert később elkezdek hozzá kötni egyre több minden, köt egy 1995-ben Cseh Károlynak dedikált Körmendi-könyv, sajnos a mai napig nálam, *Telefax a Megváltónak*, Csekarcsi adja kezembe Miskolcon, „Cseh Karcsinak, a Felvégre, baráti szeretettel adom innen az Alföldről”, írja Körmendi, üdv. a falu másik végére, mondja erre Horpácsi Sándor, és ebben az évben végleg elköteleződöm a falumásikvége mondása mellett, és ebben az évben kezdődik a lelkiifurdalás, hogy vissza kéne adnom a könyvet Cseh Károlynak, de Lajos meghal, aztán Károly hal meg, aztán meg majd nem tudom, mi lesz a könyvvel.

Lehet, hogy a tojáspapírszőke nő az antológia impresszumban fel nem tüntetett nőszerkesztője, és sörbírálati példányiratot visz belőle a gyárba, mert hetekkel később jelenik meg az antológia, mintsemhogy az ott és akkor és úgy képeszhetne szét.

Igen, feltehetően a tojáspapírszőke nőnek is köszönhetem mindazt a jót, ami életemben Körmendi Lajosnak köszönhetően történik velem, köszönhetem CseKarcsinak is, mert történik velem sok jó Körmendi Lajosnak köszönhetően, szuvenir zoknik, félcipők, szabadidők Berekfürdőn, többek között, ahová írótáborozni meghív 2002-ben, kábé hat évvel azt követően, hogy először találkozzunk Miskolcon, és mivel megfogadom, hogy elmegyek mindenhová, ahol Miskolcon megjelenik, egyelőre a tojáspapírszőke nőről beszélek, de marad Körmendi, mert a tojáspapírszőke nő kitesz Kakon, megy tovább Böcsre, és nem látom soha, és csak akkor utoljára, amikor kezembe adja a Médium-Artot, azzal, hogy minden csoda három lapig tart, három lap marad kézben az antológiából, gyenge a kötése a Médium-Artnak, erős a kötődésem a nőhöz, és erős lesz a Médium-Arthoz, a kezemben maradó három Körmendi-laphoz. Gyanús, hogy ezt a tojáspapírszőke nőt az ég küldte vagy anyám, és azért szőke, nem az anyám, és azért csodaszép, az anyám is, és azért van éppen dolga átutazóban Kakon, mert tudnia kell, hogy Körmendi Lajossal a '90-es évek közepén úgy találkozhatok Miskolcon, hogy Médium-Art-sztorizhatok. 1996 őszén a miskolci Rónai Művelődési Központba a Kelet Irodalmi és Társzművészeti Egyesület hívására érkezik, a karcagi Barbaricum Irodalmi Társaság alapítójaként, Sarusi Mihállyal karöltve.

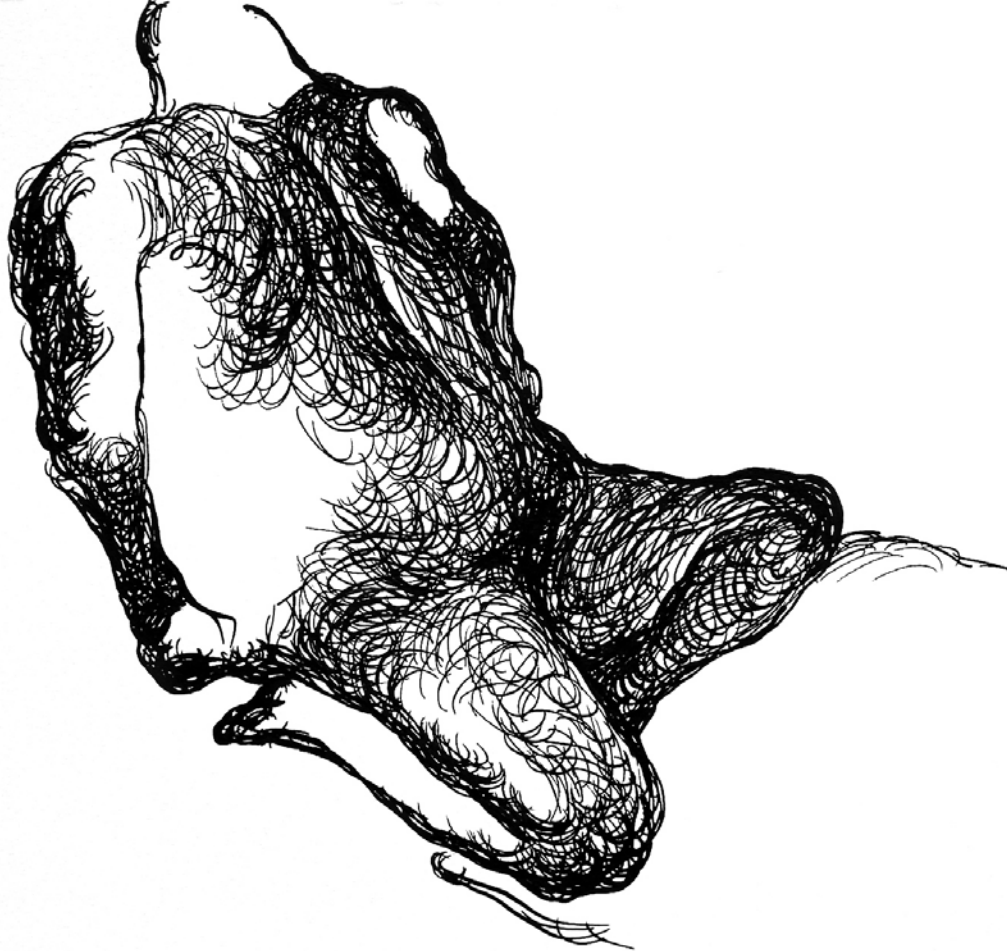
Nem hiszek a jelekben, közben meg mégis. Főleg azokban nem, amiket apám küld, főleg azokban nem, amiket anyám. Küldenek pedig, jeleznek. Folyáspapír, szőkenő. Nem hinni nem jó. Jelzem, újfent Tompamihályozok egy jó ideje, vagy nem is hagytam abba, se a Tompamihályozást, se a jelezést, jól hiszek abban, hogy Hernádkakon kell végre egy marandó Tompa-jel, emlékhely, apám küld róla jeleket, hogy jó lehet, meg anyám küld, jelez, meg küld az anyósom volt, meg küld az apósom volt, jeleznek mind, hogy Tompáznom is kellene, felvégre az Alföldről, a falu másik végére az egyikről, emlékeztetnek, hogy 1995 táján olvashatok Körmendit az Észak-Magyarországban, tatárokról ír, de az oldalon, amit *Kilátó* címmel szerkeszt ott Simon, a Serfőző, Pataki János rajzára is figyelek, amiatt lehet eltéve ez a lap az újságból, Pataki rajzán Kós Károly, el lehet téve, mert a Kós-házba járunk Miskolcon, ahol Körmendivel Miskolcon először borozom, az életben először, Sarusi Miskával érkezik, persze hogy már mondtam, a Rónaiba, mi CseKárollyal és Fecske Csabával a kezdeményezésemre Tompadomázunk, Tompa-dumázunk, jókat derülünk, Körmendi elmondja, hogy szeretné Tompát jobban, és ígérem, hogy ebben majd segítem, sok jó Tompa-emlékkel közelében élek, és segítem is, ismerni meg, és ezért 2002-ben, első berekfürdői hívásakor emlegetjük Tompát is, hogy van mit pótolnunk abban a vágykörben is, éjszakai berekfürdőzés közben szót ejtünk Tompa gyógyfürdőzéseiről.

Van egy kb. húsz négyzetcentiméternyi újságcikk-kivágás egy 1996-os dossziémban, persze hogy az Észak-Magyarországból, persze hogy majd ezt a kivágást a Cseh Karcsinak dedikált könyvvel kellene odaadnom CseKarcsinak, de se a kötet, se a kivágás, se az eljutás, csak a lelki, a furdalás. „Petőfi-díjak a sajtószabadságért, Budapest. (MTI) Három újságíró és két szerkesztőségi műhely vehette át szerdán a Magyar Újságírók Közösségének (MÚK) ötö-

dik alkalommal odaítélt Petőfi Sándor Sajtószabadság-díját. Az elismerést 1992 óta évente, a szovjet csapatok kivonulásának évfordulója alkalmából adják át. Az idei kitüntetettek: Körmendi Lajos karcagi és Sylvester Lajos sepsiszentgyörgyi újságíró, valamint Vadász Ágnes, a Magyar Rádió munkatársa.” A miskolci Felsőmagyarország Kiadó az 1996-os téli könyvvásárra megjelent egyik újdonságát, Körmendi *Magánkrónikák* című kötetét a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban mutatják be.

Persze hogy nem véletlen, egy évvel később Csekarcsit többek között Körmendi Lajos ajánlására veszik fel a Magyar Írószövetségbe. Persze hogy nem véletlen, ugyanabban az évben ismét jön Miskolcra Körmendi, „TIT Kazinczy-klub: Körmendi Lajos estje. A Kelet Irodalmi és Társzművészeti Egyesület foglalkozása. Este fél 6 órától.” Persze hogy nem véletlen, 1998-ban is jön, a Kettétört fél század című Kelet-antológiát mutatja be, persze hogy a Rónaiban. Majd utána kell nézmem, ez hol jelenik meg, ki mondja róla és hol, nálam csak cetlin van, hogy „Nem minden keletes alkotó kapott helyet a kötetben. A beadott műveket két lektornak, a Mátészalkán élő Oláh Andrásnak és a karcagi Körmendi Lajosnak juttattuk el. Mindketten ismert alkotók, Oláh András a fiatalabb költőgenerációhoz tartozik, de egyre több írásával találkozhatunk rangos irodalmi lapokban, Körmendi pedig József Attila-díjas író, így nyugodtan rájuk bízhattuk az értékelést. Úgy döntöttünk, ha valamelyik alkotásra mindketten nemet mondanak, akkor az semmiképpen sem kerülhet be a kötetbe. Ha pedig eltér a véleményük, akkor mi mérlegelünk. (...) A Kelet-születésnapon – június 3-án, szerdán este fél 7-től a Rónai Művelődési Központban – először Utry Attila, a Kelet alapító tagja köszönti az egyesület tagjait és az irodalombarát közönséget, majd Kobold Tamás polgármester mond ünnepi beszédet. Az antológiát Körmendi Lajos József Attila-díjas író méltatja.”

2002-ben hív meg az általa alapított berekfürdői írotáborba, kábé biztos, hogy nem először mondom, abban az évben az ő szerkesztésében, a Bereki Irodalmi Társaság kiadásában jelenik Előzuhany kötelező című kötetem. Lekötelező, hogy *vasstibi* címmel négysorost ír az első fülére. És akkor ezzel fejezem be, mert végeztével deazmáregymásik történet kezdődik, aminek fusselvélet hamari halála írja. Lesz mondanivalóm arról a pár évről is, a 2002–2005 közöttiről, Tompadomás, Tompa-dumás. És meg kell keresnem azt a tojáspapírszőke nőt, vagy bármijét, amit kölcsönadott, de nem adtam vissza. „Parnasszusa a miskolci Avas, / Versre, Új Holnapra ébred a Vass. / Nem lírai lőre – igazi bor, / Mit laptopjából szüretel Tibor.” Körmendi Lajos: *vasstibi*. Berekfürdő, 2002. szeptember 15.

MOLNÁR VILMOS

LEKAPARNI A HAMIS MÁZT

Erdélyben az idősebbek még emlékeznek Molnár H. Lajosnak a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején kiadott, nagy port felverő, magas példányszám-ban megjelent, de szinte azonnal elfogyó riportköteteire (*És akkor átmentem a tűzön, Kilépés*), valamint regényeire (*Donki Ákos, Falra hányt esztendő*). Ez utóbbi után Ceaușescu Romániájában már nem jelenhetett meg több könyve, nem publikálhatott újságokban, folyóiratokban sem. Könyveit kivonták a könyvkereskedésekből, könyvtárakból, nevét leírni sem szabadott sajtótermékekben. Akkoriban már nem dívott bezárni vagy megölni a kényelmetlen írókat, a rendszer elégnek vélte a fenti módon ellehetetleníteni őket, hogy nyomtalanul eltüntesse a számára kellemetlen műveket, elejét vegye újabbak létrejöttének. Ha úgy vesszük, egyfajta elismerés ez is egy írónak, a legnagyobbak közül való, de a legkeserűbb is. Isten ments efféle méltánylástól! Molnár H. Lajos helyzete, egzisztenciája a nyolcvanas évek végére

annyira ellehetetlenült, hogy 1987-ben színésznő feleségével együtt kénytelen volt elhagyni Romániát. Valahol a távoli nyugaton gondolták letelepedni, útközben érte őket a hír: Magyarország már nem adja ki Romániának az oda menekülőket, maradhatnak az anyaországban is.

„Odaát” sem hagyta abba az írást, öt új, Magyarországon megjelent könyve tanúskodik erről. (Nem számítva a megélhetésért álnéven írott három krimijét.) A Molnár H. Lajos írásait kedvelők figyelmébe: a régiek mellett a Magyarországon megjelent új könyveinek nagy része olvasható és letölthető az internetről itt: *molnarhlajosiro/Letölthető fájlok, könyvek...*

A Magyarországon megjelent könyvei közül a *Volt egyszer egy udvar* című önéletrajzi regénye aratta a legnagyobb sikert, négy kiadást is megért. Pesti és szolnoki kiadók mellett a kolozsvári Erdélyi Híradó is kiadta. Tavaly, 2020-ban pedig a csíkszeredai Hargita Kiadóhivatal által gondozott, száz kötetre tervezett Székely Könyvtár sorozat keretén belül jelent meg újra – ezúttal a teljes szöveg, mivel némelyik kiadásból hiányoznak részletek –, s engem ért az a megtiszteltetés, hogy szerkeszthettem a könyvet. Molnár H. Lajos a tőle megszokott módon ebben a könyvében sem kerülgeti a kényes vagy kínos témákat, még ha azok saját életével kapcsolatosak is. Szokatlan őszinteséggel, szókimondással megírt könyve ritka madár az elhallgatásokban, kozmetikázásokban, önigazoló beállításokban bővelkedő visszaemlékezések között.

A Marosvásárhelyen született és felnőtt szerző gyermekkori élményei egy közös udvarhoz kötődnek. Az udvarra nyíló lakásokban élő, eltérő természetű, jellemű és gondolkodású szomszédok sokszor konfliktusba torkolló életén, a gyakran kicsinyeskedő torzsalkodásokban kicsapódó mindennapjaikon keresztül kap fogalmat a felcseperedő gyermek az emberi kapcsolatok sokféleségéről, olykor visszásságáról. A gyermekkor sem mindig idill. Főleg azért, mert amit a felnőttek el tudnak rontani, azt többnyire el is rontják. Nem feltétlenül rosszindulatból, néha épp jó szándékból nyúlnak mellé. Előítéletek, frusztrációk is szerepet játszhatnak ebben, empátiahiány is hozzájárulhat. A gyerek lelkialkatától függ, miként és mennyire tudja túltenni magát a rossz történéseken.

Hogyan jelennek meg egy marosvásárhelyi magyar gyermek tudatában a románok? Hát a cigányok? Hát a zsidók? Hát a kommunisták? Mert másképp ugyan, mint a felnőtteket, de a maga módján a gyermeket is foglalkoztatja az ilyesmi. Akár tudomást vesznek róla a felnőttek, akár nem. Ha beszélnek róla, ha nem. Molnár H. Lajos beszél erről is. Meg mindenféle másról, amit megélt, amit elszalasztott, amit kapott, amit elveszített, amit megtalált, amiért kár volt, amiért nem. Hosszú a lista.

Történetek vele azért jó dolgok is, például az évente ismétlődő, két-három hónapos méhészkedés nevelőapjával a Görgényi-havasokban (ebben a részben található egy Wass Albertet is lepipáló, csodálatos leírás a hegyi patak csörgedezésének változatairól), vagy a marosvásárhelyi Székely Népi Táncegyüttes gyerekcsoportjában töltött idő (élménydús gyimesi tartózkodás közbeiktatásával). És gyermekként, fiatalként rengeteget olvas, ez is egy módja a rossz dolgoktól való elszakadásnak.

Közben, ahogy ifjúvá serdül a gyermek, tágul élettere is, előbb a város, majd az egész ország lesz tapasztalatainak színhelye. Milyen volt az ötvenes-hatvanas évek Marosvásárhelye? Hogyan lett lakosságában egyre nagyobb részaránya a célirányosan betelepített románságnak? Hogyan kezdett kivándorolni egyre több zsidó és német? A könyv olvasása közben érdekes figyelni arra is, miben, hogyan tér el Molnár H. Lajos Marosvásárhely-képe más vásárhelyi írók, például Vári Attila városképétől.

Majd elérkezünk a hetvenes-nyolcvanas évek Marosvásárhelyéhez és Ceaușescu Romániájához. A sunyi diktatúra éveéhez. Ahol fő bűnnek számított lekaparni a bődületes vastag hazugságrétegekről a vékonyan ráfújt csillogó mázt. Molnár H. Lajos írásiban épp ezt tette.

Az egyetemi évek (a pszichológia szak elvégzése előtt egy év színiakadémia is szerepelt „műsoron”) után a resicai üzempszichológusi beosztás, majd az *Ifjúmunkás* leigazolt újságírójaként eltöltött marosvásárhelyi évek tág rálátást engedtek a rendszer hitványságaira, alattomoságára. Ezeket szinte szociográfusi objektivitással, alapossággal igyekezett feltárni újságcikkeiben, könyveiben. A következményekről fentebb szóltam. Még annyit, hogy magyarországi áttelepülése után az író és színésznő felesége beilleszkedése sem volt zökkenőmentes, a magyarországi viszonyokban is bőven adódtak visszasságok. Erről ritkábban szoktak írni az áttelepült alkotók, művészek, de Molnár H. Lajos erről is ejt szót könyve végén.

Egy olyan korban, amikor már az is bátorságnak számított, ha az író a cselekményt más történelmi időbe helyezve, burkoltan, áttételesen mondja ki a jelenre vonatkozó igazságokat, Molnár H. Lajos az oknyomozó riporter következetességével, nyíltan, leplezetlenül írt a hibákról és hiányosságokról, néha meg éppen aljasságokról, bűnökről. A nemrég elhunyt Egyed Pétert, Molnár H. Lajos hetvenes-nyolcvanas években megjelent könyveinek avatott szerkesztőjét idézem: „...az író, szociográfus és kritikus Molnár H. Lajos művei nélkül nem lehet megírni a huszadik század végének erdélyi és részben magyarországi társadalomtörténetét, a pusztító hatalom nyomásába és a szolidaritás hiányába szorított emberi sorsot.”¹ Illene végre a magyar tényirodalom kimagasló alkotójaként számontartani, nem elfeledkezni róla, hanem minél gyakrabban forgatni – amúgy igen olvasmányos – műveit.

NAGY KOPPÁNY ZSOLT

VOLT EGYSZER EGY EMLÉKEZÉS

Személyes sorok Molnár H. Lajos regénye kapcsán

1. Kétezerben egyetemista voltam Kolozsváron, épp az első könyvemet készítetem elő kiadásra, és elkezdtem szerkesztőként dolgozni az Erdélyi Híradó Kiadónál. A kiadónak Szőcs Géza volt a tulajdonosa, Orbán János Dénes a vezetője, Gáll Attila barátommal szerkesztőként tevékenykedtünk – tanultuk a szakmát.

2. Molnár H. Lajos *Volt egyszer egy udvar* című kézírata volt az első nagyobb önálló munkám: érthető izgalommal láttam hozzá. A szöveget Gézától kaptam meg, a szerzővel nem is találkoztam – azóta meggyőződésesem, hogy jót tesz az efféle távol-

¹ Egyed Péter: *Molnár H. Lajos – immár csak a műveiben*. In Helikon, XXVII. évfolyam, 2016. december 25., 24. (710.) szám.

ság a munkának: minden erőnek a szövegben kell lennie; a személyes meggyőzés varázsa vagy irritáló volta jótékonyan és előremutató módon hiányzik.

3. Huszonegy év telt el azóta, de a mai napig emlékszem a benyomásokra. Volt bennük némi kételkedés, távolságtartási igyekezet, szerkezeti, stilisztikai kukacoskodási hajlam: de mindent elsöpört a megalkuvást nem tűrő keserűség és a minden szentségre és tabura fittyet hányó, már-már forradalmi hevület, ami a sorokból kicsapott. Keserű és dühös ember voltam akkoriban (fogalmam sincs, miért), szépen nőtt hát hozzá ez a hang – hiszen összetartoztunk.

4. Nem jó, ha egy szerkesztő túlságosan összenő a szerkesztett kézirattal: változik a fókusz, torzul a látás, hibák maradnak, mert stilisztikai erénynek vagy különlegességnek tűnnek.

5. Elengedhetetlen, hogy a szerkesztő összenőjön a kézirattal: különben semmi értelme az egésznek.

6. Ez utóbbi jegyében csinálom már a legelső könyveim óta a következőt: fogom a kéziratot (legyen az gépelt, kézzel írott – ez, mondjuk, tényleg ritka mostanában – vagy gépre vitt szöveg), és négy-öt oldalt lemásolok belőle: kézzel – vagy gépre magam is. Szükség van erre, mert meggyőződésem, hogy csak így sikerül kiismernem a szerző észjárását. Továbbá a kézírás vagy a gépelés sebessége (sajnos, négy ujjal gépelek, viszont legalább gyorsan) mindenképpen szükséges az értő olvasáshoz: az ember nem tud annyira lassan, alaposan, annyira *thorough* olvasni, mint ahogy akkor kénytelen, ha lemásolja a szöveget. (Ajánlom is mindig mindenkinek!) A kézírás sebessége a szöveg olyan dimenzióit nyitja meg, amelyeket semmi más nem képes megnyitni. A mondatfűzés sajátosságai, a stilisztikai különlegességek és ínycségek, az észjárás egyaránt megismerhető belőle. (Nézték már megosztott Google Docsban, hogy távol lévő ismerősük hogyan gépel be, töröl, láthatóan gondolkodik, fogalmaz át mondatokat? Nos, ehhez tudnám hasonlítani az élményt. Persze nemcsak élmény – munkamódszer is.) A szerkesztés pedig itt kezdődik, és itt is ér véget: fel kell törni, meg kell fejteni a szerzőt, hogy aztán érdemben tudjunk a háttérben maradni – szürke eminenciásként.

7. Molnár H. Lajos könyvét nem tudtam feltörni. Nem értettem meg, mitől működik, vagy nem.

8. Viszont lenyűgözött.

9. Lenyűgözött – hadd mondjam el még egyszer – az a dühödte keserűség, gyilkos szarkazmus, amelyik, különösen a második részében, árad(t) belőle. A beszédes indiánnevek és a hozzájuk fűzött kommentárok és történetek: zúznak.

10. Kulcsregényt olvasni mindig élvezet.

11. Kulcsregényt olvasni unalmas.

12. Fene tudja... A jó kulcsregény akkor is működik, ha már nem tudunk mindenkit azonosítani benne. Tolnai Lajos *A polgármester úr* című vagy Szabó Dezső szinte bármelyik regénye akkor is érdekes (sőt!), ha már nem tudunk rájönni, melyik korabeli haragosát verte agyon stilisztikai bunkósbotjával a derék szerző.

13. (És azért ne becsüljük le a találgatás örömét és élvezetét!)

14. (De akkor se csüggedjünk, ha nem sikerül megfejteni, ki kicsoda: a nagy írók általános emberi tulajdonságokkal képesek szereplőiket felruházni, még akkor is, ha szemükre a düh ködfátyola hulland, és azon még csak keresztül sem látván írják és írják, micsoda aljas féreg a szomszédjuk, munkahelyi ellenségük, haragosuk, bárki és mindenki. Így párolódik művészet a dühből.)

15. Ennek ellenére sokáig találgattuk, ki kicsoda az indiánnevek mögött. Utólag szégyellem magam érte, olyasmi, mint a *Szabad ötletek jegyzékét* vagy Csáth naplóit olvasni csorgó nyállal.

16. Mégsem szégyellem magam, mert kevés nemesebb szórakozást ismerek ennél: a kocsmában, jóbarátokkal, alaposan berúgva könyvekről – no nem csak beszélgetni, hanem *beszélgetni*. Felfejteni, kitalálni, megtalálni. Vagy legalábbis keresni.

17. Ifjú forradalmárok voltunk, illetve annak hittük magunkat – no de beszéljek csak a saját nevemben: büszkén annak hittem magam, már persze csupán irodalmi szempontból. Mint egy falat kenyér, úgy kellett ez a düh, ez a szarkazmus, amit akkor a *Volt egyszer egy udvar* legerősebb jellemvonásának éreztem. Nem kőbe vésett visszaigazolás, mint bármelyik kész könyv, hanem kézirat: még meleg, formálhatónak tűnő, a szem előtt formálódó kézirat.

18. Persze nem szorult rá az én formálásomra: inkább a szülésnél tébláboló és lábatlankodó apuka voltam – ahogy visszanézek azóta több mint száz megszerkesztett és tucatnyi megírt kézirattal/könyvvel a hátam mögött –, mintsem bába.

19. Nagy élmény volt, azóta is ható élmény, elsőfiling.

20. Mikor Magyarországra kerültem, néha eszembe jutott, hogy illő volna ellátogatnom hozzá. De elvitte az akaratot a hétköznapiak emésztő teszetoszasága, a szükségesnek – és mindegyre lehetetlennek – látszó elinduláshoz kellő lendület felvétele (pontosabban ennek hiánya). Így aztán elmaradt.

21. Mikor eljutott hozzám a halálhíre, arra gondoltam, illene levenni a polcra a könyvet, és újraolvasni. De talán féltettem a képet, amit őrizgetek magamban róla, így nem tettem. És szégyelltem magam.

22. Szégyelltem magam az irodalom, az irodalmi közélet nevében is, amiért nem tapasztaltam átütő nemzeti gyászt. Nagy író távozott, illetett volna, hogy az emberek megrendüljenek – még az utcán is.

23. Nagy öröm volna, ha előkerülne valamilyen Molnár H. Lajos-kézirat. Magam elé tenném, és elkezdeném lemásolni, begépelni. Egyszer meg kellene már értenem, mitől működik. Nem lehetünk sem annyira felületesekek, sem annyira felelőtlenek, hogy beérjük az alkotás csodájának közhelyével. Azt hiszem, amint befejezem és elküldöm ezt a szöveget, neki is látok: felütöm a régi könyvet, és lemásolom néhány oldalát: *hadd lám, uramisten, mire megyünk hárman.*

MOLNÁR H. LAJOS

I regényrészlet I

VOLT EGYSZER EGY UDVAR

Eleinte közönyösen szemléltük a milicistáék udvari honfoglalását, amint beköltöznek az apám hajdani lakásából lekapcsolt két helyiségbe. Nem tudhattuk, átmeneti lakók-e, mint elődeik, vagy tartós lesz-e a jelenlétük, és megváltoztatja-e piciny birodalmunk szokásait, életét. Egyenesen képtelenség lett volna feltételezni, hogy végül is ők élnek túl mindent és mindenkit. . .

A hurcolkodásba nem izzadtak bele, sokat nem cipekedtek. Mindössze egy rozoga asztalt s egy tarisznyát vettek le a kapu előtt parkoló kis lovas szekérről, és bevitték a konyhába, miután a lakásosztogatótól kapott kulcsukkal kissé nehézkesen nyitották ki az ajtót. A tornácunkon üldögélve, a nyitott ajtójukon keresztül láttam, hogy olyan csodálkozással veszik körül és nézegetik az előző lakótól örökölt kis kerek vaskályhát, mintha ilyennel még sosem találkoztak volna. Aztán kezükben-ölükben behordták a szobába a szekérderéknyi szénát, majd búcsút integettek a falusi szekeresnek, aki behozta őket. Azonnal magukra csukták az ajtót.

Néha kijött egyikük-másikuk, szétnézett, hallgatott egy sort, aztán visszament. Közben felfedeztem, hogy nem némák, és nem is olyanok, mint kicsi Jóska, mert előzőleg valami idegen nyelven kérdezgettek ezt-azt anyámtól, majd rendre Balog bácsitól, Csülök nénitől és Fischer Babától, de senki nem értette, mit akarnak. Ezért vonultak vissza, a némaságba.

Engem a jelenésük azért kezdett kissé érdekelni, mert ezeknek gyerekeik is voltak, méghozzá három: egy nálam másfél fejjel magasabb legény, egy fél fejjel magasabb lány és egy másik fiúcska, aki pontosan akkorára nőtt, mint én. Másnap reggel már a szokásos csapatgyülekező volt az udvaron, kint zsidongott vagy tucatnyi lurkó; ezek az újak meg miért nem dugják ki az orrukát, miért nem jönnek játszani, mi a fenét csinálhatnak odabent? Megnéztem. . .

Amikor a lakásunkat kettőbe szelték, nem falazták be a két szoba közti üveges ajtót, talán ezért is gondolhatta apám jó sokáig, hogy csak ideiglenes ez a félbevágott állapot. Mindenesetre, anyámék rajzszögekkel fogtak fel újságpapírokat az ajtó üveges részére a mi oldalunkon, hogy ne lehessen átlátni. Amonnan nem is lehetett, de a mi felünkről igen, mert én egy kis helyen alig észrevehetően feltéptem a papírt, majd visszatértem a helyére. Amikor át akartam kukucskálni, csak éppen egy kicsit kellett felhajtanom azt a szakított fecnit. És másnap reggel már voltam annyira kíváncsi, hogy átlestem.

Ott heverészték a szobában, és olyan halkán beszélgettek, hogy akkor sem értettem volna, ha ismerem a nyelvüket. Csak akkor láttam, mire kellett nekik a széna: az ágyat helyettesítette. Széttértették a padlón, azon feküdtek. Tapasztalni véltem, hogy most már nem mi vagyunk az udvaron a legszegényebbek. Nem örvendtem neki, csak tényszerűen megállapítottam. Az asszonynak nem volt hálóinge, ugyanabban a színtelen-szürke ruhában forgolódott a széna között, amelyet tegnap viselt bevonulásukkor. A férfi is nappali öltözékében hentergőzött: hosszú,

bő, koszos-fehér ingében, még koszosabb gyolcsgatyájában, s a fűző nélküli bocskorát sem vethette le éjszakára. Ilyesfajta viseletet már láttam a havason, de ahhoz pörge, fekete kalap, színes zsinórzatú bőrmellény és vastag bőrv is tartozott, ez az öv szorította az inget az ember derekára úgy, hogy alatta körkörösén fodrozódott az ing, mint egy szoknyácska. A hegylakók bocskoraikat fűzővel fogták össze, ami lábszárakra kötve a térdük magasságáig kacskaringózott.

Ennek még bőrove sem volt, nem fodrozódott, csak lógott-lötyögött rajta a túlméretezett inge, mint rajtam sokáig a félcipő és bakancs. Szokják a helyet, gondoltam, majd csak előbújnak, hisz előbb-utóbb rákényszeríti őket a szükség.

A férfit kényszerítette rá először, de nagyon. Lábát összeszorítva, mint egy nyomorék, indult el a budi felé, talán a szag után orientálódva. Amikor házunk mögött felismerte vágyakozásának színhelyét, gyorsan kinyitotta az első budiajtót.

– Nem oda! – visította Csülök néni joggal, mert az első fülke az övék meg a Balogéké volt.

Az ember nem értette, illetve csak annyit érthetett a hangsúlyból és az integetésből, hogy nem szabad, de fel nem foghatta, miért, és azt főleg nem, hogy most mi lesz vele. Nagy erőfeszítéssel szorította a lábát, vörösödött a feje, és folyt róla a veríték, nem úgy, mint a költözéskor. Meg se bírt szólalni, ezt Csülök néni is beláthatta, mert odament, s miközben becsukta a budiajtót, mutogatva magyarázta:

– Nem oda! Ide! – s kinyitotta neki a másikat, majd lökdöste befelé, mivel az a bácsi moccani sem mert. S aztán rácsukta az ajtót, mert biztos, ami biztos, mit lehet azt tudni, hátha azoknál ez nem szokás, és még előttünk, a körbeálló gyereksereg szeme láttára tolja le a gatyáját, ha letolja...

Megkönnyebbülten és emberhez sokkal méltóbb járással ballagott vissza szénakazlas szobájába. Nemsokára hátrakísérte a feleségét, kinyitotta a Csülök néni vécéjének ajtaját, kezével nemet intett az asszonynak, és visszahajtotta az ajtót. Kinyitotta a másikat, igent bólogatott, belökte a nénit, és rácsukta az ajtót. Kezét összecsapta, megdörzsölte, mint ha ezzel jelezné, mennyire rendben a dolog. Aztán a nő a gyerkőceivel is végigjátszotta hajszálpontosan ezt a mutogatósdit, így már első nap megtanulta az egész család, hol a helyük.

Az is az első napon derült ki, hogy milicista az új szomszéd. Délelőtti megkönnyebbülése után elment valahova, s kora délután milicista-egyenruhában lépett be a kapun, hóna alatt hozta az ingét, a gatyáját és fűző nélküli bocskorát, amiben elment. Az ajtón behajította az öltözékét, melyben először megláttuk, majd egyenruhásan-sapkásan-csizmásan, peckes tartással tett egy kört az udvaron, mintha mutogatná magát. Nem tapsoltuk meg, hanyatt sem esett senki, Csülök néni is csak ennyit mondott a díszszemle láttán:

– Mija fene!...

Sokáig hitte azt a férfi, hogy így mondhatják magyarul a milicistát, mert mindig előbújt, mintha őt szólítanák, ha valaki az udvaron felkiáltott: mi a fene!

Új szomszédaink még hetekig hallgattak. Ha velük nem is, de róluk fecsegték néha az udvar asszonyai. Mivel a nevüket nem tudtuk, nem mutatkoztak be, valahogyan el kellett

nevezni őket. Anyám kezdte el a nőt „román asszony”-ként emlegetni, s ez fölöttébb találó megnevezésnek tűnt. Ugyanis milicistáné és milicista már volt egy a szomszéd utcában (az hozta haza Lajit, amikor berúgott), de román a környéken egyetlenegy sem, legalábbis nem tudtunk róla. Mindenki magyarul beszélt még a legközelebbi élelmiszerüzletben is, melynek ugyan *alimentara* nevet adtak a háború után, de mindenki csak fűszerboltként emlegette.

A milicisták is meggyőződhetek róla, hogy még kenyeret is csak mutogatva tudnak vásárolni, ha nem tanulnak meg sürgősen magyarul, kinyitották hát az addig örökösen csukva tartott ajtójukat, ki-kimerészkedtek a csöppnyi tornácukra, leültek a lépcsőre, és hallgatóztak. Mi már majdnem kezdtük hívogatni a gyerekeket játszani, de kissé megriadtunk tőlük, amikor láttuk, hogy mit esznek: zsíros-cukros kenyeret és marmeládés-vöröshagymás kenyeret, váltogatva. Ez a marmeládé édeskés vegyes íz volt, hosszában téglalap, keresztben négyzet alakú hasábokként árulták a fűszeresnél, vágni lehetett, de kenni nem, csak esetleg igen érdes deszkára. Nekünk úgy adták, hogy egy vékony szeletet levágtak a hasárból, és rátették a kenyérszeletre, ennyi. De milyen lehet vöröshagymaszeletekkel feldíszítve, ahogyan ezek ették? Megkívántam, olyan jóízűen falták, kértem anyámtól én is ilyet. Ő előre megmondta, hogy nem fogom megenni, de erősködtem. Anyámnak lett igaza, megkóstoltam, ez rosszabb volt még anyám lehetetlen ételkompozíciójánál is: amikor huszárrostélyost kínált édes pótkávéval. A zsíros-cukros kenyérről sem tudok semmi jót mondani, hát fura egy gusztusuk lehet...

Gyerekként nem tudtam megítélni, melyik a legtanulékonyabb, avagy a legbátrabb a román asszony gyerekei közül, elég az hozzá, hogy egy hónap elteltével a legkisebb fiú, az, amelyiket az anyja Dójének szólított, odajött hozzám, miközben Csutival labdázunk, és megszólalt:

– Ádidé.

– Tessék? – kérdeztem rögtön, meglepődöttségemben nem is próbálva megfejteti, mit akar.

– Ádidé – ismételte Dóje barátságosan, és a labdára mutatott.

Vagyis hogy adjam oda neki a labdát. Odaadtam, és figyeltem, hogyan hívja a testvéreit a kapu alá labdázni. Gurigáztak egy ideig, s amikor az anyjuk betelerelte őket, úgy otthagyták a labdát a kapu alatt, mint Ferike és kicsi Jóska anyámat kétpercnyi hallgatással elintézve a világ dolgait. Utólag akár jellemzőnek is tarthatnám, hogy az udvarunkra beköltözött román gyerekek egyikének ez volt az első szava hozzám: add ide! De nem tartom annak. Bizonyára a véletlen műve. Az viszont már kevésbé minősíthető véletlennek, hogy nem adta vissza.

– Ádidé – mondta kicsit később legjobb ütőmre, a dándesemre mutatva, miután úgy gondolta, ránézésre kitanulta az ütőzés csínját-bínját, s ő is be akarhatott szállni a játékba. Odaadtam, nekiadtam, nekem volt belőle vagy tíz.

– Nesze, a tied, megtarthatod.

– Mija? – kérdezte úgy, ahogy Csülök nénitől tanulhatta.

– Nem mija, hanem tessék! – próbáltam rászoktatni a tisztességes magyar beszédre. Megértette Dóje egyből.

– Tésék?

– Mondom: ez egy dándes. Odaadom neked. A tied. Nekem nem kell, a tied. Nem kell visszaadni.

Bólogatott, megérthette:

– Dá-dá...

– Nem dádá, hanem dán-des – szótagoltam neki, mivel mégsem értette meg pontosan. Hüvelyk- és mutatóujja közé fogta a dándest, a középsővel hátulról megtámasztotta, ütésre készen állt, jelezte, játszani akar.

– Kell gomb – mondtam neki azt, amiről neki fogalma sem lehetett, hiába nézelődött egy hónapig.

– Mija gomb?... Nem mija! Tésék gomb?

– A gomb? – körbejártam Dójét, hogy mutassak rajta egyet, hátha így világosabb, de az öltözékén egyetlen gombot sem találtam. Balog Jóska próbált segíteni:

– Apád egyenruháján van jó sok gomb.

Nyilván, ez a rejtvény túlságosan bonyolult lehetett Dójének, értetlenül nézett rám, mint ha az én szavaim egyszerűbbek, érthetőbbek lennének.

– Ez a gomb, né – s egy sliccgombomra mutattam, de a román asszony gyereke félreértette, mert elkezdett nevetni. Először, mióta megismertem. Nevetett, és kivette a pöcsét:

– Gomb? Áz ván. Rikának ném ván.

Rika a nővére volt, legalábbis így szólították.

Hogy azért haladjunk a játékkal is, Dzsika, aki eddig hallgatott, talált egy áthidaló megoldást:

– Játsszunk döngbe!

– Tésék döng? – kérdezte megint tőlem Dójé, akinek ismerősebb lehetett az *ö* mint az *e* vagy az *a*, ezek a magánhangzóink még hetekig nem mentek a fejébe.

– Mindjárt rájössz, mi a döng – mondta neki Dzsika, s mutatta, hogy üsse a dándest a falhoz.

Mi máskor is ütöztünk meg játszottunk egyebet is döngbe, ami lényegében nem volt más, mint hogy a nyerő öklével hátba vághatta a vesztest. Ez többnyire jelképes ütés volt, nem az ereje számított, hanem a másik egyféle megszegyenülése, miközben előrehajol, és elviseli háta egyszeri és enyhe megérintését, melyet nincs joga visszaadni, csak ha nyer a következő játszmában.

Dójé elpattintotta a dándest, utána Dzsika egy finom rézütővel eltalálta Dójé túl közelre ütött dándesét.

– Csökte-kettő, kivan-három – okította Dzsika Dójét, s a nyomaték kedvéért háromszor úgy belevágott ökölle a milicista gyerek hátába, hogy az heveny csuklásával befutott az anyjához, utána kellett vinnem a dándesét.

Fogócskáztunk, bújócskáztunk, pickafáztunk is, ezekben már egyre gyakrabban és könnyedebben vettek részt a román asszony gyerekei, még a legnagyobb, Pétrisor is, de hamarosan mintha unni kezdték volna. Nagyon egyszerűek vagy túlszabályozottak lettek volna a játékaink? Könnyen kiismerhetőek vagy unalmasak számukra?... Mindenesetre, a furfangot ők hozták be az udvarba először, amikor szólt nekem Dójé:

– Én ütök téged.

– Anyádat – löktem neki, ahogy Dzsikától hallottam ilyen feszült helyzetekben.

– Ném anyádat – javított ki –, én téged.

– Na, ne hülyéskedj – mondtam neki. – Te? Engem?

– Én ütök téged – ragaszkodott Dójé az ötletéhez –, várjál.

– Ha te megütsz engem, én nem várok – közöltem vele az életszemléletem –, én rögtön pofán váglak!

– Várjál té – mosolygott Dóje, mintha nem fogta volna fel a figyelmeztetést –, ez játék. Gjéré... .

Hát ez meg milyen hülye játék lehet, gondoltam, miközben a román asszony legkisebb gyermeke rakosgatta a karom. A bal felsőt a testemhez szorította, az alsó részét felhajlította úgy, hogy nyitott tenyerem oldalról takarja a szemem, mint a szódás lovát a szemellenző. Jobb karomat áthúzta a mellemen, csuklómat kidugta a hónom alatt, jobb tenyerem kifele fordítva feküdt a bal vállamon.

– Márád így, nem kukucs, én ütök téged – s már éreztem is a pacsit a tenyeremen. Pétrisó és Rika állt még mellettem, a többi gyerek néhány lépés távolságból figyelte a fejleményeket. Dóje megszólalt:

– Most vénni lé kézed. – Levettem, s a román asszony három gyermeke bizzegésbe kezdett, Dóje kérdezte: – Ki vót?

– Te – mondtam erre én –, hát te mondtad, hogy megütsz engem.

Mérhetetlen jókedvük kerekedett egyenes és balga észjárásomtól.

– Én csak mond – tért rá Dóje házi játékuk lényegére –, dé ném én vót.

A három román gyerek a hasát fogta, úgy nevetett. Kezdtém kapiskálni, mit élveznek ezek az életben:

– Na, még egyszer – mondtam, s magamtól felvettem a pozíciót.

Ütött valaki, aztán: bzzz, bzzz, bzzz – mind a hárman. Néztém őket, Dóje és Rika jobban bizgett, mint Pétrisó, hát a nagy fiúra mutattam. Talán csaltak volna, de a többi gyerek is látta, el kellett ismernie Pétrisónak, s ekkor ő vette fel a pozíciót, mármint azét, akit üthetnek. Éppen mutogatva tanakodtunk a két román gyerekekkel, melyikünk üssön hármunk közül, amikor csöndben odalopakodott Dzsika, és intett, hogy ő következik. Összekulcsolt kézzel, teljes erejéből úgy odakent Pétrisónak, hogy az kigyomláta a virágok felét Csülök néni egyik kertjéből. Alig tudtuk ennél nagyobb károkozás nélkül kihúzni a még ép tátinók közül. Éppen befejeztük Pétri leporolását, letakarítását, csak a rózsa tövisei lehettek még a fülében, amikor kilépett az öregasszony.

– Ki volt?! – rikkantotta el magát Csülökné.

– Bzzz – kezdte el Dzsika, és felmutatta az ujját, s aztán mindannyian utánoztuk. – Na, ki volt? – vont a kedvenc játszótársát is Dzsika a játékba.

Nem tetszett ez a bzzz-játék az öregasszonynak. Őszintén szólva nekem se nagyon.

Felületes vagy elfogult ember azt hihetné, verni kezdtük mi, magyar gyerekek a románokat, s talán ezt még jellemzőnek is tarthatná. Ne tartsa annak, ilyesmiről szó nem volt. Nem bántottuk őket. Dzsika, aki ugyan néha viccből vagy csak a természete miatt oda-odakent nekik az elején, félig román volt, azon a felén, amelyiken az anyja állt. Dzsikának román volt az anyanyelve, román iskolába is járt, és tulajdonképpen így írták a nevét: Gica. Később figyeltünk fel erre, mert az ilyesmi sokáig az úristen nélküli kutyát sem érdekelte. Hogy mégis miért nem akart a milicista gyerekekkel az ő nyelvükön beszélni, nem tudom...

Közben kétszer is járt náluk gyors egymásutánban az a falusi rokonuk, aki ideköltöztette őket. Először hozott egy zsák puliszkalisztet és egy zsák vöröshagymát, ebédre hetekig ezt ették: deszkára borított kemény puliszkát hagymával. Másodszor egy csebet hozott a román asszonynak, annak is kellett valami, amiben behordhatja a vizet. Azt látta, hogy mi vederben hordjuk, de sejtem, a vasas üzletben sem érthette a boltos, amikor nem magyarul kérte. Vagy még nem is volt rá pénzük?

Nekem mondhatja bárki, hogy a magyar nyelv ilyen nehéz meg olyan bonyolult. Ezek úgy megtanultak magyarul három hónap alatt, hogy az összes magánhangzóinkat helyesen ejtették. Először a gyerekek, aztán az anyjuk, akire már három hónap múlva senki se

mondta volna, hogy román asszony, de hát az már ráragadt. Szerintem a milicista is megtanulta rendesen a nyelvünket, de csak a legnagyobb szükségében szólalt meg magyarul, és akkor is csak egy vagy maximum két szó erejéig. A felesége nem fogta vissza magát, a legtökéletesebb magyar fonetikával és grammatikával járt körbe mindenkihez kölcsönkérni mindenfélét:

– Eszti néni, legyen szíves, adjon kölcsön két tojást!

– De hiszen még a másik kettőt sem adta vissza – emlékeztette anyám a dolog másik oldalára.

– Igaz – ismerte el teketóriázás nélkül, becsületesen. És sokat nem töprengett azon sem, hogy ígéretet tegyen, mikor fogja megadni, vagy hogy egyáltalán vissza fogja-e adni, mert futott is Balog nénihez:

– Balogné, nem adna nekem két tojást kölcsön?

– Dehogynem – mondta Balogné már amiatt is, mert neki mindig volt tojása, tojtak a tyúkjai rendesen, és ő még nem járta meg a román asszonnal. Amikor megjárta, ő sem adott többet kölcsön semmit.

– Csülök néni, adnál nekem két kanál kristálycukrot kölcsön? – kérdezte az öregasszonytól tegeződve, mert amaz letegezte az új lakót az első perctől kezdve, s a román asszony úgy gondolhatta, nála így szokás.

– Én neked nem adok semmit, te! Hiszen már el vagy adósodva mindenkinél, és eszed ágában sincs megadni...

Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy Fischeréknek még nem volt adósa, s ez neki is eszébe juthatott, mert odament kopogtatni cukorért. De azok még ajtót sem nyitottak neki. Tették magukat, mintha aludnának, vagy hátul lennének, a kertben.

Ezzel a kölcsönkérés még nem volt befejezve, a román asszony néha még kísérletezett, de a kölcsönadás számára bevégeztetett. Igaz, hamarosan már nem volt rászorulva, s ha éppen hiányzott valami a házából, hát küldte is valamelyik gyerekét a fűszereshez.

Az árulkodást is a milicista gyerekei vezették be az udvarra. Mi addig nem ismertük, illetve én már olvastam róla valamelyik könyvemben...

A fiúk, mármint a havereim hamar akartak felnőtté válni, s ezt úgy akarták sürgetni, hogy nekifognak cigizni, megkértek, vegyem a fáskamránk kulcsát, és menjünk be oda, ott senki nem láthat meg. Hátramentünk, rágyújtottunk, én nem szívtam még, csak próbálgattam a felnőtt pózokat, ami egyáltalán nem volt veszélytelen kísérletezés, tekintettel arra a rengeteg forgácsra, fűrészporra és tűzifára, ami a fáskamránkban volt, és bizony könnyen meggyúlhatott volna. Ott pőfékel a társaság, egyszer csak halljuk, hogy nyitják a szomszédos fáskamra ajtaját, ez volt a milicistáéké. Intettem a fiúknak, hogy csend, és átlestem a két kamrát elválasztó deszkafal résein, a többi srác is a deszkafalnak nyomta a fejét. Foglalt lehetett a vécé, s talán Rika dolga sem tűrt halasztást, hát ezért jött a fáskamrájukba, nem sejtette, hogy mi odaát... Felemelte a szoknyácskáját, és majd elejtettük a cigarettáinkat: nem volt rajta bugyi. Gyönyörű, szabályosan kerek fenéke megvillant a kamra félhomályában, ilyet még nem láttam, valami kellemes, meleg hullám futott végig a testemen, éreztem is rögtön, hogy nem a cigi, hanem ez a bizsergés lehet férfivá válásom első jele...

Rika leguggolt, mi pedig csodálattal, ámulattal néztük, miként szotyogtatja robajgások közepette a földre azt, ami a puliszkából lett. Az orvos igazgató fia, Vajda Tomi elég hangosan elkuncogta magát, ő sem bírta visszatartani, ami kitörőben volt belőle, akárcsak Rika. Vagy Tominak volt a legfejlettebb humorérzéke, vagy tőle állt a legtávolabb ez a látvány, számára lehetett a legidegenebb, a legfurcsább, mi már szokva voltunk ennél

különbekhez is. Szóval, Tomi nagyot kuncogott, Rika meghallotta, és túl lehetett már a nehezén, mert felugrott, átkukucsált, és úgy kiszaladt, mint kezemből a tojás, amikor anyámat fejen találtam.

– Eszti néni, Csülök néni! – kiabálta Rika már az udvar közepén. – Tessenek jönni gyorsan, mert Tubi, Csuti és a többiek szivaroznak a kamrában!

No de ilyet... , ámuldoztunk és értetlenkedtünk, mi köze a mi cigizésünknek ahhoz, hogy ő hátrajött szarni, hogy vévét csinált a fáskamrájuktól?... Sietve nyomkodtuk el a cigiket egy üres konzervesdobozban, amit aztán a biztonság kedvéért feltettem a fáskamra ereszték pléhcsatornájába (még nem lopta el Balog bácsi), s a verésre felkészülten somfordáltunk kifelé az udvarra, ahol már várt ránk Csülök néni, kezében egy sodrófával, anyám pedig a seprűvel. Megfontolás nélkül hitelt adtak Rika szavainak, aki a lépcsőjükről figyelte kárörvendően, hogyan kapjuk meg a magunkét. Csülök néni tudhatta, hogy Csuti nem fog hazudni, mégis megkérdezte:

– Cigarettaztál?

Csuti pityergésre hajló szájjal felelt:

– Igen.

A vénasszony a háza felé kergette unokáját a sodrófával, közben ütötte is a hátát és a fenekét, ügyelve arra, nehogy fejen találja. Miután a szobájukba értek, még akkor is ütötte, hallottuk Csuti nyögéseit.

Miközben a többiek, akik nem az udvaron laktak, kiosontak a kapun, anyám nekem is feltette a drámai kérdést:

– Szivaroztál?

– Nem – mondtam bátran, pedig féltem.

– Te! – visította anyám –, még hazudsz is?! Hát te hogy mersz hazudni? – És már feje fölött volt a seprű, a nyelével készült lesújtani.

– Nem hazudok – mondtam sértődötten, de sietve, hogy megelőzzem anyám lendületét –, én nem cigarettaztam!

– Lehelj rám! – szólított fel anyám, hogy meglegyen a bizonyítéka. Ráleheltem egész tudómból, minden vacakolás és sunyiskodás nélkül, tényleg nem szívtam a számba még egy slukkot sem. Anyám megsemmisülten engedte le a seprűt maga mellé, s ezzel zárta le a témát:

– Na, eridj a kócerájodba, ne is lássalak!

Talán még el is szégyellhette magát, ezért felelte el, hogy mégiscsak elverhetett volna: én engedtem be a többieket a mi fáskamránkba. Ami, ugye, le is éghetett volna. De mintha anyám agyában ez nem számítana akkora bűnnek vagy tragédiának, mint az, ha elszívok egy cigit.

Az áruzkodást nem vettük át a milicista gyerekeitől, mi maradtunk azok, akik voltunk odaköltözésük előtt. De valami történt akkor. Valami, amit még nem észlelt senki. Látszólag minden folyt tovább a saját medrében, az addigi megszokások és rend szerint. Fischernéhez változatlanul jöttek buzgón a tanácsadók, akik a jól végzett munka örömeivel távoztak. Csülök néni ellopta a román asszony mosófazekát is, majd visszaadta, kergette őt anyám, és kergette ő Dzsikát. Balogné etette a tyúkjait, melyek közül néha hiányzott egy-egy, de mindig előkerült. Babának udvaroltak tovább, rendíthetetlenül és energikusan, Csutival jó nagyokat hallgattunk a várban, a két nagyobbik Balog gyerek rajzolt, Laji hetente elveszett, anyám minden szombaton öngyilkos lett, béke volt, boldogság. A milicista naponta ugrott

a bocskorból a csizmába, majd a csizmából a bocskorba, a román asszony a cseberből a vederbe, mert ő is vásárolt magának vedret, megtanulhatta a nevét. A virágok nyíltak, a budi telt, a galambok turbékoltak. Minden folyt rendesen...

Rendkívülinek először az tűnt, hogy a milicisták úgy elrugaskodtak tőlünk, mint a lajtos lova, amikor a mester rácsapott az ostorával. Ottthagyták az udvar megszokottan röghöz kötött szintjét, és lakóinak addig mozdulatlan életszínvonalát, s szemmel láthatóan araszolva kapaszkodtak felfele, akárcsak Csülök néni futóvirágainak sebesen felfele örvénylő indái. Ők váltak az új idők igazi haszonélvezőivé, ők voltak az új világ legértékesebb, legbecesebb emberei, bár ezt ők sem tudták magukról sokáig. Mi, a többiek, hamarabb vettük észre.

Ez önmagában nem esett volna rosszul. Az volt a fájó, a legfájóbb, a felejthetetlen és megbocsájthatatlan, hogy mi – őket kivéve mindannyian – elkezdünk csúszni szélesesen lefelé. Az udvar s az udvarra kifolyó budi szintje alá.

CSOÓRI SÁNDOR

HÚSVÉT MÁSNAPJÁN

Húsvét másnapján is kiált a kakas,
pedig te azt hitted már:
    túlvagyunk minden áruláson,
túl péteri s júdási éveinken.

Állunk csak itt az áprilisi kertben
    a mennybe menendő barackfák között
    és összeszűkültek szemekkel nézzük
a szomszédos Gellérthegy golgotás sziklaéleit
és megbocsátjuk egymásnak szavak nélkül,
    hogyan szegény, fáradt, fegyverekkel játszó
    évszázadunkban éltünk
ajtók s falak mögött, szöggel kivert pincékben gyáván,
s beengedtük a hazugságot még a versekbe is,
    be a vérbe, a simogatás, az ölés
    csuszamlós gyönyörébe –
És se kard, se katonák és az a sok nyálás csókú,
férfiatlan férfi se undorított bennünket máig!
    Mintha az ezüsttel bebolyhozott
    olajfák, leánderek
másnak illatoztak volna a hegyen
és nem mi álltunk volna alattuk kőfehéren,
    az álmutyóból fölvert madarak közt
s nem mi hazudtuk volna
    a ránk törő szélnek, hogy: senkik vagyunk,
senkik, csupán a Hold eltévedt vendégei.

MÁRKUS BÉLA

HÚSVÉTHÉTFŐ HELYETT

Csoóri Sándor: *Húsvét másnapján*

Megállít már maga a cím is: *Húsvét másnapján* – a megszokott húsvéthétfő helyett. Mintha a másnaposság rossz közérzetének, nyomott hangulatának elviselésére akarna fölkeszítetni – s mintha az ünnep első napja okozná ezt a csömört és mindazt, ami a vers beszélője szerint nem „undorított bennünket máig”. A feje tetejére állt tán

a világ, nemcsak felcserélődtek, hanem mintha össze is kuszálódtak, sőt összezavarodtak volna a közösségi szokások, cselekvések, beidegzettségek – és húsvétvasárnap nem a fel-támadás, az új életre kelés ünnepe, a (keresztény) hit megvallásának alkalma volna. Hanem mint a húsvéthétfő nem parancsolt egyházi ünnepe a mulatozásé, az udvarlásé, a profán emberi öröm kinyilvánításáé, ekként a közösség együvé tartozása, kapcsolatteremtő vágya és kedve megmutatásáé. A költemény címe az időcserével olyan jelentést ajánl, amely legalább két irányba indítja el az elemzés útját. Az egyik: a kötet egészében, ahol a vers helyet kapott, keresni fel, ha vannak, a páryait, érzékeltetendő, mennyire uralkodott el belső feszültségre és önvádra vallóan a csalódás, a kiábrándultság szinte némaságra kényszerítő érzelmi állapota. Mennyire vált a költemények keletkezése körüli időkben – a rendszerváltoztatás táján – életérzéssé, a személyes élettapasztalatok és a társadalmi élmények együtt hatása következtében. A másik: a lírikusi pályán végigfutva meg-megállni azokon a helyeken, ahol az ünnepi témakörök közül a húsvéti jelenik meg élményként, tapasztalatként, versszerző ihletként.

A pálya ívén, az érzelmek, érzések személyes kifejezésének vagy tárgyias kivetítésének két végpontján – a poétikai-esztétikai értékektől függetlenül – a *Húsvétnek reggelén...* és a *Nyárvégi húsvét* helyezkedik el. Az előbbi az 1950 és 1958 között szerzett zsengek egyike, 1953. IV. 5-i keltezéssel, ami az egyházi ünnepnek a társadalmival – a régi szótár szerint a felszabadulás ünnepével – való csaknem pontos, ám véletlen egybeesésére utalhat. A derű színeit azonban más csillogtatja: az ébredés motívumának a mindennapiságból a természeti, sőt a kozmikus szférába emelése. „Húsvétnek reggelén, / ahogy a hajnal föloldta az álmot, / arra ébredtem én, / hogy a kamasz tavasz / beillatosította a világot”. A locsolkodás vidám szertartásának érzéki megjelenítője az illat igéje, s a szabályos keresztírmnek az újjáéledés évszakát idéző kiugratott sorral való, a ritmust is érintő kizökkentése, megtörése ugyancsak játékos kedvről árulkodik. A *Nyárvégi húsvét* a költő utolsó éveinek egyikében íródhatott, az *Összegyűjtött versei IV.* kötetének (2019) végén található, a *Ha nem vagy itthon* című ciklusban. Ha a groteszk eredetileg a fantasztikus állati és növényi alakzatokból alkotott képzőművészeti díszítés megnevezésére szolgált, akkor ez a költemény az alakzatai révén akár lírai mintadarabnak is tartható. „Ragyog a Nap. A legyek / a kertben még egyszer föltámadnak. / Szép, nyárvégi húsvét! / Hinni lehet a birsalmákban is!” Négy rímtelen sor, négy ritmusában tagolhatatlan mondat, gondolat áthajlással, ám szabályos sorrendben, a két kijelentő fajtát két felkiáltóval követve. Tárgyi elemeik kihívóan össze nem illőek: a Nap mint halhatatlan égitest, az élet forrásának jelképe a tisztátalanság, a gonoszság, a pusztulás szimbólumával, a léggel együtt egyazon hely eleme, tartozéka – s ez a hely, a kert ugyancsak jelképe lehet valaminek: az édennek, a paradicsomnak. Amiből a halál képviselői, a legyek nem űzettek ki, sőt, kétszer is föltámadhatnak. Az ősz közeledte a hullásuk ideje, a nyárvég ettől, emiatt is szép lehetne talán, de ami azzá teheti, az a hit célzatos hirdetésével egyszerre fokozza le és emeli meg a kerti termést, a betakarítás gyümölcsét, a birsalmát, a nem a tudás fájáról szedett vagy hullottat. De micsoda blaszfémia a feltámadáshoz rovarokat, a hithez növényeket társítani, így fosztani meg, az utóbbiakkal az előbbieket, azonosságuktól, szakralitásuktól. A litotész alakzatát használva, állítással tagadni. Eljutni oda, amiből a cinizmus életérzése is fakadhatott: a társadalom értékátrendeződésének idején még inkább függetlennek maradni, lenni. Érezni és tudni, amit egy osztrák filozófus valahogy úgy fogalmazott meg, hogy a cinikus személyiség ereje a megalapozott önbecsülése és a környezete alantas helyzete közötti ellentmondás arányában növekszik.

Az előbbi jellemzések a *Nyárvégi húsvétnál* is jobban illenek tán az olyan költeményekre, mint a *Fagyos húsvét* (cikluscím: *Versek egy elveszettnek hitt füzetből*) vagy – leginkább – a *Nagypénteki aggodalom a Futás a ködben* című kötetből. Az elveszettnek hitt költemény a megfagyott méhek látványából bontja ki a látomást: „elhulltak, mint a doni katonák”, úgy folytatva – magyarázó, választó vagy ellentétes viszonyt jelölő kötőszó nélkül –, hogy „Krisztus föltámadt”. Itt a természeti, a történelmi és a mítoszi utalások a feszültségkeltés eszközei, Csoóri húsvéti verseinek azonban a kezdetektől meghatározó, jellegadó vonásuk, ahogy – például a *Sörényes ünnepem* világában (kötetcím: *Párbeszéd, sötétben*) – párhuzamba állítja a „katonasírokban” nyugvó „hétköznapi halottakat” Krisztussal, az ő halálával. Profánul hat a folytatás: a feltámadás látomását látványként jeleníteni meg, a szent sebek körül csomókban álló zúzmarával, kékülő testtel, amely „reszket, mint az állat”. E közhelyes és közönséges hasonlat köznapi emberré fokozza le Jézust, mint akit a félelem vagy a bizonytalanság reszkettetne, mert „tán érzi már: föltámadni se könnyű”. A zárlat: a Szamos jege alatt hánykolódó Nap képe – a Napé itt is, mintha félni kellene, hogy megszűnik örök fényforrás, eligazító pont lenni. A *Nagypénteki aggodalom* beszéde, ha lehet, még közhe-lyesebb és vásárian közönségesebb. A nyitó mondat pusztá közlés, melyet egy érzelmi viszonyulást leplező tárgyias metafora követ: „Nagypéntek újra. Gyászlepel az égen.” Majd mintha egy fesztiváli látványosság dicsérete hangzana: „Keresztfá, létra minden a helyén. / A háttér isteni!” A bulvárstílust pletykával folytatja: „Azt hallom: lesz ecet és szivacs bőven” – és következik ismét a litotész, a közösnek nyilvánított aggodalom megjátszása: „de harmadnapon vajon föltámadunk-e?”

Kétségtelen, ezek a költemények a kiábrándultság, a hitetlenség közleményei, elhagyva a személyesség zónáját, lefékezve a kétségbeesés önmarcangolásba átcsapó indulatait. Az öntanúsítás rapszódiaiba foglalt, merész metaforákkal, meghökkentő szókapcsolatokkal, szövevényes képzettársításokkal, hangnemek váltásával kísért példái fel-feltűnnek ugyan a *Húsvét másnapján* utáni időkben is, ám ritkábban és a kudarcok elégikus számbavételének kíséretében. Az életmű egyik kiemelkedő kötete, a címében a *Nappali Hold* ürügyén a szerző ellen indított hadjáratra célzó *Hattyúkkal, ágyútűzben* ide sorolható darabja, a *Húsvét után még egyszer húsvét*. Természeti képekkel indul, a lírai alanyt benövő fű, a repce, a paréj burjánzásáéval, aztán vércséknek – mint égi hatóságoknak? – a körözésével, hogy a hozzájuk fűzött reflexió – „májuk hízik a kárörömtől” – érzékeltesse, milyen a „gyilkos nyár”. Milyenek a testén keresztül-kasul járó „hangyák”, milyen az énekük, ami tagadásra, tiltakozásra készíteti: „Nem. Nem. Inkább a néma por öle / vagy a kegyetlen föltámadás: / húsvét után még egyszer húsvét!” A lírai én nem ragyogtatja maga körül a mártíromság dicsfényét, feltámadása vagy újraéledése kegyetlen, mert a némaság után vállalja, hogy „megtanítom újra beszélni magam”, beszélni – és ez a szó hatalmának kiterjesztése – „a számat, a lábamat, mind a tíz kezemet”. A *Templomi csönd* (cikluscím: *Száll, száll a füst*) a magyar szellemtörténetben az Ady-vers, *A szétszóródás előtt* fő motívumához, bibliai elődjében Salamon király imádságához kötött templom jelképéhez kapcsolódik. Ez a szimbólum is visszatérő versszervező elem Csoóri költészetében – elég tán a *Menekülés a magányból* vallomásos darabja, az *Egy templom falára* ódai hangulatát, a „megszólalás örömét, / a száj kinyílásának mámorát” idézni, a dicséretet: „templomi falak, köztetek emelkedtem / a szegények együgyűbb egébe, / ahol az Isten helyett Nap süt / s földet szánt az ének ekéje.” Vagy a *Hó emlékét*, Ady figyelmeztető felkiáltásának – „S még a Templomot sem építettük fel” – visszhangját: „túl füstön, kocsmákon, temetőkön, / egy fennköltén züllő ország szemével farkasszem nézve, / fejemben hó emléke, / hó, hó, mintha egy katedrális vakolata / hullna csöndben.”

A *Templomi csönd* miközben a „padsorok hosszúak, mint a lövészárkok, / hosszúak, mint az elkeskenyített tömegsírok” hasonlataival a háború képzetét eleveníti fel, aközben fölerősíti a katedrális pusztulásának veszélyét is. „Megfeketedett, züllő templomok, / már csak a belső csöndetek / tetszik nekem” – szólítja meg az istenházát, ugyanazt a jelzőt („züllő”) használva, a múlt „emléke” helyett azonban a jelen látványát („Kint szakad a hó”) közvetítve. Aztán az Istent is megszólítja, kérve, ne kívánja, hogy hozzá imádkozzon a „hosszú padsorok között”, azaz a háborúra emlékeztető helyen. „Életem túsza / vagyok magam is, akárcsak te” – s így zárul a megváltás hitében és reményében nem bízó, az ember magára utaltságát hangsúlyozó beszéd: „Legjobb talán, ha magunkhoz fohászkodunk!” A reményektől való megfosztottság szólama hangzik legerősebben a *Csendes tériszony* című kötet kiemelkedő alkotása, *Az elveszett haza útja* regisztereiben is – földidézve, ami világszemléletében párhuzamba állítható vele, a *Hó emléke* katedrálismotívumát. Az utóbbi az egyre súlyosabb hiányérzet megtestesítője: mind kevésbé kultikus hely, pedig arra rendelkezett volna, hogy a nép benne épüljön egybe, az Isten és a nemzet szolgálatára összegyűlve. A nép, a nemzet azonban – Ady szavával – szétszóródás előtt. A haza pedig, a nemzet országhatárokön átívelő közös hazája elveszett? A választ késlelteti a versbeli utazó, a képek viszont a veszteség, a gyász hírhozói. „Minden nap erre nagypénteki nap, ácsszög és ecet, / végső kivézés, földalatti álom, / de húsvét hős fénye sehol, csak az emlékezet // meg a rekettyék gyásza fönt a Királyhágón. / Kő, kő, és dermedt ércmezők a szívben – / Vezet még út tovább vagy már csak állok itten?” A kérdéseket ott sorjázta már, büntudattól terhelve a Sütő Andrásnak ajánlott vers, *Az elmulasztott utak* beszélője is: „Zarándokút? Szégyenút lenne” a király-hágói meredélytől Kolozsvárig vezető? „Nem is tudom: lenne-e még út / számomra arrafelé? Vagy már a fűvel benőtt / ösvény is csak a szívekben visz föl, ahol annyi a kő, / mint a Sebes-Körös medrében Csucsá alatt?” A mulasztást feledtető nemzeti emlékezhelyeket nevez meg, és jegyez be a „szívbe”.

A pálya végéről való *Közeleg húsvét és a Húsvét küldönce* (mindkettő a *Harangok zúgnak bennem* című kötetből) fő motívumai szintén a korábbi versek Isten-képének és háborús képzetének hordozói. „Hiába volt, hiába volt / annyi ütközet, annyi lárma, / maradt minden a régiben, / mint a megváltók arcvonása” – az első vers felütése az alany többszörözésével már eleve a hétköznapiság szintjére süllyeszti az áldozathozók szerepét, hogy aztán képzeletben a megnevezett Istent is közéjük sorolja, henyén, laza stílusban: „úgy látom, Isten leszokott már / a teremtsérről s unja is már a mindenséget.” Megszólítani lehetne tán, amint kezében nikkal – és nem ezüst – kiskanál, „mintha kávéját kavargatná. / Sajnálom, Uram! – mondanám neki, / s csak attól félek, észre se veszi.” A másik költemény szintén első személyű beszélője egy hegy, a Kiskevély mögött lángoló fénynyalábok látványát veti össze a „háborús naplementékkal”, emlékeztetőt a jelenbe fordítva, amint „a halottakat temetem újra, / a bodzabokrok alá egy kezec, / s egy bakancsot, a lábfejjel együtt, / a maradékot pedig magamba”. Szurrealista rögtönzés lehet e különös temetkezés, akár a feltételezés vagy vágy, hogy „hátha egyszer én leszek húsvét / új küldönce, aki égre emelt / ásóval közeledik / és egy földig érő lepedő lobog utána” – a lírai én zaklatott lelkiállapotának szemléltetője, ahogy az éghez, mint egy sírhoz (a lelkek temetőjéhez?) közelít.

A költemények képei, metaforái s a beszélők hangnemi, hangulati modulációi a húsvéti ünnepekörből a feltámadás öröme helyett mindinkább a nagypénteki gyász, temetés látomásának körében mozognak. Elillant már az a kedv, derű, megszűnt az a játékoság, ami például a beszédes című kötet, a *Menekülés a magányból Virágvasárnapjának* epikus menetét annyira jellemezte. Borhegyre baktató „kicsi számárka” ordibálásától a pincék ho-

mályában a rokonokkal dúdolgatásig és a maguk biztatásáig, hogy minden bajok, gondok ellenére „itt vagyunk, de megvagyunk” – az „ördöglábú asztal lesz majd a nagydobunk – / parasztok és Jézus király, / így mulatjuk majd ki magunk”. Mintegy ellenpontozásul *A látogató emlékeiből A föltámadás első pillanatai* a háború poklának, a gyehennának a jelenetei. Ganyédombon sebekkel borítottan ülő kutya, a halottakat vetkőztetni kezdő „gyorskezü életbenmaradók”, a holtak kifűzött bakancsszójával mint tavaszi gilisztával kínlódó tyúk – ők a szereplők, miközben „szóltak a húsvéti harangok”, „de senki se hitte el, hogy föltámadunk”.

A költői pályán az évek múltával komorodott a hangulat, sötétedett a kép. Ez vele járt azzal a versek poétikáját, szerkezetét is meghatározó szemléletváltással, amely a személyes élettapasztalatokat és a közösségi-társadalmi élményeket is ellentétekben, az értékek szembeállításában, konfliktusaiban ragadta meg. A változás műfajváltással is járt: a rapszodiát hozta magával. Egyazon kötetből – címe: *Párbeszéd, sötétben* – hozhatók az ellentétezés példái. A *Sörényes ünnepem* „csodálkozásra születtem, gyermek!” hazavágyakozása, a tavasz mámore s erotikája, a „habot a meggyfákra, / alsószoknya-fehér habot” termékenység varázslása, a megnevezett szülőfalu s a környék metamorfózisa: „Zámoly, / Csákberény, / a szőlőitek alatti katonásír is megpattan végre”. És ott van utána Bartók Béla emlékére ajánlva a *Cantata profana*, a kortárs költészetben Juhász Ferenc hosszúéneke, *A szarvassá változott fiú kiáltozása a titkok kapujából* és az apa-fiú ellentétet tekintve Nagy László oratóriuma, az *Ég és föld* párja. „Nem mentünk haza ma sem, / nem mentünk haza, fiúk” – a lírai én úgy indítja, az ismétlés sejteti, mások nevében is szólva a beszédét, mint akinek lelkiismeret-furdalása van, hogy aztán életkép szemléltesse a „hazát”, az otthont. „Hiába sikálta el anyánk a késeket, / hiába mosta le / a görcsös asztalt. / Átmetszett nyakkal, / vére iszapjában / hiába jajdult föl a lúd.” Mint rég várt vendégek, jelenhettek volna meg szüleik előtt, ám „nem is üzentünk, / nem is írtunk – / mintha árvíz sodorta volna el kezünket”. A szegény bevallása helyett azonban a szakítás bejelentése következik, az otthon és az ünnep megtagadása: „Húsvét nem húsvét többé, a kisöpört ház / nem a mi házunk.” Úgy tűnik fel, a „világvégi cigarettafüsttel”, az „öregembernek” látott apa „rövidlátó” életével jellemzett régi paraszti világ durva megtagadásához szükségeltetett a húsvét ünnepének megtagadása is. A jelkép erejével annak kinyilatkoztatása, hogy a paraszti élet, a falu feltámadása, feltámasztása lehetetlen. Dogmává merevült a fiúk, a fiak nézőpontja: a maradiság kárhozthatása marandó értékek elvetésével, semmibevételével jár. Az otthonosság, az összetartozás, a szülői, gyermeki ragaszkodás erkölcsi és érzelmi erejének, a szokásvilág tartóoszlopainak végletes gyengülésével – s mindez a „villanyteleppel” szemléltetett technikai haladás jegyében, legfeljebb annyi önkritikával, hogy „ha szólunk, / félrebeszélünk, mint a hamis tanúk”.

Mindezek alapján túlzás nélkül állítható, hogy a húsvéti ünnepkör Csoóri Sándor költészetében igen sokféle lehetőséget teremtett mind a megszólalás módját, mind a tárgyat tekintve, vagyis poétikai, lét- és életszemléleti értelemben egyaránt. Az életműben tehát gazdag a *Húsvét másnapján* környezete, éppúgy transzcendens távlatú, mitikus hátterű, mint amennyire köznapian tapasztalati, csakúgy megszólaltatja az ódai emelkedettség hangjait, mint a groteszken profánokat és frivolakat. A vers közvetlen környezete, ahol napvilágot látott, az *A világ emlékművei* című kötet. Kritikusai közül többen hangsúlyozták, ami a fogadtatás szempontjából is valóban lényeges volt, hogy 1989-ben jelent meg, Gróh Gáspár szavaival, az elmúlóban lévő, néhány évtizedes, kárhozthatott időszak vége felé, világméretben három meghatározó vonulatot kapcsolva össze: a költő „kiszabott életével az idő, a történelem dimenziójában a közösség és a természet a maga tér- és időbeli végte-

lenségével". A Kritika recenzense, Gyarmati László a kötet verseit a fájdalom és az emlékezet szálaiból szőtt nyelvi szövegeknek láttatta, a triptichon forma szerkezetébe ágyazva szerves egységet alkotóknak – felhíva a figyelmet, ami a húsvétmásnapos vers értékszemléletét nézve sem közömbös, hogy e forma ikonológiai jelentése „a keresztény értékkanonban egyértelműen a szentséghez, a szenvedés és a személy szentségéhez kötődik”. Később a hangvételt a „szedett melankólia” tónusához hasonlítja, illetve megerősíti: *A világ emlékművei* költeményei a szó szoros értelmében is egy világ emlékművei. „Olyan nyelvi mementók – zárul a lényeglátó írás –, amelyek a nemzeti, kulturális és személyes lelkiismeretet szólítják meg, *arra* kérdeznek rá. A lelkiismeret azonban nemcsak a lélek ismeretét, hanem annak egészségét is feltételezi. Ezen egészség fokmérője pedig nem más, mint a lélek legszen- tebb képessége: a tragikum iránti fogékonyság.” S a folytatás mintha a „másnapos” vers beszélőjének tragikumára is utalna, kijelentve, „a kathariszis ünnepi létélményének fedezetét is” ez a fogékonyság, „*csak* ez teremt(het) meg”. A kötetet költői válság termékének tartó Horkay Hörcher Ferenc szerint a nyolcvanas évek második felének különösen zavarodott világa rányomta a bélyegét az olyan „tisztá költői karakterre is”, mint a Csoórié, és hogy az idő és költészet közötti kapcsolatot igazán különlegessé a könyv megjelenése óta eltelt egy év tette. Hogy a *Nappali Holdat* is számításba vette-e, nem tudni – mindenesetre időtállóan tartja a verseskötetet. A *Húsvét másnapján*-ból pedig idéz, noha nem jelöli, hogy onnan valók a megbocsátásra vonatkozó sorok. „A lírai hős szerepe oda, az országmentés lehetősége oda – vezeti fel meglepő esztétikai, elméleti doktrinárséggel az idézetet –, de ahol ennyi a bűn és ily közel a pusztulás, ott a megbocsátás sohasem válik fölöslegessé: »...megbocsátjuk egymásnak szavak nélkül, / hogy szegény, fáradt, fegyverekkel játszó / évszázadunkban éltünk...«” Konklúzió egy másik versre – címe: *Hátranézek és nem látom magam* – alapozva: a költő „úgy maradhat hű egykori, őszintének tudott lírai szerepéhez – ha búcsút mond annak”.

Csoóri monográfusa, Görömbei András is úgy vélekedik, a létfontosságú élményeken seregszemlét tartva e költészet képes „a lét rejtett tartományainak az érzékeltetésére” és „metaforikus gazdagságával azt sugallja, hogy az ember teljesebb létre hivatott, mint amelyet a mi időnkben megélni képes”, vagyis mint amilyen megadatott neki. A világkép egyik alaprétégének tartja a paraszti gyerekkor emlékképeit – kiemeli, ami (nem ő hozza szóba) a *Cantata profana* életszemléletét igen kevésbé jellemezte, hogy az otthonosságérzés emlékezte a „létbeli biztonságérzetét” táplálja. A másik alaprétégként a háborút, a borzalmak adta „létp próbát” nevezi meg, amikor az abszurditás vált valósággá. A kötet címadó versére utalva a történelmi érzékenységet és az életteljesség igényét emeli ki motivációs tényezőként. Az előbbiből idézi: „De én már régóta megfoghatatlan, / mozgó tűz vagyok, barátaim, / mozgó akarat, függetlenedő remény / s jóváhagyásom nélkül / engem nem lehet többé fölálldozni.” Ezzel a személyiségképpel nem a *Húsvét másnapján* tablóját, a „hazugságot még a versekbe is” beengedő költőtársakét állítja szembe, a mozgó tűz képzetével nem a hegy alatt „kőfehéren”, azaz dermedten, szoborszerű merevséggel álló „hazudókat”, hanem az eltűnt, elbújt mestereit. „Mintha szégyellnék már / ezt a magábaroskadt, bemocskoló- dott tájat / és bemocskolódtok küldetésüket” – panasolja a kötetnek a jelentéstulajdonítást tekintve fő helyen álló záró verse, a *Mestereim*. Csakhogy a *Húsvét másnapján* eszerint tanítványi szerepben és társai nevében is megszólaló beszélője a „péteri s júdási” éveik és a „sok nyálas csókú, // férfiatlan férfi” emlegetésével ugyancsak küldetésük bemocskolódását írja körül. Az áprilisi kert mennybe menendő barackfáival a természet feltámadását, évről évre

történi megújulását – de nem a magukét, a magukat senkiknek hazudókét. A „Hold eltévedt vendégeiét”, nyissanak bár be a keresztény szimbolika szerint a Hold lakójához, Gábrriel arkangyalhoz, vagy a néphiedelem, a mondák szerint büntetésből, megtévedtként szívja fel őket az égitest. Akárhogy is: annyira „másnapos” a beszélő hangulata, életérzése, mintha egy tőle teljesen idegen lírai alany szólítana fel, hogy: *Így lásson, aki látni akar* – mondván, lehetett volna „léha szökevény” is, de szavak barátja lett inkább, „aki hátracsavart fejfel is / a maga megtéríthetetlen álmát / álmodja végig”.

A *Húsvét* másnapján az álmok megszakításáé, feladásáé. A költő – ahogy Domokos Mátyás nevezte – „magánháborújának” végéé, amely ugyan nem hozta el a békét, ám aminek a lenyomata ott van a versek szövetén. Az életben pedig „egybeesett egy közösség, egy nép, egy nemzet (több mint) harmincéves gerillaháborújának a történéseivel, csatavesztéseinek a szomorúságával, kényszerű vagy önfeledt és öntudatlan árulásainak a szégyenével és mérgével”. Az irodalomtörténész mindezt e verset elemezve – a címét megnevezve – fejti ki, a társadalomtörténeti és pártideológiai háttér felfestésével. E kép vastag vonalakkal mutatja, hogy a gerillaháború „veggyi fegyverzete” a hazugság, az árulás, a képmutatás volt, amely „áthatolt minden jó szándék, szép szó, veretes meggyőződés és acélos jellem páncélzatán, és a tisztességes élet létfontosságú belső szerveit roncsolta szét mérgeivel”. A versmagyarázat nem derít jókedvre, de hiszen a vers sem részesített a húsvéthétfők vígságaiban.

Felhasznált irodalom:

Görömbei András: *Csoóri Sándor*. Bp., Nap K., 2010.; Domokos Mátyás: *Közösségi szerep és költői természet*. In uő: *Varázstükrök között*. Bp., Szépirodalmi, 1991.; Tóth Emőke: *Csoóri Sándor: Cantata profana*. *Életünk*, 1980/8.; Gróh Gáspár: *A világ emlékművei*. Alföld, 1989/12.; Gyarmati László: *A világ emlékművei*. Kritika, 1990/7.; Horkay Hörcher Ferenc: *Egy elfelejtett nyelv szótára*. *Életünk*, 1990/7.

ZALÁN TIBOR

FIRKÁK

egy Csoóri-vers margójára

A történetek másnapján más
naposan Hanyatt a terazon
Lent a fűben a tojásra vér
csöppen Keresztben áll a világ
benne Élet és szerelem És
szerelemtelen élettelen
napok A féltés paraméter
ei S az örökös félelmek
Nincs aki ezekben féltené

*Túl van minden áruláson ha
túl lehet lenni egyen is Nem
csak úgy A túloldalon lépked
a gyermek Semmivel játszik és
már túl a szégyenen Hallatszik
ahogy Péter Júdás fogát csik
orgatja Kakas a fazékban
spanyol konyhareceptek szerint
Zabál és kihány az ablakon*

A megerősítés és vissza
tükrözés fontossága nem ér
inti A szépségről is leszok
ott Leginkább arról hogy megért
se amit papírra vet Pipacs
mezőkön arat A dudva ragy
ogásából elsötétült eg
ekre lát Mögöttük sötét is
tenek megvakult hallgatása

*A mennybe menendő barackfák
latrok nyálában fulladoznak
Szétszórt virágos katonák holt
ruháit megszállják a legyek
fosztogatják részeg darazsak
Szegény fáradt fegyverekkel játsz
ó évszázadban éltünk Száz év
magán s magánvádolja az ki
nek ölében bodza virágozik*

És hátára fordul a ketté
vágott vakond és a hátára
tapad Így ketten egyedül a
*szögekkel kivert pincében Így
engedtük be a hazugságot
még a versekbe is A hőség
beletipor az önérzeté
be Gatya nélkül áll a terasz
már elfelejtett édenében*

El fogják vinni az őszi szel
ek Vagy elviszi az első hó
Barátai után hal vagy ki
hal velük akár ha mindegy is
Íróból nekrológíró Sír
ok fölött hangicsál Elfonnyadt
virágok elfonnyadt illatát
hordja átizzadt ingén a hő
ség új meg újabb évadában

Kőfehér arccal hallgatja hogy
a horizonton túl ébrednek
a lovak Parazsat reggeliz
nek Nyerítenek vonyítanak
A whiskyk vörös taván kőfe
hér könnyű csónak siklik benne
a fehér dáma ül Szíve hely
én fekete fertőző lobog
ás az ősz kettévágott vakond

*Senkik vagyunk senkik csupán a
Hold eltévedt vendégei a
különös tájban köpenyünk a
latt a bolond Elmagyarazza
a kisgyerekeknek ki a tele
fonjával játszik élőket és
halottakat hív fel és kérdés
eket tesz fel nekik És nem mond
ja el hogy meddig játszik halált*

hajnalonta vagy játszik a hal
ál vele hajnalt vagy még élet
et Azok a sötét tavak fek
ete örvények A sóhajtás
ból előcsapnak a denevér
ek Álmukból fölvert madarak
Áll alattuk kőfehéren a
szőke kisgyerekek Hazudtatok
nekem Hazudtál Hazudtatok

LACKFI
JÁNOS

BEMÁRTOTT FALAT

Túl vagyunk minden áruláson, kérdés, mi is lenne árulás manapság voltaképpen, mi nem minősül annak, elnyálkásodott ez a fogalmunk, mint annyi más fennkölt, reformkorízú rendszerváltási szóképződmény, de persze tömegtermékké is vált, simán lehazaárulóznak egyesek és mások is, voltam én is hazaáruló, vallásgyalázó, ájtatos nénikék-bácsikák köpnek ki nevem hallatán, kiáltanak tömjén után, s meglehet, tényleg áruló is vagyok, könyveket például gyakorta árulok, nem is tudom, tán álomban árultam el valami fontos eszmét, amit nem szabadott volna, vagy nem hízelegtem eléggé azoknak, akik nagy tételben gyártják az ÁRULÓ-címkéket, s ragasztgatják bárki emberfiára kis politikai vagy anyagi haszon vagy egyenesen mindkettő reményében.

Túl vagyunk minden áruláson, átérzem a szavak lényegét, hiszen gyerekkoromban folyékonyan beszéltem a hazugság nyelvének ötven árnyalatát, tudtam, mit várnak el a suliban, mi a dörgés otthon, mit szabad mondani a párttitkár rokon előtt, aki amúgy azért a jóindulatúbbak közül való, de kaptam volna nagy frászt, ha valamelyik ellenzéki családi barátunk kezdem el nyomni a Szovjetunió győzedelmét taglaló tirádát, persze bőszen zengtem az ünnepségen, hogy könnyeimnek sűrű fátyolán csillan át a Vörös Hadsereg. Akkor ez, legalábbis bennem, nem árulásnak minősült, hanem a túlélés kódjának, ki akarta volna pont a lerogyant késő kádárizmusban egy hülyeség miatt börtönben látni apját?, árulás az lett volna, ha pénzért vagy önként és dalolva mondom a lózungokat, és nem csak akkor, amikor egy magamfajta nyomorult kis, hányatott társadalmi hátterű úttörőnek, a máriaremetei Georgi Dimitrov Általános Iskola diákjának elkerülhetetlen.

Túl vagyunk minden ámuláson, szegény apám, Isten nyugosztalja, kikelt utólag magából, mikor szóba hoztam a vörös hadsereges szavalásomat, „nem igaz”, üvöltötte, „nem volt ilyen, nem hagytam volna!”, vagyis visszamenőleg minősített ámulásnak, s ezáltal meg nem történtnek egy cseppet sem meggyőződésből, inkább pusztán konformizmusból fakadó tettet, melyet elsősorban az ő be nem börtönzésére tekintettel követtem el. Jó, rajzoltam én a napköziben Auróra cirkálót is, amire senki se kényszerített, csak érdekes volt leutánozni, ahogy az ugyancsak papírra másolt középkori páncélokhoz vagy kastélyokhoz vagy a huszáros és indiános képregényekhez sem tulajdonítottam ideológiai jelentőséget, pedig minden ideológia, minden az ég alatt, tudhatnánk, nem tudtam. Hogy azóta hány ámuláson vagyok túl? Emlékszem egy rendszerváltás kori lakossági fórumra, ahol az előadó először nevezte forradalomnak ötvenhatot, gyilkosoknak a szovjeteket, égett az arcom, kicsordult a könnyem.

Túl vagyunk minden ámuláson, ha ma valaki ugyanezeket mondja, lejárt lemez, még pontosabban az az ellenállhatatlan hátsó gondolatom támad, hogy az illető valamiféle utazóügynök, aki nem Amway-termékeket vagy Aloe Verát, hanem valami népi-nemzeti franchise-dolgot szeretne nyakamba sózni, holott népünkkel, nemzetünkkel az én nyakam elégségesen be van sózva, ebben a pácsóban érlelődöm, mióta eszemet tudom, átjárta minden rostomat.

Reménykedem, hogy Jézust nem, ott, a Getsemáne-kertben, hogy nem én voltam, aki esze nélkül, pucéran menekült, kibújt a köntöséből, amit két marokra fogtak, és uzsgyi, de persze hiú ábránd, elfutottunk mind, csak úgy porzott az út mögöttünk, maga a Mester kért ki, mondván őt vigyék, csak övéit kímélik, s mi éltünk az engedelemmel. Kis és nagy ámulásaimmal futok újra és újra lábához feloldozásért, csurog rám a vér a keresztről, egy cseppje eltörli a világ minden bűnét, annyit azért mégsem követtem el, de amit igen, az bőven elkerülhető lett volna, nap nap után nem adok eleget magamból, elég szeretetet, áldást, pedig igyekszem lőni teli tárral, lenni maga a csó, amelyből árad az Isten, remélni, nem, most nem nekem fog jutni talán a bemártott falat.

HÁY
JÁNOS

HOLDNAPÉNEK

A holdra néz, és szalad.
A hold alól szalad.
A hold elől szalad,
hogyan nincs új a nap alatt,
mert valaki megint
nem mondott igazat.
Az én az énnél több,
és rábólintott a te,
mert ő is én, mikor
nem te, és az az én is
az énnél több lett.
Holott nincs
az énben többlet,
mert ami az énnél több,
már régen nem én,
és ezek a nem ének,
ezek a többek,
valójában nem ének.
Mert nem létezik az,
ami nem önmaga.
Nem árnyéka,
nem tükre,
nem barátja önmagának,
nem a teremtő képe mása,
csak a hazugság
füstölgő gyára,

ha még abban a korban élne,
amikor volnának
füstölgő gyarak és gőzgépek.
De nem füstölög semmi
a digitális térben,
ahol az összehazudott
ének élnek.
Digitális gyárvárosok
csavargója és gyártmánya,
itt van a neméletek melegágya,
ahol neméletek
kelnek életre,
és úgy élnek, hogy észre
sem veszik azt,
aki a holdra néz,
és rohan a nemlét felé,
hogyan nincs új a nap alatt,
nincs új a nap alatt,
kemót kap vagy sugarat.
Valaki megint
nem mond igazat.
Egy orvos, akinek
csak annyi maradt az énből,
amennyi volt valaha,
aztán a végén
már annyi sem maradt,
csak a hold, csak a nap,
és valaki szalad,
mert valaki mindig szalad,
hogyan nincs,
hogyan nincs és nincs.
Nincs új a nap alatt.

FILIP TAMÁS

FELTÖRŐ KÖNNYEKEN ÁT

Számot kéne adnom az undoromról,
nem tilthatja meg senki, csak
a csúszómászó számítás nehezíti a dolgomat;
itt ólálkodik a közelemben, fontoskodik,
patikamérlegre tesz haragot, undort, megbocsátást, és azon
mesterkedik, hogy az ő kedve szerint bírjam tovább.

Az árulás álarcot vesz magára,
a Grál-lovag voltaképp Sparafucile,
tűzoltó-egyenruhában gyújtogató feszít,
a tartótiszt járókelőnek öltözik,
országos jelmezbál van,
de mindenki felismeri a másikat.

Az ember a bunkerek szagát nem feledheti,
ahogy gyomrában tapogatózik a sötétlő félelem.
S ha a szétszóródásból valahogy hazaért,
a szerelmes napsütésben átengedi a csontjait
egy vajákos asszonynak, ki szépen egymáshoz illeszti
szilánkos darabjait, hogy összeforranak.

Legalább Tamás lehetnék – sóhajt –, kinek az
Isten megengedi, hogy ne csak a köpenyét,
de megérintse a sebét is. S ha megengedné, eszembe se
jutna, hogy megtegyem, csak térdre esnék, és feltörő
könnyeimen át próbálnék mondani fuldokló köszönetet.
Isten int, azt mondja, csak nyugodtan, szerencsét
hoz neki a kezem, s ettől én megtáltosodnék:

Rajtam is vannak sebek, Uram, meg bennem is,
te is érintsd hát hozzám ujjadat, hadd támadjak fel
sebek nélküli örök életre általad!
Tudom, hogy ehhez előbb meg kéne halnom, de nézd,
keselyűk tépték a testemet, élő már semmiképp nem lehetek.

FECSCKE
CSABA

ÁRULÁS

(Csoóri Sándor Húsvét másnapján c. versét olvasva)

húsvét van megint
virágzó barackfák köszöntik lelkesen
siettében kifényesedő szél
harangzúgásba öltözött hitünk

az áhítat csöndjében
megcsörren valaki zsebében harminc ezüst
hát nem vettétek észre hogy van köztetek valaki
aki fél a szemetekbe nézni
külön utakon jár
arcán sose napozik mosoly
semmit sem láttatok semmit sem hallottatok
cinkosok voltatok vagy ártatlan balekok

szemhéjak zsalugáterei ereszkednek alá
sebtiben pihenni óhajt a lelkiismeret
meg lehet lapulni sunyin de elbújni nem
Júdás talpa alatt füttyül a szél
Péter a kakast hajkurássza
hogy kitekerje a nyakát mielőtt megszólalna
a kereszt már ott komorlik a Golgotán
végigcsorog rajta az ártatlan vér
mi lesz ha egyszer nem támad fel a Megváltó
elkárhoznánk valamennyien
a pokol tüzes fenekére jutnánk
ha már nem ott volnánk ma is

PÁL
SÁNDOR ATTILA

KAKASPÖRKÖLT

Húsvétvasárnap sötétpiros, zománcos lábas a
faasztal közepén, a virágos viaszkosvászon terítőn.
Vastag szaftú kakaspörkölt, hozzá főtt krumpli és
tészta, mert már csipedte a tyúkokat, már úgy nézett
a szemével, hogy rugdosódni fog. Félve ültök az

asztalhoz, nem vehettetek úrvacsorát, nem bántatok meg bűneiteket, nincs az, hogy innentől csak az Úristennek éltek. Falat kenyér és a korty bor, úgy rágni, hogy ne legyen túl bumfordi, ne csámcsogj, úgy lenyelni azt a bordó kortyot, hogy ne visszhangozzon tőle az egész templom. Magad előtt összekulcsolt kézzel totyogni, ne röhögj, amikor visszaballagsz a helyedre, mintha az egész gyülekezet az arcodba bámulna. Amint vagyok, sok bűn alatt. Az isten bárányára. Másnap ráolvad a nap a házakra, virágillattal keveredő pacsulikölniszag száll a megszerkesztett utcákon, mint őszi avarégetés füstje. Szétrepedsz a hústól, amit magadhoz veszel, émelyegsz a színes krémektől, az édes szeszektől. Fényes papírba csomagolt sörök, szalvétába tekert narancsok, óriásnyulak csatasorban, asztalodra halmozod, beborítod a szobádba, mint egy láda aranyat. Öreg, kérges, eres, ám mégis puha és meleg kezek ezreket, kétezekeket nyomkodnak a markodba, akárha hálapénzt. Agyvérzést kapott a szomszédasszony, de vár, ültök a hideg előszobában, rombusz alakú zserbó, tetején színes kukackák, sajtos masni, fehérbor. A teraszon leanderek. Eszedbe jut a tengernyi vadleander Görögországban, szorongva, sietve parkoltok le a Kadett-tel a szürkekék, sima főút mellett, gázolajszag, tépik, vágják, meg ne lássa majd a bolgár határőr. Majd húsvét és pünkösöd közt, kijárási tilalom idején egy sátorban, a Duna partján a madarak: tisztán zeng csipogásuktól, csivitelésüktől, kiáltásuktól, ordibálásuktól, éneküktől az egész öböl, nincs más hang, csak ez az éles, fáradhatatlan kórus, az egész világos éjszaka és hajnal az övék. A meglocsolt lányok, nők, asszonyok tekintetében ott volt a bizalom, nem volt benne kétség, elfogódottság igen, szép vers volt, köszönöm. Rajtuk kívül senki nem várt semmit tőled. A tavaszi nap-éj egyenlőség utáni első holdtöltét követő hétfő. Hideg hajnal, kikelsz a lópokróc alól, harmatos a fű. Hová indulsz a madárdalban, eltévedt vendég.

LOCKER
DÁVID

ELSŐSZÜLÖTT ÚJBUDÁN

Délután volt, március.
Újbudán vártam a buszt, haza.
Egy meg is érkezett,
de hamar le kellett szállnom:
még a megye sem stimmelt.

Ahogy néztem továbbrobogni,
a szemben lévő templomra tévedt a tekintetem.
Ilyen körülmények között talán nem meglepő,
hogy hiányozni kezdtlél,
Istenem.

De ez így hazugság lenne.
Mert nem is te kezdtlél hiányozni,
hanem az a nyolcéves tekintet,
amelyik elhitte, hogy ezekben az omladozó épületekben,
ahol hallgatni kell,
te tényleg ott lakozol.

Mennyire hittem benned akkor.
Hinnem kellett, valójában nem is benned,
hanem abban, hogy ahogy anyámnak,
úgy neked is nagy terveid vannak velem.
Valahogy magyarázni kellett
a magányos sétákat a focipálya körül.
A felsült osztálykirándulásokat.
Hogyan magyarázhatta volna ezeket másképp a gyerek,
akit a kardigánban elhegedült Csendes éjért
körbetapsolt a karácsonyi rokonság?

A fiadnak képzeltem magam.
De nem úgy, ahogy a többiek azok,
hanem mint az igazi.
Minden unalmamban szétrúgott nagyszüneti levélhalmot,
minden állatkerti sor végén kullogást keresztnek éreztem –
olyannak, aminek, mint minden
árulásnak és térdre esésnek,
helye van.

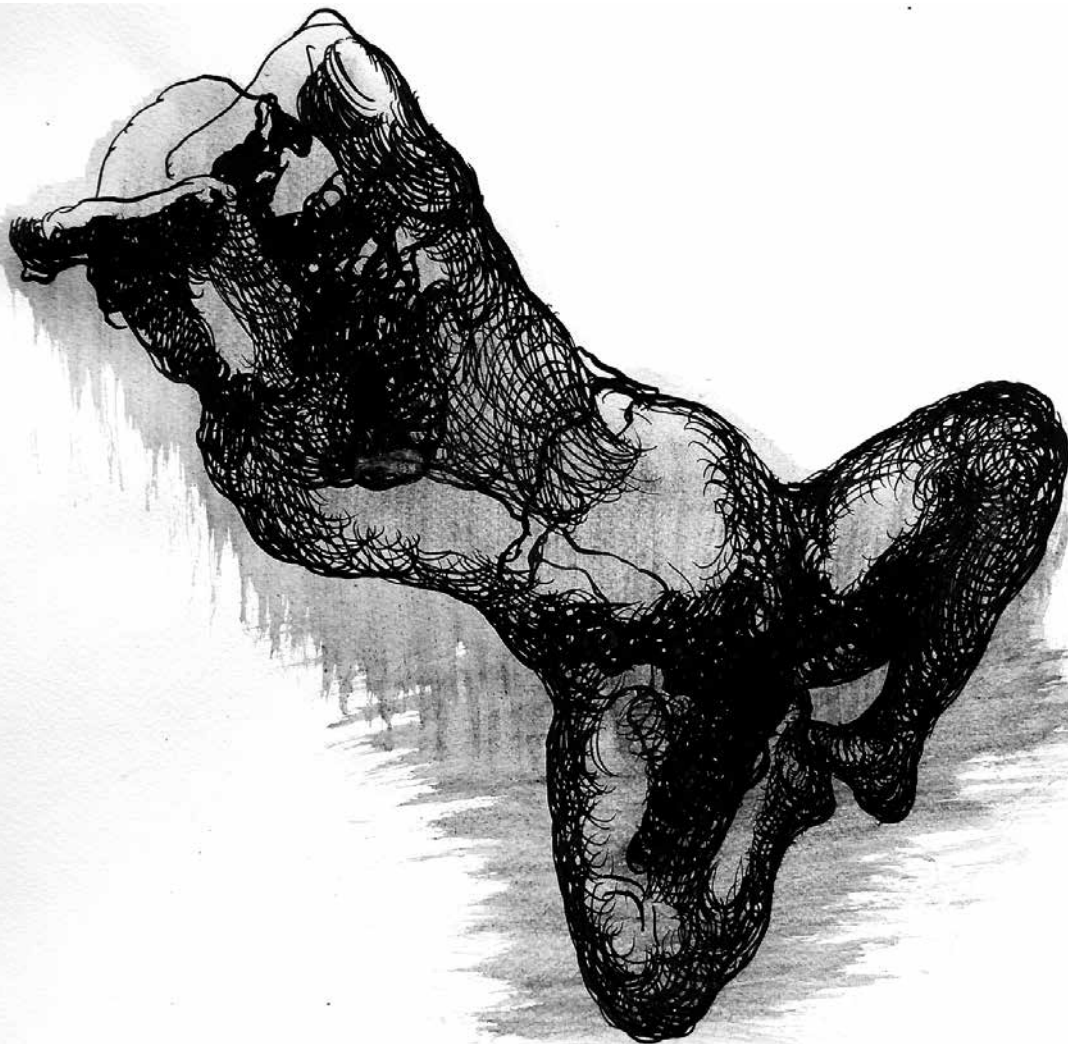
Hogy mindez narcizmus lenne?
Mártíromkodás?
Benne van.
Hiszen még csak meg sem vertek igazán!
De bárhogy boncolgatom szét okosan a jelenből,
azt hiszem, az egészben
mégiscsak az volt a lényeg,
hogy elhittem,
sorsom van,
nem csak életem.

JÓNÁS TAMÁS

LATORDAL

A kedves házaspár, ki éppen áprilisban vált el.
Szerelmüket se vettük észre. Mért nincs gyerekük?
Még árulók se mertek lenni. Keresztények pedig.
Pletykáltak róluk bármit is? Rólunk, tudod, miket.
Akármit mondtak, megtörtént. De velük semmi sem?
Közös házuk volt, nem? És láttuk sétálgatni őket.
Nem emlékszem, bár lényeges: fogták egymás kezét?
De kellett, hogy fogják, mert feltűnt volna, hogyha nem.
Szerelmesek, ki merte volna megkérdőjelezni.
Felettük most már ott az IKSZ: törölve. Nincs kereszt.

Mihez lehetne kezdeni az egyre több tavasszal?
Talán kikoptak belőlünk a nagy történetek.
Miért csak minket irigyeltek, mi meg soha senkit?
A szenvedélyeink után már szenvedés se lesz?
A bűneinktől mocskosan megvolt a zamatunk.
A hegyvidéknek tűnő múltban Jézus volt a csúcs.
Mi biztosak lehettünk benne, értünk szenvedett.
Na nem konkrétan értünk, de a fajtánkért talán.
De mit szólsz ezekhez, akik csak tisztességesek,
s hogy mindent túl akarnak élni? Olyan szomorú.

VIDÉKI PÉTER

A DERŰ NARRATÍVÁJA

GreCsó Krisztián: Magamról többet. Magvető Kiadó, Bp., 2020

A borító arcdalán a szerző neve, a könyv címe és a szerző sziluettje. A sziluettben alkonyi hangulatú alföldi táj, kívül feketeség. A borító hátoldalán a szerző sziluettje, benne feketeség, kívül egy esti falu mintázata és egy idézet: „Hány éve várok rá, / Hogy elénekelhessem valakinek / a Bóbitát, aki fontosabb, mint én.” A verseskönyvet záró vers utolsó soraiban pedig így: „Apa lettem, / Magamról, tőle teljesen függetlenül, / Többet nincs mit mondanom.” (*A tizennegyedik év*). A vallomásosság retorikája – magamról többet mondok el, de a *másik* fontosabb, mint én, illetve az én csak a *másik* által értheti meg önnönmagát – a befogadó számára tájékozódási pontokat

kínál. A versek beszélője a gyermek születéséről, az apaságról, a boldogság állapotáról „tudósít”: akár *a derű narratívája*. A kötet címét adó költemény mindegyik alverse egy olyan olvasási stratégiát kínál, amely a derű elbeszéléséből hangolja át a ciklusokba szervezett, a *szenvedésnarratívában* megszólaló, önmegértésre vágyó, folyamatosan önvizsgálatot tartó és leltárt készítő mozaikszerű énhangokat.

A kötetet bevezető, ciklusokba nem szervezett három versben a szerelmes társ a *másik*, aki által a versalany identitása megképződik. A derűnarratíva a szerelem és a gyermek által így körkörös retorikai alakzatot ír le. Mind a három vers fegyelmezett, élőbeszédszerű versmondatokban emeli be az olvasót a *meghódítandó belvilágba*, a versalany és szerelme jelenben is meghatározó kapcsolatát képileg *rendbe* zárt, reflektált megállapítások jelzik: „Goromba mondat ez egy tényleg nagy szerelemről.” (*Mire zöldül*) „Abból vagy, amiből nekem kellene lennem.” (*Amiből nekem*)

A *Mint akinek hagyaték* Kosztolányit idézi (*Mint aki a sínek közé esett*), a halálos kór villámcsapásszerű jelenléte a számvetés versszituációját hívja életre: „Nem üres zsolozsma rólam a leltár”. Az önsajnálát („Mint akinek kézzel írt végrendelet a délutánja”), öngyűlölet („Hogy valaha könnyedén beszéltem / A távlatról”) és vádaskodással terhelt halálfélelem („Akik csak úgy emlegetik, / Kimondják a főnevet és semmi”) hangjai jellemzik a versbeszélő megszólalásait. A liturgia gyónásimájának versbeszédbe emelése egyszerre hangsúlyozza a betegség büntetés jellegét és annak el nem fogadását. A *Balázsolás* ciklus Babits-parafrázisában megjelennek a múltbéli, gyerekkori emlékek, az identitáskeresés kézzelfogható nyomai. Az *Istennel* való perlekedő beszéden kívül a *másik* a fia gyógyulásáért imádkozó *anya*: „De az én édesanyám, hallgasd, / Úgy sír, ahogy akkor, / Ahogy majdnem negyven éve”. Az egyre alázatosabb énhang kétségbeesetten keresi a társát Istenben („Van ott valaki”), az anyában, Babits sorsában és imájában, a József Attila-i kérésében („Hadd lehessen egykor volt szép, / Ödémás, égett arcú, szerető fia”). Az *én arcom* című versben folytatódik a leltár („Lajstromba vettem új tulajdonságaim”), a *másik* itt önnönmaga, saját *idegensége*. Az *Esti válaszban* is Babits a „társ”, sőt korabeli szereplő a versbeszéd énhangja, aki orvosi dokumentumok után kutat, rögzíti a történetet, és az *Esti kérdésre* megadja a választ. A Pilinszky versét megidéző *Magánapokrif*ben a sugárkezelést elszenvedő versalany a klasszikus versnyelvben találja meg az önelfogadás gesztusát. Saját maga idegenségének szemlélése a félrímes, fegyelmezett versbeszéd szituáltságában elementáris identitásmegőrző erőt hoz létre. Akár mennyire hangsúlyos a kétely hangja, a derű „története” felől létezni látszik egy olyan lírai pozíció, amely minden szenvedésben, a halál közelében is az életre mond igent. Pilinszky a „társ” az *Arctalan imában* is, ahol szintén felfeslik a szenvedés szövete, a hang imádságos, és a nyelv elárulja teremtőjét: „Milyen óvatosak az újratanult léptek!” A narratív hangú versek remek darabja a *Balázsolás* ciklust záró, kiszolgáltatottságot tematizáló *Üljön vissza*.

A második ciklus verseiben az én újraértése a közelmúltbeli városi emlékképek, történetek megidézésével képződik meg. A nyitó vers (*A fiumei körgyűrű*) énhangja reflektál a rendszerező mániára, múltbeli képeket és történeteket szólaltat meg. Az önvád, a sorstalanság szólamai ismétlődnek a *Kassák utca sarkán* című versben. A Kassák-hagyománnyal folytatott párbeszédben az én az egész addigi életének értelmére kérdez: „Mintha oszlásnak indult murva / fölött szikkadó délibáb lenne / amit igaznak hittem / az életem”. A ciklus címadó versében az Istennel való kommunikáció lehetetlensége („Mintha bevarrták volna az eget”) megszünteti a távlatokat. Mivel feltételesen megengedi a távlatról szóló beszédet, egy lehetséges újjászülető szubjektumról nem mond le: „Várhatsz tovább türelemmel / Élhető

házasságra, egészségre, gyerekre". A narratív hangú *disznóól* versbeszédében a „vidék” a kulissza, mint a versalany emlékeinek tárháza, de városi értelmiségi perspektívából szemlélve, súlyos iróniával. A ciklus utolsó verse (*Közelítő tél*) életképszerűen szituált: a szeretett társsal megtett séta, a séta közben megélt fájdalom, a hallgatás és Isten csendje. Tapintható a hiány („Óvoda, gyerekzsúr zsvaja tátog”), érezhető a *másik* támasztéka.

A harmadik, *pont oda* című ciklusban a falu (vidék, alföld, kisváros, anya, apa, gyerekkor, vallás/hit) közösségi terepei jelölődnek, pontosabban egy táguló horizontban az én életét bizonyos időszakokban meghatározó közösségek képei, eseményei látszódnak. A *Kék nefelejcs* című vers Juhász Ferenc versével folytat párbeszédet, a Juhász-vers temetési jelenetének horizontjában az idő múlásának egyéni és mitikus mozzanatai játszódnak egymásba. A gyökerek, a múlt, az emlékek, illetve azok értése, ami az identitás kereteit meghatározná, már távoliak. Radnóti Miklós versei (*Töredék, Nyolcadik ecloga, Nem tudhatom*) termékeny társak e közösségi táj feltérképezésében a *Kerítés* című vers emlékfragmentumaiban. Az egyén közösséghez való tartozásának egészen más versnyelvi változatait kínálják a ciklus második felének versei (*pont oda, Égi gangon, Nekem ne, Kovakő*). Páros rímes és keresztrímes dalszerű versbeszédék, közülük három klasszikus strófaszerkezettel. A *pont oda* című versben a versbeszéd játékos-ironikus közéleti regisztere egy progresszívnek titulálható kortársi közösség tagjaként jelöli meg a versbeszélőt. Az ápol/eltakar ismert párosa és az „ennyi szív nem lehet / hiába onta vért pocskba nem mehet” játékosan emeli be a versbeszédbe az unalomig énekelte *Szózat* hazafias szólamát, miközben dalváltozatként a popkultúra részévé teszi. Hogy miért is kerülnek be ezek a régebbi szövegek az „új versek” közé? Pontosan azért, amiért Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János vagy éppen Lovasi András és Bródy János verscímei és sorai: az ének szüksége van a *társra*, aki segíti az önértelmezésben, a saját maga idegenségének érzékeny szemlélésében. (Itt nincs teoretikus játszma, a kötet verseinek énhangjai a felnövéstől való félelem és a „végre fel akarok nőni” tónusát is hordozzák.) A *Nekem ne („Dezső”)* klasszikus formába zárt avantgarde vers, Kassák-sorral, Kassák Lajosnak ajánlva. *Dezső* nem más, mint Jézus Krisztus deszakralizált alakja: „Harmadik napra nem is lesz ott Dezső, / Csak az alakját őrző értékes lepedő.”

A *Nyelvsziló* című ciklus a régebbi „új versek” silója, a szétszóródott emlékek, múltbeli képek, történetdarabok összeforrasztásának megképzése. A *Mondatokban* az egykori mindennapos, rutinszerű működések a versalanyt hiábalónak tűnő számvetésekre készítenek, s a bizonyosság: „A rend kedve, hit a feltámadásban. / Bizalmas közlés, esetleg még valami.” A valami egy *„Másik sors”*, a gyermeké, végső soron önmagáé: „És egyszer felismerhetem / Magam egy másik sors / Pulzáló fájdalmában”. Az *Emlék-dalok* a gyerekkort idézi, a családi örökségből való menekülést és folytonos visszatérést retorizálja: „Az jut majd neked is, mint apádnak, / Rigolyák, rend, itt kell maradni”. A ciklus címét adó *Nyelvsziló (Sziveri-szavak)* talán a kötet legrégebbi „új verse”, ami a hosszú rákbetegségben szenvedett Sziveri Jánossal vállalt sorközösségen túl a versalany saját poétikai hagyományával való szembenézés is.

Az ötödik ciklusban látomásos téli képet bont ki az Örök más című keretes szerkezetű poéma, ami – miközben a hosszú várakozás után beteljesült szerelemnek állít emléket – az egész kötetet átfogó, a derű narratíváját elbeszélő belső lírai pozíció énerősítő megformálása. A *másikat* megszólító *Dézsma* a hiány verse. A hiányt megjelenítő metaforacunami iszonytatóan éles, a test fizikai fájdalmáról, a szenvedésről tudósít: „talp hámozott húsának”, „a vérben bénító, kósza áram”, „zsinóron vonyító erő”. Mivel „hiányod a test hetedik napja”, a megszentelt nap az öröm és jutalom helyett dézsmává, vámmá válik:

„Dézsmája, nem jutalma a teremtésnek.” Az *Alacsony égbolt* egy válás történetén keresztül szintén a hiányállapotról (egy kapcsolat vége, a gyermek hiánya, a nagypapa elvesztése) „tudósít”. A vers mellékdala finoman „hívja meg” Radnóti *Nem tudhatom* c. versét, egy nagy sorsközösség részévé emelve a veszteséglistát. A *Múzsasírató* versalánya kamaszosan fölényes, dölyfös hangot üt meg múltbéli szerelmeivel, minden emlék a poézis forrása, a *másik* én általi birtokbavétele. Az Énekek éneke című vers a kötet legtitokzatosabb szereplője. A szerelmes ciklusban való részvétele érthető, de a szöveg kötetbe emelése mindenképp magyarázatra szorul. Ugyanis ez az egyetlen vers, ami már megjelent egy korábbi könyvben, a *Caspar Hauser (2001)* című bibliofil kiadványban. A recenziósnak erősen beivódott az emlékezetébe az a különleges, érzéki, gyümölcs- és virágillatú biblikus nyelv, amelyből a kötetbeli versek megszólaltak. A vers a testi szerelem extatikus fájdalomáról és gyönyörűségéről szól, és oly sok mindenről, aminek az én *másikban* való feloldódásához köze lehet. Teljesen indokolt a kötetbe helyezése, mert esszenciálisan beszél mindarról az útról, amely az utolsó ciklus apaságversei felől olvasva a *derűt* meséli. De a „történetben” nincs idill, tetzelgés, felszíniesség, hanem folyamatos a keserű szembenézés az indulási oldallal, a családi mintázattal: „Ahogy apám, úgy majd én is, / Ferdítek majd, amíg lehet / ... / Ház lesz, kocsi és szerető, / Vedelek, és csak szól a nóta” (*Kitakarítottam a szívem*). A *Legjobban nélküled* az Énekek éneke „slágerváltozata”. Az én és *te* egymásban való feloldódása paradoxont szül: „legjobban nélküled vagyok veled / mert ha itt vagy csak rád figyelek”. A klasszikus formanyelvű *Tanulni kell* című versben az énhang minden hamisságtól mentes empátiával és a megbocsátás képességével viszonyul a szerelméhez: „Reggel tusáiról: tudomást se venni, / A nap milyen védtelen nélküled, / Nem mindig ugyanabba a hibába esni, / Mert eltűnt belőlem egy évtized.”

A *Régi önarckép* című ciklus a felnövés kamaszkori és a fiatal felnőtt kori reflektált tapasztalatait József Attila-i motivikus gesztusokkal eleveníti meg. Az *idővág* című versben a felnőtté válás sosem befejeződő történetéről beszél: „hiába húzza maga alá a széket az ember / és igazítja szálfára magát / mégis rendre foltos / evés után a terítő”. Pontos és fegyelmezett emlékezés, játékos önidézés jellemzi a versbeszédet a *Törvényben* is: „Sok vászon, mennyi bugyi, és fazék / mind (mondd:) birtokom legyen! / Fogom el velük a herét, a kertet is, / ha nem írom azt, ígérem, soha többé / a versbe, hogy áll már a vessző”. A múlt felidézése, az emlékezés kényszere, a régebbi énhangok megidézése mind azt sugallják, hogy a folyamatos hasadások, szétcsúszások, kudarcok, életválságok közepette létezik valamiféle *Rend*: „Hogy áhítom a vajt medrű, / beálló dolgokat, / Hogy a rögzítés, kár tagadni, / Jólesik, és a formáknak örvendek, / Mint a táncban”. Az *Amit akar* egy traumatikus esemény hatására bekövetkező, az apamintára reflektáló dacos leltárkészítési igénybejelentés. Az önismereti folyamatban sok apróság, szösszenet, hangulat megjelenik, és sok el is kallódik, mint a *Harmadik apokrif* című sanzonszerű „kocsmadalban”, vagy a Kosztolányit társnak fogadó gyerekkorra, ifjúságra, szép szomorú emlékekre reflektáló *Boldog, szomorú dalban*. A *Mellettem elférsz (előtanulmány)* az azonos című regényt hozza játékba, érthetően, hiszen a regény is egy régebbi *önarckép*. Az önidézés egy különleges formája jelenik meg a ciklus címét adó versben: egy régebbi, *Még egy önarckép* című vers illeszkedik az új szövegtestbe. A gesztus egyszerre a múltbéli énhez való kapcsolódás és önmagam *másikként* való megértése.

Az utolsó ciklus versei megképzik az én azon történetét, ahonnan termékenyen olvashatóvá válik a versalany megannyi története, és a történetek által kibomló poézis. A ciklus első versében (*A miénk*) a képek és hangok finom játéka sokféle értelmezésnek nyit teret. A recenzens számára a szerelmek meddőségének, gyermektelenségének bensőséges, kegyetlenül fájdalmas titkáról szól. És a ciklus minden verse a várakozás feszültségében telik. A *fenyőtobozforgácsok* egy megszülető szerelem emlékképének narratív hangú megfogalmazása. Gyönyörűséges vers, intenzív hangulatteremtő erejével az otthonra találás érzését erősíti. A téli óvodai udvar képével indító *Ha szeretne* a gyermekvárás félelmekkel teli izgalmát rejti. A *Groteszkek* darabjai az örökbefogadás szituációjához kapcsolódnak. Verselésileg különbözőek, van köztük novellafelütés-szerű (*Szalmaárvák*) és allegorikus mű (*Gólyakalifa*) is. A „groteszkekben” a gyermekotthonban élő gyermekek világa az én személyes érzelmi reflektáltságában, a hiány betöltésének metaforájaként szólal meg. A (*Maradhat?*) című vers valóban egy rendkívül groteszk, de a valóságban nagyon is működő folyamatba helyezi az örökbefogadás szituációját. Az örökbe fogadott gyerek olyan, mint a hentesnél a húsáru, amelyből válogathatnak az örökbefogadók. Megkockáztatom, hogy az egész kötet, sőt az utóbbi évek líratörténéseinek legkegyetlenebb mondata zárja a verset: „Tisztelt reménybeli örökbe fogadó szülők, / Mérjenek, mondják, merjék.” A *Saját nyomok* a versalany indulási és érkezési oldal közötti bolyongásának „mennyei Ithakája”. A *Tükör-triptychon* az egész kötet tematikus és versnyelvi önreflexiójának is tekinthető. Amit az én eddig az önismereti útján megtapasztalt, „csak örömhír-törödé”, az evangélium: a gyermek. A gyermek földi útja során „távozik a túlvilági zaj-teljesség”, és megint fontossá válnak a gyermek előtti múlt képei, az identitás fragmentumai. A triptychon harmadik darabjában a versalany a saját szenvedésnarratíváját Philoktétész történetével állítja párhuzamba, finom iróniával reflektálva „hősi” történetére.

A *Magamról többet* című vers az én teljes odaadását, feloldódását rögzíti: „Az apaság mindenestül vagyok, / Nem csak a viszonyom egy / Két kiló hetven dekával / Született kislányhoz.” A boldogságáról mesél egy nagyon is referenciális versbeszédben, de az énen túlmutató ez a beszéd: az üdvtörténet nem működőképes a szenvedés narratívája nélkül. Bár a szenvedésében és az önismereti útján kétségek gyötörték, és gyötrik most is, Isten jelenléte nem kérdőjeles: „Az ösztönök mosolyát az arcra / Isten rajzolja egyetlen árkussal”, „Nem maradhatnék hozzád / Ilyen közel Uram?” Saját poétikai megoldásaira reflektál a versbeszélő az *Ahogy a férfi magába szeret* című darabban („Minden képnek van előzménye. / A költészet selyempapírján / Állandóan átüt az elődök indulattal / kalapált betűinek domborulata”), és bár a *Magamról többet* utal a gyerekversekkel kapcsolatban költőelődökre, maga a vers tematikájában és hangvételében is egyedülálló. Az apává válás mint nem hagyományosan értelmezett apaságszerep a magyar nyelvű líratörténekből valóban hiányzik. És ezt a felismerést a versalany is rögzíti: „De az apaságnak, / Ahogy a férfi magába szeret, / Nem lelem betűsebeit.”

A recenzens csak érinteni tudta Grecsó Krisztián verseskötetének poétikai sokszínűségét. Az érintések csalfa, bátor és derűs képet rajzoltak. És legfőképpen a derűre mindannyiunknak szüksége van. Így, a „háború” után.

TAKÁCS LÁSZLÓ

LAGÚNÁK TÜKRÉBEN

Bánki Éva: Telihold Velencében. Jelenkor Kiadó, Bp., 2020

Velence minden bizonnyal a világ legkülönlegesebb és egyben az egyik leghíresebb városa. Mikor először jártam Velencében, különleges izgalom szorított. Karnevál volt, szürke február és iszonyatos tömeg, s minden, ami vele jár, tülekedés és rohanás. Azóta többször is visszatértem, más-más alkalommal, és be kell vallanom, nem szerettem meg Velencét. De a „nem szeretem” nem fejezi ki azt az érzést, amely a város említésekor elfog. Sokszor azt érzem, hogy már-már gyűlölöm, egyenesen utálok, mert bosszant és idegesít. És nemcsak az, ami a huszonegyedik századra lett Velence, hanem az egész úgy, ahogy van, együtt az egész történelmével. Ha ott vagyok, órák után nyomasztani kezd: bezárt fogolynak érzem magam, aki egy makettváros börtönébe került. Mindig megkönnyebbülés végre megérkezni Mestrébe, a szárazföldi városrészbe.

Annak ellenére, hogy csak ideig-óraig vagyok képes csodálni a város kincseit, olvasni szívesen olvasok róla. A szűk sikátorokban, a fekete vizű csatornák partján mindig azon jár az eszem, hogy micsoda emberfeletti erőfeszítéssel épült ez a város. Annyi küzdelem, izzadság, fájdalom van minden egyes kövében, mint egyetlen más városában sem. Itt semmi sem volt kéznél, semmi sem volt adott, hogy belőle emberi otthon épüljön. Máshol a földből nőnek ki a városok, itt a tengerből, vagy jobban mondva a tengertől elrabolt földből, amelyet a tenger sohasem adott oda igazán. De a város alapítói menekülők voltak, akik mindent megtettek az életért: ebből a mindenből született Velence. Uraiban pedig a megmenekülés megszülte a leghitványabb tulajdonságok egyikét, a gőgöt. Kevély hittel bíztak abban a velenceiek, hogy lehet elsüllyesztett erdőkre várost építeni. S egyre magabiztosabbak lettek, ahogy a vízre épült falak megálltak. Más városok alázatból és reményből születtek, szorgos emberi munkával. Velence félelemből és gőgből, urak és szolgák emberfeletti küzdelméből. Talán emiatt taszít és vonz egyszerre Velence, mert sem az eredete, sem a sorsa nem azoké a városoké, amelyek természetesen csíráztak ki ott, ahol az első házak alapjait elvetették.

Igazi paradoxon tehát, hogy míg a várostól ódzkodom, szívesen olvasok róla. Így került a kezembe Bánki Éva új könyve, amely – műfajilag nem olyan egyszerű meghatározni – egyszerre útirajz és történeti, művelődéstörténeti esszé, egy szelet önéletrajz és számvetés, illetve ezek sajátos keveréke: hangsúlyosan subjektív beszámoló anya és lánya néhány hónapig tartó velencei életéről. A szerző ugyanakkor nem utazó, hanem író, és a regényírói szemlélet rányomja a bélyegét a velencei napok krónikájára. Így lesz a velencei élet regénytöredékek sorozata. A városban ugyanis, ahová a *Telihold Velencében* narrátora a bevezető mondatok tanúsága szerint szinte már-már követelődző egyértelműséggel vágyik, sokféle életsors kuszálódik össze az ideig-óraig ott tartózkodó idegenek folytán, akik az után, hogy a véletlen valamedig egymás útjába sodorta őket, és megengedte, hogy valami keveset föltárjanak

egymásnak abból, honnan és miért jöttek, újra továbbindulnak. A kötet lapjain egyre-másra bukkannak föl különleges személyek, akiknek élettörténetét akár hosszabban is érdemes lenne követni, ám a néhány felvillantott epizód is érzékletes képet ad arról, milyen furcsa sorsokkal terhes még ma is ez a modern világban tőlünk egyre távolodó, egyre idegenebb világ. Mert az utazó nem a mai turisták kedvelt helyeire igyekszik, ahogy azt a bevezető sorok világossá teszik, hanem a múltba, amelynek birtokosa a város, Velence sokáig az egyik olyan politikai-gazdasági-művelődési központ volt, ahonnan a Magyar Királyság és Európa s részben Ázsia sorsát is intézték. Velencébe sokféleképpen lehet utazni, és Bánki Éva hangsúlyosan *magyarként* érkezik, s miközben elámitja a csillogás, ugyanakkor el is tolja és zárójelbe teszi mindazt, ami a hétköznapi turistákat elkápráztatja, s ami elfedi Velence valódi arcát. Bánki ugyanis nemcsak bőröndökkel és poggyászokkal, kislánya kezét fogva utazik, hanem viszi magával a múltunkból mindazokat, akik a magyar történelemből és művelődésből, főleg a történelemből, összekapcsolnak bennünket Velencével. Az írásban két csoport válik hangsúlyosan fontossá és elevenné – de ez nem meglepő Bánki Éva regényeinek ismeretében –, a közösségek sorsát irányító vagy egyszerűen csak másfelé fordító személyek, akik a múltból jönnek, és a nők, akik mindenfelől. Különösen ez utóbbiak sorsa ad ritmust és elevenséget a Velencében töltött hónapoknak. Effie néni, Julia néni, Gracia Nasi csak néhány név azok közül, akikről érzékletes portrékat olvashatunk a könyvben, s akik mellett okkal halványulnak el az Orseolo Péterek.

Velence mindig izgatta a magyar írók fantáziáját, aminek számos nagyszerű írásos dokumentuma maradt ránk. Vannak Velencében játszódó regények, vagy olyan művek, amelyek hősei Velencében is megfordulnak, mint például az *Utas és holdvilág* Mihálya, aki talán Thomas Mann *Halál Velencében*-jének köszönhetően is érkezett a városba, vagy Molnár Ferenc *A zenélő angyalának* Irmája. Velence emiatt már nem is csupán egyszerűen egy város az Adriai-tenger partján, hanem a művészet világába fölemelt metafora, ahol már nem lehet a köré épült szimbólumok súlya nélkül róni a sikátorok kövezetét. Ha valaki kiejti azt a szót, hogy „Velence”, amely Kosztolányi ríme szerint „gyémántokkal rakott szelence”, akkor hirtelen zubogni kezd a fülben mindaz a gazdagság, amellyel a magyar és európai művelődés csak tovább gazdagította ezt a szellem javaiban amúgy is könyékig dúskáló várost. Hiszen a benne lévő kincsek éppúgy lenyűgözőek, mint a köréje gyűlt mítoszok és szimbólumok. És Bánki módszeresen bejárja és kutatja ezeket, hogy kíváncsi és kritikus szemmel valamennyit fölemelje, s mint valami ékszerész, megvizsgálja a maradandóság sugaránál. Látását azonban nem homályosítja el sem a mai halovány ragyogás, sem az egykori tündöklés. Ennek oka pedig talán az, hogy szemléletmódja alapvetően a kritikusé, s nem a csodálkozóé. Ha valamit lát, nem kápráztatja el, hanem azonnal kíváncsivá és fürkészővé teszi, a megismerés és a megértés lángját lobbantja föl benne – és talán nem ez a legjobb szó rá –, talán föl is bosszantja, vagy egyszerűen csak bosszantja. Nem hűvös szemlélő, hanem szenvedélyes kutató, az igazi arc vizsgálója. Így aztán az olvasó olykor úgy érzi, szívesen vitába is szállna a *Telihold Velencében* utazó narrátorával. Jómagam például, bármennyire nyomaszt is egy idő után Velence, megértőbb vagy elnézőbb vagyok e sok tekintetben kulisszává sorvadt várossal, hiszen a világ egyik leggazdagabb könyvtárába, a Szent Márk téren álló Biblioteca Marcianába, ahol volt alkalmam kódexeket tanulmányozni, mégiscsak életem végéig érvényes, ingyenes belépőkártyát kaptam, akinek a hazai könyvtárakban évente kell hosszabbítanom a beiratkozásom érvényességét, miközben abban sem vagyok biztos, hogy akad még más könyvtár a világon, ahol a Marcianához

hasonlóan életfogytig tartó belépőkártyát nyomnak az olvasó kezébe. Szóval, talán azért, mert jóval kevesebb időt töltöttem Velencében, mégis elnézőbb vagyok vele. Emiatt aztán olvasás közben szorongattam is a ceruzámat, hogy megjelöljem – azokat a mondatokat, amelyek megütötték a fületem. Nem tudom például, vajon mennyire tipikus velencei magatartás, hogy „a házainkat megmutatjuk, a titkainkat pedig megtartjuk”, mert hasonló azért jócskán tapasztaltam máshol is, nem csak Itáliában. Vagy ilyen az az elejtett megjegyzés, hogy „[a]z olasz múzeumok rosszak”. Sok olasz múzeumban jártam, s az a benyomásom támadt, hogy az olaszokat egyszerűen agyonnyomja a kulturális javak bősége. Évekkel ezelőtt Tarquiniában, egy csodálatos etruszk városban vehettem részt konferencián, ahol a tengerpart közelében egy Conrado nevű idős úrnál szálltunk meg, aki a kétszintes vendégház alsó szintjén lakott. Mikor fizetésre került a sor, beinvitált a maga lakrészébe, és leültetett a nappaliban. Talán nem buktatom le Conradót sok évvel a szívélyessége után, amikor elárulom, hogy egy kis asztalon ókori szobor- és vázátöredékek voltak kiállítva a lakásában, többek közt egy egészen jó állapotban megmaradt, színesre festett terrakotta lábfej. Kíváncsiságból megkérdeztem, hogy honnan vannak ezek a töredékek, mire mindenféle büszkeség vagy különös lelkesedés nélkül bevallotta, hogy a ház alapjainak építésekor kerültek elő ezek a földből, ő pedig kiállította – magának, mert valójában nem is ott, hanem kilométerekkel távolabb élt. Hát lehetnek-e rossz múzeumok ott, ahol egy nappaliban is kiállítás rendezhető mindabból, amit egy alap kiásásánál találnak?

Velence „természetesen »a tükörök városa«” – írja Bánki Éva a 142. oldalon, s miközben eszembe jutnak az életemben először a Festetics-kastélyban látott hatalmas tükörök, nem ereszt el a gondolat, hogy bármennyire közhelyes is, Velence maga is tükörré válik a városba utazók számára. Nincs ezzel másképpen talán Bánki sem, aki folyamatosan vizsgálja és méregeti magát, és vizsgál és méreget bennünket. Ami érthető is, hiszen Velence, amelynek nagyobb történelme és gazdagabb művészete van, mint sok hatalmas országnak, mindig is tükört fog tartani azok elé, akik máshonnan érkeznek, hogy szembesítse őket azzal, hogy az emberi teljesítőképeség határai talán túl vannak azon, mint ahová szűkösebb körülmények között lélegezve képzelni merészeljük.

Telihold Velencében, olvassuk a borítón, a Tivoliban született Carlo Mirabasso *A harmadik napfogyatkozás rejtélye* című képének teliholdjában, az újhold és a nap között, amely kép szimbolikájának egyik lehetséges értelme Bánki Éva könyve történeti és kulturális vonatkozásainak megismerése után válik világosabbá. És Velence körvonalai ebben a holdfényes tükörben élesednek ki.

BALOGH RÉKA

ZSIDÓ–OROSZ RULETT

Barna Imre: Kérdezd meg tőle. Európa Könyvkiadó, Bp., 2021

Bizonyos történeteket nem lehet elégszer elmesélni. Ilyenek azok az emlékek, amelyek emberivé teszik a múltat. Segítséggükkel nem a saját bőrünkön kell megtapasztaljuk, hogy a háború legkevésbé sem dicső, vagy hogy a propaganda és a főlöszleges gyűlölet hova vezet. Ezek olyan események, amelyekről nem egyszerű beszélni, és még ha sikerül is, túl gyorsan történelemmé degradálódnak. Barna Imre első, *Kérdezd meg tőle* című regényében pont egy ilyen visszaemlékezést oszt meg az olvasóval, úgy, hogy a továbbadás nehézségét, a történet mulandóságát és aktualitását is sikerül megragadnia.

Az Umberto Eco műveinek fordításán edződött író ehhez metafikciós játékba kezd. A nem titkoltan önéletrajzi ihletésű regény két szálon fut. A rövidebb, keretet adó, dőlten szedett rész elbeszélője az apja történetét és tulajdonképpen saját múltját kutató férfi, aki már a kötet legelején arra jut, hogy regényformában rekonstruálja, egészíti ki és formálja át az eseményeket. A narrátor rögtön beavat abba, hogy kényszer ez, apja gyakran megbízhatatlan, kitérő válaszai miatt neki kell megalkotni a múlt egy lehetséges verzióját, ha lezárást szeretne. A (re)konstrukcióhoz kétséges sikerű beszélgetéseket, az apa évtizedekkel korábban írt, fikciónak álcázott memoárját és saját kutatásait hívja segítségül.

Így hamarosan el is kezdődik a *Kérdezd meg tőle* gerincét adó regényszál, amelynek elbeszélője már a fiú által elképzelt, gyermekből fiatal felnőtté cseperedő apa. Az ő szemén keresztül látjuk a nagyszülők és valamelyest az egész Barabás familia történetét. Az ő perspektívájából ismerünk meg családi titkokat, szemléljük a második világháborút, majd az orosz munkatáborokat. A síkok szétválaszthatatlanságát és aktualitását erősítendő mindkét szál esetében főként jelen idejű énelbeszélővel van dolgunk.

Az apa, Barabás Endre szemszögéből elbeszélte szövegek központjában egy bonyolult etnikai identitáskeresés áll. A keresetségben Andrej nevet kapó gyermek ugyanis a Szibériában raboskodó magyar zsidó, Imre és az orosz Irina gyermeke, aki Moszkvában születik ugyan, de részben a soketnikumú Szentendrén, részben Budapesten nevelkedik fel. A tatáros kinézetű fiúcska még újszülöttként, az 1922-es orosz–magyar fogolycserének köszönhetően csöppen a Bergből Barabásra magyarosodó familiába, ahol féloroszságát nem fogadják kitörő örömmel. Ez a kis nemzetiségi bökkenő még mindig jobb státusszal jár a szórakoztatóan felskiccelt családi hierarchiában, mint a keresztény hitre tért ágon születni. Persze csak akkor, ha sikerül eltitkolni a Berg nagypapa elől, hogy Irina állhatatosan orosz templomba cipeli a kis Endrét. A képletet pedig tovább komplikálja az anya szövevényes nemesi származása.

A második világháború felé sodródva az etnikai, vallási, majd a társadalmi osztálybeli hovatartozás kérdése egyre kevésbé megkerülhető. Ahogy folytatódik Endre

születési helye felé tartó szimbolikus útja, egyre növekvő tétek mellett újra és újra dönteni kényszerül identitásáról. A szöveg így eleinte inkább Végel László szépirodalmi műveinek és Nádas Péter *Egy családregény vége* című könyvének témáit és világát elegyíti. A háború elérkezteivel viszont a Ljudmila Ulickaja *Daniel Stein, tolmács*ában boncolgatott gondolatok és érzések kerülnek előtérbe. A hovatarozás mellett így felmerül, hogy mit jelent egy ilyen kiszolgáltatott helyzetben szerencsésnek lenni. Ráláthatunk, hogy a relatív szerencsének a súlya és felelőssége, illetve a túlélői büntudat hogyan hat egy idealista fiatal felnőtt identitásképzésére.

Az említett regényekhez képest Barna Imre karakterei kevésbé kidolgozottak. Még az elbeszélő figurája a legösszetettebb, az ő belső vívódásaira, fejlődéstörténetére van leginkább rálátásunk. A regény első negyedében a gyermekkor főleg hovatarozás szempontjából jelentős állomásait villantja fel a szöveg. A háború közeledtével és beköszöntével viszont az idő áldásosan lelassul, a jelenetek hosszabbá válnak, és egyre többet időzhetünk az Endrében lezajló folyamatok megértésével. A dacos idealizmus szelídülése, a naivitás lassú elvesztése, az esetenkénti önzőség, elbizakodottság és önámítás árnyalja a főhős alakját.

Bár van néhány zavaróan direkt mozzanat a regényben, a főhős akár tudatalatti szemléletváltásait, érzéseit többségében elegánsan érzékelteti a szöveg. A Barabás mint beszélő név elmagyarázása vagy az identitásállomások kissé szájbarágós összefoglalása elvesz az olvasói felfedezés örömeiből. Cserébe máshol finom nyelvi megoldásokat kapunk. Endre hatalomittasságának stílusos jelzése például, hogy az őt segítő társakat székeyeimként kezdi emlegetni.

A narráció viszont végig olyannyira a hovatarozás kibogozására koncentrálna, hogy az elbeszélő mégsem lesz sokkal több, mint a vallási és etnikai identitáslehetőségek halmaza. Ez persze lehet a másik síkban bekövetkező kudarc szándékolt manifesztuma. Annak bizonyossága, hogy a történetet író férfinak nem sikerül megértenie, és megismernie az apját, így nem is tudja pontosan megrajzolni az alakját.

A többi szereplőre viszont még kevesebb egyéniség jut, mint a főhősre. Ami azért is feltűnő, mert az emberek látszólag hemzsegenek a szövegben. A karakterzsúfoltság érzetét az kelti, hogy még a jelentéktelen mellékszereplők arcvonásainak, ruházatának bemutatásával is elidőz a szöveg. A fontosabb figurákról a külsőségeken túl azért általában többet is megtudunk, de ők is csupán apropók Endre hovatarozás-kutatásának előmozdítására. Ilyenek például a hatvani tanárok. De a maga alá csináló, rosszindulatú, magyar úri gyerek is túlzó ellenpontként hangsúlyozza a német katonák kedvességét és a munkaszolgálatos főhős bátorságát. Bodor Bence is pusztá székeley sztereotípiá a maga végtelen lojalitásával, leleményességével és makacs szabadságvágyával. A központi szereplők között is túlegyszerűsítő a kontraszt: a nemes jellemű, Nyugatot járató zsidó apa alakja sarkítottan szemben áll az együgyű, rosszindulatú, éhhetetlen orosz anyáéval (még akkor is, ha Irinát az író valamelyest rehabilitálja a regény végén).

Talán az elbeszélő érzelmi éretlenségét hangsúlyozandó, a nő szereplők esetében (néhány szerencsés kivétellel) még látványosabb ez a sablonosság. A vonzó, fiatal hölgyek vagy (saját biztonságukat is kockáztatva, könnybe lábadt szemmel) epekednek délceg hősünkért, vagy amolyan szovjet besúgó femme fatale-ként fenékdomborítva flörtölnek Endrével. Máshol a hölgyek, asszonyok csupán a mellettük álló férfi jellemének leírására szolgálnak: a gazdag zsidó morális értékét jelzi „frissen szerzett őskeresztény felesége”, a nyafogós hangú, „feltűnően szőke és kék szemű, nercbundás babuci”. Az Endrének feleselni merő szanitéc szánalmasságát pedig az őt oltalmazó, „piszkosfehér köpenyes, csapzott nőszemély” hivatott hangsúlyozni, aki „hájás testével védi a nyomorultat”.

A dőlt betűs szál már jóval kevesebb szereplőt vonultat fel, és ez előnyére is válik a szövegnek. Így marad elég idő és tér az Endreként újraalkotott férfi öregkori énjének megismerésére, de főleg a terhelt apa-fiú viszony ábrázolására. Ez a kapcsolat, a másik sík identitáskeresésével szemben, nem egy lineáris elbeszélésből bontakozik ki. A bevezető részben a regényt író narrátor már apja halála után gondol vissza rá, és reflektál a rekonstrukció miértjeire. A szülő-gyermek kapcsolat aztán a fiatal Barabás Endre történetét meg-megszakító beszélgetéstöredékek formájában türemkedik elő.

A rövidke párbeszéd a másik szálhoz szorosan kötődnek: a fiú az ott zajló eseményekről faggatja az apját. A kicsikart válaszok nem gördítik tovább a párhuzamos történetet, sokkal inkább a két férfi közötti dinamikát hivatottak bemutatni. Az olykor arroganciába csapó, frusztrációval teli megismerési próbálkozásokat, az apa értetlenségét, hogy miért is fontos mindez. Az óhatatlan találgatás, hogy az apa vajon nem tud vagy nem akar emlékezni, tovább mélyíti az árkokat. Ha mégis elhangzik némi kiegészítés a párhuzamos síkkal kapcsolatban, az inkább a mellékszereplőkhöz köthető, amolyan vasárnapi ebéd utáni sztorizgatás, a közös ismerősök azonosítása, ami hol egyfajta meghittséget kölcsönöz a társalgásnak, hol pedig a tárgytól eltérve növeli a fiú türelmetlenségét.

Az idős férfi leginkább az Endre-szálban épp lezajló vagy mindjárt bekövetkező eseményeket foglalja össze, kicsit hiányosabban, attól hangulatban és részleteiben el-eltérve. Ilyenkor nemcsak apa és fiú kerül konfliktusba, hanem az emlékek és a történelem is. Az eseményeket megélő ember állításai feszülnek egymásnak az internetes forráskutatással előkotort információkkal. A szöveg így folyamatosan emlékeztet arra, hogy a valóság teljesen nem rekonstruálható.

Az érzékletesség és a sikeres hangulatteremtés ellenére repetitívvá válnak ezek a beékelődő töredékek. A változatlan funkció és az események elisméltése miatti monotonitást erősíti, hogy kulcskifejezéseket (például a címbeli felszólítást), válaszokat céllal ugyan, de túlzásokba esve hasznosít újra és újra a szöveg. Összességében az apa szórákkoztató, boszszantóan szerethető stílusának a legtöbb esetben így is sikerül megmentenie ezeket a részeket. Így válaszol például, amikor arról faggatják, mi motiválta a moszkvai kiruccanását:

„– Még sose láttam hullát.

– Na ne mondd!

– Hullaalkatrészeket, azokat láttam. Boncolást is egy csomószor, Lebegyanyban, még az első időkben. Tanúként, a német tisztí orvosok mellett. A jegyzőkönyvet el kellett mindig küldeni a legfőbb parancsnokságnak. De mumifikált hullát még nem láttam. Kíváncsi voltam rá. A hogyishívjákra, a Ljenyinre.”

A világháborús történet kiegészítőjéül szolgáló apa-fíú viszony az utolsó fejezetben végül központba kerül. Itt a különöc öregember utolsó napjai keverednek a regényíró narrátor gyermekkori emlékeivel. Ezzel a döltén szedett rész az eddig párhuzamosan futó történet folytatása lesz. Nem csak azért, mert vázlatosan ugyan, de megtudhatjuk, miként szövödött tovább a fogolytáborból hazatérő főhös élete. Sokkal inkább azért, mert rálátunk arra, hogy sikeres volt-e a másik síkban elinduló identitásképzés, és annak kimenetele milyen hatással van a következő generációra.

A lezárás így segít abban, hogy az apa alakja túlnöjön a történelem viharaiba helyezett nemzetiségi és vallási problémán. Az izgalmas problémafelvetés miatt különösen kár, hogy ez a maga teljességében a regény ilyen kései szakaszában következik be. Barna Imre ugyanis tétovázik, hogy fejlődés-, család- vagy dokumentumregényként formálja-e meg a történetet, és az eltérő törekvések között elvesznek az ígértes karakterek.

PÉTER SZABINA

MASZK NÉLKÜL

Jenei Gyula – Verebes György: Légszomj. Eső Könyvek – Szolnoki Művészeti Egyesület, Szolnok, 2020

Nehéz már arról beszélni, ami van. Normális körülmények között a betegség nagyrészt magánéleti esemény, azonban egy világjárvány idején ez alapvetően megváltozik: a vírus kollektíven szigetel el minket, így az is nyilvánvalóvá válik, hogy magányunkkal nem vagyunk egyedül. Jenei Gyula és Verebes György kötetének fő témája az ember és a halál, aminek, támadhat az olvasóban a gyanú, valójában csak alkalmi kontextust kínál a pandémia és az ahhoz kapcsolódó tudatos és tudattalan félelmek okozta tapasztalat: annak a gondolatnak a felerösödése, hogy mindannyian a halál előcsarnokában vagyunk.

Mára már bizonyára sokunknak kerültek saját metaforái és képei, amikkel önmagunk számára megpróbáljuk értelmezhetővé tenni ezt a periódust. Kapcsolódhat ez bármilyen látványhoz vagy érzethez (videóhoz, hírhez), ami valahogyan megmarad és kitart, ezáltal pedig visszatükröz bennünket önmagunkban. A mostani pandémia reprezentációi azt mutatták és mutatják meg – a metropoliszok kiüresedett utcáiról készült felvételek például –, hogyan néz ki a világunk anélkül, hogy mi benne lennénk. Az élet nélkülünk. Noha a betegség a legtöbb esetben a testről szól, ám mégis ezeken a látványokon a test hiátusa jelöl (és nyomaszt).

A testek eltakarva, elszigetelve, elcsomagolva jelennek meg: maszk mögött járnak-kelnek, vagy rosszabb esetben hordágyakon, áttetsző műanyag védőrétegek mögött burkolóznak homályba – negatív festés, hiány általi jelenlét mindenütt, a kötetben is. Egy kórházat látva, gondoljuk talán a szerzőkkel magunk is, könnyebben jut most és így eszünkbe, hogy *van* bent valaki, aki lélegeztetőgéppel lélegzik – ahogy a *napló* nyvenharmadik napján áll: „most is haldokolnak ott néhányan”.

Ha szerencsénk van, és nem is mi vagyunk benn, akkor a testünk kinn lélegeztet. Az ember mai állapotát talán gyakrabban mérlegettük az utóbbi időben, többször kérdeztünk rá korunk globális kapitalista, apatikus intézményein belül homeosztázisunk (hogy)létére: a *Légszomj* című kötet is ennek egyik tanúságtétele. A lírai-vizuális karanténpikareszk kapcsán könnyen adódik a kérdés: segíthet-e a művészet feloldani ilyen volumenű bajban az ember közösségi létmódjának – kollektív és egyéni szinten is – megmutatkozó paradoxonjait? Gyógyíthat-e a művészet – főként így, a patológiá(ka)t poetizálva, szikár ráolvasásokkal? Ha igenis rejthet egy mű írt, mégis hogyan éri el, hogy jobban legyünk? Közismert, s nemcsak a művészetterápia horizontja felől, hogy az alkotás folyamata és a műalkotások befogadása egyaránt segítségünkre lehet a traumák feldolgozásában.

Az emberi állapotról tűnődő kötetben Jenei jegyzetversei és Verebes lavírozott tusrajzai egymás komplementereiként vannak jelen, támogatják egymást, nincs közöttük hierarchikus viszony. A verbalitás és a vizualitás mentén kollaboráló karanténkickek olykor az egyéni szorongásokat közöseké emelik, olykor pedig a vírushelyzettel kapcsolatos élményeink szarkasztikus bazárisításaként tűnnek fel. A két alkotó között már korábban is volt példa az együttműködésre, a képzőművész néhány grafikát most kifejezetten egy-egy vershez készített, azonban többségük a versektől függetlenül született meg, így az oldalakon a szerkesztői munka során kerültek egymás mellé az alkotások.

A 21. század első pandémiája alatt született képek sajátosan reanimálják a késő középkori ábrázolóművészet közkedvelt toposzát, a haláltáncot: a légi csontvázak helyett inkább a semmi felé hajló, levegőtlen, nehézkes testek sorakoznak. A könyv lapjain elfekvő groteszk alakok egyszerre emlékeztetnek azokra a kimerült, a maszkviseléstől kisebesedett arcvonásokra, *túl sokat látott* tekintetekre, amelyek egészségügyi dolgozókról terjengtek a világhálón az elmúlt hónapokban, és a betegséggel és halállal kapcsolatos *kontúrtalan* szorongásokra.

A grafikák személytelen karaktereihez közel áll az idősebb Pieter Brueghel 1562-es legismertebb pestisábrázolása. A *halál diadala* festmény egy panorámakompozíció, ami a pestis okozta szenvedések számos aspektusát egy apokaliptikus környezetben mutatja be, ezáltal pedig az egyén kicsinysége és tehetetlensége – a mai diskurzusra reagálva, amit a kötet narrációja is megidéz: adatszerűsége – kerül középpontba. De ugyanígy jócskán juthatnak eszünkbe képzőművészeti példák, amik valamelyik elmúlt járvány idején jöttek létre: Edvard Munch 1919-es *Önarckép a spanyolnátha után* című festményén hangsúlyos szerepet kap az individuum elgyötörtsége, de ugyanez igaz Egon Schielének Gustav Klimtről a halálos ágyán készített portréjára is, amin az elszigetelt és üreges arc vonásaiban rögzít valamit abból, ami épp megszűnőben van.

A járvány – tágabban a betegség, elmúlás – toposza irodalmi előképekben is gazdag: az elmúlt évben feltehetőleg gyakrabban került az olvasók látóterébe Boccaccio *Dekameronja*, Petrarca pestissel kapcsolatos levelezése, Daniel Defoe-nak a londoni pestisjárványt tárgyaló műve, Virginia Woolf *Mrs. Dalloway* című regénye, T. S. Eliot *J. Alfred Prufrock szerelmes éneke*, Edgar Allan Poe *A vörös halál álarca* című novellája – csak néhány világirodalmi alapművet említve. A magyar irodalomból Kaffka Margit, Kosztolányi Dezső vonatkozó művei, előreugorva kicsit az időben pedig Esterházy Péter *Hasnyálmirigynaplója* juthatnak eszünkbe.

Jenei már idáig is több helyütt beszélt arról, hogy foglalkoztatja a halál mint téma. A karanténal kapcsolatos reflexiói épp annak a felismerésnek a megtestesülései, hogy egy maihoz hasonló helyzetben az elmúláshoz kapcsolódó súlyos tartalmakról – amik meglehetősen sűrített formában vannak jelen környezetünkben – inkább realista stílusban lehet autentikusan beszélni. Így Jenei személyes történeteiben és impresszióiban valami olyan általánost kommentál az öndokumentarizmus egyszerre bensőséges és elidegenítő regiszterén át, ami mindenki számára ismerőssége ellenére (vagy épp ezért) sem veszít személyességéből és autenticitásából.

A napló a narratív tónus mellett szerkesztésmódjában is igyekszik dokumentarista maradni, a naplóbejegyzésekre tagolódó szövegek szerkezete és nyelvhasználata mindamellett sokszínű – ha tetszik, monotóniája polifón. A karantén sokszor egyforma és összefolyó napjainak különbségei hol tudósításokban, csupasz helyzetjelentésekben, pár soros gondolatokban, hol éppen hosszabb, az emberi természetről folytatott mélyebb filozófiai gondolatmenetekben jelennek meg. Ugyanakkor az implikált szerző néha *teljesen* hátrahúzódik – *általános alanyi* költészetté válva („bele lehet halni a vitaminmérgezésbe?”, kérdezi a szerző. Nem, legfeljebb vesekövem lesz, válaszoltam meg az ehhez hasonló kérdéseket sokszor már magamnak).

Jenei monológyszerű tudósításaiban nemcsak a világot, hanem önmagát is ironikusan, minden idealizálás nélkül szemléli. A teljes és a korlátozott lét szembeállítására időbeli is: a teljesség példái mind múltbeliek – irodalomtörténeti utalások (például Babits és Vörösmarty), célzások, rájátszások formájában. A napló szerkezetét egy monoton, tudósító alapritmus adja, mellyel összefolynak Verebes súlyos, a jelen állapot zűrzavarától sújtott, kizsákmányolt és kínokkal teli figurái.

Mindkét alkotó rendre a létezés dimenzióit kutatja: emberek-e még, olyanok, akik egyszerre rettenetesek és csodálatosak, nagyszerűek, rendkívüliek, ijesztőek és bámulatra méltók? Vagy inkább különös, furcsa, dologszerű lények, idegenek a világmindenségben, önmaguknak is idegenek? „Az ember dicséretébe rémület vegyül” – olvashatjuk Jan Kott *Istenevők* című könyvében, s ez igaz mind a grafikák, mind a jegyzetversek hangoltságára.

A *Légszomj* című kötet aktuális jelentősége a társadalmi meghatározottságából adódik. Mivel alapvetően történetekben és elbeszélésekben gondolkodunk, és a pandémia is egyre inkább egy ilyen elbeszéléssé válik, így most ez a félelmekekkel és szenvedésekkel teli koherencia nagyban meghatározza észlelésünket, emlékezésünket, befogadásunkat. Ennek következtében kötetet lapozva gyakran azon kaphatjuk magunkat, hogy a jelentéseket – elsősorban vagy főleg – ezen a síkon keressük. De nem csak emiatt válhat társas eseményé a szerzőpáros munkája: a másik fontos aspektusa az, hogy kendőzetlenül, hétköznapi szinten mondja ki és teszi elbeszélhetővé a haláltól való félelmünket – hogy más szűrőjén keresztül érthetünk meg abból valamit, ami körülöttünk és velünk is történik.

A két alkotó hatvanhat oldalon keresztül újra és újra felvillantja emberi létezésünk egyik ismerős, ám mindig váratlan erejű aspektusát, miszerint az ember legfeljebb a halál gondolatától tud menekülni, annak bekövetkeztétől nem. Mindezt úgy, hogy az ismeretlent az ismerőshöz, az ismerőst az ismeretlenhez kötik – személyesen, általánosan, keresetlenül és váratlanul. Verebes grafikái a megszokott szokatlan nézőpontból mutatják meg, Jenei pedig az így megjelenő ismeretlent képes megszelídíteni azáltal, hogy verseiben ismerős képekhez köti azokat.

Még nem tudhatjuk, hogy hosszú távon milyen hatással lesz a járvány az életünkre. Egy biztos, a kötet nélkülöz mindenféle utópisztikus elgondolást arról, hogy a járvány után jobbra válik az ember. A közvetett *gyógyhatás* kérdésére azonban, mint a jelen szöveg elején fölvetett „művészet mint gyógyír” aspektusára már csak a mindenkori olvasók képesek választ adni. Sokunknak azonban még nem lehet könnyű feladat a műben való elmerülés, mivel az ehhez hasonló alkotások imént jelzett ismerőssége mint erősség egyben kihívás is – a kötet egyik tétje innen nézve nyilván éppen ez.

Autonómiája kiteljesítéseként vagy szűkítéseként hat-e a terápiás horizont időszerűsége? Jelenlegi helyzetünkben mindenesetre – egyelőre mindenképp, szeretnénk ennyi optimizmussal *élni* – befogadóként is társszorongásainkkal, együtt szenvedésünk közösségében veszünk részt ezekben a folyamatokban. Ebben az értelemben, úgy gondolom, mindenképp kínálhatja gyógyírként magát a mű.

Hogy aktuális szenvedéstörténeteink múltával – most pesszimistán: enyhülésével, megszokásával – ez a horizont hogyan alakul, az eljövendő halálok táncrendjétől is függ. És persze attól, hogy az egyre gyűlő pandémiareflexiók és -reprezentációk hogyan alakítják saját és közös passzióink (ön)elbeszélhetőségét, értelmezhetőségét, ezáltal pedig nemcsak a járvány művészetre gyakorolt hatását, hanem ennek ellenmozgását is tisztábban látjuk majd. Zárásképp Örkény szavaival teszek ajánlást a könyv forgatására: „Komor, nyomasztó, de mindvégig elgondolkodtató...”

SZERZŐINK

ÁFRA JÁNOS (Hajdúböszörmény, 1987): költő, szerkesztő, kritikus. Legutóbbi verseskötete: *Rítus* (2017).

BALOGH RÉKA (Jászberény, 1990): kritikus, szövegíró.

BÁNKI ÉVA (Nagykanizsa, 1966): író, költő, irodalomtörténész. Legutóbbi könyve: *Telihold Velencében* (2020).

BARNA IMRE (Bp., 1951): író, műfordító, kritikus. Legutóbbi kötete: *Kérdezd meg tőle* (2021).

BENEDEK SZABOLCS (Bp., 1973): író. Legutóbbi könyve: *Király!* (2021).

CSIKÓS ATTILA (Szombathely, 1969): író, dramaturg. Legutóbbi kötete: *Vidámpark* (2018).

CSOÓRI SÁNDOR (Zámoly, 1930 – Budapest, 2016): költő, esszéista, prózaíró.

FECSE CSABA (Szögliget, 1948): költő, publicista. Legutóbbi verseskötete: *Árnyúzó élet* (2020).

FILIP TAMÁS (Bp., 1960): költő. Legutóbbi kötete: *Nulladik nap* (2020).

GAÁL JÓZSEF (Tahitótfalu, 1960): festő, grafikus, szobrász, művészeti író.

GRECSÓ KRISZTIÁN (Szegvár, 1976): költő, író. Legutóbbi kötete: *Magamról többet* (2020).

HARAG ANITA (Budapest, 1988): író. Kötete: *Évszakhoz képest hűvösebb* (2020).

HÁY JÁNOS (Vámosmikola, 1960): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *A cégvezető* (2020).

HAÁSZ JÁNOS (Gyula, 1974): költő, író, újságíró. Legutóbbi kötete: *Mire felnövünk* (2021).

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA (Tiszaföldvár, 1982): író, építészmérnök. Megjelenés alatt álló kötete: *Cukros víz*.

JÓNÁS TAMÁS (Ózd, 1973): költő, író. Legutóbbi verseskötete: *Törzs* (2016).

KARAP ZOLTÁN (Kunhegyes, 1984): író, esztéta, zenész.

KISS LÁSZLÓ (Gyula, 1976): író, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Én meg az Ének* – Bérczesi Róberttel közösen (2019).

LACKFI JÁNOS (Bp., 1971): költő, író, műfordító. Legutóbbi könyve: *Hogyan írjunk verset?* (2020).

LOCKER DÁVID (1998, Szatmárnémeti): költő, az ELTE magyar szakos hallgatója.

MÁRKUS BÉLA (Bükkaranyos, 1945): irodalomtörténész, kritikus, tanár. Legutóbbi könyve: *Szilágyi István* (2018).

MASRI MONA AICHA (Bp., 1993): író, református lelképásztor.

MOLNÁR H. LAJOS (Marosvásárhely, 1946 – Budapest, 2016): író, közíró, riporter.

MOLNÁR VILMOS (Csíkszereda, 1962): író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Csodák ideje* (2017).

NAGY KOPPÁNY ZSOLT (Marosvásárhely, 1978): író, műfordító, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Nem kell vala megvélnöd 2.0* (2014).

NAGY MILÁN LÁSZLÓ (Szolnok, 1998): költő, rapper. Szolnokon él.

NOVÁK ZSÜLIET (Mezőtúr, 1983): író, újságíró. Kötete: *Disznó vallomások* (2014).

ORCSIK ROLAND (Óbecse, 1975): költő, író, műfordító, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Legalja* (2020).

PÁL SÁNDOR ATTILA (Szank, 1989): költő, író. Legutóbbi kötete: *Rokonok* (2021).

PÉTER SZABINA (Ózd, 1987): esztéta, vizuális művész.

PETŐCZ ANDRÁS (Bp., 1959): költő, író, esszéista. Legutóbbi könyve: *Idegenek-trilógia* (2020).

RIGÓ KATA (Bp., 1967): író, iparművész. Legutóbbi kötete: *Azt mondták, válnak* (2018).

TAKÁCS LÁSZLÓ (Eger, 1968): klasszika-filológus, tanszékvezető egyetemi docens. Legutóbbi kötete: *Kosztolányi Dezső: Szent Imre himnuszok, kritikai kiadás* (2015).

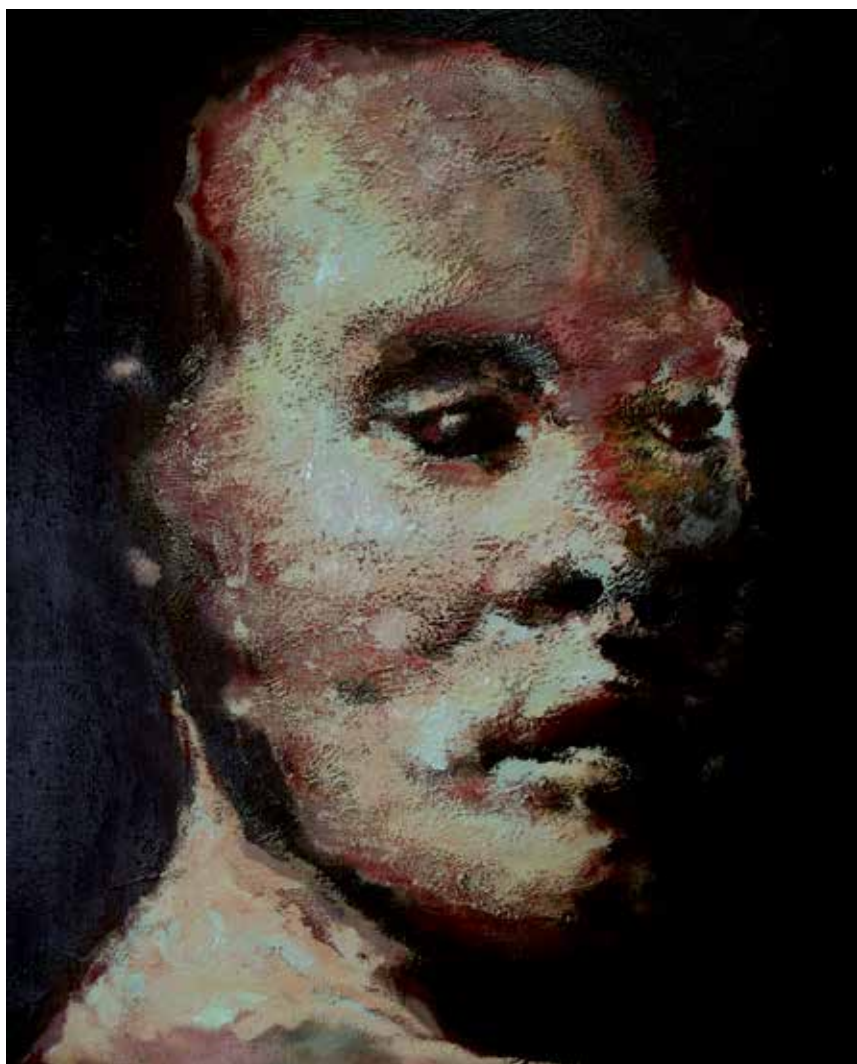
TOMAJI ATTILA (Bp., 1959): költő, irodalomtörténész. Legutóbbi kötete: *Pentimento* (2019).

TÓTH ERZSÉBET (Tatabánya, 1951): költő. Legutóbbi kötete: *A macskám Pasolinin olvas* (2019).

VASS TIBOR (Miskolc, 1968): költő, képzőművész, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Két sem közt* (2020).

VIDÉKI PÉTER (Szolnok, 1973): kritikus, tanár, drámatanár.

ZALÁN TIBOR (Szolnok, 1954): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Papírváros – négy, szétszaggatva* (2020).

AZ ESŐ MEGJELÉNÉSÉT
TÁMOGATJA:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

500 FT

